

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ESAD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424
NUMARADAKİ MECMÛ'A-I KASÂ'İD (261b-299a VARAKLARI
ARASI) İNCELEME-METİN

Yüksek Lisans Tezi

Songül ÖZEL

Sivas
Şubat 2016

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ESAD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424
NUMARADAKİ MECMÛ'A-İ KASÂ'İD (261b-299a VARAKLARI
ARASI) İNCELEME-METİN

Yüksek Lisans Tezi

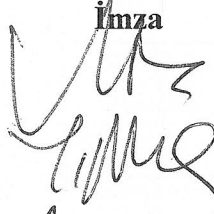

Songül ÖZEL

Tez Danışmanı
Yrd.Doç.Dr.Ahmet ÖLMEZ

Sivas
Şubat 2016

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı : Eski Türk Edebiyatı
Tezin Başlığı : Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424
Numaradaki Mecmû'a-i Kasâ'id (261b-299a Varakları
Arası) İnceleme-Metin
Savunma Tarihi : 09/02/2016
Danışmanı : Yrd.Doç.Dr.Ahmet ÖLMEZ

	Unvanı – Adı Soyadı	İmza
Jüri Başkanı	: Prof.Dr. Mehmet ARSLAN	
Üye	: Prof.Dr.Atabey KILIÇ	
Üye	: Yrd.Doç.Dr.Ahmet ÖLMEZ	
Oy Birliği	☒	
Oy Çokluğu	☐	

Songül ÖZEL tarafından hazırlanan Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmû'a-i Kasâ'id (261b-299a Varakları Arası) İnceleme-Metin başlıklı tez, kabul edilmiştir. .../.../.....

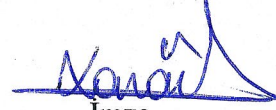
Prof. Dr. Metin BOZKUŞ
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İmza

Songül ÖZEL

ÖNSÖZ

Klâsik Türk edebiyatı köklü bir edebiyattır. Klâsik Türk edebiyatı Osmanlı kültür ve edebiyatının bir yansıması olarak asırlarca varlığını sürdürmüştür.

Geniş bir kültür sahası içinde gelişen Klâsik Türk edebiyatında onlarca, yüzlerce duyuş, düşünüş, hissediş, atasözleri, deyimler, mazmunlar vb. şiirlere muhteva oluşturmuştur. Bu sebeple çok zengin bir içeriğe sahip olan Dîvan edebiyatı Osmanlı kültür sahasının nadîde bir edebiyatıdır. Sevilen, beğenilen, unutulamayan şiirlerin bir araya getirildiği şiir mecmûaları da bu nadîde edebiyatın birer nadîde eserleridir. Adeta, şiir mecmûaları, sevilen şiirlerin bir arada bulunduğu şiir bahçeleridir. Öyle ki o şiir bahçelerinde hemen her nazım şeklinde şiirler bulabiliriz. İşte bu yüzden mecmûalar çok kıymetlidir. Tezimize konu olan Ni'metî'nin Mecmû'a-i Kasâ'id adlı eseri de bu nadide mecmûalardan biridir. Eser, her çiçekten bir rayiha sunar gibi bize gönül dünyamızda azamî ölçüde hoş etkiler meydana getirmiştir.

Bu çalışmamızda Süleymaniye Kütüphanesi 3424 numarada kayıtlı bulunan Nakîb-zâde Ni'metî'nin Mecmû'a-i Kasâ'id adlı şiir mecmuasını incelemeye çalıştık. Eserin 261b-299a varaklarının incelemesi ve transkripsiyonlu metnin yazımını gerçekleştirdik. Çalışmamızın giriş kısmında mecmûa ve mecmûanın önemi, çeşitleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Ayrıca Mecmû'a-i Kasâ'id adlı eserin özellikleri de kısaca belirtilmiştir. Daha sonra 261b-299a varak arasında yer alan şairlerin kısa biyografileri verilmiş ve daha sonra 261b-299a varaklarının transkripsiyonlu metni verilmiştir. Çalışmamız en sonda sonuç, kaynakça ve özgeçmiş bölümleriyle son bulmuştur.

Tez çalışmamızı yaparken öncelikle tez metninin teminini sağlayan ve yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Mehmet ARSLAN'a teşekkürlerimi arz ediyorum. Tez metninin okunmasında bana yardımcı olan, her kelimeyle tek tek ilgilenen tez danışman hocam Yrd.Doç.Dr.Ahmet ÖLMEZ'e çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	v
TABLO LİSTESİ.....	vi
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	vii
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER.....	viii
ABSTRACT AND KEYWORDS.....	ix
GİRİŞ.....	1
Mecmûa.....	1
Mecmûaların Önemi.....	2
Mecmûaların Tasnifi.....	3
1. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ESAD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424 NUMARADAKİ MECMÛ'A-İ KASÂ'İD (261b-299a VARAKLARI ARASI) TANITIMI.....	8
1.1 Mecmûanın Tavsifi ve Diğer Özellikleri.....	8
1.2 Mecmûanın Mürettibi ve Müstensihî Ni'metî'nin Biyografisi.....	10
1.3 261b-299a Varak Muhtevası.....	12
1.4 261b-299a Varak Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri.....	27
2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ESAD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424 NUMARADAKİ MECMÛ'A-İ KASÂ'İD (261b-299a VARAKLARI ARASI) METİN.....	98
SONUÇ.....	461
KAYNAKLAR.....	467
ÖZ GEÇMİŞ.....	481

KISALTMALAR

- a : varak ön yüzü
- Agm. : Adı geçen makale
- Age. : Adı geçen eser
- AKM : Ankara Kùltür Merkezi
- b : varak arka yüzü
- C. : Cilt
- h : der-kenar
- Haz. : hazırlayan
- H. : Hicrî
- M. : Miladî tarih
- mm. : milimetre
- Nu. : Numara
- ö. : ölüm tarihi
- S. : Sayı
- s. : sayfa
- vs. : ve saire
- vr. : varak
- Yay. : Yayınevi, Yayınları
- yy. : yüzyıl
- Yz. : Yazma

TABLO LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa
Tablo 1	Mecmûada Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Kullandıkları Nazım Şekillerine Göre Sayıları	12
Tablo 2	Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması	15

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ا (آ)	Ā, ā	ش	Ş, ş
ا (أ)	A, a / E, e / I, ı / İ, i / U, u / Ü, ü	ص	Ş, ş
ب	B, b	ض	Ž, ž / Đ, đ
پ	P, p	ط	Ṭ, ṭ
ت	T, t	ظ	Z, z
ث	S, s	ع	‘
ج	C, c	غ	Ġ, ġ
چ	Ç, ç	ف	F, f
ح	H, h	ق	Q, q
خ	H, h	ك	K, g, ñ
د	D, d	ل	L, l
ذ	Z, z	م	M, m
ر	R, r	ن	N, n
ز	Z, z	و	Ū, ū / ö, Ö / o, O / v, V / ü, Ü
ژ	J, j	ه	H, h / a, e
س	S, s	ی	Ī, ī / î, I, ı / y, y
		ء	’

ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER

Klâsik Türk edebiyatı köklü bir edebiyattır. Klâsik Türk edebiyatı şairleri, şiirlerini Dîvan adı verilen eserlerde toplamışlardır. Ancak, bazı şairlerin ya divanları bulunmamaktadır ya da, bazı şairler çeşitli sebeplerle tüm şiirlerini divanlarında toplamayabilirler. Sevilen şiirlerin bir araya getirildiği şiir mecmûaları bu sebeple edebiyat tarihimiz açısından çok önemli kaynaklardır.

Mecmûalarda bir şairin divanına koymadığı şiirlerini bulabiliriz. Mecmûalarda, bazen de devrinde ünlü olmayan, divanı bulunmayan bazı şairlerin şiirlerini de bulabiliriz. Bu da kültürümüz açısından önemlidir.

Klasik Türk edebiyatında ilk mecmûalar XV. yüzyılda görülmeye başlanmıştır. İşte bu mecmûalardan biri de Süleymâniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümünde 3424 numarada kayıtlı bulunan Mecmû'a-i Kasâ'id adlı mecmûadır. 338 varaktan oluşan bu mecmûada XV, XVI ve XVII. yüzyıllarda yaşamış bazı şairlerin şiirlerine yer verilmiştir. Bu eserin 261b-299a varaklarının incelemesi ve transkripsiyonlu metni bizim çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmamızda önce mecmûalar hakkında genel bilgi verdik. 261b-299a varakları arasındaki şiirleri ve şairleri tanıttık. Transkripli metin çevirisi ve divan incelemeleri yapıp mecmûadaki şiirlerle karşılaştırdık. Elde ettiğimiz bulguları sonuç bölümünde belirtip tezimizi kaynakça ve öz geçmiş bölümleriyle bitirdik.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, Şiir mecmûası, Süleymâniye Kütüphanesi

ABSTRACT AND KEYWORDS

Classical Turkish literature is a rooted one. The classical Turkish literature poets gathered all their poems in a book called Divan. However, some of the poets either have their own divans or they might not have gathered their whole poems in divans because of some reasons. So literary corpuses in which the favourite poems were gathered together are very important sources for our literary history.

In literary corpuses, we can find the poems of a poet who did not gather his poems in his divan. And sometimes even we can find the poems of some poets who were not famous in that age and didn't have their own divans. And this is so important for our culture.

In Classical Turkish Literature, the earliest corpuses began to be seen in XV. century. One of these corpuses called Mecmua-i Kasaid is registered in a room numbered 3424 in Süleymaniye Library. In this 338 leafed journal, there are the poems of some poets lived in XV, XVI and XVII centuries. The matter of this study is the investigation of the leaves numbered 261b and 299a the transcriptional text of this copy.

In your study, first off all we have presented general information about journals and introduced the poems and poets in leafs 261b-299a. We have translated transcriptional texts, made an examination of divans and compared them with the poems in journals. Having specified the obtained results. In epilogue we have ended our thesis with reference and biography.

Key words: Classical Turkish Literature, literary magazine, Süleymaniye Library

GİRİŞ

Mecmûa

Mecmûa sözcüğü sözlükte, “ 1. Toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi. 2. Seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş yazma kitap. 3. Dergi” anlamlarına gelmektedir.¹ Mecmûa kelimesi, “ dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamındaki cem’ mastarından türeyen mecmu’ kelimesinden müştak olmuştur.

Mecmûa başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, şarkılar, mektuplar, latîfeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır.²

Şiir mecmûaları Türk edebiyat tarihi açısından son derece önemli eserlerdir. Anadolu sahasında ilk örneklerine XV. yüzyılın başlarında rastlanan şiir mecmûaları beğenilen, tanzîr edilen manzûmeleri, çeşitli sebeplerle dîvânlara alınmamış şiirleri de barındırması yönüyle son derece önemli kaynaklardır. Bu kaynaklar vasıtasıyla kendi döneminde veya daha sonraki dönemlerde öne çıkan şiirleri tespit etmek ve bu vesileyle devrin edebî yapısını değerlendiren somut veriler elde etmek mümkün olabilmektedir.³

---

¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, s.596, “Mecmu’â” maddesi, Ankara, 2005

² Mustafa Uzun, “Mecmua”, *İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, C.28, s.265, Ankara, 2003*

³ Ahmet Tanyıldız, “Şiir Mecmûalarının Neşri Hakkında”, *Uluslar Arası Araştırmalar Dergisi, Cilt 5, Sayı 21, s.224-239, 2012.*

Mecmûaların Önemi

Mecmûalar Klasik Türk edebiyatımızda çok önemli kaynaklardır. Mecmûalar içinde bulunduğu döneme ayna tutar. Mecmûaların önemini şöyle sıralayabiliriz:

1.Mecmûalar, içinde barındırdığı şiir ve şairle dönemin okuyucu zevkini ve şairin okunurluğunu, popüleritesini verir. Ali Şîr Nevâyî'nin şiirleri XV. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar mecmûalarda yer alıyorsa bu durum hem okuyucu zevkini hem de şairin uzun süreli etkisini gösterir. ⁴

2.Edebiyat tarihinin temel kaynaklarında, tezkirelerde adları geçmeyen şairlere mecmûalarda rastlanılabilir. Seyyid Acîb ve Seyyid Müşîr mahlaslı iki şairin, Millî Kütüphane Yz. A 1998 numarada kayıtlı bir mecmuada şiirleri bulunmaktadır.⁵

3.Mecmûalar vasıtasıyla kendi döneminde veya daha sonraki dönemlerde öne çıkan şiirleri tespit etmek mümkün olabilmektedir.⁶

4.Mecmûalardan hareketle dönemin şairlerini ve şiir anlayışlarını tespit edebiliriz. Şiirlerinden yola çıkarak dönemin zihniyeti hakkında bilgi edinebiliriz.

5.Dîvân ve tezkire gibi temel kaynaklar kadar önemli olan şiir mecmûaları klâsik metin neşrinde muhtevasına göre kimi zaman ele alınan eserin bir nüshası olarak kabul edilmiş, kimi zaman da gerekli kısımlarda istifade kaynağı olmuştur. Ayrıca neşredilmiş bir metin ile mecmûalardaki nüshasının mukayesesi sonucunda söz konusu metnin sıhhat derecesi de arttırılabilmektedir. Özellikle nazîre mecmûaları, gazeliyyât ve kasâid mecmûaları bu konuda önem arz etmektedir.⁷

6.Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edebiliriz.⁸

---

⁴Yaşar Aydemir, “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları, s.123-124, 2007.

⁵ Agm., s.123-124.

⁶ Ahmet Tanyıldız, “Şiir Mecmûalarının Neşri Hakkında”, Uluslar Arası Araştırmalar Dergisi, Cilt 5, Sayı 21, s.224-239, 2012.

⁷ Agm., s.224-239.

⁸ Fatih Köksal, *Eski Türk Edebiyatında Tenkid ve Teori*, Kesit Yay., İstanbul 2012, s.89.

Mecmûaların Tasnifi

Mecmûaların şekil, tür ve muhteva açısından birçok tasnifi yapılmıştır. Yapılan tasnifleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Agâh Sırrı Levend mecmûaları şekil ve muhteva bakımından, “nazire mecmuaları, “antoloji mahiyetindeki seçme şiir mecmûaları”, “türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan mecmûalar”, “aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar”, “tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmûalar”⁹ şeklinde tasnif etmiştir.

Günay Kut ise mecmûaları, “nazire mecmûaları”, “antoloji mahiyetindeki seçme şiir mecmûaları”, “çeşitli konulardaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmûalar”, “nazım-nesir; Arapça-Farsça karışık mecmûalar”, “tanınmış kişilerce hazırlanmış yahut hazırlayanı belli mecmûalar”¹⁰ şeklinde tasnif etmiştir.

Bir başka tasnif çalışması da Mehmet Gürbüz’e aittir. Gürbüz mecmûaları şu şekilde tasnif etmiştir: “Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmûaları (gazel mecmûaları, kasîde mecmûaları, müstezad mecmûaları, matla mecmûaları, beyit mecmûaları, mısra mecmûaları, farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerden oluşan mecmûalar), şiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiir mecmûaları, (tarih mecmûaları, na’t mecmûaları, muamma mecmûaları, medhiye mecmûaları, lugaz mecmûaları, şehrengiz mecmûaları ve farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerden oluşan mecmûalar), nazîre mecmûaları, şairlerin aidiyeti / mensubiyeti esasına göre hazırlanan mecmûalar, bir mensubiyet esası gözetmeksizin belirli şairlerin dîvânlarını / şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmûalar.”¹¹

⁹ Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1998, s.166-167.

¹⁰ Günay Kut, ”*Mecmualar*”, Dergâh Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.VI, İstanbul 1986, s.170

¹¹ Mehmet Gürbüz, “*Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi*”, (Haz.Hatice Aynur vd.), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı, Turkuaz Yay. S.99-113, İstanbul, 2012.

Atabey Kılıç ise çok daha kapsamlı bir tasnif yapmıştır. Kılıç, mecmûaları şöyle tasnif etmiştir:

1. Cilt ve tertip hususiyetleri bakımından

1.1 Cönkler

1.2 Mecmûalar

1.2.1 Tertip durumuna göre mecmûalar

1.2.1.1 Mürettep mecmûalar

1.2.1.2 Mürettep olmayan mecmûalar

1.2.2 Mürettep durumuna göre mecmûalar

1.2.2.1 Mürettibi bilinen mecmûalar

1.2.2.2 Mürettibi bilinmeyen mecmûalar

1.2.3 Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecmûalar

2. Şekil bakımından

2. 1 Manzum metinler mecmûaları

2.1.1 Kasîde mecmûaları

2.1.2 Gazel mecmûaları

2.1.3 Nazîre mecmûaları

2.1.4 Mu'amma mecmûaları

2.1.5 Manzum lugât mecmûaları

2.1.6 İlahî mecmûaları

2.1.7 Şehrengiz mecmûaları

2.1.8 Na't mecmûaları

2.1.9 Hilye mecmûaları

2.1.10 Mi'râciye mecmûaları

2.1.11 Matla mecmûaları

2.1.12 Mersiye mecmûaları

2.1.13 Çeşitli mesnevîlerden seçkileri barındıran mecmûaları

2.1.14 Güfte mecmûaları

2.1.15 Müstezâd mecmûaları

2.1.16 Tarih mecmûaları

2.1.17 Musammat mecmûaları

2.1.18 Kıt'a ve rubâ'î mecmûaları

2.1.19 Dîvân mecmûaları

2.2 Mensur metinler mecmûaları

2.2.1 Lugaz mecmûaları

2.2.2 Fetva mecmûaları

2.2.3 Tefsir mecmûaları

2.2.4 Şerh mecmûaları

2.2.5 Sakk mecmûaları

2.2.6 Mekân tasvirlerini içeren mecmûaları

2.2.7 Münşe'ât mecmûaları

2.2.7.1 Derleme münşe'at mecmûaları

2.2.7.2 Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan münşe'ât mecmûaları

2.3 Karışık manzum ve mensur eserler mecmûaları

2.3.1 Fevâid mecmûaları

2.3.2 Farklı türleri barındıran mecmûalar

3. Dil bakımından

- 3.1 Arapça mecmûalar
- 3.2 Farsça mecmûalar
- 3.3 Türkçe mecmûalar
- 3.4 Çok dilli mecmûalar

4. Muhteva bakımından

- 4.1 Din
- 4.2 Tasavvuf
- 4.3 İlm-i nücûm / fal ve remil
- 4.4 Hikâye
- 4.5 Hezel ve hiciv
- 4.6 Edviye
- 4.7 Mûsikî
- 4.8 Hat ve kitâbet

5. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmûalar¹²

Şiir antolojileri niteliğinde olan mecmûaların yazarları genellikle belli değildir. *İbrahim Bey Külliyyatı* bunlardan biridir. Atabey Kılıç, “*Mecmua Tasnifine Dair*” adlı makalesinde “Mecmûaların derleyeni ve derleniş tarihi her zaman kesin olarak bilinmemektedir. Belki muhtevası ve dil içerikleri bakımından yazıldığı dönem hakkında tahminî çıkarımlar yapmak mümkündür. Bunun neticesinde mecmûanın derlendiği dönemin şiir zevki, beğenilen şairleri ve şiirleri hakkında fikir sahibi

---

¹² Atabey Kılıç, “*Mecmua Tasnifine Dair*”, (Haz.Hatice Aynur vd.), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı, Turkuaz Yay. S.75-96, İstanbul, 2012.

olunabilmektedir. Mecmûalar bu yönüyle günümüz antolojileriyle benzerlik göstermektedir.”¹³ şeklinde bilgi vermektedir.

---

¹³ Age., s.79-96.

1.SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ESAD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424 NUMARADAKİ MECMÛ'A-İ KASÂ'İD (261b-299a VARAKLARI ARASI) TANITIMI

1.1. Mecmûanın Tavsîfi ve Diğer Özellikleri

Mecmû'a-i Kasâid adlı şiir mecmuasını Bursalı şair Nâkib-zâde Ni'metî yazmıştır. Ni'metî, eserin hem mürettibi hem de müstensihisi (...*Es-Seyyid Ni'metullâh İbnü's-Seyyid Muhammed el-Hüseynî el-Ma'rûf bi-Nakîb-zâde el Bursevî*...) ¹⁴dir. Bu eser Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 3424 numarada kayıtlıdır. Eserin derlenme tarihi H.1039, M. 8 Kasım 1629'dur.

Mecmû'a-i Kasâ'id'in ölçüleri 257x139 mm'dir; yazı türü nesihdir ve şiir başlıkları kırmızıdır. Satır sayısı 16-31 arasında çift sütun halinde değişiklik göstermektedir. Mecmûanın bazı yapraklarında, der-kenarda farklı bir yazı stiliyle sunulan şiirlere rastlanmaktadır (2a,38a,289bh-291ah...). ¹⁵

Yılmaz TOP, mecmûanın varak sayısını, mecmûada bazı sayfaların eksik olmasından dolayı bilgisayar ortamına aktarımındaki varak numaralandırılmasını esas alarak 315 olarak vermiştir. ¹⁶ Fakat mecmua, 338 varaktır.

Mecmûada genellikle 16.yüzyıl şairlerinden seçme şiirler yazılmıştır. Ancak, Nef'i gibi 17.yüzyılın ilk yarısına ait şairlerinin şiirleri de bulunmaktadır. Mecmûanın naat türündeki iki kasîdeyle başlaması, şairin, tertiplemediği mecmûanın yapısında klâsik eser girişlerine bağlı kalmaya çalıştığını göstermektedir. Kasidelerle başlayan mecmûa terkîb-i bend, tercî-i bend, şikâyetnâme, tahmîs, muhammes,

---

¹⁴ Ni'metî, *Mecmû'a-i Kasâ'id*, 337a

¹⁵ Yılmaz Top, *Bursalı Şâir Nakîb-zâde Ni'metî Efendi ve Onun Süleymâniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 3424 Numarada Kayıtlı Mecmu'a-i Kasâid adlı Şiir Mecmuasının Muhtevası*, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 31, İstanbul 2014, s.265-348.

¹⁶Agm., s.265-348.

müseddes, bahr-i tavîl ve tesdislerle devam ederek gazellere açılmakta ve kıt'a, rubâ'î, tarih ve matla'larla sona ermektedir.¹⁷

Mecmû'a-i Kasâ'id'de en çok şiiri bulunan şair 'Azmî-zâde Hâletî'dir(317 şiir). 'Azmî-zâde Hâletî'den sonra en çok şiirleriyle karşılaştığımız şairler sırasıyla Cinânî (146 şiir), Hâşimî (117 şiir), 'Âlî Efendi (116 şiir), Ümîdî (112 şiir) ve Nef'î (101 şiir). Bu şairlerden Cinânî ve Hâşimî, Ni'metî'nin hemşehrileridir. Mecmû'a-i Kasâ'id'de 154 şiirde şair ismi belirtilmemiştir. Şairlerin ismi belirtilmeyen ve belirlenemeyen bu 154 şairden 612'si matla', 45'i tarih, 232'si müfred, 13'ü kıt'a, 5'i gazel, 4'ü rubâ'î, 1'i tahmîs, 1'i tesdîs, 1'i muammâdır.¹⁸

---

¹⁷ Agm., s.265-348.

¹⁸ Agm., s.288.

1.2. Mecmûanın Mürettibi ve Müstensihi Ni'metî'nin Biyografisi

Nakîb-zâde Ni'metî, 17.yüzyılda Bursa'da doğmuş ve yaşamış önemli bir şairdir ve asıl adı Seyyid Ni'metullah (Ni'metî) Efendi'dir.¹⁹ Nakîbü'l-eşrâf Alî Efendi ahfâdından Seyfullâh-zâde Mehmed Efendi'nin oğludur.²⁰ Babasının ve dedesinin nakîbü'l-eşrâf olması dolayısıyla Nakîb-zâde olarak tanınmıştır.²¹ İsmail Belîğ'in Güldeste adlı eserinde nazım ve nesir tarzında ilim neşriyatıyla meşgul olduğu belirtilmektedir. Ayrıca aynı eserde Bursa mahkemesinde başkâtiplik yaptığı da belirtilmiştir. Bunun yanı sıra Nakîb-zâde Ni'metî, Eyyub-zâde Mîkâtî Muslu Çelebi adlı üstattan hesap dersleri de almıştır. Gurâmâ alanında yeni bir tarz geliştirmiştir.

İsmail Belîğ'in verdiği bilgilere göre Nakîb-zâde Ni'metî Bursa'da vefât etmiş ve Pınarbaşı'nda akrabalarının yanına defnedilmiştir. Kaynaklarda ölüm tarihi ihtilâflıdır.

Ni'metî, hattattır. *Mecmûa-i Kasâ'id ve Mecmûa-i Mu'ammeyât* adlı mecmûaları yazmıştır ayrıca Ni'metî, sakk, inşâ, tarih düşürme ve muamma konusunda önemli bir şahsiyettir.²²

Ni'metî'nin etkilendiği şairler arasında öncelikle Fuzûlî'den bahsetmek gerekir. Rind-meşrep bir kişiliğe sahip olan iki şairin hayata ve topluma bakışlarındaki ortak noktalar, onların şiir anlayışlarındaki bir takım benzerliklere de zemin hazırlamıştır. Ni'metî şiirlerindeki Fuzûlî etkisi özellikle gazellerde kendini göstermektedir.²³

Ni'metî, Bağdatlı Rûhî, Şeyhülislam Yahya, Veysî, Vusûlî, Bâkî, Ubeydî, Nev'î ve Râkım Efendi'nin bazı şiirlerine nazîreler yazmıştır.

¹⁹ İsmail Belîğ, *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr* (haz. Abdülkerim Abdülkadiroğlu), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., s.508, Ankara 1999.

²⁰ Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî-Dîvân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri II* (Haz.Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), C.2, Bizim Büro Yay., s.1082, Ankara 2001.

²¹ Şeyhî Mehmet Efendi, *Şakayık-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri-Vakâyii'l-Fudalâ* (haz.Abdülkadir Özcan), Çağrı Yay., s.709-710, İstanbul 1989.

²² İsmail Belîğ, *Age*, s.509.

²³ Ahmet Gülen, *Seyyid Nakib-zâde Ni'metî Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Divanı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2007.

Ni'metî'nin eserleri şunlardır:

1.*Dîvân*: Dîvân'da 13 kaside, 1 manzum mektup, 1 şikâyetnâme, 2 terhib-i bend, 1 bahr-i tavil, 8 tesdis, 1 müseddes, 2 tahmis, 146 gazel ile 3 tarih yer almaktadır.²⁴ Divandaki 146 gazelin 112'sinde aşk, sevgilinin güzelliği, bahar gibi konular ele alınırken; diğer gazelerde din, tasavvuf ve dünyanın faniliği gibi konular işlenmektedir.²⁵ Ahmet Gülen, Ni'metî'nin *Mecmû'â*'sı ve *Dîvân*'ı dışında *Tuhfe-i Ni'metî*'nin şairin kardeşi Şeyhî Mehmet Çelebi tarafından istinsah edildiğini öne sürmüştür.

2.*Tuhfe-i Ni'metî*: Farsça bir lugattir. Ni'metî Dîvân'ı üzerine yüksek lisans tezi hazırlamış olan Ahmet Gülen, Ni'metî'nin bu eserinin tek nüshasının Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi'nde 1898 numarada kayıtlı olduğunu ve bu eserin manzum olarak kaleme alındığını, Şâhidî'ye nazire olduğunu ifade etmektedir. Gülen, Bu lügatin, Muğlalı İbrahim Şâhidî Dede'nin (ö.1550) *Tuhfe-i Şâhidî* adlı Farsça-Türkçe manzum sözlüğüne nazîre olarak yazıldığını belirtmiştir.

3.*Mecmû'a-i Mu'ammeyât*: Bu eserde yirmi altı muamma bulunmaktadır.²⁶ Gülen, Ni'metî'nin bu muamma mecmûasında, kendi muammaları dışında, hemşehrisi, Baldır-zâde Selisî'nin 60'a yakın muammasını, Hâşimî'nin 40'a yakın, Avnî Çelebi'nin de 10 kadar muammasını derlemesine dahil ettiğini belirtmiştir.

4.*Mektuplar*: Ni'metî'nin noktasız harflerle yazdığı mektupları vardır. Bu mektuplar, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Nu.: 3290'da Mecmû'a-i Âlî Efendi adıyla kayıtlı olan mecmuanın 63b-70b varakları arasında yer almaktadır. Noktasız harflerle mensur olarak kaleme alınan bu mektuplar yer yer manzum parçalar da ihtiva etmekte, içerik bakımından da birbirine çok benzemektedir.²⁷

---

²⁴Age., s.25.

²⁵Age., s.26.

²⁶Age., s.31-32.

²⁷Mehtap Erdoğan, "Divan Edebiyatında Noktasız Harflerle Metin Oluşturma Geleneği ve Ni'metî'nin Noktasız Harflerle Yazdığı Mensur İki Mektubu". Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına 10-12 Mayıs 2012). C. 2. Ordu, 2013 Ordu Üniversitesi Yay. 552-566.

1.3. 261b-299a Varak Muhtevası

Mecmûanın tez çalışmamıza konu olan 261b-299a varakları arasında 81 şaire yer verilmiştir. 3 matla' ve 1 rubâînin ise şairleri tespit edilememiştir. Nazım şekilleri olarak 298 gazel, 23 tahmîs, 8 muhammes, 8 matla', 3 kasîde, 2 tesdîs, 1 rubâî toplam 343 şiir bulunmaktadır. 64 gazel ile Nef'î, 32 gazel ile Hüdâyî ve 28 gazel ile Cinânî, 19 gazel ile Hâletî, 13 gazel ile Fuzûlî, Yahyâ ve Nâdirî, 11 gazel ve 1 kasîde ile Bâkî en çok şiiri bulunan şairlerdir.

Tablo 1. Mecmûada Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Kullandıkları Nazım Şekillerine Göre Sayıları

Şairin Adı	Gazel Sayısı	Kasîde Sayısı	Muhammes Sayısı	Tahmîs Sayısı	Tesdîs Sayısı	Rubâî Sayısı	Matla' Sayısı
'Âlî	9		1	2			
Ahdî				1			
Ânî Çelebi				2			
'Ayânî	1						
Âzerî		1					
'Azmî					1		
Bâkî	11	1					
Behîştî			1				1
Beyânî	1		1				
Bezmî	1						
Cenâhî	1						
Cinânî	28			1			
Dervîş	1			1			
Dervîş Paşa	2						
Edîbî	2						
Emrî				1			
Fâizî	5						
Fazlî	1			1			1
Fevrî	1						
Figânî	1						
Fuzûlî	13						
Fürûgî	2						
Gubârî	1						
Hâdî	1						
Hâkânî	1						
Hâletî	19						

Tablo 1.(Devam): Mecmûada Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Kullandıkları Nazım Şekillerine Göre Sayıları

Hâlisî	2	1				
Harîmî				1		
Hasan Efendi	5					
Hâşimî	2					
Hayâlî	1					
Hevâyî	1					
Hilmî	1			1		
Hisâlî	1					
Hüdâyî	32					
‘Îzârî					1	
Kâmî	1					
Kesbî	2					
Kudsî	1			1		
Mânî	3					
Makâlî	4			1		
Meylî	1					
Muhammed Efendi	1					
Muhibbî				1		
Mustafa				1		
Münîrî	1					
Nâlî	1					
Nâdirî	13					
Na’îmî	1					
Nef’î	64					
Nev’î	9					
Nihânî			1			
Nigâhî	2					
Ni’metî	2		1			2
Nûşî				1		
Rahmî Çelebi	3		1			
Rûhî	6					
Sabrî			1			
Sâdık				1		
Sâ’î				1		
Selîsî	4					
Sırrî	1					
Sirke-zâde İbrahim				1		
Subhî				1		
Sun’î				1		
Şerîfî				1		
Şeydâ			1			
Tab’î	1					

Tablo 1.(Devam): Mecmûada Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Kullandıkları Nazım Şekillerine Göre Sayıları

Tarzî	1						
Tîgî	1						
‘Ubeydî	1						
‘Ulvî	1						
Usûlî							1
Ümidî	2						
Vahdetî	1						
Vâlihî	1						
Veysi	6						
Yahyâ	13						
Yümnî	1						
Zâtî	1						
Zihnî	1			1			
Şairi Bilinmeyen						1	3
Toplam	298	3	8	23	2	1	8

Tablo 2. Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

Varak Numarası	Şâir / Şâirler	Nazım Türü / Biçimi	Şiir Sayısı	Beyit / Bent Sayısı	Şiirin Başlığı
261b	Fazlî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Fazlî Ğazel-i Zâtî
261bh	'Ubeydî	Gazel	1	5 beyitlik	'Ubeydî
	Cinânî	Gazel	2	5'er beyitlik	Ğazeliyât-ı Cinânî-i Burüsevî/Cinânî
262a	Zihnî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Zihnî Ğazel-i Maġâlî
262ah	Cinânî	Gazel	3	Biri 5 beyitlik; ikisi 6'şar beyitlik	Cinânî
262b	Hilmî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Hilmî Ğazel-i Bâķî Efendi
262bh	Cinânî	Gazel	3	5'er beyitlik	Cinânî
263a	Subhî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Şubhî Ğazel-i Mişâlî
263ah	Cinânî	Gazel	3	5'er beyitlik	Cinânî/Ğazel-i Cinânî
263b	Sâdik	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Şâdik Ğazel-i 'Azmî
263bh	Cinânî	Gazel	3	5'er Beyitlik	Cinânî-Cinânî-i Burüsevî-Cinânî
264a	Dervîş	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Dervîş Ğazel-i Şemsî
264ah	Cinânî	Gazel	3	5'er beyitlik	Cinânî-Cinânî/Cinânî-i Merhûm
264b	Sirke-zâde	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Sirke-zâde Ğazel-i Merhûm Ebu's-su'üd-zâde Muştafâ Efendi Raġmeten Vâsi'ahu
264bh	Cinânî	Gazel	3	İkisi 5'er beyitlik; biri 6 beyitlik	Cinânî
265a	Nihânî	Muhammes	1	5 bentlik	Muġammes-i Nihânî

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

265b	Şerîfî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Şerîfî Ğazel-i Sa'dî
265bh	Cinânî	Gazel	1	7 beyitlik	Cinânî
	Dervîş Kudsî	Gazel	1	5 beyitlik	Dervîş Kudsî
	Fürûgî	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Fürûgî
266a	'Âlî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Merhûm 'Âlî
266ah	Yahyâ Efendi	Gazel	1	5 beyitlik	Nev-Güfte-i Yahyâ Efendi
	Muhammed Efendi	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Muhammed Efendi
	Selîsî	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Baldır-zâde
266b	Ânî Çelebi	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Ânî Çelebi El-Burüsevî
266bh	Bâkî	Gazel	1	5 beyitlik	Bâkî
	Ümîdî	Ğazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Ümîdî
	Vahdetî	Gazel	1	5 beyitlik	Vahdetî
267a	Cinânî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Cinânî Ğazel-i Hayretî
267ah	Vâlihî	Gazel	1	5 beyitlik	Vâlihî
	Cenâhî Beg	Gazel	1	5 beyitlik	Cenâhî Beg
	Ümîdî	Gazel	1	5 beyitlik	Ümîdî
267b	'Âlî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i 'Âlî Ğazel-i Mânî
267bh	Kâf-zâde Fâizî	Gazel	2	5'er beyitlik	Kâf-zâde/ Fâizî Efendi
	Tab'î	Gazel	1	5 beyitlik	Tab'î
268a	Harîmî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Harîmî Ğazel-i Nev'î
268ah	Hınnâlı-zâde Hasan Efendi	Gazel	3	5'er beyitlik	Hınnâlı-zâde Hasan Efendi/Hasan Efendi/Ğazel-i Hasan Efendi

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

268b	Kudsî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Kudsî Ğazel-i Merhûm Hayretî
268bh	Veysî	Gazel	1	5 beyitlik	Veysî
	Hasan Efendi	Gazel	1	5 beyitlik	Hasan Efendi
	Hevâyî	Gazel	1	5 beyitlik	Ğazel-i Hevâyî
269a	Sun'î	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Sun'î Merhûm Ğazel-i Hîşâlî Efendi
269ah	Cinânî	Gazel	1	5 beyitlik	Cinânî
	Mânî	Gazel	1	5 beyitlik	Mânî
	Meylî	Gazel	1	5 beyitlik	Meylî
269b	Muhibbî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Merhûm Sultân Süleymân Hân Ğazel-i Merhûm Yahyâ 'Aleyhi'r-Rahmete Ve'r-Rıdvân
269bh	Makâlî	Gazel	1	5 beyitlik	Mağâlî
	Dervîş	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Dervîş
	Hilmî	Gazel	1	5 beyitlik	Hilmî
270a	Beyânî Efendi	Muhammes	1	5 bentlik	Muhammes-i Beyânî Efendi
270ah	Kâf-zâde Fâizî	Gazel	3	5'er beyitlik	Kâf-zâde Çelebi/Ve Lehu
270b	Sabrî	Muhammes	1	5 bentlik	Muhammes-i Şabrî
270bh	Ümîdî	Gazel	1	5 beyitlik	Ümîdî
	Hâşimî	Gazel	2	5'er beyitlik	Hâşimî-i Bursevî/Hâşimî
	-	Matla'	1	1 beyitlik	-
271a	Bâkî	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Bâkî
	Hayâlî	Gazel	1	5 beyitlik	Ğazel-i Hayâlî
	Hüdâyî	Gazel	2	5'er beyitlik	Ğazel-i Hüdâyî

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

271ah	Ni'metî	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîretü'l-Muḥarrere
	Zâtî	Gazel	1	5 beyitlik	Zâtî-i Merḥûm
271b	Hüdâyî	Gazel	3	5'er beyitlik	Ve Lehu Eyzan/Ve Lehu
271bh	Hüdâyî	Gazel	3	5'er beyitlik	Ve Lehu
272a	Hüdâyî	Gazel	3	5'er beyitlik	Ve Lehu
272ah	Hüdâyî	Gazel	3	5'er beyitlik	Hüdâyî/Ve Lehu
272b	Hüdâyî	Gazel	2	6 ve 7 beyitlik	Ġazel-i Merḥûm Hüdâyî
272bh	Hüdâyî	Gazel	3	İkisi 5'er beyitlik; biri 7 beyitlik	Hüdâyî
273a	Hüdâyî	Gazel	3	5'er beyitlik	Ġazel-i Hüdâyî/Hüdâyî-i Merḥûm
273ah	Hüdâyî	Gazel	3	İkisi 5'er; biri 6 beyitlik	Hüdâyî-Ġazel-i Hüdâyî
273b	Hüdâyî	Gazel	3	İkisi 7'şer beyitlik; biri 5 beyitlik	Ve Lehu
273bh	Hüdâyî	Gazel	2	5 ve 6 beyitlik	Hüdâyî/Ve lehu
274a	Hüdâyî	Gazel	1	7 beyitlik	Hüdâyî-i Burûsevî
274ah	Hüdâyî	Gazel	1	5'er beyitlik	Hüdâyî
274b	Bâkî	Gazel	1	5 beyitlik	Bâkî Efendi
	Nâlî	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Nâlî Çelebi
	Nev'î	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Nev'î
	Fürûġî	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Merḥûm Fürûġiyü'l-Kaḍî
	Yümnî	Gazel	1	5 beyitlik	-
275a	Makâlî	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Maḳâlî
	Bâkî	Gazel	1	9 beyitlik	Ġazel-i Bâkî Efendi Berây-ı Merḥûm Sultân Murâd Ḥân

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

275ah	Makâlî	Gazel	2	5 beyitlik	Maḳālî
	Kâmî	Gazel	1	5 beyitlik	Naẓîre-i Kâmî
275b	Hâletî	Gazel	1	5 beyitlik	Hâletî Efendi
	'Ulvî	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i 'Ulvî
	Bâkî	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Bâkî
275bh	Bâkî	Gazel	3	5'er beyitlik	Bâkî
276a	Mustafa	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Muştafa Ġazel-i Kâmî
276ah	Ânî	Tahmîs	1	4 bentlik	Tahmîs-i Ânî Ġazel-i Nev'î
276b	Rahmî Çelebi	Muhammes	1	5 bentlik	Muḥammes-i Rahmî Çelebî
276bh	'Îzârî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i 'Îzârî
277a	'Azmî Efendi	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i 'Azmî Efendi
277ah	Sâ'î	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Sâ'î Merḥûm
277b	Sâ'î	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Sâ'î Ġazel-i Yahyâ
277bh	Behiştî	Muhammes	1	5 bentlik	Muḥammes-i Behiştî
	Ni'metî	Matla'	1	1 beyitlik	Matla'ü'l-Muḥarrere
278a	Şeydâ	Muhammes	1	5 bentlik	Muḥammes-i Merḥûm Şeydâ
278ah	'Âlî	Muhammes	1	5 bentlik	Muḥammes-i 'Âlî
278b	Nûşî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Nûşî Ġazel-i Bâkî 'Aleyhi'r-Raḥme
278bh	Bâkî	Gazel	1	7 beyitlik	Ġazel-i Bâkî
	Rûhî	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Rûhî
279a	Emrî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Emrî Ġazel-i Nişânî
279ah	Makâlî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i Maḳâlî Ġazel-i Cenâbî
279b	Rahmî Çelebi	Gazel	2	5 ve 6 beyitlik	Rahmî Çelebi/Ġazel-i Rahmî

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

	Fevrî	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Fevrî
279bh	Sırrî	Gazel	1	5 beyitlik	Sırrî
	Cinânî	Gazel	1	5 beyitlik	Cinânî
	Rahmî	Gazel	1	6 beyitlik	Rahmî
280a	'Ahdî	Tahmîs	1	5 bentlik	Tahmîs-i 'Ahdî Ġazel-i Fuzûlî
280ah	Ni'metî	Muhammes	1	5 bentlik	Muhammesü'l-Muharrere
280b	Hâkânî	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Hâkânî
	Rûhî	Gazel	1	5 beyitlik	Rûhî-i Bağdâdî
	Kesbî	Gazel	1	5 beyitlik	Kesbî
280bh	Bâkî	Gazel	1	6 beyitlik	Bâkî-i Merhûm
	Figânî	Gazel	1	5 beyitlik	Naẓîre-i Figânî
	Kesbî	Gazel	1	5 beyitlik	Kesbî
281a	Fuzûlî	Gazel	3	7,8 ve 9 beyitlik	Ġazeliyyât-ı Fuzûlî-i Bağdâdî Münâcât-ı Kâdıyü'l-Hâcât/Ve Lehu Der-Medh-i Bârî/Ve Lehu Der-Medh-i Resûl 'Aleyhi's-Selâm
281ah	Fuzûlî	Gazel	1	9 beyitlik	Ve Lehu
281b	-	-	-	-	²⁸
282a	Fuzûlî	Gazel	4	Üçü 6'şar beyitlik; biri 5 beyitlik	Ve Lehu/Fuzûlî-i Bağdâdî/ Ġazel-i Merhûm Fuzûlî/ Ġazel-i Fuzûlî
282ah	Fuzûlî	Gazel	1	7 beyitlik	Fuzûlî

²⁸ Bu sayfadaki şiirler silinmiş.

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

282b	Ganî-zâde Efendi	Gazel	4	Üçü 5'er beyitlik; biri 8 beyitlik	Ġazel-i Merhûm Ġanî-zâde Efendi/Ve Lehu Eyzan/Ve Lehu 'Aleyyi'r-Raħme /Ve Lehu Eyzan
282bh	Ganî-zâde	Gazel	1	5 beyitlik	Ġanî-zâde
283a	Fuzûlî	Gazel	3	İkisi 5'er beyitlik; biri 8 beyitlik	Ġazel-i Fuzûlî-i Bağdâdî/Ġazel-i Fuzûlî
283ah	Fuzûlî	Gazel	1	7 beyitlik	Fuzûlî
	Nev'î	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Nev'î
283b	Mânî	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Mânî
	Münîrî	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Münîrî
	Nev'î	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Nev'î
	'Ulvî Efendi	Gazel	1	9 beyitlik	Ġazel-i 'Ulvî Efendi
283bh	Bâkî	Gazel	1	9 beyitlik	Bâkî Efendi
284a	Bâkî	Kasîde	1	10 beyitlik	Ġaşîde-i Peçe-i Bâkî Efendi Der-Ĥaħħ-ı Sultân Selîm Ĥân
	Hâlisî	Kasîde	1	10 beyitlik	Ġaşîde-i Nazîre-i Ĥâlisî Berây-ı Sultân Selîm Ĥân 'Aleyhi'r-Raħme
	Âzerî Çelebi	Kasîde	1	13 beyitlik	Ġaşîde-i Peçe-i Nazîre-i Âzerî Çelebî Der-Ĥaħħ-ı Sultân Selîm Ĥân
284b	Ganî-zâde Nâdirî	Gazel	4	Üçü 5'er beyitlik; biri 10 beyitlik	Merhûm Nâdir-i Efendi 'Aleyhi'r-Raħmetü/Nâdirî Efendi/Ve Lehu Eyzan/Ve Lehu
	Ganî-zâde	Gazel	2	5'er beyitlik	Ġanî-zâde/Ve Lehu Eyzan
285a	Nef'î	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Nef'î Çelebi

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

285a	Zihnî	Gazel	1	5 beyitlik	-
	Hâlisî	Gazel	2	5 beyitlik	-
285ah	Edîbî	Gazel	1	5 beyitlik	Edîbî-i Çelebi
285b	Selîsî	Gazel	2	5 beyitlik	Selîsî Efendi/Ve Lehu Eyzan
	Hisâlî	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Hişâlî
	Edîbî	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Edîbî
	Hasan Efendi	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Merhûm Hasan Efendi
285bh	Selîsî	Gazel	1	7 beyitlik	Ve Lehu
	Nî'metî	Matla'	1	1 beyitlik	Maṭlaü'l-Muharrere
286a	Yahyâ Efendi	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Yahyâ Efendi
	Nef'î	Gazel	1	8 beyitlik	Nazîre-i Nef'î Efendi
	Ganî-zâde Efendi	Gazel	2	5'er beyitlik	Ġanî-zâde Efendi/ Ġanî-zâde Nâdirî Efendi
286ah	Tarzî	Gazel	1	8 beyitlik	Ġazel-i Merhûm Tarzî Raḫmetu'llâhi 'Aleyh
286b	Nev'î	Gazel	4	Üçü 5'er beyitlik; biri 6 beyitlik	Ġazel-i Nev'î/ Nev'î Efendi
286bh	Nev'î	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Merhûm Nev'î Efendi Raḫmetu'llâhi 'Aleyh
287a	Hâletî Efendi	Gazel	1	7 beyitlik	Hâletî Efendi Sellemehu
	'Ayânî	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i 'Ayânî
	Rûhî	Gazel	2	5 ve 6 beyitlik	Nazîre-i Rûhî
	Vahdetî	Gazel	1	7 beyitlik	Nazîre-i Vahdetî
287ah	Gubârî Efendi	Gazel	1	9 beyitlik	Ġubârî Efendi

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

287b	Rûhî	Gazel	2	5 ve 6 beyitlik	Naẓîre-i Rûhî
	Bezmî	Gazel	1	5 beyitlik	Naẓîre-i Bezmî
	Nî'metî	Gazel	1	5 beyitlik	Naẓîre Li-Muḥarririhi
287bh	Hâdî	Gazel	1	6 beyitlik	Naẓîre-i Hâdî
	Usûlî	Matla'	1	1 beyitlik	Maṭla' -i Usûlî
	Na'imî	Gazel	1	5 beyitlik	Na'imî Efendi
288a	Hâşimî	Matla'	1	1 beyitlik	Hâşimî-i Bursevî
	Cinânî	Gazel	3	6,7 ve 8 beyitlik	Ġazeliyât-ı Cinânî Efendi/Ve Lehu Eyẓan
	-	Matla'	1	1 beyitlik	Maṭla'u'l-Ġarrâ
288ah	Cinânî	Gazel	1	6 beyitlik	Ve Lehu
	-	Rubâ'î	1	-	Rubâ'î
288b	Cinânî	Gazel	1	5 beyitlik	Cinânî
	Dervîş Paşa	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Merḥûm Dervîş Paşa
	Mânî	Gazel	1	6 beyitlik	-
288bh	Fazlî	Gazel	1	5 beyitlik	Fazlî
	-	Matla'	1	1 beyitlik	Maṭla'
289a	Veysî	Gazel	5	İkisi 5'er beyitlik; ikisi 7'şer beyitlik; biri 6 beyitlik	Ġazel-i Veysî Efendi/Ġazel-i Veysî/Veysî Efendi/Veysî Efendi Sellemehu
289b	'Âlî	Gazel	4	İkisi 5'er beyitlik; ikisi 7'şer beyitlik	Ġazel-i 'Âlî/Ve Lehu Eyẓan
289bh	'Âlî	Gazel	1	7 beyitlik	'Âlî

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

290a	‘Âlî	Gazel	3	5,7 ve 12 beyitlik	Ve Lehu Eyzan/Ġazel-i ‘Âlî/Ġazel-i ‘Âlî Efendi Berây-ı Sulţân Murâd Hân
290ah	‘Âlî	Gazel	1	9 beyitlik	Ġazel-i ‘Âlî Efendi Berây-ı Sulţân Selîm Hân
290b	Nev’î	Gazel	1	7 beyitlik	Ġazel-i Nev’î Efendi
	Dervîş Paşa	Gazel	1	6 beyitlik	Naẓîre-i Dervîş Paşa
	Tîġî	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Tîġî Beg
	Yahyâ Efendi	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Şeyhü'l-İslâm Yahyâ Efendi
290bh	Nef’î	Gazel	1	7 beyitlik	Nef’î
	‘Azmî-zâde	Matla’	2	1’er beyitlik	Maţla’-ı ‘Azmî-zâde/Ve Lehu
291a	Nef’î	Gazel	4	İkisi 5’er beyitlik; biri 6 beyitlik; biri 7 beyitlik	Ġazeliyyât-ı Nef’î Efendi Sellemehüllâhu/Ve Lehu Eyzan/Ve Lehu Sellemehu/Ġazel-i Nef’î
291ah	Nef’î	Gazel	1	7 beyitlik	Ve Lehu
291b	Nef’î	Gazel	5	Dördü 5’er beyitlik; biri 7 beyitlik	-
291bh	Beyânî	Gazel	1	5 beyitlik	-
292a	Nef’î	Gazel	4	Üçü 5’er beyitlik; biri 7 beyitlik	-
292ah	Hâletî	Gazel	1	7 beyitlik	-
292b	Nef’î	Gazel	5	İkisi 6’şar beyitlik; ikisi 7’şer beyitlik; biri 5 beyitlik	-

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

293a	Nef'î	Gazel	5	Dördü 5'er beyitlik; biri 7 beyitlik	Nef'î Çelebi/Nef'î Efendi/Gazel-i Nef'î
	Nigâhî	Gazel	1	5 beyitlik	Gazel-i Nigâhî Çelebi
293b	Nef'î	Gazel	5	5'er beyitlik	-
293bh	Nef'î	Gazel	1	beyitlik	-
294a	Nef'î	Gazel	4	Üçü 5'er beyitlik; biri 7 beyitlik	-
294ah	Nef'î	Gazel	2	5'er beyitlik	-
294b	Hâletî	Gazel	4	5,6,7 ve 9 beyitlik	-
294bh	Hâletî	Gazel	2	5'er beyitlik	-
295a	Nef'î	Gazel	4	Üçü 5'er beyitlik; biri 9 beyitlik	-
295b	Hâletî	Gazel	5	Üçü 5'er beyitlik; ikisi 7'şer beyitlik	-
296a	Nef'î	Gazel	5	Üçü 5'er beyitlik; ikisi 7'şer beyitlik	Ve Lehu/Nef'î Efendi/Gazel-i Nef'î/Ve Lehu Eyzan
296ah	Nef'î	Gazel	1	7 beyitlik	Nef'î
296b	Nef'î	Gazel	4	Üçü 5'er beyitlik; biri 7 beyitlik	-
296bh	Nef'î	Gazel	1	7 beyitlik	-
297a	Nef'î	Gazel	4	5'er beyitlik	Nef'î Çelebi/Gazel-i Nef'î
	Nigâhî	Gazel	1	5 beyitlik	-
297ah	Nef'î	Gazel	1	5 beyitlik	-
297b	Nef'î	Gazel	5	5'er beyitlik	-

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

298a	Hâletî	Gazel	5	Dördü 5'er beyitlik; biri 6 beyitlik	-
298b	Yahyâ Efendi	Gazel	5	5'er beyitlik	Gazeliyyât-ı Şeyhü'l-İslâm Yahyâ Efendi Sellemeullahü Te'âlâ/Ve Lehu Eyzan/Ve Lehu Selleme
298bh	Yahyâ Efendi	Gazel	1	7 beyitlik	-
299a	Yahyâ Efendi	Gazel	4	İkisi 5'er beyitlik; ikisi 6'şar beyitlik	-
299ah	Yahyâ Efendi	Gazel	1	7 beyitlik	-

1.4. Mecmûada Bulunan Şairlerin Kısa Biyografileri

‘ÂLÎ (d.1541-ö.1593)²⁹

Özellikle 17. yüzyıla kadar Osmanlı coğrafyasının en çok şair yetiştiren şehirlerinden biri olan Gelibolu’da doğdu. Edebiyatımızda Urfalı Nâbî, Manisalı Birrî gibi mahlasıyla doğum yeri birleştirilerek anılan şairlerdendir. Âlî’nin, bütün eserlerinde Gelibolulu olduğunu vurgulaması ve Gelibolu sevgisini yansıtmaması bu bağdaştırmanın yansımasıdır. Annesinin adı Ümmühânî, babasının adı Hoca Ahmed, dedesinininki Abdullah’tır.

Eğitimini tamamladıktan sonra Âlî, ya ilmiye sınıfına yönelecek ve gelecekte müderris ya da kadı olarak hizmet edecekti ya da bürokrasiyi tercih edip bu alanda çalışmalar sürdürecekti. O, Kanunî’nin şehzadelerinden olan Selim, 1558’de Konya Sancak Beyi iken kendisine maiyetinde çalışmasını önerince bürokrasi yolunu tercih etti. Manisa ve Kütahya’da onun maiyetinde bulundu. Burada hem seçkin bir çevrede çalışma imkanı elde etti hem de Celâl Bey, Kara Fazlî ve Durak Çelebi gibi devletin önemli aydınları ile bir arada oldu. 1563 yılına kadar şehzadenin yanında çalışan Âlî, Şehzade Selim’in sarayından ayrılarak devletin çeşitli kademelerinde görevler almaya başladı. Önce Şam Beylerbeyi Lala Mustafa Paşa’nın daveti üzerine Şam’a gitti ve altı yıl onunla çalıştı (1563-1568). Paşa’nın Yemen fethiyle görevlendirilmesi üzerine onunla Mısır’a gitti. Bir ara Manisa’da şehzade vali olan III. Murat’ın maiyetinde oldu. Oradan da Bosna’ya Ferhat Bey’in yanına gitti (1570). Tekrar Kafkas bölgesine başkomutan olan Lala Mustafa Paşa’nın maiyetine katıldı (1578). Şirvan fethinden sonra Halep Tımar defterdarı oldu. Fakat bu yıllar artık devlette çözümlenin hissedilmeye başladığı dönemlerdi ve bunun en çok görüldüğü alan da memuriyete yönelik sıklıkla karşılaşılan tayin ve azillerdi. Âlî de bundan sonraki hayatında bu duruma sıklıkla tanık oldu.

Âlî, 1585’te tayin edildiği Erzurum Defterdarlığı’nda altı ay kalabildi. Aynı yılın sonlarında Mart 1586’da Bağdat Mal Defterdarlığı’na naklolundu. 1586 yazının

---

29 “Mustafa İsen - İ. Hakkı Aksoyak, “ÂLÎ/ÇEŞMÎ, Gelibolulu Mustafa”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=943>” kaynağından faydalanılmıştır.

ortalarında Bağdat'tan ayrılarak İstanbul'a geldi. Sübhatü'l-Abdâl'da ve 1590 yılında son şeklini verdiği Riyâzü's-Sâlikînmesnevisinin 99 beyitlik bölümünde zamanın padişahı Sultan III. Murad övgüsünde bulundu ve hâlinden şikâyet ederek azlini ve çektiği sıkıntıları anlattı. Çocukluk ve gençlik günlerinde yokluk yüzü görmeyen Âlî, zaman zaman sefalet denebilecek bir geçim darlığına da düştüğünü ifade etti.

Yetenekli ve hırslı bir adam olan Âlî'nin üzerinde bu haksız tayin ve aziller kuşkusuz olumsuz etki yaptı ve kırk yaşlarından itibaren o, devir ve toplum hakkında karamsar duygulara kapıldı. Bu durum, elli yaşlarında giderek daha da arttı. Hem cemiyetteki bozuluşu hem de isteklerini elde edemeyişini şiirlerinin doğrudan konusu yaptı. Elli yaşında tertiplemediği Lâyihâtü'l-Hakîka adlı Divanı'nın Dibace'sinde içinde bulunduğu ruh durumunu yansıttı. 1585 yılında Bağdat Mal Defterdarı olan Âlî, bu tarihten 1591 yılına kadar herhangi bir göreve atanmadı. Bu yıllar arasında çok zor günler geçirdi. Eserlerinde devrinden ve yönetimden şikayetlerde bulundu.

Âlî, 1593 yazında Gelibolu'ya döndü. Bu sırada 53 yaşındadır. Bu dönüşün hayatına yeni bir heyecan kattığı anlaşılmaktadır. Gelişini kutlamak ve dostlarına bir armağan sunmak amacıyla Vâridâtü'l-Enîka ve Lâyihâtü'l-Hakîka adlı iki Divanı'ndan 100 gazelini seçerek Sade-i Sad-Güher'i, 100 matlaı toplayarak da Gül-i Sad-Berg'i oluşturdu.

III. Mehmed'in tahta çıkışı onu yeniden umutlandırdı. Yazmak niyetinde olduğu Kühü'l-Ahbâr adlı umumu tarihi için kaynakların bulunduğu Kahire'ye gidebilmek için oranın defterdarlığını istedi. Ama bu talep de gerçekleşmedi. Sonraki görevleri Yeniçeri kâtipliği (Temmuz 1592) Sivas defterdarlığı, Amasya sancakbeyliği (1595 Kayseri sancak beylidir (1596). Âlî, son olarak Cidde Sancakbeyliği görevindeyken orada vefat etti. Mezarı belli değildir.

Eserleri

1. Edebî Eserler: *Bediü'r-Rukûm, Câmiü'l-Buhûr Der-Mecâlis-i Sûr, Dakâiku't-Tevhîd, Vâridâtü'l-Enîka, Lâyihâtü'l-Hakîka. Gül-i Sad-Berg, Hulâsatü'l-Ahvâl, Maâlimü't-Tevhîd, Manzum Kırk Hadis Tercümesi, Mecmau'l-Bahreyn, Mihr ü Mâh, Mihr ü Vefâ, Nikâtü'l-Hâl, Riyâzü's-sâlikîn, Subhatü'l-Abdâl, Subhatü'l-Înâbe, Tuhfetü'l-Uşşâk.*

2. Tarihî Eserleri: *Câmiü'l-Kemâlât*, *Fursatnâme*, *Fusûlü'l-Halli Ve'l-Akd ve Usûli'l-Harci ve'n-Nakd*, *Hâlâtü'l-Kâhire Mine'l-âdâti'z-Zâhire*, *Heft Meclis*, *İstidânâme*, *Kühü'l-Ahbâr*, *Menâkıb-ı Hünerverân*, *Menşeu'l-İnşa*, *Mirâtü'l-Avâlim*, *Mirkâtü'l-Cihâd*, *Münşeat*, *Nâdirü'l-Mehârib*, *Nusretnâme*, *Zübdetü't-Tevârîh*.

3. Diğer Konulardaki Eserleri: *Enisü'l-Kulüb*, *Eyyühe'l-Veled Tercümesi*, *Ferâidü'l-Vilâde*, *Hakâiku'l-Ekâlim*, *Hilyetü'r-Ricâl*, *İzzetü'l-Asr fi-Tefsîri Sûretü'n-Nasr*, *Kavâidü'l-Mecâlis*, *Mehâsinü'l-Âdâb*, *Menâkıb-ı Halil Paşa*, *Menakıb-ı Şeyh Mehemedü'd-Dagî*, *Mevâidü'n-Nefâis Fi-Kavâidi'l-Mecâlis*, *Nasihatü's-Selâtin*, *Nevâdirü'l-Hikem*, *Rahatü'n-Nüfûs*, *Risâle-i Zâtü'l-Kürsi*, *Risâle-i Zirgamiyye*, *Tuhfetü's-suleha*, *Vakıfnâme*, *Zübdetü'l-Evrâd*

4. Henüz Ele Geçmeyen Eserleri: *Bedâyiü'l-Metâli*, *Dürr-i Mensure (Dürer-i Mensure)*, *Hac ve Işk risalesi*, *Kenzü'l-Ahbâr*, *Maâyibü'l-Erzâl*, *Mişkât*, *Nüzhet veya Nüzhetü'l-Mecâlis*, *Râbiü'l-Manzûm*, *Ravza-i İrfân*, *Ravzatü'l-Letâif*, *Riyâzü'r-Rahmet*, *Tarih-i Üngurus ve Selimname*

AHDÎ (d.?-ö.?)³⁰

Edebiyat tarihimizde Gülşen-i Şu'arâ adlı tezkiresiyle tanınan Ahdî, Bağdat'ta doğdu. Kendisi de şair olan Şemsî-i Bağdâdî'nin oğludur. Müellifin adı tam olarak tespit edilememektedir. Bazı kaynaklarda Mehdî, bazılarında göre de Ahdî'dir. Döneminin tezkirelerinde ve daha sonra yazılan tezkirelerdeki bilgiler de bu konuda tam bir bilgi birliği içerisinde değildir Bu konuda Gelibolulu Âlî'ye uyararak isminin Ahdî olması gerektiği düşünülmektedir. Çünkü Gelibolulu Âlî, Bağdat'ta Ahdî ile görüştüğünü Kühü'l-Ahbar'da haber vermektedir.

Tezkiredeki bilgilere göre, babası Şemsî, kardeşleri Murâdî, Rızâyî (Ö.963 / 1556), amcası Hüseyinî (Ö. 985/ 1577), onun oğlu Rindî (Ö. 993/ 1585) ile akrabaları Hürremî ve Zühdî şâirdir. Bu şâirlerin hem Farsça hem de Türkçe şiirleri

³⁰“Süleyman Solmaz, “Ahdî”,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=951>”, kaynağından faydalanılmıştır.

Gülşen-i Şu‘arâ’da vardır. Dolayısıyla Ahdî, mensuplarının çoğu şiirle uğraşan aydın bir ailedendir denilebilir. Babası Şemsî’nin Farsça Manzar-ı Ebrâr adlı manzum bir eserinin, Ahdî’nin el yazısıyla bir nüshası Köprülü Kütüphanesi’nde Fazıl Ahmed Paşa nr. 294’te kayıtlıdır.

Ahdî, 960/1552 ‘ta 1550-1552’de Bağdat valisi olan Temerrüd Ali Paşa’nın yardımıyla, yanında kendisi gibi şâir olan Za‘îfi isimli bir arkadaşıyla diyâr-ı Rûm’a gitmek üzere Bağdat’tan yola çıkmıştır. Osmanlı ülkesinde nereleri gezdiği tam olarak bilinmemekle birlikte, ilk olarak Sivas’a geldikleri kabul edilmelidir. Sivas’tan Maraş’a, Maraş’tan Adana’ya geçmiştir. Adana’da Pirî Paşa’ya (958/ 1551’de Adana’ya üçüncü kez beylerbeyi olarak atanmış, Ö. 970 / 1562/1563) bir kaside sunmuş ve adı geçen paşadan oldukça iltifat görmüştür. Adana’dan Konya’ya gelmiş ve burada Mevlânâ dergâhındaki şâirlerle tanışmış ve ileride yazacağı eserine malzeme toplamıştır. Bu şâirlerin bir çoğu ilk defa Ahdî tezkiresinde yerini almıştır. Bu şâirleri şöyle sıralayabiliriz: Ahmed Efendi, Penâhî, Hâfız, Rûhî, Safâyî Beg, Alâyî, İyânî, Muhyî, Meşâmî Beg, Mutî‘î.

Bu arada arkadaşından ayrılmıştır. Ahdî, Konya’dan sonra İstanbul’a gelmiştir. İstanbul’a geliş tarihi tam olarak tespit edilememektedir. İstanbul, Ahdî’yi çok etkilemiştir. İstanbul’a geldikten sonra birçok meclislerde bulunmuş, bu meclislerde dönemin ileri gelen devlet adamları, âlim, fâzıl ve şâirleri ile tanışmıştır. Burada İstanbul Türkçesi’ni tam anlamıyla öğrenmiş ve bu şive ile şiir yazacak, eser verecek duruma gelmiştir. Ahdî, zaman zaman İstanbul dışındaki Edrine, Bursa, Dimetoka gibi kültür merkezlerine de gitmiştir. Bu şehirlerden Edirne’de, şâir ve yazar Mecdî’nin evinde, bir yıl kaldığını eserinde belirtmektedir.

Ahdî’nin en önemli eseri olan *Gülşen-i Şuarâ* (y. 971/1564-1002/1593) Şehzade Sultan Selîm adına yazılmıştır. Gülşen-i Şuarâ, Anadolu sahasında Sehî ve Latîfi Tezkirelerinden sonra kaleme alınan üçüncü tezkiredir. Tezkire’nin Anadolu’da iken mi Bağdat’a döndükten sonra mı yazıldığı tartışmalıdır. Ahdî Tezkiresi olarak da bilinen Gülşen-i Şuarâ, ilk önce bir mukaddime, “ravza” adı verilen üç bölüm ve bir hâtîme halinde düzenlenmiş olmakla birlikte Ahdî, eserine sonradan sancak beyleri ve defterdar şâirleri içeren bir bölüm ekleyerek dört ravzaya çıkarmış, diğer ravzalara da bazı şâirleri ilave etmiştir. Böylece Ahdî, eserinin ilk tertibini yaptıktan sonra

ölümüne kadar geçen otuz yılı boş geçirmemiş ve tezkiresinde bazı değişiklikler yapmıştır. Bu bakımdan *Gülşen-i Şuarâ*'nın yazılış tarihini Ahdî'nin ölümüne kadar uzatmak gerekir. Eser, son şekliyle bir mukaddime, dört ravza ve bir hâtimedden meydana gelir.

Eserin birinci ravzasında başta devrin padişahı olmak üzere Şehzade Selim ve diğer şehzadeler (17 şair), ikinci ravzada devrin ileri gelen devlet adamları (14 şair), üçüncü ravzada ulemâ ve müderrisler (25 şair), dördüncü ravzada ise alfabetik olarak dönemin şairleri anlatılmıştır (325şair). Böylece tezkirede toplam 381 şair biyografisi yer alır. Tezkirede, dil ve üslubun anlatılan şairin sosyal statüsüyle orantılı olarak değiştiği görülür. Ahdî, eserindeki şairlerin bir kısmını Sehî ve Latîfî tezkirelerinden almıştır.

Tezkire, daha önceki devirlerde yaşamış eski şairleri kadrosu dışında tutup yalnız kendisinin çağdaşı olan şairleri alması bakımından farklılık arz eder. *Gülşen-i Şuarâ*'nın en önemli tarafı, büyük çoğunluğu Osmanlı İmparatorluğu'nun doğu bölgesindeki şairleri ihtiva etmesi ve bunlar hakkında ilk ve tek kaynak durumunda olmasıdır. Eser, Bağdat ve çevresinde yetişen şairler hakkında verdiği bilgiler bakımından çok önemlidir ve bu haliyle edebiyatımızda yaklaşık 147 şair için tek kaynak durumundadır.

Türkçe, Farsça ve Arapça şiirleri de vardır.

ÂNÎ ÇELEBÎ (d.?-ö.?)³¹

Tire'de doğdu. Hayatı hakkında eldeki bilgiler sınırlıdır. Âşık Çelebi, Ânî'nin ilim tahsil etmekle meşgul, güzel bir genç olduğunu söyler. Hasan Çelebi de onu, güzelliğiyle irfan erbabının övgüsüne mazhar olmuş meşhur bir genç olarak niteler.

Ânî'nin herhangi bir eserinin olup olmadığı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır.

---

³¹ “Yunus Kaplan, “ÂNÎ, Ânî Çelebi”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2965>” kaynağından faydalanılmıştır.

‘AYÂNÎ (d.?-ö.1611)³²

Asıl adı Muzaffer’dir. Halep müftüsü Ali Efendi’nin oğludur. İlme düşkün ve öğrenmeye azimliydi. Başarı basamaklarını bir bir tırmandı. Eğitiminin ardından önce Nakîb Efendi’nin yanında mülazım oldu. Ardından kırk akçe ile Kepenkçi Medresesine müderris oldu. 994 Şaban ayında (Temmuz/Ağustos 1586) Kuş Yahyâ Efendi’nin yerine Mahmud Paşa Medresesine geçti. 1000 Ramazanında (Haziran/Temmuz 1592) selefi yerine Eyüp payesine nail oldu. 1003 yılı Cemaziyelahirinde (Şubat/Mart 1595) ise dönemin yüksek eğitim kurumlarından sayılan Sahn-ı Semân Medresesi’ne müderris oldu. Daha sonra 1004 Şaban ayında (Mart/Nisan 1596) Abdülcebbâr-zade Efendi yerine I. Selim Medresesi ile şereflendirildi. Nihayet 1005 Cemaziyelahir’de (Ocak/Şubat 1597) en yüksek mertebeye, Süleymaniye Medresesine müderris oldu. Bu tarihten sonra kadılık dönemi başladı. 1007 Cemaziyelevvel’de (Kasım/Aralık 1598) Ayâşî Ahmed Efendi yerine Halep kadılığı ihsan edildi fakat bir yıl geçmeden 1008 Rebiülevvel’de (Eylül/Ekim 1599) azledilerek makamı Haydar Efendi’ye verildi. 1009 Zilkade’de (Mayıs/Haziran 1601) Hasan Kethuda-zâde yerine Galata kadısı oldu. Bu vazifeden 1010 Şevvalinde (Mart/Nisan 1602) azledildi. Bir müddet bekledikten sonra 1013 Rebiülahir’de (Ağustos/Eylül 1604) Abdülazîz Efendi yerine ikinci kez Galata kadılığına getirildi. Birkaç ay sonra Tursun-zâde Abdülbâkî Efendi’nin yerine Bursa kadısı oldu. Bu vazifede çok kısa bir süre kaldıktan sonra azledildi ve Şeyhülislâm Hüseyin Efendi’nin yanında bulundu. 1017 yılının Şaban ayında (Kasım/Aralık 1608) Zeynelâbidîn Efendi yerine Edirne kadısı oldu. Bir yıl sonra emekliye ayrıldı. İlim ve ibadetle meşgul iken 1020/1611 yılında vefat etti. Suriçi’nde Keskin Dede hazîresine defnedildi.

---

32 “Hüseyin Gönel, “AYÂNÎ/IYÂNÎ, Muzaffer Ayânî Efendi”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2053>” kaynağından faydalanılmıştır.

ÂZERÎ (d.?-ö.1585)³³

Asıl adı İbrahim'dir. Muallim-zâde İbrahim Çelebi olarak tanınmıştır. Adı İbrahim olduğu için, Hz. İbrahim'in ateşe atılmasından kinaye olarak ateşe mensup anlamında Âzerî mahlasını kullanmıştır. Babası aslen Manisalı olan Âzerî'nin doğum yeri hakkında tezkirelerde bir bilgiye rastlanmamaktadır. Ancak Bursalı olmakla şöhret kazanmıştır. Bundan dolayı, tezkireler dışındaki kimi kaynaklarda doğum yerinin Bursa olduğu bildirilmiştir.

Âlim bir babanın oğlu olan ve Ebussuûd Efendi (ö.1574)'den ders alan Âzerî, iyi bir eğitim göerek yetişmiştir. Bir güzele âşık olduğu için eğitimini yarıda bırakıp Konya'ya gitmiş fakat daha sonra akrabaları tarafından İstanbul'a getirilmiştir. İstanbul'a geldikten sonra eğitimine devam ederek Ebussuûd Efendi'den mülâzım olmuştur.

Âzerî, medrese eğitimini tamamladıktan sonra kardeşi Mahmud Çelebi'nin nişancı olması dolayısıyla müteferrika olarak devlet hizmetine girmiştir. Ancak bir süre sonra asıl mesleği olan kadılığa dönmüştür. Anadolu'nun Tire ve Kestel beldeleri ile bugün Suriye'de bulunan Hama'da kadılık yapmıştır.

Âzerî Hama kadısı iken sıtma hastalığına yakalanarak 993/1585'te genç yaşta ölmüştür. Mezarı, arkadaşı Hâmid Çelebi'ninki ile birlikte Hama'nın dışında yüksekçe bir yerdedir.

Âzerî'nin, şiir mecmualarında yer alan ve bir divançe oluşturabilecek sayıdaki şiirleri dışında iki eseri vardır: *Nakş-ı Hayâl*, *Husrev ü Şîrîn*:

'AZMÎ (d.?/-ö.1582)³⁴

16. asrın ikinci yarısının tanınmış şair ve yazarlarından Azmî Pir Mehmed, defterdar Pir Ahmed Çelebi'nin oğludur. İstanbul'da doğdu. Kınalızâde Ali

³³ "Ülkü Çetinkaya, "ÂZERÎ, İbrahim Çelebi", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1937>" kaynağından faydalanılmıştır.

³⁴ "Adem Ceyhan, "AZMÎ, Pir Mehmed", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=206>" kaynağından faydalanılmıştır.

Çelebi'den mülâzım olup önce Rodoscuk (Tekirdağ)'da bulunan Rüstem Paşa Medresesinde, daha sonra 968/1560'ta İstanbul'daki Rüstem Paşa Medresesinde müderrislik yaptı. Aynı yıl, vazife yeri Fatih'teki Efdaliyye Medresesi olarak değiştirildi. Buradan azledildikten sonra elli akça ile Beşiktaş'ta bulunan Sinan Paşa Medresesi müderrisi oldu. 982/1574 yılında Edirne Dârülhadîs Medresesi müderrisliğine tayin edildi. 984/1576 senesinde Sahn-ı Seman müderrisliğine getirildi. Bu sırada Kıbrıs teftişine memur olup adada "cibayet" (icare, vergi, rüsum gibi vakfa ait paraları toplama) işlerinde çalıştı. 987/1579'da Süleymaniye'den üçüncü medrese müderrisi olan Azmî, 988/ 1580'de Sultan III. Murad'ın oğlu Şehzade Mehmed'in muallimliğine getirildi. 990/1582 yazında veba hastalığından vefat edip Eyüp kabristanına gömüldü.

Eserleri:

1. *Enîsü'l-Arifîn*: Hüseyin Vâiz Kâşifî'nin (ö. 910/ 1504-1505) 900/ 1495 yılında yazdığı Farsça mensur Ahlâk-ı Muhsinî'nin 974/ 1566 yılında Azmî tarafından yapılmış mensur Türkçe tercümesidir. "Ahlâk-ı Azmî" adıyla da anılan bu eser, Ahlâk-ı Muhsinî'nin en çok rağbet gören genişletilmiş çevirisidir.

2. *Mev'iza-i Manzûme*: Enîsü'l-Arifîn'in sonunda yer alan, ayrıca çok sayıda nüshası bulunan bu metin, 49 beyit civarında, Attâr'ın Pend-nâme'sinin tesirlerinin görüldüğü dinî-ahlâkî bir mesnevidir.

3. *Tercüme-i Manzûme-i Ehâdis-i Erbaîn*: Azmî'nin 976/1568-69'da tamamladığı bu eser, kırk hadisin birer kıt'ayla Türkçe'ye tercümesinden ibarettir. Bazı deliller, Priştineli Azmî'ye ait olduğu da ileri sürülen bu tercümenin, Azmî Pir Mehmed tarafından yapıldığı düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

4. *Mihr ü Müşterî Tercümesi*: Assâr-ı Tebrizî'nin (ö. 784?/ 1382?) 778/1377'de tamamladığı Farsça mesnevisinin Sultan II. Selîm'in emriyle yapılmaya başlanan Türkçe manzum tercümesidir. Azmî, bu mesneviden bin beyit kadar çevirdikten sonra Sultan II. Selîm'in ölümü üzerine tercüme-yi yarım bırakmış; oğlu Hâletî aynı işi tamamlamak istemişse de babasının metnine ancak beş yüz beyit ilâve edebilmiştir.

5. *Dîvân*: Fransa Millî Kütüphanesinde bir nüshası bulunan bu Türkçe divan, Âdem Ceyhan tarafından yayımlanmıştır.

BÂKÎ (d.1526-ö.1600)³⁵

Asıl adı Mahmud Abdalbaki'dir. İstanbul'da doğdu. Fatih Camii müezzinlerinden Mehmed Efendi'nin oğludur. Bâkî saraç çırağı olarak çalışırken medreseye de devam etmeye başlamış, ilgisi ve yeteneği sayesinde kısa zamanda kendini göstermiştir. Medrese eğitiminin başlangıcında devrin tanınmış müderrislerinden Ahaveyn lakabıyla anılan Karamanlı Ahmed ve Mehmed Efendi'den ders almıştır. Özellikle Mehmed Efendi'nin öğrencileri üzerinde etkili olduğu bilinmektedir.

Kanuni Sultan Süleyman'ın Süleymaniye Camii çevresinde yaptırdığı medreselerden ikisi 960/1553 yılında tamamlanarak öğretime açılmıştır. Bâkî o yıl Kadızâde'nin derslerine devam etmeye başlar. Bu tarihte 26-27 yaşlarındadır. Kısa sürede hocasının itimadını kazanarak Süleymaniye Külliyesinde inşa edilen öteki binaların yapımına nezaretçi olarak görevlendirilir. Öğrenimini sürdürürken bu görevini de yürütür. 1555'te Nahcivan seferinden dönen padişaha sunduğu kasidesinde üç yıl medrese hücrelerinde yatıp kalktığından bir seneden beri bu görevde bulunduğundan söz ederek sultanın yardımını ister.

Bâkî'nin kendisini Sultan Süleyman'a tanıtması ve onun takdir ve ihsanını görmesi bu kasideyle başlar. Bâkî 1563 yılında danışmend olur. Semiz Ali Paşa ve Mirâhur Ferhad Ağa aracılığıyla şiirlerini Sultan Süleyman'a ulaştıran Bâkî, padişahın da ilgisini çekmeyi başarır.

Bâkî'nin hayatında ve sanatında herşey yolunda giderken 1566 yılında önce babasını, ardından da hamisi Sultan Süleyman'ı kaybeder. Kanuni'nin ölümü üzerine yazdığı ünlü mersiyesinin son iki bendinde yeni padişah Sultan Selim'e ve devrin söz sahibi ve güçlü adamı Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa'ya bağlılığını ifade eder. Sultan Selim tahta oturunca Bâkî, padişaha bir cülusiye sunar. Ama bu şiir Bâkî'nin müderrislikten uzaklaştırılmasını önleyemez. Ancak üç yıl sonra ünlü münşeât yazarı Feridun Bey'in etkisiyle tekrar Murad Paşa (1569) ve daha sonra da Eyüb Sultan Medresesine (1571) atanır.

---

³⁵ "Muhsin Macit-Kasan Kaplan, "Bâkî", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2462>" kaynağından faydalanılmıştır.

Bâkî müderrislikte derece derece yükselerek 1573'te Sahn Medresesi müderrisi olmuştur. Bu arada gerek sunduğu şiirler gerek Feridun Bey ve sadrazamın yardımıyla padişahın huzuruna kabul edilmeye başlamıştır. Artık devrin büyük âlim ve şairlerinden sayılmaktadır.

Dört padişah devrinin en büyük şairi Bâkî, 23 Ramazan 1008/1600 tarihinde vefat eder. Bâkî'nin nüktedan, hoşsohbet, neşeli ve rint meşrep bir şair olduğu kaynaklarda nakledilir. Gençliğinde, henüz medrese öğrencisi iken İstanbul'un eğlence âlemlerine devam ettiği; kışın Balat, Samatya ve Galata meyhanelerinde, bozahanelerde yapılan sohbetleri kaçırmadığı söylenmektedir.

Dîvân: Bâkî, ilk defa Kanuni Sultan Süleyman'ın isteğiyle divan tertip etmiş olmakla birlikte daha sonra yazdığı şiirleri de eklemek suretiyle değişik tarihlerde divanını yeniden düzenlemiştir. Bâkî *Dîvânı*'nın ilk defa İstanbul'da (1276/1859-1860) taş baskısı yapılmış, ardından Rudolf Dvorak tarafından bir incelemeyle Leiden'da yayımı gerçekleştirilmiştir (1908, 1911).

Me'âlimü'l-Yakîn Fî-Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn: Ahmed b. Hatîb el-Kastalânî (1448-1517)'nin el-Mevâhibü'l-Ledüniyye adlı eseri esas alınarak meydana getirilen bir siyer kitabıdır.

Fezâ'ilü'l-Cihâd: Ahmed b. İbrahim'in Meşâ'irü'l-Eşvâk adlı Arapça eserinin tercümesidir. Eserin konusu İslam dininde cihat ve gazanın fazilet ve esasları üzerinedir. Müslümanları cihada davet eden bu eser, 1567 yılında tamamlanarak Sokullu Mehmed Paşa'ya sunulmuştur. Eser bir mukaddime, otuz üç bab ve bir hatimeden oluşmaktadır.

Fezâ'il-i Mekke: 16. yüzyıl âlimlerinden Kutbeddin Muhammed b. Ahmed Mekkî (öl. 1582)'nin El-İ'lâm Fî-Ahvâli Beledi'llâhi'l-Harâm adlı eserinin tercümesidir. Sokullu Mehmed Paşa'nın isteği üzerine yapılan bu tercüme, Bâkî'nin Mekke kadılığı sırasında 1579'da tamamlanmıştır. Mekke tarihinden ve bazı Osmanlı padişahlarının orada yaptırdığı eserlerden bahsedilmektedir.

Kırk Hadis Tercümesi: Nevîzâde Atâyî, Bâkî'nin Eyüp müderrisliği sırasında Ebâ Eyyub el-Ensârî'den rivayet edilen hadisleri toplayıp tercüme ettiğini söylüyorsa da şimdiye kadar eser ele geçmemiştir.

BEHİŞTÎ (d.?-ö.1571-1572)³⁶

Behiştî'nin asıl adı Ramazan'dır. Abdulmuhsin adında bir zâtın oğludur. Kaynaklar, Behiştî'yi kendisinden önce yaşamış olan Karıştıranlı Süleyman Beyoğlu Sinan Behiştî ile karıştırmamak için, "Vizeli Behiştî", "Behiştî-i Sâni", "Vâiz Behiştî", "Behiştî Ramazan bin Abdulmuhsin", "Ramazan bin Abdulmuhsin er-Rûmî" ve "Mevlana Behiştî", gibi adlarla anmışlardır. Şâire Behiştî mahlasını kendisinin de takdir ettiği bir kişi vermiştir.

Behiştî, Vize'de dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini nerede ve ne zaman yaptığını bilemediğimiz Behiştî, İstanbul'a gelerek medrese öğrenimine başlamış, Merhabâ Efendiden ders almıştır. İlim yolunu tamamlayıp, diğer ilimler ve Arapça'da başarı gösterdikten sonra Muhaşşi Sa'dî Efendiye danışmend olmuştur. Sa'dî Efendinin vefatı üzerine Behiştî, devrinin meşhur mutasavvıfı Merkez Efendiye intisâb ederek, tasavvuf yoluna girmiş, ondan ders alarak seyr ü sülûkını tamamlayıp hilâfet almıştır. Çorlu'ya da onun halifesi olarak gitmiştir. Orada imamlık, vaizlik yapan Behiştî, evinin etrafına yaptırdığı odalarda talebe yetiştirmiş ve halkı irşad etmiştir. Hayatı boyunca aynı görevle Çorlu'da yerleşik kalan Behiştî 979/1571-72'de burada ölmüş ve evinin bulunduğu kendi zaviyesine defnedilmiştir.

Behiştî, tasavvufa meyiletmeden önce çağdaşı ilim adamlarının takdirini kazanmış bir âlim, tasavvufa intisabdan sonra da ârif, kâmil, çevresi üzerinde etkili bir mürşid ve vaizdir. Tasavvuf neşvesinden gelen rint-meşrep bir kişiliğe sahiptir. Tesbitlerimize göre irili ufaklı 12 eser vermiştir. Eserleri, Divan, Heşt Behişt, Cemşâh u Alemşâh, Şerh-i Manzûme-i Muammâ, Şehrengiz, Mevlid, Hâşiyetü'l-Hâşiyeye alâ Şerhi Akâidi'n-Nesefiyye li'l-Hayâlî ve Aşeretü'l-Kâmile, Ta'likât 'Alâ Şerhi'l-Miftâh, Ta'likât 'ala'l-Câmî, Hindî'nin Kafiye Şerhine Ta'lîka, Hâşiyeye Âdâb-ı Mes'ûdî, Tefsîru Âyeti "yevme ye'ti ba'u âyâti rabbike" (En'âm, 6/158)'dir. İlmî eserlerinden özellikle Hayâlî Hâşiyesi büyük takdir görmüştür. Edebî eserlerinden Cemşâh u Aleşmâh Mesnevisi kaynaklarca orijinal bulunmuştur. Eser, âşıkâne ve macera türünde bir mesnevidir. 2500 civarında beyitten müteşekkildir.

---

36 "Yaşar Aydemir, "BEHİŞTÎ, Ramazan b. Abdülmuhsin", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=959>" kaynağından faydalanılmıştır.

Behiştî, şiirlerinde oldukça sade bir dil kullanmış, mahallî unsurlara yer vermiş, atasözü ve deyimlere yoğun olarak başvurmuş, halk söyleyişlerini ustalıklı şiiire taşımıştır. Şiir tekniğine sahip usta bir şairdir. Vezin ve kafiye kullanımında sıkıntı çekmez. Heşt Behişt mesnevisi dinî içerikli nasihatname türünde bir eser olmasına rağmen eserde kuru, didaktik bir anlatım yerine samimi ve şairane bir üslup dikkati çeker. Divanın muhtevasında rintlilik, Rumeli şâirlerine has özelliklerden istiğna, laubalilik, âşık-sevgili ilişkisinde rahatlık, mahallî unsurların şiiire taşınması belirgindir. Gazellerin makta beytinde şiir-şâir hakkındaki görüşlerini biraz da medhiye havası içerisinde vermiştir. Şiirde selevin yolunda olmaya, çekiciliğe, incelik ve akıcılığa, yakıcılık ve coşkuya, manaya, orijinal manalar bulmaya, mananın renkliliği, dakik ve inceliğine, söylenmemiş nüktelere, yeniliğe, yumuşaklığa özen göstermiştir. Şiirleri ve şâirliği için bir takım teşbih ve mecazlara yer veren şâir, zaman zaman kendisini başka şâirlerle de kıyaslamıştır. Bunlar içerisinde en çok adı geçen Hâfız-ı Şîrâzî'ye, aynı zamanda büyük hürmet de gösterir. Türk şairlerden Ahmed Paşa, Necâtî, Hayretî, Usûlî, İshak Çelebi, Hayâlî Bey, Fuzûlî, Fevrî ve Cafer Çelebiyi okuyup etkilenmiştir. Fevrî, Cafer Çelebi ve Amrî'nin şiirlerine tahmis yazmıştır. Gazâlî, Halîlî, Ulvî, Ahdî, Refî Leng, Su'ûdî gibi şâirleri de etkilemiştir.

BEZMÎ (d.?-ö.1617)³⁷

İsmi Ahmet Bezmî Çelebi'dir. İstanbullu olan ve Sultan I. Ahmet (d.998/1590-ö.1026/1617) döneminde yaşayan Bezmî, Bektaşiliğin korucu zümresindedir. Gözleri görmediğinden "A'mâ", "Nâbînâ" veya "Kör" olarak da anılan Bezmî, M. Sadeddin Efendi'nin Mecelletü'n-Nisâb'ında ve Tuhfe-i Nailî'de müderris olarak zikredilir. 1026/1617 senesinde vefat eden Bezmî'nin ölümüne Hâşimî, "Hay geçdi terk idüp bu meclisi Bezmî kodi" mısrasını söylemiştir. Fâizî'nin verdiği bilgiye göre Bezmî'nin üç adet divanı bulunmaktadır.

---

³⁷ "Ahmet Doğan, "BEZMÎ, Korucu Ahmed Çelebi, Müderris Bezmi, Nâbînâ, Kör Bezmî", <http://www.turkedebiyatisimlersozaugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3867>" kaynağından faydalanılmıştır.

BEYÂNÎ (d.?-ö.1597-1598)³⁸

Asıl adı “Mustafâ” olup “Carullâhzâde” lakabıyla tanındı. Bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Rusçuk'ta doğdu. Beyânî, öğrenimine Rusçuk'ta başladı ve sonra İstanbul'a gelerek dönemin tanınmış hocalarından Ebussuûd Efendi (897/1491-981/1574) ve oğlu Mehmed Efendi'den (931/1524-971/1563) ders aldı. Beyânî, Tezkire'sinde bizzat Ebussuûd Efendi'den mülâzım olduğunu belirtir. Beyânî, Şükrullâh Halife'den (?-?) talik icazeti alarak hattat oldu ve hocasının tamamlanan tefsirini temize çekti. Bunun üzerine yirmi akçe ile Kestel medresesine müderris tayin edildi. Daha sonra Havran'da kadılık yaptı. Beyânî, Havran kadılığı sırasında hacca gitti ve Hicaz'dan döndükten sonra resmî görevlerinden ayrılarak İstanbul'a geldi. Beyânî, Okmeydanı Sofular Halvetî tekkesi şeyhi Ekmeleddin Efendi'ye (ö.985/1577) bağlanarak tarikata girdi. Bir süre Gelibolu zaviyelerinden birinde kalan Beyânî, Şeyh Ekmeleddin Efendi öldükten sonra onun vasiyeti üzerine Sofular Halvetî tekkesi şeyhi oldu (985/1577). Yirmi yıl kadar bu tekkede şeyhlik yaptı. İstanbul'da öldü (1006/1597-98) ve bu tekkenin bahçesine gömüldü.

Beyânî, Divan sahibi olmamakla birlikte şiirle yakından ilgilendi. Onun şiir hayatı, tasavvuf yoluna girmeden önce ve sonra olmak üzere ikiye ayrılır.

Beyânî, döneminde tasavvufa girdikten sonra söylediği Arapça şiirleriyle şöhret kazanmışken, günümüzde tezkireciği ile öne çıkmaktadır. Beyânî, Beyânî Tezkiresi veya Tezkire-i Şu'arâ olarak bilinen eserini 1006/1597-98 tarihinde 16. yüzyılın en son şairler tezkiresi olarak kaleme alır. Beyânî Tezkiresi, toplam 640 biyografi içeren Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiresi'nin özeti mahiyetindedir. Bu bakımdan Tezkire, Türk edebiyatında önemli bir yere sahip değildir.

Beyânî Tezkiresi, bir mukaddime ve iki bölüm halinde düzenlenmiştir. Tezkire'nin mukaddime kısmında şiir ve şair hakkında bilgi verilmekte, tezkire kelimesinin anlamı üzerinde durulmaktadır. Beyânî, Tezkire'sini yazarken bu şair tezkirelerinden Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiresi'ni bir dostundan ödünç aldığını ve fazla zamanı olmadığı için özetleyerek sadece meşhur olan şairleri

³⁸ “Aysun Sungurhan, BEYÂNÎ, Mustafâ”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugi.com/index.php?sayfa=detay&detay=29>” kaynağından faydalanılmıştır.

seçtiğini söyler. Böylece Tezkire’de yer alan şairlerin neye göre seçildiği konusuna açıklık getirilmektedir.

Tezkire’nin birinci bölümünde beş padişah [Fatih Sultan Mehmed (Avnî), Sultan Bâyezîd (Adlî), Yuvuz Sultan Selîm (Selîmî), Kanuni Sultan Süleymân (Muhibbî), Sultan II. Selîm (Selîmî)] ve dört şehzade [Şehzâde Cem, Şehzâde Mustafâ (Muhlisî), Şehzâde Bâyezîd, Şehzâde Murâd] yer almaktadır.

Tezkire’nin ikinci bölümünde 15. ve 16. yüzyılda yaşamış 368 şair biyografisi bulunmaktadır. Eserin şairlere ayrılan kısmı Ahmed Paşa ile başlayıp Yûsuf ile biter. Beyânî, Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiresi’ndeki biyografileri özetlemekten öteye gitmezken, Tezkire’sine ilave ettiği Hakanî, Hâletî, Hızrî, Mu’idî ve Meylî adlı beş yeni isim hakkında da kayda değer fazla bilgi vermez. Buna rağmen Tezkire, ilave edilen şairlerden söz eden ilk kaynak eser olması bakımından önemlidir. Tezkire’de padişah ve şehzadelerle birlikte toplam 377 biyografi bulunmaktadır.

CENÂHÎ (d.?-ö.1591-1592):

Mevlevî bir şair olan Necâhî'nin nereli olduğu bilinmez. Uzun süre Şam’da ikamet etti. Orada öldü. Nazireleri vardır. Nazirelerinin birçoğunu İlmî Dede (ö. 1612) ile Samtî Dede’ye (1630) yazdı. Kaynaklarda şairin hayatı ve edebî kişiliğiyle ilgili ayrıntılı bilgiye yer verilmemiştir. Necâhî, 1000/1591-92 tarihinde vefat etti.³⁹

Bu şairin ismi beş beyit olan gazelin son beytinde Necâhî diye geçmiştir. Ancak yazmada 266a’da şairin başlığında Cenâhî diye yazılmıştır. Biz de Necâhî olarak aldık.

CİNÂNÎ (d.?-ö.1595)⁴⁰

16. yüzyıl Osmanlı sahasının önde gelen edebî şahsiyetlerinden olan Cinânî Bursa’da, Muradiye semtinde doğdu. Cinânî’nin Mehmed adında birinin oğlu olduğu

³⁹ İlhan Genç, *Esrar Dede, Tezkire-i Şu’arâ-yı Mevleviyye*, AKM Yay., Ankara 2000.

⁴⁰ “Osman Ünlü, “CİNÂNÎ, Mustafa”,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=638>” kaynağından faydalanılmıştır.

künyesinden anlaşılmaktadır. Kaynaklarda babası hakkında herhangi bir bilgi bulunmamakta ve doğum tarihi birçok şairde olduğu gibi bilinmemektedir.

Cinânî, küçük yaşta eğitimine başlamış ve Muallimzâde'nin yanında “mülazım” olmuştur. Cinânî'nin mülâzımlığı 966 / 1558'de aldığı, divânında bulunan bir tarih kıtasından anlaşılmaktadır. Bundan kısa bir süre sonra Muallimzâde'nin Anadolu Kazaskerliğine getirilmesiyle onun kalem kâtipliğine getirilmiştir. Daha sonra bir süre Karesi kassamlığında bulunduğu, bu şehir hakkındaki bir hicviyesinden anlaşılmaktadır. Fakat bu kassamlık görevinin hangi tarihler arasında olduğu bilinmemektedir. Cinânî'nin 993/1585'te Bursa'da bulunduğu ve dersiâm olmak için imtihana girdiği yine bir tarih kıtasından anlaşılmaktadır. 994 /1586 yılında Hasan Çelebi, tezkiresinde ondan “hâlâ hizmet-i tadrîse kâimdir” şeklinde bahsedilmektedir. Cinânî yine bir tarih kıtasında aynı yıl içinde Köseler Medresesine Çivizâde tarafından tayin edildiğini söyler. Divânın mensûr dibâcesinde ise aynı tarihte İvaz Paşa Medresesinde müderrislik yaptığını kaydeder. Fakat hangi görevinin daha önce olduğunu kestirmek pek kolay görünmemektedir. 997 / 1588 tarihini gösteren Farsça bir tarih kıtasında da Ula'ya kadı olarak atandığını söylemektedir. 1000 / 1592 yılında ise ma'zulen İstanbul'da bulunmaktadır. O sırada Zekeriya Efendi, şeyhülislamlık makamına yeni oturmuştur. Cinânî, bir istida ile daha önceden kendisine verilen yedi adet fetvanın üç tanesinin temyiz edildiğini, durumunun düzeltilmesini ve fetvasının artırılmasını ister. Bu kıtadan o tarihte fetva tayini ile ilgili bir görevde bulunduğu anlaşılmaktadır. Cinânî, 1001 /1593'de de Sultan Selim medresesine atanmış olarak görünmektedir.

Cinânî, son olarak “kırkdan ma'zûl oldıktan sonra binüç muharreminde Mevlânâ Muhyiddin yerine Brusa'da İvaz Paşa medresesine pîrâye-bahş” olur. Bu görevinde tam bir yıl kalan Cinânî, 12 Muharrem 1004 / 17 Eylül 1595 günü ikinci zamanında vefat etmiş ve Bursa'da Hamza Bey Camii yakınındaki mezarlığa defnedilmiştir.

Cinânî'nin ilk dikkat çeken özelliği hiç şüphesiz onun şakacı ve nüktedan kişiliği olmuştur. Onun bazı fizikî özellikleri ve bedensel farklılıkları kaynaklarda latifeler şeklinde yer almış, kendi şiirlerinde de bu özelliklerinden okuyucuyu tebessüm ettiren bir üslûpla bahsetmiştir. Kaynaklar onun en dikkat çeken fiziksel

özelliğinin şişmanlığı olduğunu söylerler. Bu özelliği ile ilgili nükteleri de kaydetmişlerdir. Cinânî'nin kendisi de bu özelliğini birçok şiirinde ya bir câize ümidiyle ya da şikâyet tarzında ifade etmiştir. Örneğin şişmanlığı dolayısıyla kendine göre bir elbise bulmakta zorlanan Cinânî, devrin ileri gelenlerine şiirler yazma yoluyla bu sıkıntısının üstesinden gelmeye çalışmıştır. Cinânî'nin şişmanlığı yanında sağ gözünün “ma'lûl” olmasından dolayı görme bozukluğu bulunmaktadır. Atâyî, Şakâyık Zeyli'nde yazarın bu özelliğiyle ilgili bir latife de anlatır. Cinânî'nin, şişmanlığı ve görme zaafının yanında bir ayağında da özür vardır. Divânının mensûr dibâcesinde, “ekser evkâtum lemm-i delâil ile mürûr ve la'ile ve asâ ile güzerân u ubûr eylediği”ni ifâde etmektedir. Cinânî'nin pek rahat bir hayat süremediği, divânındaki bazı şiirlerden anlaşılabilir. Şiirlerinde sürekli olarak fakirlikten, yakalandığı hastalıklardan, sık sık görevden alınmasından kaynaklanan endişelerden dem vurur, devrin çok kötü bir devir olduğundan şikâyet eder. Bunları anlatırken sık sık mizaha başvurur ve kendi içler acısı durumunu bir karikatür gibi tebessümler eşliğinde okuyucusuna sunar.

Eserleri:

Cinânî'nin dört eseri bulunmaktadır. Bazı kaynaklarda Cinânî'nin hamse sahibi olduğu ifade edilse de hem diğer kaynaklarda hem de Cinânî'nin eserlerinde böyle bir kayda rastlanmamıştır.

1. *Divân*: Cinânî'nin mürettep divânının üzerinde Cihan Okuyucu tarafından bir doktora tezi hazırlanmış ve bu çalışma yayımlanmıştır. Divân'da 41 kaside, “mesnevi, kıt'a, letâif, lugaz, manzum mektup” bölümünde değişik konularda yazılmış 66 şiir, 108 musammat, (Farsça olanlarıyla birlikte) 211 tarih kıtası, 311 gazel ve 165 müfret beyit bulunmaktadır.

2. *Riyâzü'l-cinân*: Cinânî'nin ilk eseri olma özelliği taşıyan bu mesnevi, ahlâkî ve didaktik bir eserdir. Eser üzerinde Mahmut Şarlı tarafından bir doktora çalışması yapılmıştır. Birçok kaynakta Riyâzü'l-cinân'ın, Âzerî Çelebi'nin Nakş-i Hayâl'ine nazîre olarak söylendiği belirtilmiştir.

3. *Cilâü'l-kulûb*: Cinânî'nin bu son eseri, Riyâzü'l-Cinân gibi didaktik ve ahlâkî bir mesnevîdir ve yapı şeması da önceki eserle bir paralellik taşır. Bu eser de

Riyâzü'l-cinân gibi 20 bölümden oluşur. Her bölümde ayrı bir öğüt ve bu öğütlerle ilgili olarak bir hikâye anlatılır.

4. *Bedâyiü'l-Âsâr*: Cinânî'nin mensur olan tek eseri *Bedâyiü'l-Âsâr*'dır. Eser, hep aynı hikâyeleri dinlemekten sıkılan dönemin padişahı III. Murad'a sunulmuştur. Eserde 79 hikâyenin yanı sıra 20 küçük latife bulunmaktadır. *Bedâyiü'l-Âsâr*'da hem Arap ve Fars kaynaklarından alınan hikâyeler hem de dönemin sosyal hayatının bütün çıplaklığıyla yansıtan çok değişik konularda kaleme alınmış hikâyelerden oluşmaktadır.

DERVÎŞ (d.?-ö.1591)⁴¹

İstanbul'da Âşık Paşa Mahallesi'nde doğdu. Bir yayabaşının oğludur. Öğrenimini tamamladıktan sonra Kurt Efendi'den mülazım olduktan sonra 30 akçe ile İznik'e müderris olarak görevlendirildi. Bir müddet müderrislik yaptıktan sonra Veziriazam Ali Paşa ile olan yakınlığı, nazım ve nesirdeki başarısı sayesinde divan kâtibi oldu. Ali Paşa öldükten sonra bazı vilayetlerde defterdarlık yaptı. Hicaz ve Irak gibi bazı memleketleri gezdikten sonra Konya'ya uğradı ve burada Mevleviliğe intisap ederek tarikata girdi. Daha sonra tekrar İstanbul'a döndü. *Sicill-i Osmânî*'de 1000/1591 yılında vefat ettiği kayıtlıdır.

Dervîş'in herhangi bir eser sahibi olup olmadığı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Ancak tezkirelerde ve bazı mecmualarda şiirlerine rastlanmaktadır.

Tezkireciler Dervîş Çelebi'in sağlam ve beğenilen şiirlerinin, muhayyel ve sanat değeri taşıyan inşasının olduğunu söyleyerek şairliğinden ve nasirliğinden övgüyle bahsederler.

---

41 "Yunus Kaplan "Dervîş, Dervîş Çelebi", <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1680>" kaynağından faydalanılmıştır.

DERVİŞ PAŞA (d.?-ö.1603)⁴²

Kaynaklarda doğum tarihi ile ilgili bilgi yoktur. Kaynaklarda Mostar'da doğduğu belirtilir. Asıl adı, bazı kaynaklarda Hasan, bazılarında ise Hacı olarak geçer. II. Selim zamanında, küçük yaşlarda İstanbul'a getirilerek At Meydanı'nda bulunan İbrahim Paşa Sarayı'nda eğitim görmüştür.

Derviş Paşa, III. Murat'a gazel ve kasideler sunmuştur. Bunun üzerine Binâî'nin Farsça manzum Sehâ-nâme'sini Türkçeye tercüme etme vazifesi verilmiştir. Bu eseri Murâd-nâme adıyla Türkçeye çevirdi. Bu çalışmasına karşılık olarak doğancıbaşılığa getirilmiştir. Derviş Paşa, Padişah III. Murat'ın musahibi oldu. Kapı kethüdalığı da yaptı. Padişahın güvendiği adamlarından biri olarak huzurunda yapılan önemli toplantılara katıldı. Derviş Paşa III. Murat'ın vefatına kadar sarayda kalmıştır. Derviş Paşa, şahincıbaşılığa, ardından çakırcıbaşılığa getirilmiştir. 1599'da önce Segedin Beyliğine ve daha sonra da Bosna Beylerbeyliğine atanmıştır. Bosna Beylerbeyliğine Celâlî Hasan Paşa'nın getirilmesi üzerine 1603 yılı ortalarında bu görevinden alındı. Osmanlı-Habsburg savaşları sırasında Haziran 1603'te, Koyunova'da şehit düştü.

Çeşitli mecmualarda şiirleri bulunan Derviş Paşa'nın bilinen tek eseri Binâyî'nin Sehâ-nâme adlı eserinin manzûm çevirisi olan Murâd-nâme adlı mesnevidir. Derviş Paşa, 16. yüzyılın az tanınmış şairlerinden biridir. Ancak *Murâd-nâme*'ye bakıldığında mesnevi yazar şairler arasında dildeki sadeliği, tahkiye üslubu ile önemli bir şair olduğunu söyleyebiliriz. Derviş Paşa, eserlerinde halk söyleyişlerine yer vermiştir. Akıcı, sade şiirler yazmıştır.

EDİBÎ (d.?-ö.?)⁴³

Kaynaklarda Edîbî'nin hayatı hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. 16. yüzyılın ortalarında yazılmış olan ve tezkire niteliği taşıyan bir şiir mecmuasında "Rûmeliden Kâdı-zâde Edîbî Çelebi" ibaresiyle şaire ait bir gazel bulunmaktadır. Bu

---

⁴² "Beyhan Kesik, "DERVİŞ PAŞA", <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=992>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁴³ "Yunus Kaplan, "Edîbî", <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=957>" kaynağından faydalanılmıştır.

mecmuanın yazıldığı dönem ve mecmua derleyicisinin ölen şairler veya daha önce yaşamış şairler hakkında verdiği “merhûm, mağfûr, selefden, sâbıkda” gibi birtakım bilgileri Edîbî hakkında kullanmaması göz önünde bulundurulduğunda Rumeli’den olan şairin 16. yüzyılın ortalarında hayatta olduğu anlaşılmaktadır.

EMRÎ (d.?-ö.1575)⁴⁴

Edirne’de doğdu. Ailesi hakkında bilgi bulunmayan Emrî’nin tahsil hayatıyla ilgili sadece Sehî Bey tezkiresinde, “İlm-i zâhire sa’yederken feragat etti” ifadesi yer almaktadır. Önceleri bazı imaretlerin kitâbet vazifesiyle meşgul olurken Kınalızâde Ali Çelebi’nin Edirne kadısı olmasından sonra onun himayesiyle Yıldırım Bayezid Medresesi’nin tevliyeti hizmetinde bulunmuş, daha sonra buradan azledilmiştir.

Emrî’nin memurluk hayatında yükselememesinde onun “kemâl-i istiğnâ”sının ve inzivayı sevmesinin rolü vardır. Gerçekten de Emrî hayatını istiğna ve kanaat içinde geçirmiş, bundan dolayı da herhangi bir devlet büyüğünün methi için şiir yazmamıştır.

Emrî’nin edebî şahsiyetinden çağdaşları çok geniş şekilde bahsetmektedir. Şiiri hakkında hüküm verilirken tahayyül gücü ve kullandığı teşbihlere dikkat çekilir. Daha önce hiçbir şairin kullanmadığı mazmunlar ve ince fikirlerle şiirlerini ördüğü belirtilen Emrî’nin sanat devrinde takdir edilmiştir. Muamma ile fazla meşgul olması gazellerini de muamma gibi yazmasına ve birtakım kelime oyunlarına rağbet etmesine yol açmış, bu durum yer yer şiirinin anlaşılmasına sebebiyet vermiştir. Emrî’nin dinî, tasavvufî, tarihî ve efsanevî unsurlara fazla yer vermemesi şiirinin arka planının zayıf kalmasına yol açmışsa da muhayyilesi ve tasvir gücü bu eksikliği hissettirmemektedir.

Emrî’nin kaynaklarda üzerinde durulan diğer bir yönü de tarih düşürmedeki ustalığıdır. Tezkireler, onun bu husustaki maharetinin benzersiz olduğunu ve bu alanda yenilik getirdiğini kaydederler. Nitekim tarih düşürmede tarh usulü Emrî ile başlamıştır.

---

⁴⁴ “Yekta Saraç, “EMRÎ, Emrullah”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3630>” kaynağından faydalanılmıştır.

Emrî'nin bugüne ulaşan eserleri divanı ile muammalarıdır. Divanı ölümünden sonra tertip edilmiştir.

FÂİZÎ (d.1589-ö.?)⁴⁵

XVII. yüzyılın tanınmış, asil bir ailesine mensup olan Kafzâde Fâizî'nin asıl adı Abülhaydır. Fâizî hem ana tarafından hem de baba tarafından âlim ve fâzıl bir ailenin evladıdır. Bu yönüne mevcut bütün kaynaklar dikkat çekerler. Babası da Kafzâde lakabıyla anılan âlim, şair ve kazasker Feyzullah Efendidir. Onun babası Kaf Ahmed Efendi, onun babası Mustafa Efendi, onun babası Mehmed Efendi, onun babası Nasurullah Efendi, onun babası da Bolulu İshak Efendidir. “Kafzâde” lakabı dedesi “Kaf Ahmed Efendi” den gelmektedir. Bazı kaynaklarda baba ve oğul aynı lakapla anıldığından dolayı birbirleriyle karıştırıldıkları vakidir. Mesela, Kâdihân'a fihrist yazan Kafzâde Feyzullah Efendi iken yanlışlıkla bu eser Kafzâde Faizî'ye nisbet edilmiştir.

Fâizî annesi tarafından Şeyhulislam Ebussuud Efendi'nin torunudur. Annesinin babası Ebussuud Efendinin damadı Şeyhulislam Malul-zâde Mehmed Efendi'dir. Bu zatın soyu ve kişilği Fâizî'nin hayatı ve şiirlerine etkisi bakımından önemlidir. İleride görülebileceği üzere şiirde işlediği bazı konulara açıklık getirebilmek maksadıyla Malul-zâde Mehmed Efendi'yi iyi tanımak, Fâizi hakkında yanlış kanaate varmamak için lüzumludur. Devhatü'l-Meşâyih'te bu zat hakkında âlim bir zat olduğu söylenir. Burada Malûl-zâde Mehmed Efendi'nin “seyyid” liğine vurgu yapıldığı açıkça görülür. Fâizî annesini babası tarafından seydidir ve şiirlerinde yer yer bu konuya işaret edilmiştir.

Fâizî küçük yaşta babasından ilim tahsiline başlamış sonra çağının önemli bilginlerinden devrindeki usûle uygun olarak ders almış, aklî ve naklî ilimlerde yetişmiştir. Hem baba hem de anne tarafından kültürlü bir aileye mensup olan şairin eğitim süreci hızlı olmuş çok genç denilecek yaşta eğitim kademelerini tamamlamıştır. Mehmed Muhibbî, şairin genç yaşta, delikanlılığında yüksek seviyeli

---

⁴⁵ “Halil İbrahim Okatan, “FÂİZÎ, Kafzâde Fâizî, Abdülhay”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4863>” kaynağından faydalanılmıştır.

bir kişilik gösterdiğini söyler. 1013/ 1604'te Sultan I. Ahmed'in "muallim-i şehriârî" veya "muallim-i makâm" sıfatlarıyla anılan hocası Aydınlı Ahmed Efendiden mülazim oldu. 1606 yılında başlayan müderrislik hayatını 1616'da zirveye çıkarmayı başardı ve döneminde en yüksek eğitim kurumu olan Süleymaniye Medresesi Müderrisliğine 9 sene gibi kısa bir sürede ulaştı. 1027/1618 Zilhiccesi'nde (aralık) Selanik kadılığına atanmış ve böylece ilmiye sınıfından kadılık-idarecilik sınıfına geçti. Genç Osman vakasına bizzat şahit olan Fâizî'nin, asi askerlerin Sultan Mustafa'ya biat ettirmek için kılıç zoruna başvurmaları üzerine korkusundan safrası patlamıştır. Fâizî bu olaydan birkaç gün sonra da 33 yaşında iken vefat etmiştir. Eserleri şunlardır: *Dîvân, Zübdetü'l-Eş'âr, Leyla vü Mecnûn, Sâkînâme*.

FAZLÎ (d.?-ö.1564)⁴⁶

Asıl adı Mehmed (Mehemmed)'dir. Gelibolulu Âli, bir saracın oğlu olduğunu ve İstanbul'da doğup büyüdüğünü söyler. Doğum tarihi ve ilk eğitimi hakkında kaynaklarda bir bilgiye rastlanmaz. Muhtemelen aile çevresinde aldığı ilk eğitimi takiben devrin bilim adamlarından sarf ve nahv dersleri aldı. Akabinde Üsküplü Riyâzî'den Farsça öğrendi. Gençliğinde şiire olan ilgi ve sevgisi onu şiir yazmaya yöneltti. Yazdığı şiirler hakkında görüşlerini almak için şâirlerin uğrak yeri olan Zâtî'nin dükkânına devama başladı. Boş zamanlarında Bâyezîd Câmîi avlusundaki dükkânında Zâtî'ye yardım ederken yazdığı şiirleri de gösterip onun eleştiri ve önerileri doğrultusunda şiirini geliştirmeyi amaçladı. Bu sâyede önemli bir mesâfe kaydetti ve şiirinin gelişip güzelleşmesini sağladı. Şiire çalışırken devrin geçerli ilimlerini (zâhirî ilimleri) okumayı da ihmâl etmedi. Bâtınî ilmi ve tasavvufu ise Halvetî Şeyhi Zarîfî Hasan Efendi'den öğrendi. Şeyhe intisâb ederek tasavvuf öğrenip bâtınını mamûr etmeye çalıştı.

Kânûnî Sultan Süleyman'ın çocuklarının sünnet düğünü Fazlî'nin saray erkânı ile tanışmasına vesile oldu. Zâtî'nin ricâsı ile Sultân'ın huzurunda okuduğu kasîdesi sultan ve mâiyeti tarafından beğenilen Fazlî, Manisa'ya vali olarak atanan Şehzâde

---

⁴⁶ "Gencay Zavotçu, FAZLÎ", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=958> kaynağından faydalanılmıştır.

Mehmed'e dîvân kâtibi oldu. Mehmed'den sonra sırasıyla şehzade Mustafa ve Selîm'in yanında dîvân kâtipliği yapan Fazlî, 970/1563 yılı başlarında altmış bin akçe zeâmetle re'isül-küttâb oldu ve bu göreve atandıktan yaklaşık iki yıl sonra vefat etti. Âşık Çelebi 970/1563 yılı ramazânında Kütahya'da öldüğü beyânında bulunur. Âlî, Ahdî ve Riyâzî ise 971/1564 yılında öldüğünü söylerler. Eserleri: *Hümây ü Hümâyûn*, *Lüccetü'l-Esrâr*, *Gül ü Bülbül*, *Rubâiyyât*.

FEVRÎ (d.?-ö.1571)⁴⁷

Arnavutluk'ta Draç'ta doğdu. Hırvat asıllı Hıristiyan bir aileye mensuptu. Küçük yaşta İstanbul'a getirildi. Kendi anlatımına göre çocuk yaştayken Muhyiddin İbnü'l-Arabî'yi rüyasında görmüş ve onun telkiniyle Müslüman olmuştur. Ferhad Paşa'nın kethüdası Pulad'ın ve sonra kardeşi Cafer Kethüda'nın himayesine girdi. Rumeli Beylerbeyi Lutfi Paşa'ya takdim edilen Ahmed Fevrî, Paşa'ya sunduğu "sûsen" redifli kaside ile hürriyetine kavuştu. Devrin tezkirecilerinden Latîfi ve Hasan Çelebi onun şair Lâmiî'nin dedesi Nakkaş Ali Çelebi'nin, Gelibolulu Mustafa Âlî ise İskender Çelebi'nin himayesinde yetiştiğini yazıyorlar.

Fevrî dönemin tanınmış bilginlerinden Dursun Efendi, Taşkoprizâde Ahmed Efendi ve Arabzâde Abdülbâkî Efendi'den eğitim gördü. Bostan Çelebi'nin Bursa kadılığı sırasında (1544) mülâzım olarak tayininin gecikmesi üzerine sunduğu manzum şikâyetnâme devrin öğretim sistemindeki bazı aksaklıklardan söz etmesi bakımından önemlidir. 1547'de Edirne Anbar Kadı Medresesi'ne müderris tayin edildi. Edirne'ye gelen (1548) Şehzade Selim'e intisap etti. Ardından Hasköy'de Mahmud Paşa ve Vize medreselerinde müderrislik yaptı. Kanûnî'nin Nahçıvan seferine de katıldı (1552) ve bu sırada sunduğu kasidelerle şöhreti arttı. Sefer dönüşünde sırasıyla Bursa'da Kaplıca ve Hüdâvendigâr medreseleriyle İstanbul'da Atik Ali Paşa (Rebûlâhir 969/Aralık 1561) Haseki Sultan Kariye (Hankah), (Cemâziyelâhir 971/Ocak 1564), Haseki Sultan (Cemâziyel evvel 972/Aralık 1564), Sultâniye (974/1566-67) medreselerine ve Semâniye medreselerinden birine

⁴⁷ "Mehmet Kalpaklı, "FEVRÎ, Ahmed", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5905>" kaynağından faydalanılmıştır.

(Muharrem 975/Temmuz 1567) tayin edildikten sonra nihayet Şam kadısı ve orada Sultan Süleyman Medresesi müderrisi oldu (Receb 977/Aralık 1569). Zilkade 978'de (Nisan 1571) Şam'da vefat eden Fevrî'nin ölümüne "Fevrî be-ref" cümlesiyle "Revân oldu bekâ darına Fevrî" mısraı tarih düşürülmüştür. Mezarı Şam'dadır.

Türkçe, Arapça ve Farsça şiirleri bulunan Fevrî'nin, mahlasına uygun olarak süratli ve çok kolay bir şekilde şiir söyleyebildiği hem tezkirelerde anlatılır. Gelibolulu Âlî, şiirde atasözleri ve halk deyimlerini kullanmada Necâtî'den sonra Fevrî'nin geldiğini söyler ki Divan'ı incelendiğinde bu tesbitin yerinde olduğu görülür. Özellikle musammatları ile tanınan Fevrî'nin dili devrine göre oldukça sadedir. Riyâzî Anadolu'da tahmis ve tesdîsi Fevrî'nin meşhur ettiğini söyler. Fevrî Türkçe ve Arapça mensur eserler de vermiştir. Nesirde devrin klasik üslûbuna uygun olarak sanatlı ve secili bir tarzı vardır. Ancak öğretici mahiyetteki hat risâlesinin dili sadedir. Aynı zamanda devrinin tanınmış hattatlarından da olan Fevrî, Şeyh Hamdullah'ın damadı ve öğrencisi Şükrullah Halife'den sülûs ve nesih öğrenmiştir. Eserleri şunlardır: *Dîvân*, *Risâle Fi İlmü'l-Hutût*, *Kühl-i Dîde-i A'yân*, *Ahlâk-ı Süleymânî*. Ayrıca *Miftahü'l-Me'ânî* adlı bir de Farsça-Türkçe lügati vardır.

FİĞÂNÎ (d.?-ö.1531-1532)⁴⁸

Asıl adı Ramazan olan şair Trabzonludur. Hayatının ilk dönemlerine dair kaynaklarda bilgi mevcut değildir. Hangi tarihte doğduğu kesin değilse de 29 yaşında öldüğü bilindiğine göre 16. yüzyıl başlarında doğduğu söylenebilir. İstanbul'a ne zaman geldiği bilinmemektedir. Uzun sürmeyen bir medrese tahsili yaptı. Âşık Çelebi, kısa süreli medrese tahsilinden sonra mukataa kâtipliğinde çalışırken fitrî kabiliyetiyle şiir yazmaya yöneldiğini kaydeder. Kaynaklarda tahsili sırasında öğrenme ve ezberleme yeteneğiyle fark edildiğine dikkat çekilmektedir. Tıp ilmine merak sararak devrin ileri gelen tabiplerinden Kazvinli Şah Mehmed'den tıp tahsil etti. Ancak normal eğitimi gibi tıp tahsilini de tamamlayabildiği konusunda

⁴⁸ "Mehmet Fatih Köksal, "FİĞÂNÎ", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5422>" kaynağından faydalanılmıştır.

kaynaklarda bilgi yoktur. Kâtipliği ile geçimini sağlayan Figânî'nin zaman zaman geçim sıkıntısına düştüğü anlaşılmaktadır.

Çok genç yaşta şiir yazmaya başlayan şair, ilk şiirlerinde Hüseyinî mahlasını kullandı ise de daha sonra Figânî mahlasını tercih etti. Âşık Çelebi, İstanbullu Na'tî ve Priştineli Nûhî ile Galata meyhanelerde içki içtiğini, Atmeydanı'nda dolaşp güzeller peşinde koştuğunu, fırsat buldukça kasideler yazarak bununla geçindiğini kaydeder. Rind tavırlı bir hayatı benimsediği anlaşılan Figânî, sürekli değişkenlik gösteren hamiler tarafından kendisine yapılan küçük yardımlarla hayatını idame ettirdi. Özellikle Defterdar İskender Çelebi ile Kara Balioğlu'nun himayesinde bulunan Figânî ayş ve işret müptelası olması, özellikle de fitrî yapısı dolayısıyla bu himayelere rağmen kısa ömrünü sıkıntılarla geçirdi. Geçimini bu hamileri başta olmak üzere devlet adamlarına yazdığı kasideler sayesinde sağlayan Figânî'nin şöhreti, Kanunî'nin şehzadeleri Mustafa, Mehmed ve Selim'in sünnet düğününe yazdığı Sûriyye Kasidesi'yle daha da arttı. Bir ara Edirne'ye gittiyse de hayatının büyük kısmını İstanbul'da geçirdi. Mohaç galibi İbrahim Paşa'nın Budin'den getirttiği heykelleri İstanbul'da diktirmesi üzerine yazmış olduğu Farsça "Bu cihana iki İbrahim geldi, biri putları kırdı, biri dikti" anlamındaki Farsça beyti sebebiyle H. 938 (1531/32)'de önce dövölmek ve işkence edilmek, nihayetinde asılmak suretiyle öldüröldü. Kısa ömrüne sekiz kaside, 107 gazel ve iki tahmisten oluşşan küçük bir *Türkçe Divan* sığdırabilen Figânî'nin bu eseri yayımlanmıştır.

FUZÛLÎ (d.1483-ö.1556)⁴⁹

Asıl adı Mehmed, babasının adı ise Süleyman'dır. Başkalarının tercih etmeyeceğini düşündüğü ve olumlu anlamıyla kendisini tanımlayıcı bulduğı için "fuzûlî" sözcüğünü mahlas olarak almıştır. Fuzûlî'nin doğum yeri gibi doğum tarihi de tam olarak bilinmemektedir.

İlk eğitimini, kaynaklarda Hille müftüsü olduğuna dair rivayetlerle anılan babasından almış olması muhtemeldir. Daha sonra Rahmetullah adlı başka bir

---

⁴⁹ "Muhsin Macit, "Fuzûlî", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=624>" kaynağından faydalanılmıştır.

hocanın derslerine devam ettiği söylenir. Eğitim sürecinin evreleri belirsizliğini korusa da bilgin şairlerden olduğu kesindir. Bilginliğinden ötürü eski kaynaklar ondan Mevlânâ Fuzûlî diye bahsederler.

Siyasal istikrarsızlığın ve mezhep farklılığına dayalı ayrışmaların yaşandığı bir coğrafyanın bütün gelgitlerini onun hayatı ve eserleri üzerinden okumak mümkündür. Fuzûlî, kısacık ömrünü üç ayrı devletin tebası olarak tamamlamıştır. Çocukluk ve gençlik yıllarında Bağdat ve çevresi Akkoyunlu Türkmenlerinin egemenliğindedir. O da ilk kasidesini Akkoyunlu Elvend Bey'e sunmuştur. Yaşadığı bölgede etkili olan Muşşaâîlerden Ali bin Muhsin'e de Arapça kaside sunduğu bilinmektedir. 1508 yılında Bağdat, Şah İsmail'in eline geçince Fuzûlî, Safevilerin Bağdat valisi olan İbrahim Han Musullu'ya iki kaside ve bir terci-bent sunarak himayesine girmiştir. İbrahim Han'ın ölümünden sonra korumasız kalan şair, 1527 yılında tekrar Hille veya Necef'e geri dönmüştür. Bu dönemde Necef'teki Hz. Ali Türbesinde türbedarlık yaptığı tahmin edilmektedir.

Kanunî için beş kaside yazan Fuzûlî, ayrıca Sadrazam İbrahim Paşa, Kazasker Abdulkadir Çelebi ve Nişancı Celalzâde Mustafa Çelebi gibi devlet ileri gelenlerine de kasideler sunmuştur. Bağdat'ın fethinden ölümüne kadar (1534-1556) geçen zaman içinde Fuzûlî'nin ömrünü nerelerde geçirdiği tam olarak bilinmemektedir. Onun bazı şiirlerinde Bağdat'ı övdüğü, bazı şiirlerinde ise Bağdatlıları eleştirdiği ve ömrünün o bölgede geçmesine hayıflandığı görülür. Şair yukarıda bahsi geçen türbedarlık görevi dolayısıyla Kербela ve Necef'te bulunmuş olmalıdır.

Fuzûlî, 963/1556 yılında Bağdat ve çevresini kasıp kavuran büyük veba salgını sırasında muhtemelen Kербela'da vefat etmiştir. Ölümüne ebced hesabıyla "Geçdi Fuzûlî" sözüyle tarih düşürülmüştür. Mezarlarının ehl-i beyt türbelerine yakın olmasını arzu eden pek çok Şîî gibi Fuzûlî de bir beytinde, öldüğü zaman üzerine Hz. Hüseyin'in gölgesinin düşeceği bir yere gömülmeyi vasiyet etmiştir. Bu isteğine uygun olarak Kербela'daki Hz. Hüseyin Türbesinin yanına gömüldüğü sanılmaktadır.

Başlıca eserleri şunlardır: *Türkçe Dîvân, Arapça Dîvân ve Farsça Dîvân, Leylâ ve Mecnun, Hadikat-üs-Süeda Beng ü Bade, Heft-Cam, Rind ü Zahid, Hüsn ü Aşk, Sohbetü'l-Esmâr, Mektuplar, Sıhhat u Maraz, Hadîs-i Erbain Tercümesi.*

FÜRÛĞÎ (d.?-ö.1614-1615)⁵⁰

Asıl adı Hibetullah'tır. Kayserilidir. Doğum tarihi bilinmemekle birlikte Ahdî Tezkiresi'nin yazıldığında (971/ 1563) henüz “dânişmend tâifesinden” olduğuna göre 1540'lı yılların başında doğmuş olması gerekir. Hz. Muhammed soyundan gelen seyyidlerdendir. Mehmed Süreyyâ, Şam kadısı Abdülfettah Efendi ve İbâd Çelebi'nin şairin dayıları olduğunu bildirmektedir. Nakşibendî tarikatine intisap maksadıyla İstanbul'a gelerek Hekim Çelebi Efendi'nin dergâhına girdikten sonra dergâhtakilerin isteği üzerine ilim yolunu seçti. Atâullah Efendi'den mülâzım olup kadılığa başladı. 1023/1614/15'de ölen şairin nerede öldüğü bilinmemektedir. Furûğî'nin Türkçe ve Farsça şiirleri araştırmaktan geri durmadığını bildiren Ahdî “ışık dolu, parlaklık saçan ve âşıkâne” şeklinde değerlendirdiği şiirlerinin akranları arasında oldukça beğenildiğini ifade etmekte, Beyânî de Furûğî'nin özellikle muammâlarıyla tanındığını söylemektedir.

GUBÂRÎ (d.?-ö.1566)⁵¹

Doğum yeri, kaynaklarda farklılık göstermektedir. Gubarî'nin asıl adı Abdurrahman, babasının adı ise Abdullah'tır.

İlk tahsilini Akşehir'de babasından aldıktan sonra İstanbul'a gelen Gubarî, dönemin meşhur müderrislerinden Kınalı-zâde Ali Çelebi ve Müslim Çelebi'ye intisap ederek onlardan dersler aldı. Aynı zamanda meşhur hattat Şeyh Hamdullah-zâde Mustafa Dede'den “aklâm-ı sitte” adı verilen yazı türlerini meşk etti. Gubar yazı türünde gösterdiği başarıyla büyük bir şöhret kazandı ve bunun üzerine şiirlerinde ve yazılarında Gubârî mahlasını tercih etti.

Tahsilini tamamladıktan sonra bir süre medreselerde müderrislik yaptı. 941/1534 yılında Kanuni Sultan Süleyman'ın Irak Seferi'ne ordu kâtibi olarak katıldı. 942/1535'te döndüğünde tasavvufa olan meyli dolayısıyla resmî hizmetten ayrılıp

⁵⁰ “Mehmet Fatih Köksal, “FÜRÛĞÎ”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=374>” kaynağından faydalanılmıştır.

⁵¹ “Yunus Kaplan, “GUBÂRÎ, Abdurrahman Efendi, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2432>” kaynağından faydalanılmıştır.

Nakşibendî şeyhi Ahmed Emîr Buhârî zaviyesi postnişini Şeyh Abdullatif Efendi'ye intisap ederek Şeyh Vefâ Tekkesi'nde seyr ü sülûkunu tamamladı. Burada geçirdiği günlerini “Ser-i kûy-i Vefâ'nın hâksârı / Ayaklar toprağı ya'nî Gubârî” beytiyle anan şair, bu dönemde yazdığı tasavvufi şiirleriyle tanındı.

Gubârî, bir müddet Akşehir'de Sultan Abdullah Zaviyesi'nde Nakşî şeyhliği yaptıktan sonra, şeyhi Abdullatif Efendi'nin işareti üzerine 944/1537'de hacca gitti. Orada uzunca bir süre mücavir olarak kaldı. Nişancı Ramazan Çelebi-zâde Mehmed Çelebi'nin aracılığı ile burada surre eminliğine getirildi. İlk eserlerinden biri olan Kâ'be-nâme'yi burada kaleme aldı. 953/1546'ya kadar Mekke'de kalarak dervişane bir hayat süren Gubârî, aynı yıl içinde Anadolu'ya geri dönerken Kütahya'ya uğrayarak Kanuni'nin burada sancak beyi olan küçük oğlu Şehzade Bayezid'in hizmetine girdi. Önce kapıkullarına muallim olarak atanan Gubârî, kısa sürede liyakati ve kabiliyeti sayesinde Şehzade'nin büyük oğlu Orhan Çelebi'ye hoca tayin edildi. Bu görevindeki hizmetleri dolayısıyla Kanuni'nin gözüne giren Gubârî, onun emriyle 959/1551 yılında Şâh-nâme adlı eserini yazmaya başladı. Daha sonra Şehzade Bayezid ile Şehzade Selim arasında sancaklarının değişmesi sebebiyle başlayan ve şiddetlenerek Konya Ovası'nda askeri bir çatışmaya dönüşen mücadelede Bayezid'in yenilip İran'a kaçması üzerine Gubârî de onun adamıdır diye 969/1561'de bir süre Yenihisar'a hapsedildi. Bu hapisten Ferhad Paşa ve Abdurrahman Çelebi'nin yardımlarıyla serbest bırakıldı. Hapiste iken İran şairlerinden Fettâhî-i Nişabûrî'nin Şebistân-ı Hayâl adlı eserine nazire yazmaya başladı. Tahliye olduktan sonra kısa bir müddet boşta kalan Gubârî, 970/1562'de mahmil kadılığı göreviyle tekrar Mekke'ye gönderildi. Burada kadılık hizmetini yürütürken bir taraftan da eserlerini tamamlamaya çalıştı. Ayrıca Kanuni'nin Haremeyn'i tamiri sırasında onun adına yaptırdığı Nakşibendî zaviyesinde halkı irşatla meşgul oldu. Âşık Çelebi ve Müstakîm-zâde'ye göre 974/1566 yılında, Riyâzî, Fâizî ve Mehmed Süreyya'ya göre ise 982/1574 yılında öldü. M. Nail Tuman, şairin ölüm tarihinin 982/1574 olarak gösterilmesinin yanlış olduğunu belirtir. Mekke'deki Cennetü'l-Muallâ'da Ebtah Mevkii'ne gömüldü. Eserleri şunlardır: *Şâh-nâme*, *Kâ'benâme*, *Şebistân-ı Hayâl*, *Yûsuf u Züleyhâ*, *Menâsık-ı Hac*, *Mesâhat-nâme*.

HÂDÎ⁵²

Edirne’de doğdu. Asıl adı Ahmed olup Mamazâde sanıyla tanındı. Şiirlerinde Hâdî mahlasını kullandı. İyi bir öğrenim görüp Abdülhalîm Efendi’den mülazım oldu. Çeşitli yerlerde müderrislik ve kadılık yaptı. 1018/1609 yılında vefat etti. Edirne’de medfundur.

HÂKÂNÎ (d.?-ö.1606)⁵³

Türk edebiyatında hilye türünün ilk örnek eserini yazan ve bu eseriyle meşhur olan Hakanî’nin adı Mehmed’dir. İstanbul’da doğmuş olup babası Mahmud Efendi’dir. Saray çevresinde ve entelektüel bir ortamda büyümüş, önemli sayılabilecek bir tahsil edinmiş, yazı eğitimi almış ve çeşitli devlet görevlerinde bulunarak sancak beyliğine kadar yükselmiştir. “Bey” olarak anılması bu görevi dolayısıyla. Bir ara hacca da gidip gelen Hakanî Mehmed Bey’in künyesiyle ilgili kaynaklarda farklı rivayetler vardır.

Hâkânî’nin kabri Edirnekapı’da Mihrimah Sultan Camii hazîresindedir. Edirnekapı’daki Mihrimah Sultan Camii haziresinde mihrabın ön kısmında yer alır.

Hakanî’nin güçlü bir edebiyat terbiyesine sahip olduğu, Arapça ve Farsça bildiği, Divân şiirinin inceliklerine vukûfu bulunduğu eserlerinden anlaşılmaktadır. Manzumelerinin edebi değeri kadar samimî, sade ve gösterişten uzak ifadeleri de dikkat çekicidir. Eserlerinde dinî konu ve hassasiyetlerin öne çıkması çağının diğer divan şairleri arasında onu ikinci plana itmiş olsa da bilhassa *Hilye*’siyle bütün çağların en başarılı şairleri arasında sayılmıştır. Samimi ifadelerini destekleyen akıcı bir üslubu vardır. Bu üslup lirik sayılabilecek birçok gazelinde de dikkat çeker. Kendi devrine nazaran mesnevîlerini açık ve pürüzsüz bir anlatım ile söylemiştir. *Hilye*’de kullandığı dil bir parça sanatlı ise de bunun sebebi konunun kutsallığıdır. Yoksa Hakanî’nin asıl amacı sanat göstermek değil, halk yığınlarına ulaşabilmek ve

---

52 “Şerife Ördek, “HÂDÎ, Mamazâde Ahmed Hâdî Çelebi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5848>” kaynağından faydalanılmıştır.

53 “İskender Pala, “HAKANÎ, Mehmed Beg”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3904>” kaynağından faydalanılmıştır.

onlarla iletişim kurmaktır. Binaenaleyh kendi çağından itibaren yüzyıllar boyu halk kitleleri tarafından okunup sevilmiştir. Eserlerinde sanatkar ve âlim cephelerini büyük bir insicâm ile sergiler.

Hakanî'nin bilinen üç eseri mevcuttur: *Hilye-i Saadet*, *Divân*, *Miftâhu'l-Fütuhât*.

HÂLETÎ (d.1570-ö.1631)⁵⁴

Azmîzâde diye anılan şairin asıl adı Mustafa, mahlası ise “Hâletî”dir. Şair İstanbul'da, 15 Şaban 977/23 Ocak 1570 tarihinde İstanbul'da doğdu. Hâletî'nin babası, aynı zamanda 16. yüzyıl âlim-şairlerinden olan Pîr Mehmed Azmî Efendi (ö. 990/1582), dedesi defterdâr Pîr Ahmed Çelebi, amcası ise Nişancı Mehmed Nâmî Paşa'dır. Genç yaşta eğitime başlayan ve babasının yanı sıra devrinin pek çok bilgininden dersler alan Hâletî, medrese eğitimi gördü ve devrinin ünlü bilgini Hoca Sâdeddin Efendi (ö. 1599)'den mülâzemet ruûsu olarak 21 yaşında müderris oldu.

Meslek hayatına müderrislikle başlayan Hâletî, sırasıyla şu medreselerde görev yaptı: Hâce Hatun (997/1588-1589), Mehmed Ağa (998/1590); Eyüp (1003/1595); Sahn-ı Semâniye (1005/1596), Sultan Selîm-i Kadîm (1008/1599), Süleymaniye (1008/1600), Hâkâniye-i Vefâ (1010/1602) (Özcan 1989: 2/739-740). Müderrislik hayatının ardından kadılık mesleğine geçen Hâletî, sıkça yaşadığı aziller ve boşta kalmalarla birlikte sırasıyla Şam (1011/1602), Kahire (1013/1604), Bursa (1015/1606), Edirne (1020/1611), Şam (1020/1611), İstanbul (1023/1614), Kahire (1027/1618), mahalle kadılığı (1028/1619), Uzunca Ova (1030/1621) kadılıklarında bulundu. Hâletî 1032/1623'te Anadolu, 1037/1627'de ise Rumeli kazaskeri oldu. Bu görevinden bir yıl sonra azledilen şair, 1038/1629'da Silistre arpalığı ile tekâüd edildi ve ek olarak Süleymaniye Dârülhadîsi verildi (1040/1631). Görev hayatı büyük oranda azillerle geçen şair, bu son görevine başladıktan bir iki ay sonra, 26 Şaban 1040/30 Mart 1631 tarihinde vefat etti. Hâletî'nin nâşî Fatih Sofular'daki

⁵⁴ “Bayram Ali Kaya, “HÂLETÎ, Azmîzâde”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=280>” kaynağından faydalanılmıştır.

evinin karşısında bulunan ve onarımını yaptırttığı okul sahasına defnedildi. Hâletî'nin eserleri şu şekilde sıralanabilir: *Dîvân, Rubaiyyât, Sâkînâme, Münşe'at*.

HÂLÎSÎ (d.?-ö.?)⁵⁵

Hâlisî'nin hayatı hakkında tezkirelerde ve biyografik herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. 16. yüzyılın ortalarında yazılmış olan ve tezkire niteliği taşıyan bir şiir mecmuasında “Küttâb cinsinden İslâbullı Yahyâ Çelebi oğlu Hâlisî Beg fermâyed” (Mecmû'a-i Eş'âr vr. 29b) ibaresiyle kayıtlı şaire ait bir gazel bulunmaktadır. Bu mecmuanın yazıldığı dönem ve mecmua derleyicisinin mecmuada şiirleri bulunan ölen veya daha önce yaşamış bazı şairler hakkında kullandığı “merhûm, mağfûr, selefden, sâbıkda” gibi birtakım ifadeleri Hâlisî hakkında kullanmaması göz önünde bulundurulduğunda şairin, 16. yüzyılın ortalarında hayatta olduğu düşünülebilir. Yine şair hakkındaki kayıtlı ibareden İstanbul'da doğduğu, Yahya Çelebi adında birinin oğlu olduğu ve kâtiplik yaptığı anlaşılmaktadır.

HARÎMÎ (d.?-ö.?)⁵⁶

Kütahya'da doğdu. Asıl adı İbrahim'dir. Kütahya alay beyi Rahmî Bey'in oğludur. Babası Rahmî Bey de bir şairdir ve Şeyhzâde Bayezid'in Kütahya valiliği yaptığı dönemde onun mahiyetindedir. Babası Harîmî'yi yetiştirmek için yanına çavuş olarak almıştır. 1578 yılında Kütahya yakınlarında bulunan Lala Mustafa Paşa, Harîmî'yi görür ve Osmanlı ordusunun katıldığı savaşları yazabilmesi için onu yanına alır. Bu bilgilerden yola çıkarak Harîmî'nin 16. yüzyılda yaşadığını varsaymak mümkün görünmektedir. Şairin ne zaman vefat ettiği bilinmemektedir.

Harîmî'nin günümüze ulaşan iki eseri vardır. Bunlardan *Zafer-nâme-i Sultân Murâd Hân*, diğer eseri ise *Gonce-i Bağ-ı Murâd*'dir. Cönk ve mecmualar üzerine

---

⁵⁵ “Yunus Kaplan, “HÂLÎSÎ,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1001>” kaynağından faydalanılmıştır.

⁵⁶ “Volkan Karagözlü-Ebru Kipay,”HARÎMÎ, İbrahim Harîmî Bey”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4034>” kaynağından faydalanılmıştır.

yapılacak çalışmalar ile hayatı ve edebî kişiliği hakkında yeni bilgiler gün ışığına çıkabilir.

Harîmî'nin, 983/1575 recebinde Bağdat'a geldiği, bazı evliyaların mezarlarını ziyaret ettiği ve her birine bir şiir yazdığı söylenilir.

HASAN EFENDİ (d.1546-ö.1604)⁵⁷

Hasan Çelebi, bürokrat ve âlimlerle dolu Kınalı-zâdeler diye bilinen bir aileye mensuptur. Büyük dedeleri sakalına kına yaktığı için aile bu adla anıldı. Hasan Çelebi, 1546'da Bursa'da doğdu.

İlk eğitimini babasından alan Kınalızâde Hasan Çelebi, Ebu's-Suûd Efendi'den ders aldı ve ondan mülazım oldu. Öğrenimini tamamladıktan sonra Hasan Efendi, Bursa, Edirne, Aydıncık, Gelibolu, Eski Zagra, Halep ve Mısır gibi çeşitli yerlerde müderrislik ve kadılık yapmıştır. 1603'te Zagra kadılığı görevinde iken hastalanır ve Reşit kazasında 1604'te vefat etmiştir.

Kınalızâde Hasan Çelebi'nin bir divânı yoktur; ancak şiirle yakından ilgilenmiştir. Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler yazmıştır. Kınalızâde Hasan Çelebi tezkire yazarı olarak ün kazanmıştır. Hasan Çelebi'nin eserleri ise şunlardır: *Tezkirütü 'ş-Şu'arâ*, *Dürer ü Gurer Hâşiyesi*, *Mutavvel Hâşiyesi*, *Envârü't-Tenzîl*.

HÂŞİMÎ (d.?-ö.1641)⁵⁸

Bakkâlzâde Seyyid Mehmed Çelebi. Bakkâlzâde Ali Edîbi Efendi'nin oğludur. Bursalıdır. Peygamber soyundan geldiği için Hâşimî mahlasını kullanmıştır. Eğitimli insanların hak ettiği değeri görmediği gerekçesi ile ticarete atılmış, saraçlık yapmıştır. Ancak Rızâ Tezkiresi, Vekayü'l-Fudalâ ve Sicill-i Osmânî'de kadılık yaptığı kayıtlıdır. Hasan Çelebi Tezkiresi'nde ise saraçlık yapmakla birlikte

⁵⁷ "Aysun Sungurhan, "HASAN ÇELEBİ, Kınalızâde", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=25>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁵⁸ Ayşe Yıldız, "HÂŞİMÎ, Bakkâlzâde Seyyid Mehmet Çelebi", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5079>" kaynağından faydalanılmıştır.

eğitimine devam ettiği bilgisi yer almaktadır. Beyânî, Tezkiretü’ş-Şuarâ’da önceleri saraçlık yaparken eğitimini tamamladığı ve usta bir şair olduğunu ifade eder. Mecelletü’n-Nisâb’da künyesi; “es-Seyyid Mehemed el-Burusevî el-kâdî” şeklinde verilmiştir. Diğer kaynaklar ise kadılık görevinden bahsetmemiş ve saraçlık yaparak geçimini sağladığını bildirmiştir. Uzun bir ömür sürdüğü tahmin edilen Hâşimî’nin ölüm tarihi kaynaklarda ihtilaflıdır. Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefâyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân’da 1012/1603, Rızâ Tezkiresi’nde 1022/1613, Eslâf’ta 1040/1630, Osmanlı Müellifleri’nde 1041/1631, Vekayü’l-Fudalâ, Mecelletü’n-Nisâb ve Sicill-i Osmânî’de 1037/1627 olarak kaydedilmiştir. “Server-i şu’arâ” (1037/1627) terkibi vefatına tarih olarak düşölmesine rağmen; Mihr ü Vefâ mesnevisindeki eserin tamamlanma tarihi olarak Hâşimî tarafından düşölün “Bihamdillâh temâm oldu risâle” 948/1641 tarihi dikkate alınmalıdır. Bu durumda şairin ölüm tarihi en erken 948/1641’dir. Edirnekapı dışında, Emir Buharî Tekkesi civarında, İbni Kemal’in mezarına yakın bir yerde medfundur.

Sultan 1. Ahmed ve damadı Nasuh Paşa’nın yakınındaki şairlerden biri olan Hâşimî, Bayramiye tarikatına mensuptur.

Biyografik kaynaklar, Hâşimî’nin tek eseri olarak Dîvân’ından bahseder. İlk defa Agâh Sırrı Levend, Hâşimî’nin Dîvân’ı dışında bir eserin varlığından söz etmiştir. Agâh Sırrı Levend’in İstanbul Sahafklar Çarşısı’nda bulduğu Mihr ü Vefâ mesnevisi, Hâşimî’nin biyografik kaynaklarda yer almayan eseridir. Dîvân’ı üzerine Ayşe Bulan Özdemir ve Oktay Selim Karaca tarafından iki yüksek lisans tez çalışması; Mihr ü Vefâ mesnevisi üzerine Selami Ece tarafından bir yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır.

Dîvân’ında, 10 kaside, 128 gazel, 3 terhib-bend, 1 müseddes, 4 tesdis, 1 tahmis, 3 tazmin, 2 müstezad, 1 mesnevi, 3 rubai, 140 kıta ve nazm, 642 matla ve 42 muamma yer almaktadır.

Mihr ü Vefâ mesnevisi, 6511 beyitten oluşmaktadır. Söz konusu mesnevide şairin biyografisine dair de önemli bilgiler yer almaktadır. Mesneviye göre Hâşimî, Emir Sultan’la akrabadır. Mesnevi 948/1641 yılında tamamlandığı dikkate alındığında şairin ölüm tarihinin en erken 948/1641 olduğu ve yüz yaşını hayli aşkın bir süre ömür sürdüğü tahmin edilmektedir.

Şerh-i Mu'ammât, kaynakların muammada ustalığında ittifak ettikleri Hâşimî'nin kendi muammalarına yaptığı 4 varaklık bir çözümlemedir.

Hâşimî'nin ta'lik yazı, muamma ve tarih düşürmede özel bir yeteneği vardır. Ahmed Cevdet Paşa, *Belâgat-ı Osmânîye*'de "sınâ't-ı târîhde imam olmuştur" ifadesiyle, Hâşimî'nin tarih düşürmedeki yeteneğinden bahsetmiştir.

HAYÂLÎ (d.?-ö.1557)⁵⁹

Kanûnî döneminin Fuzûlî'den sonra en ünlü şairi Hayâlî'nin asıl adı Mehmed, lakabı Bekâr Memî'dir. Geç evlendiği için bu lakabı almıştır. Ailesi hakkında Ömer ve İbrahim adında edip ve şair iki oğlu olduğunun dışında biyografik kaynaklarda bilgi yoktur.

Belli bir mesleği olmayan Hayâlî şiiirleriyle önce Defterdar İskender Çelebi'nin dikkatini çekti daha sonra Sadrazam İbrahim Paşa'nın gözüne girdi ve kısa zamanda, bir şairin ulaşabileceği en büyük paye olan padişah nedimliği ve musahipliğine yükseldi.

Hayâlî sadece Kanûnî Sultan Süleyman tarafından değil, devrin diğer erkânı, özellikle İbrahim Paşa ve İskender Çelebi tarafından da korundu. Hayâlî'nin gözde olmasını kıskanan Taşlıcalı Yahya Bey ona hicviyeler yazdı, bu hicviyelere Hayâlî de karşılık vermek zorunda kalmıştır.

Edebiyata ve sanata önem veren İskender Paşa'nın (1535) ve İbrahim Paşa'nın (1536) idam edilmeleri sonrasında Hayâlî saraydaki eski yerini kaybetmeye başladı. Hamileri yaşarken diğer şairler tarafından kıskanılan şair, edebiyatı sevmeyen Rüstem Paşa'nın sadrazamlığa getirilmesiyle birlikte gözden düştü.

Hayâlî Bey'in hayatının son yılları hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Hayâlî, 964/1557 tarihinde Edirne'de vefat etti. Hayâlî'nin tek eseri divanıdır.

---

⁵⁹ "Volkan Karagözlü, "HAYÂLÎ BEY, Hayalî, Mehmed Hayâlî Bey, Bekar Memî", <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6318>" kaynağından faydalanılmıştır.

HEVÂYÎ (d.?-ö.1606)⁶⁰

Bursalı olan Hevâyî'nin asıl adı Mustafa'dır. Bursa'daki Abdülmü'min Camii'nde hatipti. Sa'dî'nin Bostan ve Gülistan'ını şerh etmiştir. Bu şerhleri yaparken gerekli yerlerde Şem'î ve Sürûrî'nin yaptığı şerhleri tenkit etmiştir. Mürettep divanının yanında Vâmık u Azrâ, Yûsuf u Züleyhâ Mesnevileri, Telhis-i Ma'de'l-Salavât isiminde bir eseri ve Sadrû'ş-Şer'iyye'ye bir hâşiyesi vardır. 1017/1606 yılında vefat eden Hevâyî'nin mezarı Bursa'da Pınarbaşı mezarlığındadır.

HİLMÎ (d.?-ö.1603)⁶¹

Bursa'da doğdu. Asıl adı Abdurrahman Çelebi'dir. Kara Davud-zâde Süleymân Çelebi'nin oğludur. Babasından ve başka hocalardan ders aldı. *Beyyinat Risalesi* isimli eseri vardır.

HİSÂLÎ (d.?-ö.1618)⁶²

Bursa'da doğdu. Asıl adı Abdurrahman Çelebi'dir. Kara Davud-zâde Süleymân Çelebi'nin oğludur. Babasından ve başka hocalardan ders aldı. *Beyyinat Risalesi* isimli eseri vardır.

---

⁶⁰ “Kadri Hüsnü Yılmaz, “HEVÂYÎ, Mustafa Hevâyî Efendi”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3535>” kaynağından faydalanılmıştır.

⁶¹ “Kadri Hüsnü Yılmaz, BAKKALZÂDE, Bakkalzâde Bostan Hilmi Efendi”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3536>” kaynağından faydalanılmıştır.

⁶² “Filiz Kılıç, “Hisâlî”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1531>” kaynağından faydalanılmıştır.

HÜDÂYÎ (d.?-ö.1584)⁶³

Asıl adı Mustafa Hüdâyî'dir. Muhtemelen Aziz Mahmud Hüdâyî'den ayırmak için Hüdâyî-i Kadîm lakabıyla anılmıştır. Devrinde “Müezzin Hüdâyî, Muslı Çelebi, Muslı Şâh, Salâ Muslısı, Sadâ Muslısı” gibi lakaplarla da tanınmıştır. İstanbul'da doğdu. 16. yüzyılın ilk çeyreğinde doğduğu tahmin edilmektedir. Divanındaki bir mersiyeden evli olduğu ve Muhammed isminde bir çocuğunu küçük yaşta kaybettiği anlaşılmaktadır.

Kendisinden bahseden kaynaklar, Farsçayı iyi bildiği ve musiki konusunda malumat ve şöhret sahibi olduğu konusunda ittifak etmektedir. Bu bilgilere dayanarak şairin iyi bir eğitim aldığını söylemek mümkündür. Gazel söylemekte mahir bir şair olarak tanınmıştır. Sesi güzel olduğu için Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan'ın adını taşıyan Haseki Hürrem Sultan Camisinde müezzin olmuştur.

Hüdâyî, 991/1584'te vefat etti. Ölümüne, Sâî “Hüdâyî rehberin ola hidâyet-i Yezdân” (h. 991) mısrasıyla tarih düşürmüştür. Edirnekapısı Mezarlığına defnedilmiştir.

Hüdâyî-i Kadîm'in bilinen tek eseri *Divan*'ıdır. Divanının iki nüshası mevcuttur: 1. Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler, No: 508/1, 54 varak; 2. Köprülü Kütüphanesi Asım Bey Kitaplığı, No: 431, 53 varak. Bunlardan istinsah tarihi en eskisi, onun ölümünden sekiz yıl sonra yazılmış olan Köprülü Kütüphanesinde kayıtlı nüshadır. Tenkitli metinde 9 kaside, 3 tarih manzumesi, 2 mesnevi, 28 murabba, 3 muhammes, 1 tahmis, 1 müseddes, 237 (5'i Farsça) gazel, 13 kıt'a (2'si Farsça), 20 matla (9'u Farsça) yer almaktadır.

Hüdâyî-i Kadîm, kaynaklarda ahlaklı, rint meşrep, musikişinas ve usta bir şair olarak anlatılır. O, şiirlerinin inceliğinin yanı sıra musiki konusundaki bilgisi ve yeteneğiyle kendisinden övgüyle bahsettirmeyi başarmış bir şairdir.

---

⁶³ “Hakan Yekbaş, HÜDÂYÎ-İ KADÎM, Mustafa”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=145>” kaynağından faydalanılmıştır.

‘İZÂRÎ (d.?-ö.1588)⁶⁴

Edirne’de doğan İzârî’inin asıl adı Pîr Mehmed’dir. Mekke ve Mısır kadılıklarından emekli olan Abdalbaki Efendi’ye intisap ederek öğrenim gördükten sonra Anadolu Kazaskeri Hasan Efendi’den mülazım oldu. Bir müddet müderrislik yaptı. İstanbul’da Edirnekapı dışında medfundur.

Gelibolulu Âlî ve Âşık Çelebi’ye göre güzelliğinden dolayı şiirlerinde İzârî mahlasını kullanan Pîr Mehmed Efendi, hoş sohbet biri olduğu için zamanının devlet büyükleriyle hem-sohbet olup onların ihsanlarını gördü. Kendisi gibi şair olan Mecdî, Ubeydî ve Emrî ile arkadaşlıkları kuvvetliydi. Muhayyel şiirler yazan ve özellikle tarih düşürmekteki maharetiyle ünlenen İzârî’nin herhangi bir eserinin olup olmadığı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmasa da çeşitli tezkire ve şiir mecmualarında şiirlerine rastlanmaktadır.

KÂMÎ (d.?-ö.1579)⁶⁵

Asıl adı Kınalı-zâde Hasan Çelebi dışındaki kaynaklara göre Ahmed, Kınalı-zâde’ye göre ise Mehmed’dir. Edirne’de doğdu. Babası Edirne Muradiye Mevlevihânesi’nde Mesnevi okuttuğu için “Mesnevîhân-zâde” veya “Mesnevîhânoğlu” diye bilinmektedir. Esmâü’l-Müellifin’e göre babasının adı İbrahim’dir. Devrin kaynaklarından sadece Meşâ’irü’ş-Şu’arâ’da yer alan, babası sık sık İran’a gittiği için o da daha küçüklüğünde oraya giderek ilk eğitimini Şiraz’da Celâleddîn-i Devvânî’den gördüğü bilgisine itibar etmek gerekir. Çünkü ifadelerinden Âşık Çelebi’nin şairi karşılıklı nazireleşecek kadar yakinen tanıdığı anlaşılmaktadır. Kâmî, Medreseyi tamamlayıp Atâyî’nin Şakâyık Zeyli’ne göre Kadrî Efendi’den, diğer kaynaklara göre Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi’den mülazım olduktan sonra İstanbul Hasköy’de Mahmud Paşa (Kınalı-zâde’ye göre Mustafa Paşa) Medresesi’nde müderrisliğe başladı. Sonra sırasıyla, Edirne’de Çuhacı Hacı,

⁶⁴ “Yunus Kaplan, “İZÂRÎ, Hacı Pîr Mehmed İzârî Efendi”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4901>” kaynağından faydalanılmıştır.

⁶⁵ “Mehmet Fatih Köksal, “KÂMÎ, Edirneli”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=453>” kaynağından faydalanılmıştır.

İstanbul'da Kepenekçi, Bursa'da Yıldırım Han Medreseleri'nde görev aldı. 958/1551'de Mustafa Paşa Medresesi müderrisi oldu. 965 Safer'inde (1557) Hazret-i Eyyub Medresesi'ni alan Kâmî Ahmed Çelebi, tam bir yıl sonra azl olunup Sahn-ı Semân medreselerinden birinde görevlendirildi. 968 Şa'bânı'nda (1561) Kanunî'ye sunduğu sanatlı bir gazeliyle padişahın iltifatını kazanıp sultanî medreselerinden birinde görevlendirildi. Kanunî tarafından Kimyâ-yı Saâdet'i çevirmekle görevlendirilen Kâmî, 971 Saferi'nde (1563) Edirne kadılığına getirildi. 974 Cemâziyelevveli'nde (1566) II. Selîm'in Edirne'ye gelişinde istemeyen bir takım kimselerin padişaha şikayeti üzerine azlolundu. 978 Rebiülevveli'nde (1570) Kıbrıs'ın fethedilmesi üzerine Kıbrıs kadılığına atandı. Bu tarihten bir sene sonra doksan akçe ile emekli oldu. Emeklilik yıllarında devrin padişahı II. Selim'in Çubuklubahçe denilen dinlenme yerine giderek Bâkî ile birlikte padişaha şiirler sundular. Edirne kadılığı esnasında olduğu gibi bu sefer de “erbâb-ı fesâd” devreye girerek bir takım dedikodular çıkarmışlardı. Nev'î-zâde Atâyî'nin bildirdiğine göre Kâmî Efendi 987 Recebi'nin başlarında (Ağustos 1579) bu fesatlar üzerine üzgün ve kırılgan bir hâlde İstanbul'da öldü. Kabri Edirnekapısı haricinde Emir Buhârî dergâhı yakınlarındadır. Azîzî'nin “Dilâ yüz kodı hâke Kâmî-i nâ-kâm” mısraı ölümüne tarihtir.

Eserleri: Kınalı-zâde, Kâmî'nin Osmanlı sultanları ve âlimlerinin tercüme-i hâllerini anlatan bir tarih yazmaya giriştiğini, fakat akıbetinden haberdar olmadığını bildiriyor. Osmanlı Müellifleri'nde bu çalışmalar Târîh-i Âl-i Osmân ve Menâkıb-ı Ulemâ olarak adlandırılmıştır. Ayrıca Gazâlî'nin Kimyâ-yı Saâdet'ini tercümeyle başladığı ve Hümâyun-nâme'si (Kelîle ve Dimne tercümesi) de kaynaklarda kayıtlı eserleri arasındadır. Atâyî Zeyli'nde, Kâmî'nin bu eserlerin hiç birini tamamlayamadığı kayıtlıdır. Nitekim hiç birinin nüshası bilinmemektedir. Âşık Çelebi, bu eserlerden özellikle Kelîle ve Dimne tercümesini uzun uzun över. Yine Âşık Çelebi Tezkiresi'nde şairin Kâtibî'nin “Şütür ve Hücre”sine her mısraında aynı zamanda “Gül ve Hâr”ı ifade eden bir naziresini bildirerek örnekler verilmektedir. Tezkirelerde Kâmî'nin belâgat ustası bir şair ve münşî olduğu ifade edilmektedir. Latîfî, İran şairlerinin şiirlerini okuyup araştırdığını da kaydetmektedir.

KESBÎ (d.?-ö.1640)⁶⁶

Kesbî Mehmet Efendi'nin asıl adı Mehmed olup Edirneli şair İbrahim Şâhidî'nin torunlarından. Edirne'de dünyaya gelen Kesbî, aynı zamanda bir tarihçi olduğundan dolayı Müverrih Kesbî Mehmed Çelebi adıyla tanınmıştır. Şair Kesbî'nin doğum yılı kesin olarak bilinmemekle beraber, Sultan Üçüncü Mustafa (saltanatı: 1757-1774) devrinde yetişen şairlerden olduğu bilinmektedir. İlk eseri Nuhbetü't-Tevârîh ve'l-Ahbâr'ın girişinde adını verirken mesleğini Dîvân-ı Hümâyun'da ahkâm kâtibî olarak kaydeder. Hayatının sonlarına doğru yazdığı ikinci eseri olan Târîh-i Âl-i Osmân'da ise mesleğini müderris diye belirtir. Bu iki ayrı tanıtım her iki eserin yazarlarının farklı kişiler olduğu kanaatini uyandırmıştır. Muhâsib Mehmed Efendi olarak da bilinen tarihçinin şiirlerinde “Kesbî” mahlasını kullandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca kendisinin Edirneli şair Şâhidî'nin torunu olduğu bilinmektedir. Hâfız Ahmed Paşa'nın yakın adamlarından olup yirmi yıl süreyle onun hizmetinde bulunmuştur. Ardından Dîvân-ı Hümâyun'da ahkâm kâtipliği görevine geçmiş, buradan da Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'den mülâzemet alarak müderris olmuştur. Vefatı hakkında çağdaşı olan kaynaklar ay ve gün farklılıklarına rağmen genellikle 1050 / 1640 yılında birleşir. Kesbî'nin Nuhbetü't-Tevârîh adlı eserinin II. Cildini doktora tezi olarak yapan Abdurrahman Sağırlı'ya göre bu tarihten sonra vefat ettiğine dair bazı ipuçları da vardır. Ancak, Kesbî'nin Târîh-i Âl-i Osmân'da son kaydettiği tarih Rebûlâhir 1050 / Ağustos 1640 olması sebebiyle vefatı ihtiyat kaydıyla 1050/1640 kabul edilmektedir. Vefat yeri, İstanbul'dur. Kabri İstanbul Kasımpaşa'dadır.

Kesbî, kaynaklarda tatlı dilli, güler yüzlü, hoş sohbet biri olarak tanıtılan Kesbî'nin eserleri şu şekilde sıralanabilir: *Dîvân*, *Nuhbetü't-Tevârîh ve'l-Ahbâr*, *Târîh-i Âl-i Osmân*, *Rıyâz-ı Belde-i Edirne*.

---

⁶⁶ “İsmail Hakkı Aksoyak, “KESBÎ/KISBÎ, Kesbî Mehmed Efendi”, <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6845>” kaynağından faydalanılmıştır.

KUDSÎ (d.?-ö.?)⁶⁷

Kudsî, İstanbulludur. Önceden İstanbul şehiremini olan Bayezit Çelebi'nin oğludur. Âlimler zümresinden olup, sanatı güçlü, şiire eğilimli ve oldukça kabiliyetlidir. Kudsî Efendi, Ahdî, tezkiresini yazdığı esnada vefat etmiştir.

MAKÂLÎ (d.?-ö.1589)⁶⁸

16. asır divan şairleri arasında Makâlî mahlası kullanan iki şairden biridir. Asıl adı Mustafa olan şaire "Kör Makâlî" de denmiştir. Makâlî Mustafa Bey Aydın vilayetine bağlı Alaşehir kasabasındandır. Fakat Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şuarâ'da Güzelhisarlı olduğunu, Gelibolulu Âlî Kühü'l-Ahbâr'da ise onun Akşehirli olduğunu kaydeder. Kühü'l-Ahbâr'da Makâlî mahlasını kullanan iki şairin Âlî tarafından bir mecliste bir araya getirildiği, birinin okuduğu şiire diğerinin sahip çıktığı anlatılır. Anadolu sancağında Turak Çelebi'nin bölüğünde günlük beş akçe maaşla görev yapmıştır. Şair şehzade için yazdığı şiirleri Turak Çelebi vasıtasıyla makama takdim etmiştir. Makâlî Mustafa Bey 997/1589 yılında vefat etmiştir. Kabri Edirne kapısı haricindedir.

Makâlî Mustafa Bey'in divan sahibi olduğu kaynaklarda belirtilir. Fakat bu bahsedilen divan henüz ele geçmemiştir. Kaynaklarda onun kasideciliğine dikkat çekilmektedir. Kanuni Sultan Süleyman ve Hoca Sadeddin Efendi onun kaside sunduğu kişiler arasındadır.

---

⁶⁷ "İsmail Hakkı Aksoyak, "KUDSÎ, Kudsî Efendi", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7523>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁶⁸ "Fatih Koyuncu, "MAKÂLÎ, Mustafa Bey", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=189>" kaynağından faydalanılmıştır.

MÂNÎ (d.?-ö.1598-1599)⁶⁹

Asıl adı Mehmed olan Mânî, 16.yüzyıl Divan şairlerindedir. Daha çok Şeyh Mehmed ve Mehmed Çelebi namı ile tanınmıştır. Kanunî Sultan Süleyman dönemi âlimlerinden ve kadılarından Çolak Ali'nin küçük oğlu ve Mevlânâ Abdurrahman Efendi'nin küçük kardeşidir. Mevcut kaynaklarda doğum yılı ve yeri hakkında bir bilgi yoktur.

Mânî, medrese tahsilinden sonra, Anadolu Kazaskeri Mevlânâ Ahmed Efendi'ye intisap etmiş, ancak bu süreçte Mollâ Ahmed Efendi'nin yanında oldukça sıkıntılı günler geçirmiş olacak ki aynı zamanda Şeyhü'l-islâm Ebussuud Efendi'nin damadı olan Şeyhü'l-islâm Malûl-zâde Mehmed Efendi'ye intisap ederek ondan ders almış ve yine ondan mülazım olmuştur.

Muhtelif yerlerde kadılık ve müderrislik yapan Mânî maddî bakımdan çok sıkıntılı günler geçirmiştir. Şair, Mollâ Ahmed Efendi için yazdığı nesib bölümü Şitâiyye olan ve oldukça canlı tasvirler içeren kasidesinde, çektiği sıkıntıları dile getirdikten sonra, Mollâ Ahmed Efendi'den Mollâ Fenarî Medresesi'ne tayin edilmesini ister. Bu ve benzeri isteklerine bir türlü ulaşamayan Mânî, bir müddet sonra Serdar Güzelce Mahmut Paşa'ya intisap etmiş ve bu zatın delâletiyle 1007/1598-99'da Ordû-yı Hümâyûn kadılığına getirilmiştir. Ancak şairin ömrü bu görevde uzun süreyle kalmasına yetmemiş ve aynı yıl içinde, kendi ifadesiyle, 1007/1598-1599'da bu dünyadan murat alamadan ölmüştür.

Mânî'nin ölüm yeriyle ilgili olarak sadece Riyâzî Tezkiresinde ve Eslâf'ta bir bilgi bulunmaktadır. Söz konusu kaynaklara göre Mânî, Razgrad kasabasında bulunan Maktul İbrahim Paşa Câmîî'nin bitişiğindeki hazirede medfundur. Eserleri: *Dîvân, Şehrengîz-i Bursa, Kıt'a-ı Kebîre*.

---

⁶⁹ “Şener Demirel, “MÂNÎ”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=975>” kaynağından faydalanılmıştır.

MEYLÎ (d.?-ö.?)⁷⁰

İstanbul'da doğdu. İstanbullu olup yazısı güzeldir. Divan kâtipliği görevinde bulunmuştur.

MUHAMMED EFENDÎ (d.?-ö.1591)⁷¹

Asıl adı Mehemmed olup, Mevlânâ soyundan Emir Âdil Çelebi (öl. 865 / 1460)'nin torunu, kadı Hürrem Çelebi'nin oğludur. Tahsilini Afyon'da aldı. Ayrıca, medrese eğitimi de gördü. Çivizâde ile Anadolu, Rumeli ve Mısır'da kadılık yaptı. Daha sonra çeşitli yerlerde nâib olarak görevlendirildi. Edirne, Bursa ve İstanbul'da müderrisliklerde bulundu. Babasının vefatından sonra Afyon Mevlevî Dergâhı'na şeyh oldu. Kanûnî devri (1494-1566) şâirlerdendir. Vefatında babası Hızır Şah'ın yanına gömüldü. Esrar Dede ve Ali Enver'e göre, ilim tahsilinden sonra şiir ve nesir yazmaya başladı. Esrar Dede ve Ali Enver'in Tezkireleri'nde kayıtlı olan bir kıta ve beytinden anlaşıldığına göre, şiirleri dervişâne olup, şâirliği orta seviyededir.

MUHİBBÎ (d.1494-ö.1566)⁷²

1494'de Trabzon'da doğdu. Kanûnî Sultan Süleyman, Yavuz Sultan Selim'in oğludur. Annesinin adı Hafsa Sultan'dır. Kanûnî, Osmanlı kaynaklarında kanun koyuculuğu ve adaleti ile tanınmıştır. Trabzon'da ilköğrenimini tamamlamış, on beş yaşında Bolu sancakbeyi olmuştur. Kanûnî, babasının ölümü üzerine 1520'de tahta geçmiştir.

Kanûnî, çok sayıda seferleri ve zaferleri ile tanınmıştır. 1566 yılında son seferine çıkan Kanûnî Zigetvar'da kalenin alındığını göremeden 1566'da vefat

---

⁷⁰ "İsmail Hakkı Aksoyak, "MEYLÎ", <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3788>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁷¹ "Nilgün Açık Önkaş, "Şah Muhammed Çelebi", <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6175>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁷² "Gülay Durmaz, "MUHİBBÎ", <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3788>" kaynağından faydalanılmıştır.

etmiştir. Naaşı kendi inşa ettirdiği Süleymaniye Camii'nin avlusuna gömülmüştür. Kanûnî, büyük bir şairdir.

Muhibbi mahlası ile şiirler yazan şair padişah, Dîvân şairleri arasında 2799 gazeli ile en çok şiir yazarlar arasında ilk sırada yer almaktadır. Padişah şair Muhibbî'nin ilk şiirleri dil ve duygu bakımından biraz iptidaidir. Kaynaklarda Muhibbî'nin, Ahmet Paşa, Necâtî, Bâkî, Fuzûlî ve Hayâlî'nin tesirinde kaldığı söylenebilir. Ayrıca İran şairlerinden Hafız, Cami, Selman, Nizâmî, Şeyh Attar gibi şairlerin şiirlerinden de etkilenmiştir.

Kanûnî, ilim adamlarını himaye eder ve onları her fırsatta desteklerdi. Döneminin "Sultanü'ş-Şuara"sı olarak kabul edilen Bâkî padişahın bazı şiirlerine de nazireler yazmıştır. Muhibbî'nin Türkçe ve Farsça iki divanı vardır.

MUSTAFÂ (d.?-ö.1673-1674)⁷³

Manisa'da doğdu. Doğum tarihi bilinmemektedir. Adı Mustafa Çelebi'dir. 1084/1673-74 yılında vefat etti. Şairdir.

Kaynaklarda eserlerine dair bir bilgi olmadığı gibi eserlerinden örnek de bulunmamaktadır.

MÜNİRÎ (d.?-ö.?)⁷⁴

Amasya'da doğdu. Asıl adı konusu kaynaklarda muhteliftir. Doğum tarihi belli değildir, Mihr ü Müşterî mesnevisinde şairin kaydına göre babasının adı Mehmet'tir ve II. Bayezid (1481-1512) döneminde erkân-ı divanda nişancılık yapmıştır (Erünsal 1981: 318). Münîrî, II. Bayezid'in ve oğlu Şehzâde Ahmet (ö.1512)'in teveccühünü kazanmış musahiplerindedir. Eserlerinde kendisi ve ailesi hakkında bazı bilgi kırıntılarına ulaşılmaktadır. Mihr ü Müşterî mesnevisindeki ifadelerinden nişancılık

---

⁷³ "Beyhan KESİK, "MUSTAFÂ, Mustafâ Çelebi", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3352>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁷⁴ "Ümran Ay, "MÜNİRÎ", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1356>" kaynağından faydalanılmıştır.

görevinden önce Osmanlı ordusunda uzun süre sipahilik yaptığı da anlaşılmaktadır.

Osmanlı Müellifleri'nde 927/ 1520-1521 yılında Sofya'da vefat ettiğine dair bilgi yer alsa da Münîrî İbrahim Çelebi adıyla tanınan başka bir şahısla karıştırıldığından (Bu şahıs yaklaşık bir asır sonra yaşamış, Belgradlı Münîrî olarak bilinen İbrahim b. İskender el-Münîrî er-Rûmî olmalıdır.) ölüm tarihi ve mezar yeri konusunda verilen bilgi de şüpheyle karşılanmalıdır. Eserleri: Üçü manzum, ikisi mensur olmak üzere beş eseri bilinmektedir. *Divan, Mihr ü Müşterî, Manzum Siyer-i Nebî, Tezkiretü'l-Vekâyî (Mecmû'a-ı Târîhiyye), Münşeât Mecmû'ası.*

NÂLÎ ÇELEBİ (d.?-ö.?)⁷⁵

Nâlî Çelebi. IV.Mehmed (saltanatı:1648-1687) devri şairlerindedir. Enderun'da yetişmiştir.

NÂDİRÎ (d.1572-ö.1626)⁷⁶

Abdülganîzâde Mehmed Nâdir Efendi.Asıl adı Mehmed'dir. 980 /1572 yılında İstanbul'da doğdu. Kaynaklarda daha ziyade babasının ismi ve mahlâsıyla anılan Nâdirî'nin künyesi, "Mehmed Nâdirî bin Abdulganî bin Emîr şâh bin Bâyezîd" şeklindedir. Bolu vilayetinin Gerede kasabasından, ilim ve fazilet sahibi bir zat olan babası Abdulganî Efendi Bursa'da ve İstanbul'da çeşitli medreselerde müderrislik yaptı, daha sonra Şam, Kahire ve İstanbul kadılıklarında bulundu. Kısa bir müddet Anadolu kazaskerliğini de yapan Abdulganî Efendi 995 /1587'de Bursa'da vefat etti. Zeyniler Zaviyesi'ne defnedildi.

---

⁷⁵ "İsmail Hakkı Aksoyak, "NÂLÎ, Nâlî Çelebi", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4348>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁷⁶ "İsmail Hakkı Aksoyak, "NÂDİRÎ, Abdülganîzâde Mehmed Nâdir Efendi", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7146>" kaynağından faydalanılmıştır.

Münşi ve şairdir. Tefsîr-i Beyzâvî Hâmişinde Ta'likatı, Şerh-i Tecrîd'de Hâşiyesi, Fezâ'il-i Şâm Tercümesi, Risâle Fî-Beyân-ı Ahvâl-i Eyyâm adlı eserleri vardır. Biraderi Abdülcebbâr Celîlî de şair olup 3.Murad (saltanatı: 1574-1595) saltanatının ortalarında vefat etti. Nâdirî, ilim ve fazilet sahibi bir aileden gelmektedir. Yetişmesinde babasının da tesiri olan Mehmed Nâdirî, şehzadelikte ve sultanlığında Murad'ın hocalığını yapan Sadeddin Efendi'den mülâzım oldu. Şehnâmesi'nin "Sebeb-i te'lif-i kitâb" kısmında zamanının âlimleriyle ilim, edebiyat meclislerinde bulunduğu ve yine aynı kısımda Keşşâf, Envâr-ı Tenzîl, Dürer ve Gurer, Mevâkîf, Sahîh-i Buhârî, Mesâbih, Tenkih ve Tavzih gibi medreslerde okutulan ders kitaplarından söz etmesinden kuvvetli bir medrese tahsili gördüğü anlaşılmaktadır. Kaynaklarda Nâdirî hakkında verilen bilgiler daha ziyade onun bulunduğu resmî görevleri, tarihleriyle birlikte sıralamak şeklindedir. Hakkında tezkirelerde de fazla malûmat yoktur. Birkaç övgü cümlesi, ölüm tarihi ve şiirlerinden kısaca örneklerle yetinilmiştir. *Dîvân, Şehnâme, Münşeât, Kalemiyye Risâlesi, Tefsîr-i Beyzavî-i Haşiyeye.*

NAÎMÎ (d.?-ö.1563-1564)⁷⁷

İstanbul'da doğdu. Kanuni Sultan Süleyman'a vezirlik yapan Ali Paşa'ya tezkire kâtipliği yaptı. Ali Paşa vezir olunca da 970/1562-63 yılında reisülküttap olan Naîmî Çelebi, bu göreve atanmasından kısa bir süre sonra 971/1563-64 yılında vefat etti.

Kaynaklarda Na'îmî'nin herhangi bir eserinin olup olmadığı hakkında bilgi verilmediği gibi şairliği üzerine de herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

---

⁷⁷ "Yunus Kaplan, "NAÎMÎ, Naîmî Çelebi", <http://www.turkdebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4644>" kaynağından faydalanılmıştır.

NEF'Î (d.1572-ö.1635)⁷⁸

Asıl adı Ömer olan Nefî, Erzurum'un Hasankale (Pasinler) ilçesinde doğdu. Bu yüzden kaynaklarda Erzenü'r-rûmî Ömer Bey, Erzenü'r-rûmî Ömer Efendi diye anılır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmese de 980/1572 yılında doğduğu tahmin edilmektedir. Dedesi Mirza Ali Paşa, babası Mehmed Bey'dir. Soylu bir aileye mensup şairin baba ve dedesi sancak beyliği yapmıştır. Babası Mehmed Bey'in, Kırım hanına nedimlik yaptığı, bu nedenle ailesini ihmal ettiği Sihâm-ı Kazâ'daki bir hicivden anlaşılmaktadır. Çocukluk ve gençlik yılları hakkında bilgi bulunmayan Nefî'nin iyi bir medrese eğitimi gördüğü, Arapçayı özellikle Farsçayı, Fars edebiyatını iyi bildiği anlaşılmaktadır. Şiire genç yaşta başlamış olan Nefî üzerinde, şair olan babasının ve o sırada Erzurum'da defterdar olarak görev yapan tarihçi Gelibolulu Âlî'nin önemli etkisi vardır. Hatta ilk dönem şiiirlerinde kullandığı zarara mensup anlamına gelen "Darrî" mahlası, Âlî tarafından "Nefî" mahlasıyla değiştirilmiştir. Nefî'nin ne zaman ve hangi sebeple İstanbul'a geldiği kesin olarak bilinmese de Sultan I. Ahmed'in tahta geçişinden sonra İstanbul'a geldiği, ölümüne kadar yaklaşık otuz yıl burada kaldığı bilinmektedir. Sunduğu kasidelerle I. Ahmed'in takdirini kazanmış, padişahın maiyetinde kısa bir süre Edirne'de kalmıştır. I. Ahmed için kaleme aldığı kasidelerde her fırsatta minnet hislerini ifade etmiş, maden mukataacılığı ve maden kâtipliği görevlerinde bulunmuştur. I. Ahmed'e sekiz kaside sunmuş, padişahın kendisine gösterdiği yakın ilgi sebebiyle tanınmış; Kuyucu Murad Paşa, Nasûh Paşa, Damad Mehmed Paşa, Halil Paşa gibi dönemin önde gelen isimlerine yazdığı methiyelerle onların da iltifat ve takdirlerini kazanmış, şöhretini artırmıştır.

Nefî; I. Ahmed (1603-1617), II. Osman (1618-1622), IV. Murad (1623-1640); I. Mustafa (1617-1618/1622-1623) gibi üçü şair dört padişahın saltanatına tanıklık etmiş olsa da özellikle I. Ahmed ve IV. Murad'ın ilgisine mazhar olmuş, IV. Murad devrinde şöhretinin zirvesine ulaşmıştır. Kendisi gibi sert mizaçlı sultanla iyi bir diyalog kurmuş, onun ilgi ve iltifatını kazanmış, on iki kaside sunmuştur. Şairin en fazla ilgi ve iltifat gördüğü bu dönem, aynı zamanda azledilme ve sıkıntıları da

---

⁷⁸ "Bahir Selçuk, NEF'Î, Ömer Efendi", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=911> kaynağından faydalanılmıştır.

sıkça yaşadığı bir dönem olmuştur. Taşradan gelip İstanbul'da şöhret kazanan, sanatı takdir gören, karşılığında yüklü miktarlarda caizeler alan Nefî'nin, kendine duyduğu aşırı güven ve istikrarsız kişiliği yüzünden yüksek perdeden konuşması, yerli yersiz sataşmaları, kişilerin makam ve mevkiini, onurunu hiçe sayarak sövgü derecesinde bir üslupla hicvetmesi başarısına gölge düşürmüştür. Kıskançlıklara sebep olan şöhreti ve tutarsız davranışları, saldırgan kişiliği ile sadrazam, vezir ve diğer devlet adamlarının, bilgin ve sanatçıların düşmanlığını kazanmış, pek çok kez zor durumda kalmış, görevinden uzaklaştırılmıştır. Hicivlerinden dolayı Gürcü Mehmed Paşa tarafından üç defa azledilmiştir.

Devlet ricali, bilgin ve şairler tarafından şiddetle eleştirilen Nefî'nin katlinin vacip olduğu söylenmiş, bütün bunlara rağmen padişah tarafından korunup kollanmıştır. Fakat padişahın yaşadığı bir olayla ihsan ve iltifatlar bir süre sonra sekteye uğramıştır.

Üstün bir sanat gücüne sahip olan Nefî, sıradışı tavır ve davranışları, ölçsüz söylemleri dolayısıyla sıkıntılı bir hayat sürmüş; acı tecrübelerle rağmen çizgisini değiştirmemiş, sonunda dilinin kurbanı olmuştur. Ölümü hakkında farklı rivayetler bulunmaktadır. Vezir Bayram Paşa'yı hicvettiği için IV. Murad'ın izniyle boğdurulup denize atıldığı en yaygın görüştür. IV. Murad aleyhine yazdığı ya da düşmanlarınca kendisine isnat edilen ağır bir hicivden dolayı padişahına gazabına uğramış olduğu da rivayetler arasındadır. Gerekçesi tam olarak bilinmese de hiciv yüzünden öldürüldüğü kesin olan şair, Bayram Paşa'ya teslim edilmiştir. Nefî, Ocak 1635'te (Şaban 1044) Çavuşbaşı Boynueğri Mehmed Çavuş tarafından sarayın odunluğunda kementle boğdurulmuş, cesedi denize atılmıştır.

Nefî'nin biri Türkçe, biri Farsça iki divanı ve hicivlerini içeren *Sihâm-ı Kazâ*'sı vardır. Farsça Divan'da yer alan *Tuhfetü'l-Uşşâk*, bazı kaynaklarda müstakil bir eser olarak gösterilir.

NEV'Î (d.1533-ö.1599)⁷⁹

Asıl adı Yahyâ'dır. Şiirlerinde Nev'î mahlasını kullanmıştır. 940/1533-34 yılında Malkara'da doğan Nev'î'nin babası, Ankara'dan gelip Malkara'ya yerleşen Nasuh Halife'nin oğlu Pîr Ali, annesi, "Muammediye" yazarı Yazıcıoğlu Mehmed'in soyundan gelen bir hanımdır.

İlk eğitimini tasavvuf konusunda bilgili bir kişi olan babası Pîr Ali'den alan Nev'î, 957/1550 yılında İstanbul'a gitmiş "Ahaveyn" diye bilinen iki kardeşten Karamânî Ahîzâde Ahmed Efendi'nin Davutpaşa Medresesi'nde ve Karamânî Ahîzâde Mehmed Efendi'nin Sahn Medresesi'ndeki derslerine devam etmiştir. Bu dersleri sırasında Hoca Sâdeddin, Bâkî, Remzî-zâde, Hüsrev-zâde, Üsküplü Vâlihî, Edirneli Mehmet Mecdî, Cevrî ve Camcı-zâde gibi geleceğin önemli şâir ve simalarıyla tanışmak ve arkadaşlık etmek olanağını bulmuştur. Hocası Ahîzâde Mehmed Efendi'ye büyük saygı ve bağlılık gösteren Nev'î, Mehmed Efendi'nin Edirne Bayazid Medresesi'ne tayini üzerine 970/1563 yılında hocasıyla beraber Edirne'ye gitmiş, hocasının Süleymaniye Medresesi'ne tayini üzerine aynı yıl İstanbul'a dönmüş ve mülâzim olmuştur. 973/1566 yılında Gelibolu'daki Balaban Paşa ve Mesih Paşa medreselerine müderris olarak gönderilen Nev'î, 980/1572 yılında İstanbul'da Şahkulu, Murad Paşa, Câfer Ağa, bir yıl sonra da Mihrimah Sultan medreselerinde müderrislik yapmıştır. 933/1585 yılında evlenen Nev'î'nin, iki yıl sonra tayin edildiği Çınaraltı Medresesi müderrisliği görevi 988/1590 yılına kadar devam etmiştir.. Aynı yıl Bağdat Kadılığı görevine tayin edilen Nev'î, hiç istemediği bu göreve başlamadan, Sultan III. Murad tarafından Şehzade Mustafa'nın hocalığına tayin edilmiş, daha sonra Bayezid, Osman ve Abdullah adlı şehzadeler de Nev'î'nin derslerine katılmış, bu dersler, şehzadelerin öldürüldüğü 1003/1595 yılına kadar devam etmiştir. Görevden ayrıldıktan sonra Nev'î'ye almakta olduğu maaşa ek olarak, Kazasker emekli maaşı bağlanmış, ayrıca kayınpederi Nişancı Mehmed Bey'in 50 akçelik yevmiyesi de verilmiştir. 30 Zilkaade 1007/24 Haziran 1599 tarihinde vefat eden Nev'î'nin, bütün sahip olduklarını ihtiyaç sahiplerine dağıttığı için, cenaze masraflarını karşılayacak parası

---

⁷⁹ "Mustafa Nejat Sefercioğlu, NEV'Î, Yahyâ", <http://www.turkedebiyatisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3071> " kaynağından faydalanılmıştır.

çıkmamış, cenaze masrafları padişah tarafından karşılanmış ve cenazesi Şeyh Vefâ Câmii haziresinde, Şeyh Şaban Efendi'nin yanına, defnedilmiştir. *Dîvân, Tercüme-i Hadis-i Erbaîn, Keşfü'l-Hicâb Min Vechi'l-Kitâb, Netâyicü'l-Fünûn ve Mehâsinü'l-Mütûn* adlı eserleri bulunmaktadır.

NİGÂHÎ (d.?-ö.1650):

Diyarbakırlı şairlerdendir. Memleketinde tahsilini tamamladıktan sonra İstanbul'a giderek Kubbealtı Vezirlerinin Dîvân Kâtibi oldu. Bu vazifede iken 1060 /1650 tarihinde vefat etti.⁸⁰

NİHÂNÎ (d.?-ö.1546'da sağ)⁸¹

Kastamonuludur. Latîfi “Bu devir şuarâsındandır” dediğine göre Kanunî devri şairlerinden olmalıdır. Memleketi ve mesleği dışında hayatına dair müşahhas hemen hiçbir bilgi yoktur. Latîfi kadı olan şairin bir müddet mesleğini icra ettikten sonra kadıların akıbetine dair gördüğü rüya üzerine vazgeçip mev'ize ve takva yollu şiirler yazdığını bildirmektedir. Latîfi kadılığı bırakma gerekçesini uzun uzun anlatır. Ölüm tarihi bilinmiyorsa da kullandığı ifadelerden Latîfi'nin tezkiresini yazdığı 1546'da hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Gelibolulu Âlî “mükemmel Dîvân” sahibi olduğu belirtir. Dîvân'ın herhangi bir nüshası bilinmemektedir. Hakkında bilgi veren iki tezkirede de Şairin sanatı hakkında Latîfi ve Âlî pek yorum yapmamışlardır. Edirneli Nazmî'nin Mecma'u'n-Nezâ'ir'inde ve Pervâne Bey Mecmuası'nda bazı şiirleri yer almaktadır.

⁸⁰ Galip Güner-Nurhan Güner, *Esâmî-i Şuarâ-yı Âmid, Ali Emiri Efendi*. Ankara, 2003.

⁸¹ “Mehmet Fatih Köksal, “Nihânî (Kadı)”

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=463>” kaynağından faydalanılmıştır.

NÛŞÎ (d.?-ö.?)⁸²

Bu şair hakkındaki bütün bilgimiz Sehî Tezkiresi'ndeki birkaç cümleden ibarettir. Konyalıdır. Sehî'nin genç biri olduğunu söylediğine göre 16. yüzyılın başlarında doğmuş olması gerekir. Sehî, benzersiz bir yiğit olduğunu söylediği şairin son derece güzel, ince mânâlı ve rindâne şiirleri olduğunu kaydetmektedir. Edirneli Nazmî'nin *Mecma'u'n-Nezâ'ir*'inde de bir gazeli vardır.

RAHMÎ ÇELEBÎ (d.?-ö.1567-1568)⁸³

Rahmî'nin asıl adı Pîr Mehmed'dir. Babası Bursalı Nakkaş Bâlî'dir. Doğum tarihi bilinmemektedir. Küçük yaşta İstanbul'a gelmiştir ve burada ilim tahsiline başlamıştır. İlk eğitimini babasından tahmin edilmektedir. Gençliğinde eğitimini tamamlayıp medrese diploması almamıştır.

Rahmî; önce Defterdar İskender Çelebi'ye intisap etmiştir, daha sonra onun vasıtasıyla Sadrazam İbrahim Paşa ve Kanunî ile tanışmış, 1530'da şehzadelerin sünnet düğününde kaside sunmuştur ve bu tarihten itibaren de şöhret kazanmıştır. Kanunî'den câizeler almıştır.

Şair, hâmîleri olan İskender Çelebi ve İbrahim Paşa'nın sayesinde rahat bir hayat sürmüştür; ancak hâmîlerinin ölümünden sonra Rahmî maddî sıkıntıya düşmüştür. Bu dönemde eğitimine yeniden başlayan Rahmî, çeşitli sıkıntılar sonunda devrin önemli âlimlerinden Celâl-zâde Sâlih Çelebi'den mülâzım olarak çeşitli sıkıntılardan tamamlayamadığı eğitimini tamamlamıştır. Rahmî, Yenişehir'e kadı olarak atanmış, bu görevdeyken 1567/1568 yılında vefat etmiştir. Bursalı Rahmî gençliğinde güzel giyinmesiyle de meşhur olmuştur. Rahmî'nin şiirlerine dayanarak şairin âşık tabiatlı, mütevazı, müstağni, mütevekkil, riyâyı sevmeyen, yalnız, biraz derbeder ve rind bir kişi olduğu söylenebilir. Eserleri şunlardır: *Divan*, *Gül-i Sadberg*, *Şâh u Gedâ*, *Yenişehir Şehrengiz*.

---

⁸² "Mehmet Fatih Köksal,"Nûşî",
<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=324>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁸³ "Mustafa Erdoğan, RAHMÎ, Bursalı Pîr Mehmed",
<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=315>" kaynağından faydalanılmıştır.

RÛHÎ (d.1534-ö.1605)⁸⁴

Adı Osman, mahlası Rûhî'dir. Bağdat'ta doğup büyüdüğü için Rûhî-i Bağdâdî (Bağdatlı Rûhî) diye tanındı. Doğumu, Osmanlı Sultanı Kanunî (1520-1566)'nin 940/1533-1534 yılında Bağdat'ı fethinden hemen sonraya rastlar. Rûhî'nin eğitimi hakkında fazla bilgi yoktur. Eğitimi Bağdat ve civarında tamamladığı tahmin edilmekle beraber nerelerde ve kimlerden dersler aldığı bilinmez. Ancak daha sonra Bağdat'tan ayrılmış ve birçok paşanın maiyetinde çalışmıştır. Kaynaklar onun seyahate düşkün olduğunu, farklı yerleri görmekten büyük zevk aldığını ve bu yüzden Necef, Kerbela gibi Bağdat yakınlarından başka Şam, Erzurum, Hicaz hatta İstanbul ve Konya'da bulunduğunu bildirmektedirler.

Şair ömrünün son yıllarını Şam'da geçirmiş, uzun süre bu şehirde yaşamış, 1602-1604 yılları arasında burada kadılık yapan Azmîzâde Hâletî (öl. 1631) ile birlikte çalışmıştır. Divanında yer alan bir tarih kıtasında Hâletî'nin söz ustası oluşundan, adalet ve faziletinden, seviyeli sohbetlerinden bahsetmiştir.

Kanunî (1520-1566)'nin padişahlığı döneminde dünyaya gelen, gençlik ve tahsil devri Kanunî dönemine tesadüf eden Rûhî, onun ile birlikte Sultan II. Selim (1566-1574), Sultan III. Murad (1574-1595), Sultan III. Mehmed (1595-1603) olmak üzere dört padişah devrini idrak etmiş ve Sultan I. Ahmed (1603-1617) zamanında 1014/1605-1606'da Şam'da ölmüştür.

Bağdatlı Rûhî, Zâtî (ö. 1547) ve Muhibbî (ö. 1566) gibi klâsik Türk edebiyatının en çok gazel yazan şairlerindedir. Divanında yer alan 1115 gazeliyle onu gazel şairi olarak nitelendirmek mümkündür. Gazellerinde lirik bir söyleyiş tarzı ve rintçe bir eda vardır. Bu özellik elbette gazel nazım türünün birinci plânda âşıkane olması, içkiden, sevgiliden, ayrılık ve vuslattan bahsetmesi vb. sebeplerden kaynaklanıyor olmalıdır. Bununla birlikte mahlasından da anlaşıldığı gibi onun iç dünyası ile ilgili olduğunu da belirtmek gerekir. Rûhî bir beytinde “Gam yimem kadh-i adûdan ki

---

⁸⁴ “Nihat Öztoprak, “RÛHÎ, Bağdatlı”, <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2428>” kaynağından faydalanılmıştır.

benem ey Rûhî / Bildürür rûtbemi erbâb-ı kemâle gazelüm” dediği gibi zaman zaman kendi şiirlerinden söz ederken gazellerine farklı bir güven duyduğunu açığa vurur.

Rûhî, asıl şöhretini terkeb-bendiyle yapmıştır. Her bendi sekiz beyitten oluşan 17 bendlik terkeb-bendi yazıldığı dönemden Ziya Paşa (ö. 1880)’ya kadar her devirde okunmuş, sevilmiş ve bu terkeb-bende birçok nazire yazılmıştır. Hiciv türünün şaheserlerinden biri kabul edilen bu eseri ona, edebiyat tarihinde mümtaz bir yer edinmesini sağlamıştır. Bu manzumede insanın yapısı, sosyal hayatın insan üzerindeki etkisi, sosyal dengesizlikler; toplumda çıkarıcı, şahsiyetsiz kişilerin durumu, adaletsizlik vb. konular tasvir, tenkit ve hicv edilmiştir.

Rûhî, yer yer beyitlerinde şairlik gücünden, dönemindeki şairlerin cahilliklerinden, kabiliyetsizliklerinden söz eder. Bu beyitlerinde o, şiir ve şairden ne anladığını ortaya koymaktadır. Ona göre, birkaç beyit yazmakla şair olunmaz. Şair olabilmek için çok sayıda başarılı şiire sahip olmak gerekir. Başarılı şiir ise hoş ve güzel edalı, kelimeleri iyi seçilmiş, ruhu olan şiirdir.

Netice olarak Rûhî’nin şiirleri, daha çok âşıkane ve rindane görünmekle beraber fikrî ve sosyal konulu olanları da az değildir. Dili gayet sade ve akıcı olup çağdaşı diğer bazı şairlere göre tamlamalar ve yabancı kelimeler sayıca azdır denebilir. Söz ve mana sanatlarına fazla itibar etmeyen Rûhî, akıcı bir üslup yakalama gayretinde olmuş ve içinden geldiği gibi söylemiştir. Mevlânâ (ö. 1273), Fuzûlî (ö. 1556), Bâkî (ö. 1600) gibi şairlerden tabii olarak etkilenmiş, beğendiği şiirlere nazireler yazmıştır. Çok sayıda gazeli olmakla övünmüş olmasına rağmen gazelleriyle fazla ilgi uyandıramamıştır. O, asıl şöhretini terkeb-bendi ile yapmış ve yazdığı tarihten günümüze kadar sürekli ve derin bir tesir uyandırarak Türk edebiyatı tarihi içindeki yerini de bu hoş edalı, sosyal muhtevalı, hiciv türünden manzumesi ile almıştır.

Rûhî’nin bilenen tek eseri Türkçe divanıdır. *Rûhî Divanı*, divan tertip usullerine uygun olarak hazırlanmış mürettep bir divandır. İçinde ikisi manzum mektup olmak üzere 40 kaside, 6 mersiye, 1 terkeb-bend, 1 terci’-bend, 3 muaşşer (onlu), 2 müsemmen (sekizli), 7 müseddes (altılı), 1 muhammes (beşli), 94 tarih, 2 murabba’, 1 muamma, 8 gazel tahmisi, 1115 gazel, 28 rubâî, 26 kıt’a ve nazım şekli belirlenememiş birkaç manzume vardır.

SABRÎ (d.?-ö.?)⁸⁵

Rumeli'de Demirhisar'dandır. Timar sahibi biriydi. Şiirle de uğraştı.

SÂDIK (d.?-ö.1588)⁸⁶

Edirne'de doğdu. Dîvân'ının zahriyesinde ismi Ahmed Bin Yusuf olarak geçer. Hayatı ve eğitimi hakkında ayrıntılı bilgi yoksa da Anadolu Türkçesi yanında Çağatayca, Farsça ve Arapça şiirlerinin de olması onun iyi bir eğitim görmüş olduğunu göstermektedir.

Şair, Dîvân'ında bazı tahmislerin başlığında Sâdik mahlasının yanında "bey" unvanını da kullanmıştır. Aynı zamanda hattat olan şairin pek çok eser tahrir ve istinsah ettiği ayrıca kendi şiirlerini kendisinin yazdığı bütün kaynaklarda ittifakla kabul edilir.

Sâdik'in bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır. 188 varaktan oluşan divan müretteptir ve baştan sona tevhid ve na't türleri merkez alınarak yazılmıştır. Dîvân'da 736 adet Anadolu Türkçesi, 90 adet Çağatay Türkçesi, 85 adet Farsça 44 adet Arapça ve 35 adet Arapça-Farsçayla yazılmış toplam 990 şiir bulunmaktadır. Sâdik'in Osmanlı-İran savaşları için yazmış olduğu şiirleri de vardır.

SÂ'Î (d.?-ö.1534)⁸⁷

Divan-ı hümâyun hademelerindendi. Fatih döneminden itibaren sarayda çalışmaktaydı ve yaşlandığı için emekli edildi. Aynı zamanda hattattı. 941/1534'te vefat etti.

---

⁸⁵ "İsmail Hakkı Aksoyak, "Sabrî", <http://www.turkedebiyatilisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7542>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁸⁶ "Arif Sunal, "SÂDIK, Edirneli", <http://www.turkedebiyatilisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=810>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁸⁷ "Filiz Kılıç, "SÂ'Î, Mehmed Sâ'î Efendi", <http://www.turkedebiyatilisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5073>" kaynağından faydalanılmıştır.

SELÎSÎ (d.?-ö.1650)⁸⁸

İstanbul'da doğdu. Asıl adı, Rıza ve Mucib'e göre Mehmed; Safayî ve Belîğ'e göre ise Mustafa'dır. Rıza ve Mucib'in ismini Mehmed göstermesi yanlıştır. Avâre Cafer Efendizâde Mustafa Selisî Efendi diye tanındı. Avâre Cafer Efendi, mülâzım olduktan sonra müderris olarak Sahn-ı Seman Medreseleri'nde görev yaptı. Daha sonra Halep, Bursa, Galata ve Edirne kadılıklarında bulundu. Mucib Tezkiresi'nde şair, Bursa kadısı olarak gösterilir. Bu durumda Selisî, Mucib Tezkiresi'nin yazıldığı yılda (1122/1710-11) kadılık yapmaktadır. Edirne kadılığından azledildikten sonra da vefat etmiştir. Ölüm tarihi Safayî'de 1054/1644-45; Belîğ'de ise Recep 1056/ Ağustos-Eylül 1646 olarak kayıtlıdır. Keskin Dede Kabristanı'nda medfundur. Döneminin tanınmış şairlerinden olup, hem şiiri hem de inşasıyla tanındı.

SIRRÎ (d.?-ö.1582)⁸⁹

Vardar Yenicesi'nde doğdu. Asıl adı İsa'dır. Eğitimini tamamlayarak Şâh Efendi'den mülâzım oldu. Rumeli'nin kenar şehirlerinde müderrislik yaptıktan sonra kadı oldu. Gelibolulu Âlî, 993/1585 yılında Erzurum'a defterdar olarak görevlendirildiğinde Sırrî'yi de üç yüz akçeyle Trabzon'da kadı bulduğunu söyler. Âlî'nin bu ifadesinden Sırrî'nin, 993/1585 yılından sonra öldüğü anlaşılmaktadır. Mehmed Süreyyâ ve Riyâzî ise şairin ölüm tarihini 990/1582 olarak verir.

Kaynaklarda herhangi bir eserinin olup olmadığı hakkında bilgi verilmeyen Sırrî, tezkireciler tarafından övülen bir şairdir. Sırrî ile birlikte ilim tahsili yaptığını ve birlikte beğenilen şiirler yazdıklarını söyleyen Gelibolulu Âlî, yine bir mecliste Sırrî, Bâkî, Rûhî ve Rümûzî ile aralarında geçen bir latifeyi anlatır. Bu latifeden hareketle Sırrî'nin yaşadığı dönemdeki şairlerle görüşüp bir araya geldiği anlaşılmaktadır. Sohbetinin nazmına galip geldiğini söyleyen Ahdî ise Sırrî'nin

---

88 "İsmail Hakkı Aksoyak, "SELÎSÎ/MEHMED, Baldırzâde Şeyh Mehmed Selisî Efendi b. Mustafa Efendi b. Tokedî Ali Dede", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7239>" kaynağından faydalanılmıştır.

89 "Yunus Kaplan, "Sırrî, İsa Sırrî Efendi", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1364>" kaynağından faydalanılmıştır.

şiiirlerinin nefis, sözlerinin selis ve parlak olduğunu belirtir. Hasan Çelebi de babacan ve hâl-engîz şiiirlerinin olduğunu ifade eder.

SİRKE-ZÂDE İBRAHİM EFENDİ (d.?-ö.1681)⁹⁰

Fazilet sahiplerinden ve kadılar zümresinden bir zat olup Bursalı'dır. Ruhî hâdiselerin ilmine dair (*Mefatihü'l-Fütuh fî Ahvali'r-Ruh*) isminde âlimlerce makbul bir eseri vardır. 1092 H. de vefat etti.

Orhan Gazi türbesi karşısındaki ilk mektebin yanında medfundur.

Halveti tarikatı halifelerindendir. Ruh ilmine dair yazılan eserlerden bazıları şunlardır:

1-*Babü'l-Fütuhi Fi Ahvali'r-Ruh*: (Ebü'n-Neca El-Ebyari'l-Mısırî). Basılmıştır.

2-*Kitab-ı Sırrır-Ruh*: (Ebil-Hasan İbrahim El Bukai el-Mısırî)

3-*Kitabür-ruhi ven-nefs* : (İbni Kayyım Cevziye),

4-*Menazilül-Ervah*:(Muhammed Vücutil Larendevî) Umumî kütüphanede vardır.

5-*İbni Sina'nın Kaside-i Ruhîyesinîn Şerhleri*

6-*Ruh* : (Sırrı Paşa). Basılmıştır.

7-*Ruh* : (Hoca Tahsin Efendi). Basılmıştır.

8-*İlm-i Ahvali Ruh* : (Ali İrfan Bey). Basılmıştır.

9-*İlm-i Ahvalir-Ruh* : (Şehbender-zade Hilmi Bey).Basılmıştır.

10-*Psikoloji - İlm-i Ruh* : (Baha Tevfik Bey). Basılmıştır.

11- *Fennî Ruh*: (Doktor Abdullah Cevdet Bey). Basılmıştır.

12- *İlmü'r-Ruhi ve Ahvalühu* : (İzmirli Bıçakçı-zade Hakkı Efendi) Basılmıştır.

13-*İlmi Ahval-i Ruh* : (Yusuf Kemal Bey)

14-*Risale Fi Tahkîki'r-Ruh* : (İbni Kemal)

---

⁹⁰ A.Fikri YAVUZ, İsmail ÖZEN (Haz.), Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, 1.cild, s.433.

SUBHÎ (d.?-ö.1548-1549)⁹¹

Asıl adı Mustafa'dır. Babası Fatih devri tabiplerinden Reisületibbâ Sinan Çelebi'den dolayı Hekîm-zâde, Hekîm Sinân-zâde ve Hekîm Sinânoğlu olarak tanındı. Eğitimini tamamladıktan sonra Müyyed-zâde'den mülazım oldu ve müderrisliğe başladı. Filibe'de müderris iken kadılığa geçerek Sofya, Gelibolu, Kütahya, Diyarbakır, Galata kadılıklarında bulundu. Son görevi yine Sofya kadılığı oldu. Bu görevde iken 955/ 1548/49'da öldü.

Kazasker Kadrî Efendi ile yakın dostlukları vardı. Sehî, "marifet sahibi ve faziletli" olarak tanıttığı şairi, meânî, bedî' ve beyân ilimiyle şiir üslûbu konusunda bilgili ve yetenekli olarak niteler, şiirlerini ise "âşıkâne ve derdmendâne" bulur. Hasan Çelebi ise onun birçok şiirinin meşhur olduğundan söz etmektedir. Âşık Çelebi, Subhî'nin, zamanında anılan ve bilinen şairlerden olduğunu, en çok da Necâtî'yi takip ettiğini söyler. Âşık Çelebi'nin şairden bizzat aldığı, Nevâyî'ye nazire yazdığı hususundaki notu da şairle ilgili zikredilmesi gereken bilgiler arasındadır. Yine Âşık Çelebi'nin, Subhî'de ekserisi "mey ve mahbûb" düşkünü olan şairlerin çoğunda bulunmayan garip iki haslet olarak "kadın merakı ve içkiden uzak durması"nı göstermesi, devirlerinde şairler için oluşmuş genel kanaati yansıtmaları açısından ilginç bir durum olarak görünmektedir. Subhî'nin 16. yüzyılda kaleme alınan tanınmış nazire mezmularının üçünde de şiirleri mevcuttur. Eğridirli Hacı Kemâl'in Câmî'u'n-Nezâ'irinde 18, Edirneli Nazmî'nin Mecma'u'n-Nezâ'irinde 36 ve Pervâne Bey Mecmuası'nda 23 adet şiiri yer almaktadır.

SUN'Î (d.1485-1486-ö.1533-1534)⁹²

Asıl adı Mehmed'dir. Geliboluludur. Halk arasında Epsem Pire lakabıyla tanındı. Danişmend olacakken bilinmemeyen bir sebeple eğitimini tamamlayamadı. Geçimini kâtiplik yaparak sağlayan Sun'î, Âşık Çelebi'ye göre Gelibolu gümrüğünde

⁹¹ "Mehmet Fatih Köksal, "Subhî, Hekîm-zâde", <http://www.turkedebiyatiisimlersoizlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=333> " kaynağından faydalanılmıştır.

⁹² "Mehmet Fatih Köksal, "SUN'Î", <http://www.turkedebiyatiisimlersoizlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=390> " kaynağından faydalanılmıştır.

görevli idi. 941/1533/34 senesinde öldü. “Sun’i’ye rahmet ide Hayy-ı Vedûd” mısraı ölümüne tarihtir. Gelibolulu Âlî’nin elli yaşında öldüğünün kuvvetle muhtemel olduğunu söylediği hesaba katılırsa 1486 yılı civarında doğmuş olması gerekir. Hayatı hakkında fazla bilgi vermeyen tezkire yazarları sanatı üzerinde uzun uzun söz etmişlerdir.

Sun’î’nin hayatı hakkındaki çok az bilgimiz arasında, fakirlik içinde bir ömür sürdüğü ve Gelibolu’da Sultana adlı bir Rum kadını sevdiği ve ona bir gazel yazdığı vardır. Divan sahibi şairin Sultan Murad’ın savaşlarını nazmeden bir eserinin bulunduğu da kaydedilmektedir. Ayrıca 16. yüzyılda yazılan nazire mecmualarında da şiirleri yer almaktadır. Divan’ı üzerine bir doktora tezi hazırlanmıştır (Yakar 2002). Bütün tezkirelerde şairin yüksek vasıflarından bahsedilmektedir. Bu yönüyle Sun’î, hakkında söz eden bir çok tezkirenin istisnasız tamamında mübalağalı cümlelele övülen az sayıda şair arasındadır. Onun bugüne kalıcı bir isim olarak gelmediği düşünüldüğünde, şairin devri içindeki değeri daha iyi ortaya çıkmaktadır. Onun için Latîfi, “Meşhur olacak bir kimse idi ancak ömrü vefa etmedi” derken ince, nâzik ve sanatlı beyitlerinin çok olduğunu ifade eden Âşık Çelebi, Hayâlî ve Figânî’den geri kalır bir şair olmadığını söylediği Sun’î’yi, “Eğer padişahın iltifatına mazhar olabilseydi veya başka bir yolla fakirlikten kurtulabilseydi görürlerdi nice şair olurdu” cümlesiyle övmekte ve gazelleri için “Azdır, özdür, amma şütür-gürbe değildir” diyerek bütün şiirlerinin kaliteli olduğuna işaret etmektedir. Hasan Çelebi ise şairin sanatını övdükten sonra “Eğer bir hâmisi olsaydı şimdiki şairlerin çoğu susmak zorunda kalırdı” demektedir. Yine Hasan Çelebi, şair Emrî’nin bütün divanını baştan sonra incelediği hâlde sanattan uzak düşmüş bir tek beyit bile bulamadığını söylediğini nakletmektedir. Hemşehrîsi Âlî ise Gelibolu’dan onun ayarında bir şair yetişmediğini ifade ederek değerini ortaya koymaktadır.

ŞERÎFÎ (d.?-ö.?)⁹³

Eğridirli'dir. Asıl adı Mehmed olup Seyyid Mehmed Efendi diye tanınmaktadır. Şerîfî'nin doğum yeri hakkında ittifak eden kaynaklar, onun doğum tarihi hakkında kesin bir şey söylememişlerdir. Şerîfî, 1542 tarihlerinde evlendiğine göre, 1520 civarında doğduğu düşünülebilir. Babası Şeyh Burhaneddin'dir ve 1494'te doğmuştur.

Kaynaklarda, Şerîfî'nin öğrenimi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. İyi derecede Arapça ve başlangıç seviyesinde Farsça bilmektedir. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde ve İstanbul'da müderrislik ve kadılık yaptı. Şairin eldeki divanı, III. Murad'a yazılmış kaside ve gazelleri barındırmaktadır. Eserleri şunlardır: *Dîvân*, *Fetihnâme-i Kıbrıs*, *Hilye*.

ŞEYDÂ (d.?-ö.1580)⁹⁴

Doğum tarihi bilinmeyen şairin, doğum yeri konusunda da kaynaklar farklı bilgiler verir. Âşık Çelebi, ailesinin Manisalı olduğunu, kendisinin doğumunun İstanbul olduğunu belirtir. Kınalızâde Hasan Çelebi ve Riyâzî, Kastamonulu olduğunu ifade ederken; Ahdî Rumelili olduğunu belirtir. Ahdî, dilber sevdasıyla kendinden geçip danışment olmaya karar verdiğini ancak bundan da bir netice elde edemeyip Karaman Pazarı'nda kıssahânlık ve şeyyâdlık edip günlüğünü çıkarmaya çalışırken İstanbul'a gelen Âşık Çelebi ile tanıştığını söyler. Âşık Çelebi Üsküp kadılığına gönderilince onunla birlikte şair Şeydâ da gitmiştir. Zeki, ilme meraklı ve yetenekli olan Şeydâ'nın, hat sanatının birçok çeşidinde mahareti varmış. Âşık Çelebi; ta'lik, nesih, rik'a, gubârî, divânî ve sülüsteki yeteneğinin yanı sıra tezhip ve cedvelkeşlikte de aynı şekilde başarılı olduğunu aktarır. Eğitim hayatı hakkında bilinenler onun Müftü Şeyhî Efendi'den mülazım olduğudur. Âşık Çelebi, yirmi yıla yakın tanışıklıklarında on beş yıl birlikte iyi ve kötü günde hep beraber

---

93 "Şerife Ördek, "ŞERÎFÎ, Şerîfzâde Seyyid Mehmed Efendi", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=740>" kaynağından faydalanılmıştır.

94 "İbrahim Halil Tuğluk "Şeydâ", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1344>" kaynağından faydalanılmıştır.

olduklarını anlatır. Derviş meşrepli, güzel ahlaklı olan Şeydâ, sohbet ve ilim meclislerine devam eden biridir Kaynaklar Şeydâ'nın şiirle meşgul olduğunu belirtirse de herhangi bir eserinin varlığından söz etmezler.

TAB'Î (d.?-ö.1611-1612)⁹⁵

Gelibolu'da doğdu. Doğum tarihi bilinmemektedir. Asıl adı Süleyman'dır. Süleyman Tab'î Efendi olarak tanındı. Medrese öğrenimi görerek Rumeli kazaskerlerinden Abdurrahman Efendi'den mülâzım oldu. Kadılık yaptıktan sonra Bağdat ve Kıbrıs defterdarı oldu. 1020/1611-12 yılında Halep'te vefat etti. Mezarı Halep'tedir. Türkçe, Arapça ve Farsça şiirlerinin yer aldığı mürettep *Divan*'ı vardır.

TARZÎ (d.?-ö.?)⁹⁶

Kaynaklarda Rumelili olarak geçmektedir. Mevlana Perviz Efendi'ye bağlanarak hizmetine girdi. . Şiirde yetenekli olduğu özellikle gazel ve tarihlerinin beğenildiği nakledilir. Ahdî, Muhitî Efendi'nin İmâdiye'ye kadı oluşuna düşürdüğü iki tarihi örnek olarak göstermiştir.

TİĞÎ (d.?-ö.1617)⁹⁷

Edirnelidir. Asıl adı Mehmed olan şair Tiğî mahlasını kullandı. Edirne sarayında yetişti ve buradan sipahi olarak çıktı. Daha sonra Dergâh-ı Âlî'de müteferrika oldu. Bu görevinin dışında Edirne'de ihtisap ağalığı yaptı. Bir dönem Edirne ihtisabına Topal Mahmûd Ağa'nın muhtesip, Aksak Muzaffer'in nâib ve

---

⁹⁵ “Beyhan Kesik, TAB'Î, Süleyman Tab'î Efendi, <http://www.turkedebiyatilisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3468>” kaynağından faydalanılmıştır.

⁹⁶ “Hüseyin Gönül, “TARZÎ, Tarzî Çelebi, <http://www.turkedebiyatilisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1877>” kaynağından faydalanılmıştır.

⁹⁷ “Şerife Ördek, “TİĞÎ, Mehmed Bey”, <http://www.turkedebiyatilisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2365>” kaynağından faydalanılmıştır.

Yekçeşm Âsaf'ın da kethüda olması üzerine memnuniyetsizliğini şu mısralarla dile getirdi;

Bir 'aceb cem'iyeti var ihtisap ocağının

Çerh-i kec-rev kılmamış bu ittifâkında galat

Kâtibi meflûc ü ağa a'razı nâ-pâyidâr

Kethüdâ yek-çeşm ü nâzır nîm-ten nâ'ib sakat

Birdir imdi gelse beş kişi dokuz gözlü olur

Nâ'ib ü ağa birer pây üzre durur çün meşât

1027/ 1617 tarihinde vefat eden şairin Rızâ Tezkiresinde vefat tarihi 1020/ 1611 olarak verilir.

Tîğî, Kemâlpaşazâde'nin *Nigâristan* adlı eserini Farsça'dan Türkçe'ye tercüme etmiş fakat müsvedde halinde kalan bu eser daha sonra kaybolmuştur. Kaynaklar şairin bir de divanı olduğunu belirtmektedir.

‘UBEYDÎ (d.?-ö.1573)⁹⁸

Ubeydî'nin asıl adı Abdurrahman olup doğum tarihi bilinmemektedir. Riyâzü's-şu'arâ'da ise şairin adı “Abdurrahman Çelebi” şeklinde geçmektedir. Edirne'de doğdu. Babasının adı, çeşitli kaynaklarda “Nebî Efendi”, “Nebî Halife” veya “Nebî Dede” (ö. 951/1545) şeklinde belirtilmiştir. Şairin babası, döneminde halkın, âlimlerin ve padişahın saygısını kazanmış veli bir vâiz olarak tanınmıştı. Ubeydî, Nebî Halife'nin çocuklarının en büyüğüdür. Eğitime küçük yaşlardan itibaren başlayan Ubeydî, devrin usulüne göre çeşitli ilimleri tahsil etmiş, Farsçayı iyi derecede öğrenmiş, musıkî ve muama ilimleriyle yakından ilgilenmiştir. Muamma ilmini, dönemi şairlerinden Emrî'den tahsil eden şair, muamma yazmada Emrî'yi takip etmiştir. Musıkî alanında, hem besteleriyle -özellikle bestelediği

⁹⁸ “İsmet Şanlı, “UBEYDÎ, Abdurrahman Çelebi”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1694>” kaynağından faydalanılmıştır.

murabbalarıyla- hem de icrâlarıyla devrin önde gelen isimlerden biri olmuştur. Ubeydî, henüz danişmend olduğu sıralarda yazdığı bir şirini, Sultan Süleyman'a takdim etmiş ve bunun üzerine kendisine ulûfe verilerek padişahın özel duacı ve hizmetkârları arasına alınmıştır. Ubeydî, Edirneli Kadızâde Ahmed Şemseddin Efendi'den mülazım olduktan sonra kadı oldu. Âşık Çelebi, tezkiresini yazdığı 974/1566 tarihlerinde Ubeydî'nin Lofça kadısı olduğunu belirtir. Hasan Çelebi, Ubeydî'nin Zağra kadısı iken hacca gittiğini ve Mekke'de, 980/1572 tarihinde öldüğünü; Beyânî ise Zağra'da kadılık yaparken (980/1572'de) vefat ettiğini belirtir. Mustafa Âlî ve Hıbrî de Hasan Çelebi ve Beyânî gibi Ubeydî'nin 980 yılında vefat ettiğini belirtirken Riyâzî ve Fâizî ise şairin ölüm tarihini 981/1573 olarak kaydetmişlerdir. Fâizî ise hem şairin ölüm tarihinin 981/1573 olduğunu ifade etmiş hem de söz konusu tarihe “Âh fevt oldı muharremde Ubeydî Çelebi” mısramı tarih düşürmüştür. Tuhfe-i Nâilî'de şairin ölüm tarihinin 981/1573 olduğu belirtilerek Hasan Çelebi, Mustafa Âlî, Beyânî ve Hıbrî'nin verdikleri tarihlerin yanlış olduğu ifade edilmiştir.

Ubeydî'nin bilinen ve elde bulunan tek eseri *Dîvân*'ıdır.

ULVÎ (d.?-ö.1585)⁹⁹

Asıl adı Mehmed'dir, Terzi-zâde lakabıyla tanınır. Doğum tarihi bilinmemektedir. İstanbulludur ve danişmend zümresindedir. Kardeşi Re'yî de şairdir. Muallim-zâde Manisa müftüsü olduğunda kendisinin danişmendliği görevini üstlenir ve ondan eğitim alır. Manisa'da bulunduğu sıralarda Şehzâde Selim'in musahiplerinden Celal Bey ve Turak Çelebi vasıtasıyla Şehzâde'ye takdim edilir. Bu arada özel takdirini ve dostluğunu kazandığı Turak Çelebi'nin himmetiyle kendisine altı akçe gündelik bağlanır. Şehzâde Selim'e sunduğu kasidelerle onun iltifatına mazhar olarak pek çok ihsanına nail olur ve içinde bulunduğu ilmî ve edebî çevreyi iyi değerlendirip kendini yetiştirerek gözde şairlerinden biri durumuna gelir. Bir ara hamisi Turak Çelebi'nin katledilmesi üzerine yazmış olduğu Dil harâba varıyor

⁹⁹ “Esmâ Şahin, “Ulvî, Terzi-zâde Mehmet Ulvî Çelebi”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=389>” kaynağından faydalanılmıştır.

sîneye cânân gelsün / Şehri hâlî komasun tahtına sultân gelsün şeklindeki matlai dilden dile dolaşarak Kanûnî Sultan Süleyman'ın kulağına ulaşır. Bundan rahatsızlık duyan sultan şairin hapsi ve katli için ferman çıkarır. Bunun üzerine Ulvî çareyi kaçmakta bularak uzun bir müddet ortadan kaybolur. II. Selim'in tahta çıkışıyla birlikte tekrar İstanbul'a dönerek sultanın himayesine girer ve yine onun emriyle Hubbî Mollası adıyla şöhret bulan Molla Çelebi (Mehmed Vusûlî Efendi)'ye mülazim olur. Gurbette geçirdiği korkulu günler sonucu yakalandığı kuruntu hastalığı nedeniyle şaraba müptela olmuştur ve bu özelliği müderris olduktan sonra da artarak devam eder. Sabah akşam meyhaneden çıkmaz olan Ulvî ayyaş kimselerle düşüp kalkmaya başlar. Bu durum çevresindeki ileri gelen kişilerin de kendisinden uzaklaşmasına sebep olmuştur. Hayatının son dönemlerini zelil, sefil, hasta ve yalnız halde geçirerek 993/1585'te İstanbul'da ölür ve Galata Mezarlığı Kanlı Kozlar mevkiinde defnedilir. Yenipazarlı Vâlî şairin ölümüne İçüp Ulvî bekâ câmını geçdi bezm-i mihnetden diyerek tarih düşürmüştür.

Ulvî'nin en önemli eseri *Dîvân*'ıdır. Eksik ve düzensiz olmakla birlikte bugün yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde divanın nüshaları bulunmaktadır. Ayrıca pek çok mecmuada şiirlerine rastlanır. *Dîvân*'ı üzerine İsmail Çetin tarafından Süleymaniye Ktp. Halet Ef. Ek 150 ve Millet Ktp. AEMnz 304 numaralı nüshalar karşılaştırılarak bir yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Şairin ayrıca 964/1556'da kaleme aldığı bir Manisa Şehrengizi bulunmaktadır. Şehrengiz İstanbul Üniversitesi Ktp. TY 1532 numaralı mecmuada ve Süleymaniye Ktp. Halet Ef. Ek 150 numaralı Ulvî *Dîvânı* nüshası içinde yer almaktadır.

Terzi-zâde Ulvî döneminin renkli söyleyişe sahip kabiliyetli şairlerindendir. Şiirleri akıcı bir edaya ve dokunaklı bir manaya sahiptir. İham ve tevriye sanatlarıyla söyleyişine güç kazandırmıştır. Ahdî onun atasözlerini kullanması bakımından Necâtî'nin, işlediği mazmunlar bakımından ise Zâtî'nin takipçisi olduğunu ve tarz bakımından Hayâlî'yi andırdığını ifade eder. Gelibolulu Âlî ise İshak Çelebi'nin yolunu takip ederek sade ve âşıkâne şiirler yazdığını söyler. Bâkî ile olan etkileşimleri ise birbirlerine yazdıkları nazirelerden anlaşılmaktadır. Özellikle gazel ve kasidelerinde başarılı olan şairin gazelleri orijinal hayal ve mazmunlarla dolu, kasideleri ise farklı ve kendine özgüdür. Bazı kasidelerinde kendi icat ettiği bir söyleyiş tarzı yakalamıştır. Her mısraında bahar ve hazan kelimelerinin geçtiği ve

987/1579'da çıkan büyük yangında kendi evinin de yanması üzerine her mısraında ateş ve suyu kullanarak yazdığı kasideleriyle Selman-ı Sâvecî'ye karşılık olarak yazmış olduğu çâr-ender-çâr kasidesi buna örnektir. Turak Çelebi'nin ölümüne Eyleye Hak ana cennâtı turak şeklinde düşürdüğü tarih de meşhurdur.

USÛLÎ (d.?-ö.1538)¹⁰⁰

Dîvân edebiyatına çok sayıda şair yetiştiren Vardar Yenicesi'nde doğdu. Bu şehir, ünlü akıncı ailesi Evrenosoğulları'nın başkenti konumundaydı ve aynı zamanda onların himayesinde gelişen bir bilim ve sanat merkeziydi. Buraya 1430'lu yıllarda önce kalabalık Türkmen grupları iskan edilmiş ve akıncılarla şehir, önemli bir askeri merkez haline gelmiştir. Evrenosoğulları ailesi daha sonra şehir ve çevresinde pek çok vakıf kurarak burayı aynı zamanda bir kültür merkezi haline getirmeye gayret etti. Bu vakıflar aracılığı ile bölgeye yeni bir düşünce, hayat anlayışı ve medeniyet gelmiş, camilerin yanında ve onlarla iç içe eğitim öğretim merkezleri kurulmuş, daha sonra medreseler ve tekkelerle birlikte şehrin kültürel alt yapısı oluşturulmuştur.

İstanbul'daki sarayı model alan bir yapılanmaya giden akıncı beyleri, maiyetlerindeki serdengeçti akıncılar yanında, özellikle onları gazaya teşvik edecek, gaziliğin ve şehitliğin faziletlerini nakledecek, kısacası onlara moral verecek kişilere ihtiyaç duydu. Medreselerde yetişmiş, işin daha çok zahiri tarafıyla ilgili bilginler bu rolü yerine getiremezdi. Bu işi, kışın kışlaklarda, baharla birlikte ise akıncılarla birlikte coşup taşan yarı meczup ermiş şairler, dahası Anadolu'nun tamamlanan fethiyle artık faaliyetlerine Rumeli'de devam etmekte olan Horasan erenleri yerine getirebilirdi. İşte Vardar Yenicesi'nde dikkati çeken bu nitelikteki isim, vahdet-i vücûd düşüncesini Anadolu'ya getirenlerden biri olan Şeyh Abdullah-ı İlâhî'dir (ö.896/1491). Akıncı beyi Evrenoszade Ahmed Bey'in, Yenice'ye getirdiği İlâhî, bu şehirde yaşayan aydınları tesiri altına alıp hepsine ortak özellikler kazandıran bir merkez şahsiyet olmuştur. Alem-i tekliften bile âzâde tavırlar, samimi ve derinliği olan bir ruh, hep yükseklerde gezen ve kayıt tanımayan bir aldırılmaz tavırla yetiştirilen bu şairler, hür bir derviş duyarlılığı içinde bu kez sahip oldukları birikimi,

¹⁰⁰ “Mustafa İsen, “USÛLÎ, Şeyh Usûlî”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=26>” kaynağından faydalanılmıştır.

gaza heyecanını akıncılara aktarıyor, böylece bu tasavvufi hava hepsine kaynaklık ediyordu. Beyin himayesi ve şeyhin himmetiyle Yenice, 16. yüzyıl sonuna kadar, çoğu Osmanlı devletinin asırlar boyu da oldukça tanınmış şairlerini yetiştiren önemli bir beldesi oldu.

İşte, Usûlî böyle bir ortama doğdu ve bu havayı teneffüs ederek yetişti. Eğitimi hakkında kaynaklar ayrıntılı bilgi vermemesine rağmen bunun bir medrese öğretimi yerine tekke kültüründen beslenme olduğu tahmin edilebilir. Bir süre sonra da 16. Yüzyılın çok etkileyici tasavvuf önderlerinden biri olan İbrahim Gülşenî'nin cazibesine kapılarak Mısır'a onun yanına gitti. Burada da tasavvufi eğitimine devam etti. Şeyhî'nin ölümü üzerine memleketine döndü. Burada gülşeniliği geniş kitlelere yayma gayreti içinde oldu. Bu tavrı, sözü geçen tarikat, devrinde mülhidlik ve zındıklıkla irtibatlandırıldığı için hoş görülmedi. Usûlî geri kalan ömrünü Yenice'de akıncı beylerinden Abdî Bey'in yanında ona musahiplik yaparak geçirdi ve onun yanında Vardar Yenicesi'nde öldü (945/1538).

Usûlî'nin *Divanı, Kırk Hadis Derleme ve Tercümesi, Miraciyyesi ve Şehr-rengiz*'i vardır.

ÜMÎDÎ (d.?-ö.1571)¹⁰¹

İstanbul'da doğdu. Asıl adı, Ahmet'tir. Önce "Sıdkî" mahlasını kullandı. Devir kaynakları Ümîdî'nin, pek çok hastalığa müptela naif ve zayıf bünyeli biri olduğunu söyledikten sonra Ümîdî'nin kendisinin de bu hastalıklı hâlini "Sarardup cism-i zerdüm itdi altun/Beni harcanmak ister gibi gerdûn" beytiyle dile getirdiğini belirtirler. 979/1571 tarihinde vefat eden Ümîdî'nin ölümüne Cinânî, "Kat' eyleyüp recâyı gitdi Ümîdî eyvâ" mısra'ını tarih olarak düşürdü. Ümîdî'nin bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır.

---

¹⁰¹ "Yunus Kaplan, "ÜMÎDÎ, Ahmet", <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1164>" kaynağından faydalanılmıştır.

VAHDETÎ (d.?-ö.?):

Dimetokalıdır. 1038/?-1060/? tarihleri arasında Pîrevi postnişinlik hizmetinde bulunmuştur. Bektaşî olduğu söylenmektedir. Bosnalı Vahdetî'ye ait olan bir terci-benddin Bektaşîler arasında Dimetokalı Vahdetî namına şâyi olduğu bilinmektedir.¹⁰²

VÂLİHÎ (d.?-ö.1585)¹⁰³

Edirne yakınlarındaki Ergene'de dünyaya gelen Valihî, Kurd Muarriif diye tanınan bir zatın oğlu olduğu için Kurdzâde sanıyla da bilinmektedir. İbrâhim Gülşeni'ye intisap etmek için gittiği Kahire'de şeyhin ölümü üzerine oğlu Ahmed Hayâlî'ye intisap etti, sülûkunu tamamladıktan sonra Edirne'ye döndü. Verdiği coşkulu vaazlarla kısa sürede büyük şöhret kazandı.

Şirvan'da müftü ve müderris olan Mevlânâ Vâlihî, 150 akçe ile Demirkapı kadılığına tayin edildi. Âlî'nin "vâizler zümresinin meczubu" olarak nitelediği Vâlihî, İran seferi sırasında Özdemiroğlu Osman Paşa, Şirvan yakınlarındaki Ereş'i fethettiğinde bu şehirdeki Ulu Cami'de kılınan ilk cuma namazında III. Murad adına coşkulu bir hutbe okuduğu gibi verdiği vaazlarla da askeri coşturmuştur. Ölümüne kadar Selimiye Camii'ndeki kürsü şeyhliği görevini sürdüren Vâlihî, Hasan Çelebi'ye göre devrinin en ünlü vâizlerindendir ve onun vaazını dinleyenler bu dünyanın elem ve hüznlerini unuttur, nasihat ve irşatlarıyla da kendilerinden geçerlerdi.

Biyografik kaynakların iyi bir şair olduğu yönünde ittifak ettiği Vâlihî'yi; Âşık Çelebi üslubu yönünden Molla Câmî ve ve Hâfız'a benzetir. Ahdî, şiirlerinin kudretli ve tasavvufî olduğunu, Farsça şiirlerinin de ehli katında beğenildiğini söyler. Beyânî şiir hususunda yetki sahibi olduğundan, Kınalızâde Hasan Çelebi de sağlam beyitleri ve güzel tarihlerinin olduğundan söz eder. 994/1585 yılında vefat eden Vâlihî, Edirne'de Tunca Nehri kenarında Şeyh Şücâ Zâviyesi'nde medfundur.

¹⁰² Saadettin Nüzhet Ergun, *Bektaşî Edebiyatı Antolojisi Bektaşî Şairleri ve Nefesleri*, Maarif Kitaphanesi, İstanbul (tarihsiz), s. 231.

¹⁰³ "Kadri Hüsnü Yılmaz, "VÂLİHÎ, Kurdzâde Şeyh Vâlihî Efendi", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1722>" kaynağından faydalanılmıştır.

VEYSÎ (d.1561-ö.1628)¹⁰⁴

969/1561 yılında, -1922'ye kadar Aydın'ın, şimdi ise Manisa'nın bir ilçesi olan-Alaşehir'de doğan Veysî'nin asıl adı Üveys olup kaynaklarda Üveys Çelebi ve Üveys b. Mehmed diye geçer. Mehmed adında Alaşehirli bir kâdının oğlu olan Veysî'nin bazı kaynaklarda Veysî-i Üskübî olarak kaydedilmesi, uzun süre Üsküp'te çalışması ve Üsküp'e yerleşerek burada ölmesinden kaynaklanmaktadır. Alaşehirli şair Makâlî Mustafa Bey (ö.997/1589)'in kız kardeşinin oğludur. Alaşehir'de başladığı eğitimini, İstanbul'da Salih Molla Efendi (ö.996/1588)'nin yanında tamamladı ve ondan mülâzemet aldı. 992/1584-5 yılında Anadolu kazaskeri Molla Ahmet Efendi (ö.1009/1600)'nin sohbet ve derslerine katıldı. Veysî, bu sohbet ve dersleri dönemin resmî tarihçisi Şehnâmecî Seyyid Lokman (ö.1010/1601-02)'in ağzından hicvederek tasvir etti. Nev'î-zâde'nin anlatımına göre, memur adayı genç Veysî, Farsça kaleme alınan bu hicviye sayesinde meşhur olduğu gibi, atanmasını geciktirdiği için bir hayli mâlî sıkıntılarla da karşılaşmıştır. Nihayet dostlarından biri, Veysî'nin manzum ve mensur eserlerini, içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıları da dile getirerek Molla Ahmed Efendi'ye arz eder, affedilerek bir göreve atanması ricasında bulunur. Bunun üzerine Molla Ahmed Efendi, "Hataları affederek intikam töhmetinden kurtulmak kolaydır, asıl hüner kötülüğe karşı iyilik yapmaktır." diyerek, Veysî'yi Mısır'da Benî Harâm kadılığına atar. Orada normal süresini dolduran Veysî, sırasıyla Ferre ve Reşîd kadılıklarında bulundu. Vezir Şerîf Mehmed Paşa, 1004/1595 yılında Mısır valiliğine atanınca Veysî'yi de divan naibi olarak yanına aldı. Daha sonra Anadolu'da Akhisar, Tire ve Alaşehir kadılığı, Aydın ve Saruhan (Manisa)'da emvâl-i hassa müfettişliği gibi görevlerde bulundu. 1012 /1603 yılında Rumeli kazaskerliğine intisap ederek teftiş görevinin yanı sıra Siroz kadılığına atandı. 5 Muharrem 1013/3 Haziran 1604 tarihinde Sadrazam Malkoç Yavuz Ali Paşa (ö.1013/1604) komutasında Engürüs (Macaristan) seferine çıkan ordu, Sofya ovasında konakladığı sırada, Veysî'ye Selanik'in Drama sancağına bağlı Pravişte kadılığının yanı sıra Ordu-yı Hümayun kadılığı da verildi. Ali Paşa, 28 Safer 1013/26 Temmuz 1604 tarihinde Belgrad'ta vefat edince görevden alınan Veysî, büyük bir üzüntü içinde

---

¹⁰⁴ "Süleyman Çaldak, "VEYSÎ, Üveys Çelebi, Üveys b.Mehmed", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2843>" kaynağından faydalanılmıştır.

İstanbul'a döndü. Divan-ı Hümayun tarafından Rodoscuk (Tekirdağ) kadılığına atanan Veysî, Rumeli kazaskeri Esad Efendi (ö.1034/1625) göreve başlatmasa da daha sonra Zilkade 1013/Mart 1605'te, Priştine'ye ilaveten Üsküp kadılığına atandı. Muharrem 1015/Mayıs 1606'te Divân-ı Hümayun tarafından bu görevden alınarak Sakız'a ataması yapıldı, henüz orada göreve başlamadan aynı yılın ortalarında yeniden Üsküp kadılığına iade edildi.

Safer 1019/Mayıs 1610'da Tırhala kadılığına atandığında, ayrıca Eğriboz ve İnebahtı kazalarında denetleme (teftiş) ve vergi toplama (tahsîl-i emvâl) görevi de kendisine verildi. Rebiülahir 1022/Haziran 1613'te üçüncü kez Üsküp kadılığına getirildi. Azledildikten sonra Receb 1024/Ağustos 1615'te dördüncü defa Üsküp kadısı oldu. Bir senesini tamamlayınca yerine yine selefi Kemâl-zâde atandı. Receb 1027/Temmuz 1618'de Ramazan Efendi yerine yine Üsküp kadısı oldu. 1029/1620 yılı içinde azledilerek, yerine Rodosî-zâde atanmışken 1030/1621'de İstanbul'a gelip vezir-i azam Güzelce Ali Paşa (ö.1030/1621)'nın yardımcılarıyla ikinci gün altıncı kez Üsküp'e ataması yapıldı. Şaban 1031/Haziran 1622'de nakil yoluyla Rodoscuk (Tekirdağ)'a gönderildi ve yerine Muhammed Efendi atandı. Üsküp'e tekrar dönemeyince 1031/1622 yılında İstanbul'a gelerek Dağardı ile birlikte Gümülcine kadılığına atamasını yaptırır. Bir ay sonra Vezir Mere Hüseyin Paşa (ö.1033/1624) tarafından haksız bir şekilde bu görev Salih Efendi'ye arpalık olarak verilince, "Mansıbımız Tophâneli Sâlih-nâm kâdıya verilmiş." diye yüksek sesle tepki göstermesinin akranları tarafından hoş karşılanmadığı Nev'î-zâde'nin ifadelerinden anlaşılmaktadır (1989: 715). Cemaziyülevvel 1034/Şubat 1625 tarihinde Rumeli kazaskeri Ganî-zâde Nâdirî Efendi (ö.1036/1627) tarafından Üsküp'e yedinci defa atandı. Muharrem 1036/ Ekim 1626'da görevinden ayrılıp, yerine Kâmî-zâde Abdurrahman Çelebi atandı. Üsküp'te 14 Zilhicce 1037/15 Ağustos 1628 tarihinde altmış sekiz yaşında vefat etti. Mezarı, Üsküp'ün dışında Hacılaryolu denen Komanova Caddesi üzerindedir.

Veysî'nin, uzun boylu, güzel yüzlü, tatlı dilli, latifeyi seven, açık sözlü, eleştiriye eğilimli; toplumsal olaylara, özellikle haksızlıklara karşı ilgisiz kalmayan, aleyhine de olsa onları eleştirmekten geri durmayan bir karaktere sahip olduğu; bundan dolayı da seveni kadar sevmeyeni de çok olduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır.

Eserleri şunlardır: *Hâb-nâme*, *Dürretü't-Tâc fî Sîreti Sâhibi'l-Mi'râc*, *Merace'l-Bahreyn*, *Düstûru'l-Amel*, *Fütûh-i Mısır*, *Divân*, *Münşeât*, *Gurretü'l-Asr fî Tefsîri Sûreti'n-Nasr*, *Hediyyetü'l-Muhlisîn ve Tezkiretü'l-Muhsinîn Tevbe-nâme*. İbrahim Gülşenî'nin ölümüne yazılmış bir mersiyesi vardır.

YAHYÂ (d.1561-ö.1644)¹⁰⁵

Ankaralı Şeyhülislam Bayramzâde Zekeriya Efendi'nin (920/1514- 1001/1593) oğlu olan Yahyâ Efendi İstanbul'da doğmuştur. Annesinin adı Rukiye'dir. Doğum tarihi bazı kaynaklarda 960/1552, bazılarında ise 969/1561 olarak verilmektedir. Çağdaşı kaynakların ifadeleri dikkate alındığında doğum tarihi olarak 969/1561'in doğruya daha yakın olduğunu söylemek mümkündür. Kültürlü bir ailenin çocuğu olan Yahyâ, ilk eğitimini aynı zamanda şair olan babasından almış, Abdülcebbârzâde Derviş Mehmed Efendi gibi devrin meşhur ilim adamlarının yanında iyi bir tahsil hayatından sonra Ma'lûlzâde Seyyid Mehmed Efendi'nin şeyhülislâmlığı zamanında 988/1580'de mülazemetini tamamlamıştır. Yahyâ'nın ilk görevi Unkapanı civarındaki Hoca Hayreddin medresesi müderrisliğidir. 40 akçelik bu görevde bir müddet çalıştıktan sonra 994/1585'te babasıyla hacca giden şair, hac dönüşünde Atik Ali Paşa (995/1586), Haseki Sultan (998/1589), Sahn Medreselerinden birinde (1000/1591) Şehzâde (1002/1593), Üsküdar Valide Sultan (1003/1594) medreselerinde müderrislik yapmış, 1004/1595'te Bıyıklı Süleyman Efendi yerine Halep, bir yıl sonra 1005/1596'da Taşköprülüzâde Kemal Efendi yerine Şam kadılığına atanmıştır. 1006/1597'de Mısır kadılığına atanan şair 1007/1598'de bu görevinden azledilmiş, kısa bir müddet sonra tekrar aynı göreve atanmış, fakat 1009/1600'de bu görevinden ikinci defa azledilince İstanbul'a dönmüştür. İstanbul'da fazla kalmayan şair kısa bir müddet sonra Bursa, 1010/1602'de de Edirne kadısı olarak görevlendirildiyse de 1012/1603'te bu görevinden alınmış, aynı yıl Feyzullah Efendi yerine İstanbul kadılığıyla, 1013/1604'te Anadolu, 6 ay sonra da Rumeli kazaskerliğiyle görevlendirilmiştir. Bu görevini 1015/1606'ya kadar sürdüren şair bu tarihte azledilerek yerine Hocasâde Es'ad Efendi atanır. Fakat Yahyâ

¹⁰⁵ "Hasan Kavruk, "Şeyhülislam Yahya", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3604>" kaynağından faydalanılmıştır.

1018/1609'da ikinci defa Rumeli kazaskeri olur, 1019/1611 Ocak ayında ise emekliye ayrılır. Bu arada kendisine Mihaliç ve Kirmasti'nin arpalık olarak verildiği kaynaklarda belirtilmektedir.

Yahyâ'nın emeklilik dönemi fazla sürmez. 1026/1617'de üçüncü kez Rumeli kazaskerliğine atanan şair 1028/1618'de kendi isteğiyle tekrar emekliye ayrılmış, yerine dostu şair Ganîzâde Nâdirî atanmıştır. Genç yaşta padişah olan Sultan II. Osman'ın (saltanatı:1618-1622) şehit edilmesi üzerine cereyan eden olayların sonunda Mehmed Es'ad Efendi yerine şeyhülislamlığa getirilen (1031/1622) Yahyâ, şehit edilen Sultan Osman'ın cenaze namazını da bizzat kıldırılmıştır.

Sultan II. Osman yerine ikinci kez tahta geçirilen Sultan I. Mustafa (1617-1618,1622-1623) Han, devlet işlerini yürütemeyecek kadar "Allah'ın cezbesine tutulmuş derviş meşrepli bir padişah"tır. Yahyâ başta olmak üzere dönemin ulemasının onayıyla hazırlanan fetva ile tahttan indirilen Sultan I. Mustafa'nın yerine çocuk denecek yaştaki Sultan IV. Murâd tahta geçirilmiştir. Bu arada sadrazam olan Kemankeş Kara Ali'nin şairden çekindiği için sergilediği oyunlarla Yahyâ şeyhülislâmlık makamından azledilerek (1032/1622) yerine Mehmed Es'ad Efendi yeniden atanmıştır. Mehmet Es'ad Efendi'nin kısa bir müddet sonra ölümü üzerine boşalan makama 1034/1625 tarihinde Yahyâ Efendi ikinci kez atanmış ve görevini 1040/1631'de başlayan sipahi ayaklanması sonunda zorbalardan ısrarıyla görevden alınana kadar sürdürmüştür. Yahyâ, azlinden sonra Topkapı civarında Şeyh Sinan köyündeki çiftliğine çekilmiş, Sultan IV. Murâd'ın iktidara tam sahip olmasına kadar geçen iki yıllık sürede kendi işleriyle uğraşmıştır.

Yahyâ'nın yerine şeyhülislâm olan Âhîzâde Hüseyin Efendi'nin çapulcularla işbirliği yaptığı ortaya çıkınca idam edilmesi üzerine şair, 1043/1634'te üçüncü defa bu makama atanmış ve bu görevi ölümüne kadar kesintisiz devam etmiştir. Sultan IV. Murâd'ın sevgi ve saygısını kazanan şair bu dönemde hayatının en itibarlı, en parlak devresini yaşamıştır. Şiirle de uğraşan Sultan IV. Murâd, Yahyâ'yı hiç yanından ayırmaz; yeri geldikçe onun fikirlerini alır, her hususu danışmıştır. Revan seferine (1044/1634) de katılan şair sefer esnasında isabetli fikirleriyle herkesin takdirini kazanmıştır.

Yaşlı haliyle, Bağdat'ın fethine (1047/1637) de padişahla birlikte katılan Yahyâ'nın bu seferde de isabetli kararlarıyla ileri görüşlülüğünü ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Bağdat'ın fethinden sonra İmâm-ı Azâm Ebu Hanîfe ve Abdulkâdir-i Geylânî'nin türbelerinin tamirine nezaret eden şair, İstanbul'a dönüşünde çeşitli saray entrikalarıyla karşılaşmışsa da IV. Murâd'ın ölümüne kadar itibarını ve nüfuzunu korumayı başarmıştır. Sultan IV. Murâd'ın 1049/1640'ta ölümünden sonra tahta geçen Sultan İbrahim döneminde de makamında kalmayı başaran şairin eski itibarı kalmaz. Yahyâ'ya gereken ilgiyi göstermeyen Sultan İbrahim'in Cinci Hoca lakaplı Hüseyin Efendi (ö. 1058/1648) ve Kösem Sultan'ın iftiralarıyla, sık sık onu azarlaması, şairin sağlığının bozulmasına yol açmış, kısa bir müddet sonra rahatsızlanan şair 18 Zilhicce 1053 / 27 Şubat 1644'te hayata gözlerini yummuştur. Cenazesi Fatih Camii'nde kılınan namazdan sonra Sultan Selim civarında Koğacıdede türbesi yanında babasının yaptırdığı medresenin haziresine gömülmüştür. Şairin cenaze namazını yeni şeyhülislam Ebu Sa'îd Efendi (1001-1072/1593-1662) kıldırmıştır.

Eserleri: *Dîvân, Ferâ'iz Manzumesi Şerhi, Kasîde-i Bürde Tahmîsi, Nigâristan Çevirisi, Fetevâ-yı Yahya.*

YÜMNÎ (d.?-ö.?)¹⁰⁶

Kanuni Sultan Süleyman'ın vezir-i azamı olan Ayas Paşa'nın oğludur. Asıl adı Mehmet olup İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Bu yüzden Ayas Paşazâde olarak bilinir. Hangi yılda doğduğu ve öldüğü bilinmemektedir. Ahdî, tezkiresinde onun yüce yaratılışlı ve sarayda kabul görmüş önde gelen kişilerden olduğunu belirtir. Devlet hizmetinde bulunmuş, sancaktarlık görevi yapmıştır. İyi bir eğitim almış olan Yümnî, Arapça'yı ve Farsça'yı çok iyi derecede tahsil etmiştir. Ahdî, döneminin önde gelen âlimlerinden ders aldığını nakleder. Fakat kimlerden ders aldığı konusunda bir kayıt bulunmamaktadır. İlim sahibi kimselerle sohbet etmeyi seven bir kişidir. Kıvrak bir zekâyâ sahip olup Ahdî onun gazeldeki ve tarih düşürmedeki ustalığından söz eder. 1562 yılının Ağustos ayında meydana gelen ve İstanbul'u

¹⁰⁶ "Bünyamin Tan, "Yümnî, Ayas Paşazâde", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2688>" kaynağından faydalanılmıştır.

yıkan sel ve fırtınaya dair bir tarih şiiri bulunmaktadır: Şairin bu tarihteki olaya tarih şiiri yazmış olması ve babası Ayas Paşa'nın 1539 yılında vefat etmiş olması münasebetiyle bu dönemlerde otuz veya kırk yaşlarında olduğu tahmin edilmektedir. Nerede ve ne zaman öldüğü, mezar yeri bilinmemektedir. Eserleri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

ZÂTÎ (d.1471-ö.1547)¹⁰⁷

1471'de Balıkesir'de dünyaya gelmiştir. Asıl adı İvaz Çelebi. Zâtî, çizmecilikle geçimini sağlamış, sonradan İstanbul'a gelen 16. yüzyıl şairidir. Eğitimi konusunda ayrıntılı bilgi olmamakla birlikte kaynaklarda herhangi bir hocadan ders almadığı belirtilir.

Şairlik yeteneğinin yanında çok az Farsça bildiği, şiirde ilerlemek için gerekli bilgileri edinmeye çalıştığı, sarf ve nahiv tahsil ettiğini, Müneccimzâde'den remil kaidelerini öğrendiği kaynaklarda vurgulanır. Bayezid Camii yakınında bir dükkânı olan sanatçı, geçimini sağlamak için remilcilik, muskacılık yapmış, para karşılığı ısmarlama şiirler yazmıştır. Şairin bu dükkânı, genç şairlerin toplandıkları ve yetiştikleri bir yer olmuştur. Zâtî, 1547'de vefat etmiştir. Cenazesi, Bakî'nin yanına defnedilmiştir.

Devrinde üstat olarak kabul edilen sanatçı, Bâkî, Hayatî ve Yahya Bey gibi şairlere hocalık yapmış değerli bir şairdir. Zâtî, çok yazan, çok sayıda eser veren bir sanatçıdır. Üç ayrı divan oluşturabilecek sayıda kaside ve gazel yazmıştır. Yavuz Sultan Selim ve Kanûnî'den ilgi görmüştür. Zâtî'nin yalnızca gazellerinin bir araya getirilmesinden oluşan üç ciltlik *Dîvân*'ı yayımlanmıştır. Asıl ustalığını gazel ve kaside alanında gösteren şair, kaynakların verdikleri bilgiye göre çok kolay şiir yazdığı söylenir. Divan şiiri tekniğini çok iyi bilen bir şair olan Zâtî'nin asıl hizmeti, sanatkârlığından çok genç şairleri yetiştirmekteki ustalığıdır.

Şairin eserleri şunlardır: *Dîvân*, *Şem ü Pervane*, *Ahmed ü Mahmud*, *Ferruhname*, *Siyer-i Nebi*, *Fal-i Kur'an*, *Şehrengiz*.

---

¹⁰⁷ "Orhan Kurtoğlu, "ZÂTÎ, İvaz", <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=802>" kaynağından faydalanılmıştır.

ZİHNÎ (d.?-ö.1614)¹⁰⁸

İstanbul Galata'da doğdu. Doğum tarihi bilinmiyor. Asıl adı Bâlî'dir. Şehzadeliği sırasında II. Selim'e bağlandı. Tahta çıkması üzerine arpaemini oldu. Diyarbakır, Kıbrıs ve Halep defterdarlıklarında bulundu. Şiir, inşa ve muammadaki ustalığıyla tanındı. 1023/1614 tarihinde vefat etti. Sicill-i Osmanî'nin vefat tarihini 997 göstermesi yanlıştır.

---

¹⁰⁸ “Volkan Karagözlü “ZİHNÎ, Bâlî Çelebi”,
<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=758>” kaynağından faydalanılmıştır.

1. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ESAD EFENDİ BÖLÜMÜ
3424 NUMARADAKİ MECMŪ‘A-İ KASĀ‘İD (261b-299a
VARAKLARI ARASI) METİN

261b Tahmīs-i Fazlī Ğazel-i Zātī

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1   Kānadum altına 'anķā gibi bir kūhsār aldum
İçinde pençe-i ķahr ile kebk-i dil-fikār aldum
Muħannet ķāfinuñ gerçi şikārın bī-şümār aldum
'Adū-yı zāğ elinden tezerv-i şīve-kār aldum
Daħi ben şāh-bāz-ı 'aşķ olaldan bir şikār aldum

- 2   Diyār-ı miħneti Ferhād u Mecnūn yok yire gezdi
Berāt-ı mülk-i 'aşķı kātib-i ķudret baña yazdı
Meh-i nev-sikke-i ħurşīde nāmum tīğ ile ķazdı
Yine burc-ı bedenden cān sevincinden çıķayazdı
Niğāruñ gönlüne girdüm demirden bir ħişār aldum

- 3   Dil ü cān ile yārūñ bār-ı 'aşķına boyun virdüm
Bugün meydān-ı miħnetde 'adūnuñ boynını urdum
O yüzi şulu ħūn-rīzūñ cefāsın gerçi çok gördüm
Şarup pehlūya tīğı zaħmını şöyle şafā sürdüm
Şanasın yanuma bir serv-i ķāmet-gül-'izār aldum

4 Ten-i pür-hûnı tıtdum sanmañuz dūd-ı siyāhumla
Tıonandı lāle-zār derd ü miñhannet bār-gāhumla
Serīr-i sūza geçdüm şem´-veş oddan külāhumla
Melāmet mülküni açdum ser-ā-ser tıg-ı āhumla
Bugün ben şeh-süvār-ı mülk-i ´aşkum bir diyār aldum

5 Olup Fazlī gibi ser-geştesi bir māh-ruhsāruñ
Varup dellāl-i bāzār-ı mañabbetde o dil-dāruñ
Hezārān derd ile ikrārını aldum o ´ayyāruñ
Nukūd-ı şabrumı virdüm metā´-ı vaşlına yārüñ
Görenler Zātiyā cānlar virür bir yādigār aldum

´Ubeydī

(Fe´ilātün Fe´ilātün Fe´ilātün Fe´ilün)

(Fā´ilātün “ “ Fa´lün)

1 Dime cānā yine ağıyārıla soñbet itme
Seni sevsün dir iseñ aña naşīhat itme

2 Her ne hālet ki zühür eyleye dil-berdendür
Kimseye anuñ için buğz u ´adāvet itme

3 Ğayre meyl eylemezem diyu yemīn eylerise

Mūmteni ‘dūr inanup aña hamākat itme

4 İhtiyār elde olaydı dir idüm saña göñül

Hūblar zümresine hīç maḥabbet itme

5 Çünki bunlarda ‘Ubeydī ğarazuñ var senüñ

Ehl-i ‘ırz olımadum diyu nedāmet itme

Ğazeliyyāt-ı Cinānī-i Burūsevī

(Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün Mefā ‘ilün)

1 Bilür cānā göñüller almanuñ ālın ruḡ-ı ālūñ

Bu yüzdendür saña alunduğı bu ḡalb-i meyyālūñ

2 Žāmīrinde olan rāz-ı nihānı n’ola keşf itse

Süveydā-yı dil-i ‘aşık degül mi nokta-i ḡālūñ

3 Mesīhā-yı leb-i la‘lūñdürür ihyā iden yoḡsa

Beni bir günde biñ kez öldürürdi çeşm-i ḡattālūñ

4 Baķup benden yaña kılduñ teveccüh merħabā itdũñ
Hüdā'dan dilerem olsun ziyāde ʻizz ü iķbālũñ

5 Kadeħ devr eyleyüp geldükce nüş it şāh-ı devrān ol
Cinānī ʻayş u nüş it aşlı yokdur hıç ihmālũñ

Cinānī

(Fāʻ ilātün Fāʻ ilātün Fāʻ ilātün Fāʻ ilün)

1 Sīneye gelmez kaçır bir nev-civānum var benüm
Ėamdan öldüm şanmañuz sīnemde cānum var benüm

2 Unudılsa kışsa-i Şīrīn'i Ferhād'uñ n'ola
Yār ile şimdi bir özge dāsītānum var benüm

3 Şāhlar efgende-i rāh-ı gedā-yı kūyıdur
Bendesiyem şimdi bir şāh-ı cihānum var benüm

4 Sāyesinde olmadı āsūde-ħāl olmaķ naşīb
Bāğ-ı dilde gerçi bir serv-i revānum var benüm

- 5 Diller almak şan'at olmuşdur Cinānī çeşmine
Muşlī dirler nāmına bir dil-sitānum var benüm

262a Taḥmīs-i Zihnī Ğazel-i Maḳālī

(Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Қаşr-ı vücūd-ı ādemi kim cān açar қapar
Ber-tā-be-ḥānedür k'anı mihmān açar қapar
Şandūq-ı 'ömri ḥāzin-i devrān açar қapar
Dil-ḥānesin ğam-ı ruḥ-ı cānān açar қapar
Ḥalvet- serāy-ı ḥāşını sultān açar қapar
- 2 Dürler ki dürc-i la'lüne derc itdi gird-ğār
Her birisi sezā-yı bināğuş-ı şehir-i yār
Şarrāf-ı cevherī gibi ey şūḥ şīve-kār
Seyr itdirür iki dizi lü'lü-yı şāh-vār
La'l-i lebüñ ki ḥoққа-i mercān açar қapar
- 3 Şalınduğınca yine o şeh-bāz-ı cān-şikār
Minḳār-ı gamla sīne-i şad-çāk olur fikār
Ser-pençe-i belāda gönül n'ola olsa zār
Şeh-perlerini nāz ile şāhīn-i zülf-i yār

Cān murğınıñ şikārına her ān açar apar

- 4 alvet-serāy-ı kūyuña vardum ü ben gedā
Gördüm raıb elinde utar mār-veş ‘aşā
Lāyık mı dāhil-i arem olmak o nā-sezā
Der-bānuñ olmuş ey şanem ayār-ı bed-likā
ayfā ki bāb-ı cenneti şeytān açar apar

- 5 Zihnī revāc vireli sen nazm-ı fāhire
Küsr-i cevāhir ile ziyān irdi tācire
Cān virür oldu cevheriyān şı‘r-i şā‘ire
Nazmuñ Maālī komadı rabet cevāhire
Şarrāf-ı dehr bir urı dükkān açar apar

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Cihāmı apladı bārān-ı ebr-i nīsānı
‘Aceb mi lāle giyirse külāh-ı bārānı
- 2 emende serv-i ser-efrāz ıldı pā-der-gil
Miyānına n’ola bend eyler ise dāmānı

- 3 Zemān-ı seyr irişüp oldu gerçi kim nevrüz
Müyesser olmadı görmek o mihr-i rařşānı
- 4 Göñülde tāb-ı ruřuñ ğam-ı teble ten lerzān
Bahār iken çekerin şiddet-i zemistānı
- 5 Zemānıdur dağı açmaz mı raşm idüp yā Rab
şüküfe-zār-ı murādum nesīm-i iřsānı
- 6 O ğün gelür mi Cinānı kim ğonca-veş açılup
Çemende ğül gibi çāk eyleyen ğirībānı

Cinānı

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Zebün-ı nā-tüvān u bī-mecāl-i ğāk-sāruz biz
İnāyet kııl mezīd-i luřfuña ümmīd-vāruz biz
- 2 Faķır olmağla ādem dimez erbāb-ı istiğnā
Belā-yı faķrile el-ĥāřıl-ı bī- i'tibāruz biz

- 3 Göñül āyīnesin seng-i belā şad-pāre kılmışdur
Şafā-yı kalbimüz yok mübtelā-yı inkisāruz biz
- 4 Düşürdi rāh-ı ‘aşka āhır itdürdi vaţan terkin
Elinden rūzigārı kīne hāhuñ bī-ķarāruz biz
- 5 Gül-i bāğ-ı ma‘ārif halk idüp luţf itdi Hāk ammā
Cinānī-veş dirīgā dīde-i ağıāra hāruz biz

Cinānī

(Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Her dilde kim o serv-i revānuñ hevāsı var
Eşk-i revānı ile ‘aceb mācerāsı var
- 2 Jengār-ı haţtuñı yine maħv eylemiş tirāş
Mir‘āt-ı haddüñüñ hele gāyet cilāsı var
- 3 Pürdür hemīşe dāmenimüz sīm-i eşk ile
Minnet Hüdā’ya merdüm-i çeşmüñ ğınāsı var

4 Vaqt-i seherde Ka'be-i kuyun tavafinuñ
Ey yüzi kıble Merve haqqiçün Şafası var

5 Zühhāda fikr-i cennet ü 'uşşāka hecr-i yār
Dünyadurur bu her kişinüñ bir belası var

6 Beñzer Cinānī başladı evşāf-ı la'lüne
Elfāz-ı ābdār ile rengin edası var

262b Tahmīs-i Hilmī Ğazel-i Bāķī Efendi

(Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün)

(Fā'ilātün “ “ Fa'lün)

1 Yārsız 'ayş u tarab ğuşşā vü ğam gibi gelür
Şerbet-i Kevşer olursa baña sem gibi gelür
Sedd-i bārān- ı şafā zecr ü elem gibi gelür
Yārdan cevr ü cefā luţf u kerem gibi gelür
Ğayrdan mihr ü vefā derd ü elem gibi gelür

2 Māsivādan ğam-ı cānāne maşūn itdi beni
Luţfı ser-halka-i zencīr-i cünūn itdi beni
Kays'dan şimdi ğam-ı 'aşķ füzūn itdi beni

Fırkat-i yār atı zār u zebūn itdi beni

Doymayam miħnet-i hicrāna lm gibi gelr

3 ıdı nk-nāzıla gl-zārdan ol serv-i revān

ayrete vardı grp add-i nihālin dil  cān

Gitdi ‘aqlum anı a‘dāyıla grdkde hemān

Uydurup leker-i ‘uāını ol āh-ı cihān

Nāz ile alını alını ‘alem gibi gelr

4 Beni allā-ı ezel miħnetne d ideli

Bāde-i ‘aıla cān u dili ser-o ideli

Bezm-i am ire mey-i firatn n ideli

Dil-i pr-n elem-i ‘aunla c ideli

eme-i emn aup uları dem gibi gelr

5 ‘ālem-i firate ddm olalı hem-dem-i ‘a

ādemi derde arn eyler imi ‘ālem-i ‘a

ilm āsānlııla oldu meger maħrem-i ‘a

Bāiyā ank gnl ehrine gelse am-ı ‘a

Dile endh u belā ayl  haem gibi gelr

Cinānī

(Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 'Āşık diyār-ı derd ü gamuñ pādīşāhıdur
Üstündeki livā-yı siyeh dūd-ı āhıdur
- 2 Bir şive ile göz göre 'uşşākı öldürüp
Ādemlik eyleyen o perīnūñ nigāhıdur
- 3 Sevdā-yı zülf-i yār ki tül-ı emeldür ol
'Aşık ehlinūñ efendi belā-yı siyāhıdur
- 4 Kapuñda gün yüzüñ görelı bende oldı çarḥ
Ol māh-ı nev dedikleri zerrīn külāhıdur
- 5 Kimdür Cinānī dirseñ eyā serv-i bāğ-ı ḥüsn
Sen gül-'izār u gonca-lebüñ ḥāk-rāhıdur

Cinānī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Mihri şermende kı lup ‘arız-ı zıbā-yı ‘Ömer
Rū- siyāh itdi mehi ğurre-i ğarrā-yı ‘Ömer
- 2 Kaçar İblīs-i ‘adū olmaz aña hem-sāye
Gelse reftāre kaçan serv-i dil-āra-yı ‘Ömer
- 3 Cān virür il kaşı yāsına ki kurbānı ola
‘Āşık öldürmege maşrūf olalı rā-yı ‘Ömer
- 4 Arasañ her ne kadar milket-i Oşmān içre
Mümkin olmaz bulına hüsñ ile hem-tā-yı ‘Ömer
- 5 ‘Ayn-i ‘adl ile Cinānī’ye nazār kılsa n’ola
Oldı cān u dilile ‘āşık-ı şeydā-yı ‘Ömer

Cinānī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Ne ḥayālūñ gibi bir hem-dem-i şādık vardır
Ne ğamuñ gibi baña yār-ı muvāfık vardır
- 2 Ne ‘izāruñ bedeli ḥüsn ile ‘Azrā bulunur
Ne benüm gibi aña bir daḥi Vāmık vardır
- 3 Korkaram nāme ile ḥālūmi ‘arz itmege kim
Aramuzda bir iki yüzlü münāfık vardır
- 4 Dīde bī-dārdur ey baht iñende uyuma
Ki demişler uyur ardınca uyanık vardır
- 5 Olımaz ‘āşık-ı tecrīde Cinānī hem-rāh
Anda kim tekye-i dehr içre‘alāyık vardır

263a Tahmīs-i Şubhī Ğazel-i Mişālī

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Olurdu sırr-ı aşkı cān gibi dilde nihān itmek
Eger bī-ihtiyār olmasa ger böyle fiğān itmek
Revā mı böyle eşk-i çeşmi hecrūñle revān itmek
Kad-i ham-geştemi yetmez mi bār-ı ğam gümān itmek
Neden tīr-i cefāya cism-i hākīyi nişān itmek
- 2 Perīşān eyleme mülk-i vücūduñ hāl-i dünyā-veş
Ferāğat hırkasını başuña çek pīr-i dānā-veş
Tecerrüd āsmānına urūc it sen de 'İsā-veş
Elüñ çek ni' met-i dünyādan ey 'āşık Mesīhā-veş
Dilerseñ kurş-ı mihri şofra-i çarh üzre nān itmek
- 3 Yüri ey müdde'ī da'vā-yı aşkı eyleme tekrār
Olan kimdür görülsün müsteħakk-ı mazhar-ı āsār
Bulinsun her kişide manşīb-ı aşk almağa miğdār
Kitāb-ı hattını ol hāce-i hüsn eylemiş izhār
Bu vehm ile diler erbāb-ı aşkı imtiḥān itmek

4 Cihān bāğında var mı saña beñzer şūh-ı nāzūk-ter
Şeker- güftār u şīrīn-leb semen- ruhsār u sīmīn-ber
Görinmez çeşmüme servüñ yanında şīve-i ‘ar‘ar
Göñül murgı senüñ ey ğonce ҡaddüñ ārzü eyler
Nihāl-i gülde gūyā bülbül ister āşiyān itmek

5 Niçün Şubhī gibi her dem olup ‘ālemde miñnet-keş
Derünuñ sūz-ı ‘aşq-ı yār ile dāim tola āteş
Belā deştin ser-ā-ser geşt idüp lā-ya‘qıl ü ser-ħoş
Virüp dil naқdini bir kāküli Leylā’ya Mecnūn-veş
Neden illerde kendüñ ey Mişālī dāsītān itmek

Cinānī

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

1 Rağbet eylerseñ dilā gül-şende sünbül seyrine
Қıl teveccüh ғal‘at-i dil-berde kākül seyrine

2 ‘Aql u fikr ü cān u dil ‘azm itdiler ruhsārına
İttifākı gitdi yārān-ı şafā gül seyrine

- 3 İhtiyārı var şanup men ‘ eyleme zāhid birin
Biz zārūrī māilüz maḥbūb ile mül seyrine
- 4 Meyl iderse ol gül-i nevres n’ola dil murğına
Tıflı olan māildürür elbette bülbül seyrine
- 5 Ben Cinānī çokdan eylerdüm bu ‘ālemden sefer
Eglenüp kaldum velī bir şūḫ u şen gül seyrine

Cinānī

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Me‘lūfiken ğamuñla ‘uḫūd-ı mücerrede
Ervāḫ olmamışdı cünūd-ı mücennede
- 2 Pülād olursa sīne-i ‘uṣṣāḫdan geçer
Ol ğamzeler mişāl-i süyūf-ı mühennede
- 3 Ƙoynına şoḫsa şafḫa-i māhı felek n’ola
Evşāf-ı ḫālūñ anda idüpdür müsevvede

4 Dīdār- ı yārı cennet-i kūyunda seyr iden

Şūfī irişdi zevk u şafā-yı muḥallede

5 Söylendi çok ‘Arab’da ‘Acem’de Cināniyā

İtdüm firāk-ı yār ile ol deñlü ‘arbede

Ġazel-i Cinānī

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

1 Yine nevrüz oldu kıl muṭrib nevā nevrüzda

İçelüm kim ḥüb olur ġāyet hevā nevrüzda

2 Esdi enfās-ı Mesīḥ-āsā nesīm-i müşk-bār

Ʒıldı ihyā cümle ezhārı şabā nevrüzda

3 Germ iken bāzārımız düşdi bürüdet yār ile

Ƨālī ‘-i vārūnı gör oldu şitā nevrüzda

4 ‘Arz-ı dīdār eyleseñ kūyuñ tolar ‘uşşāk ile

Kim olur hengāme-i dārü’ş-şifā nevrüzda

5 Her kişi bir serv-i bālā ile ‘azm-i bāğ ider
Bī-kes ü tenhā Cinānī mübtelā nevrūzda

263b Tahmīs-i Şādık Ğazel-i ‘Azmī

(Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün)

1 Cihān gül gibi hāndān olsa ‘ālem lāle-zār olsa
Şafā eyyāmı gelse vaqt-i cām-ı hoşgüvār olsa
Şalınsa serv-қadler seyr-i gül-geşt-i kenār olsa
Açılsa ğonce-lebler şahn-ı gül-zāra bahār olsa
Müzeyyen olsa ‘ālem her taraf naқş-ı nigār olsa

2 Göñül virme şaқın hūbānına hercāyīdür dehrūñ
Şunar sākī-i devrān kāse kāse řerbetin zehrūñ
Ğamından ehl-i ‘aşқ itmezdi nāle çarḡ-ı pür-қahruñ
Elinden ağlamazdı mübtelālar ‘ūd-veř dehrūñ
Güzellerde eger muṡrib gibi қavl ü қarār olsa

3 Nedür keyfiyyeti cānā şarāb-ı rūḡ- efzānuñ
Şu gibi ayağına aқıdur қalbini yārānuñ
Dilā kıymeti vardı zevқine cām-ı muşaffānuñ
Bahā olmazdı қaşr-ı ‘işretine dār-ı dünyānuñ

Esāsi üstüvār olsa şafāsı pāyidār olsa

4 Dili derd ü belā küncinde ğam miḥnetde bulmasa

Beni şād eylese devrān gözüm yaşıyla ʔolmasa

Açılsa ğonçe-i baḥtum göñül gül-zārı şolmasa

Raḳībūñ ḥār-ḥārı naşihūñ taşdī' i olmasa

Nihān-ı gülde ne ḥār olsa ne mülde ḥumār olsa

5 Yolunda bir nigāruñ Şādıkā cānlar virürdüm ger

Kerem olsa işi nāz olsa añabilse ser-tā-ser

Cefākār olmasa 'uşşāka etse luḥf u iḥsānlar

Ḥaber-dār olsa 'aşkuñ cünbüşünden 'Azmiyā dil-ber

Vefā-dār olsa şūḥ u şātır olsa şīve-kār olsa

Cinānī

(Mef'ülü Fā' ilātü Mefā'ilü Fā' ilün)

1 Ebrūlaruñ o gün ki görüp bāma çıkmaya

Zannum budur ki māh-ı nev aḥşāma çıkmaya

2 Meydān-ı ğamda 'aşık olan küştigīr-veş

Bir dem mi var keşākeş-i ālāma çıkmaya

- 3 Zülfüñde dil esîr alup döndi aña kim
Kâfirde ala milket-i İslâm'a ıkmaya
- 4 Vaşf-ı adüñle zülfüñi fehm itmeyen gönül
Beñzer o tıfla daı elif lâma ıkmaya
- 5 Gün yok ki yollaruñda Cinânî-i mübtelâ
Sen şâh-ı hüsne hâlîni i'lâma ıkmaya

Cinânî-i Burüsevî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Şafâ-yı hâtırum nâ-yâb idüp viridi keder firat
Gönül mir'âtine cânâ neler ıldı neler firat
- 2 İki hün-rîz ü âtildür eger eşmüñ eger amzeñ
İki bî-rahm u zâlimdür eger hasret eger firat
- 3 Dehânumdan 'alevler zâhir oldu düd-ı âhumla
Yaup mukem derün-ı sînem itdi pür-şerer firat

4 Metā‘-ı ‘aql u fikrüm gitti elden tārümar oldu
Vücūdum fikrini yağmaya virdi ser-te-ser firqat

5 Cinānī’nün yaparsañ hāne-i qalbin zemānidur
Ki itdi hāk ile yeksān anı zīr ü zeber firqat

Cinānī

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

1 Gözüm yaşı ten-i pür-tābımı habāb gibi
‘Adem vilāyetine aldı gitdi āb gibi

2 Gelür şanup gice ol māhı hücreye tenhā
Açıldı dīdelerüm yolda kaldı bāb gibi

3 Hicāb çekdi ruḥuñ ebr-i ḥaṭuñı göricek
Kızardı şerm ü hicāb ile āfitāb gibi

4 Yüzüm demirden eger berk olaydı ‘ālemde
Öperdüm ayağını ben daḥi rikāb gibi

- 5 Yapıldı gerçi hakikat binā-yı ‘aşk-ı mecāz
Cināniyā ötesin añma kim harāb gibi

264a Tahmīs-i Dervīş Ğazel-i Şemsī

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Düstüm derd-i derūnumdan haberdār olmaduñ
Bir nefes künc-i belāda baña ğam-hār olmaduñ
Hālüme raħm itmedüñ yār-ı vefādār olmaduñ
Vākıf-ı esrār-ı hāl-i ‘āşık-ı zār olmaduñ
Ğayredür meylüñ senüñ bildüm baña yār olmaduñ
- 2 Şormaduñ hāli nedür ben hastenüñ senden cüdā
Kılmaduñ derd-i dile dārū-yı vaşluñla devā
Şerbet-i la‘lün marāz-ı ‘aşka virürken şifā
Ehl-i derdüñ hāli ma‘lüm olmadı gitdi saña
Bister-i ‘aşk içre sen bildüm ki bī-mār olmaduñ
- 3 Ğamze-i hūn-rīz ile kırduñ geçirdüñ ‘ālemi
Hāke salduñ hañçer-i hecr ile nev‘-i ādemi
Gözüne göstermedüñ Dārā vü Zāl ü Rüstem’i

Tīg-i cevriñ bir yaña bir yaña hicrānuñ ğamı
Mülk-i hüsne pādişāh olduñsa hünkār olmaduñ

- 4 Görmeyelden ol hilāl-ebrū nigārı ey göñül
Göklere peyveste kıldum āh ü zārı ey göñül
Niçe bir çekseñ gerek bu intizārı ey göñül
Bir iki gün hāb-ı rāhat eyle bāri ey göñül
Şubḥ olunca giceler mi kaldı bī-dār olmaduñ

- 5 Gerçi çok çekdüñ cefā vü cevriñi meh-rūlaruñ
Bāşuña sevdāsın alduñ zülf-i ‘anber-būlaruñ
Hāşılı Dervīş’e budur bunca güft ü gūlaruñ
Tirine olduñ nişāne her kemān-ebrūlaruñ
Böyle bir derde daḥi Şemsī giriftār olmaduñ

Cinānī

(Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilātün Fe ‘ilün)

(Fā ‘ilātün “ “ Fa ‘lün)

- 1 Ey yüzi pertev-i envār-ı hidāyet şāmı
Pertev-i mihr-i ruḥ-ı şubḥ-ı sa‘ādet şāmı

- 2 Dem-i vaşluñda tecellā-yı ruḥuñ şubḥ-ı şafā
Ġam-ı zülfüñ dil-i şeydāya melāmet şāmı
- 3 Kevkeb-i eşkümi döksem n’ola ey māh-liķā
Şeb-i hecrüñ baña çün oldı kıyāmet şāmı
- 4 Olmaya şevķ ile tā şubḥ-ı sa’ādet bī-dār
Mümkün olsaydı eger ‘āşıķa vuşlat şāmı
- 5 Zülmət-i şām-ı firāk içre Cinānī’yi ķoma
Ey ruḥı tābı meh-i evc-i melāhet Şām’ı

Cinānī

(Mef’ülü Fā’ilātün Mef’ülü Fā’ilātün)

- 1 Rengīn ruḥuñ şafāsı yoķ verd-i nesterende
Şīrīn-lebüñ edāsı yoķ nāfe-i Huten’de
- 2 Olsa n’ola Hüseynī zāt-ı şerīf-i pāküñ
Vardur aña ‘alāmet ol şüret-i ḥasende

3 Çün gitdi Kays-ı şeydā oldum kemīne peydā

Eksik degül bu yolda āyende vü revende

4 Ser-cümle kâinātuñ şimdi Halīl'i sensin

Kurbān olur görenler bu hüsni ü ānı sende

5 Besdür belā-yı hecrüñ kaçma Cinānī'den kim

Bār-ı ğam-ı firākuñ tākāt komadı tende

Cinānī-i Merhūm

(Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün)

1 Ey dil demidür ki heves-i cām-ı Cem eyle

Devrān elemin ber-ṭaraf it def'-i ğam eyle

2 Vaqf eyleyelüm hıdmetine cānı çıkınca

Tedbīrimüzi bozma efendi kerem eyle

3 Hayr eylemedüñ mülk-i vücūd içre gönül hıç

Şimden gerü gel 'azm-i diyār-ı 'adem eyle

4 Mülk-i ğama şāh olduĝuñı her kişi bilsün

Āhuñ çeküp üstünde Cināñi ‘alem eyle

**264b Tahmīs-i Sirke-zāde Ğazel-i Merhūm Ebu’s-su‘ūd-zāde Muştafā Efendi
Raĥmeten Vāsi‘ahu**

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

1 Kānı o dem ki olup vaşl-ı yārıla mesrūr
Şikeste- ĥātırım olmuşdı luţfuña ma‘mūr
Gözüme tañ degül olsa cihān şeb-i deycūr
Zemāne eyledi çün kim beni o mehden dūr
‘Aceb mi kalmasa çeşmümde ağlamağdan nūr

2 Gelürdi ĥāneme gāhī o meh sa‘ādetle
Nazar kııurdu dil-i zāre raĥm u şefkatle
‘Aceb mi ağlar isem şimdi derd ü ĥasretle
Beden zā‘if ü gönül ĥaste oldu firkatle
O meh-cebñüm idelden bu bendesin mehcūr

3 Felek bu fülk-i teni ĝarğ idüp yem-i hecre
Düşürdi mevc-i felāketle ‘ālem-i hecre
Gönül ki uğraya ‘aşkuñda mātem-i hecre

Şu sîne kim ola dâim maḡarr-ı ğam-ı hecre

Hîç anda cāy idinür mi şafâ vü zevk ü sürür

4 Cefâ-yı tîĝ-i firâkuñla sîne-çāk oldum

Nigāh-ı nergis-i çeşmüñle derd-nāk oldum

...olımadı hergiz yoluñda ḡāk oldum

Ĝam-ı firâkuñıla ey perî helāk oldum

Revâ mı ola ‘adūlar bu ḡālūme mesrūr

5 Ḳanı o dem ki olup maḡhar-ı vefâ vü kerem

Ne idi bilmez idüm zerre deñlü ğuşşa vü ğam

Beni belâ vü ğama şimdi eyledüñ maḡrem

Ne şadır oldı ola benden ey felek bilsem

Ki dām eyleyesin tîĝ-ı hecride maḡhūr

Cinānî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Yād-ı la‘lūñ kim dil-i sengîni a‘dādan çıkar

La‘le beñzer kim derün-ı seng-i ḡārādan çıkar

- 2 Sīne-i ‘āşıkda ārām eylemek kı̄abil midür
Tīr-i ğamzeñ ey kemān-ebrū iki yādan çıkar
- 3 Fikr-i dendānuñ ne mümkindür ki ħātırdan çıkar
Lü’lū-yı şehvār egerçi ka‘r-ı deryādan çıkar
- 4 Nağd-i cāmı la‘l-i nābuñ yādına ħarc eyledüm
Rind olup mey nūş iden elbette dūnyādan çıkar
- 5 Kaṭ‘ olunmaz vādī-i firķat Cinānī sa‘y ile
Anda her kim deşt-peymālīķ kıla pādan çıkar

Cinānī

(Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Nāşih yedinde kıalmış idüm tevbe-i naşūħ
Ħayfā ki bozdı ħüsn ile ol tevbe-i naşūħ
- 2 Destüñden ol ki nūş ide bir kāse kıahveyi
Mest-i müdām olur aña lāzım degül şabūħ

- 3   Terk eyle gel ümîd-i vişâlin anuñ dilâ
          Yetmez olursa ʔâkat-ı Eyyûb ü ‘ömr-i Nuh
- 4   Pîr-i muğānuñ işigini beklesem n’ola
          Erbâb-ı ‘aşk andan olur vâsıl-ı fütûh
- 5   Vaşf eyledi Cinānî Mesîhâ-yı la ‘lûñi
          Cānâ ‘aceb mi olsa eger sözlerinde rûh

Cinānî

(Mefâ ‘îlün Mefâ ‘îlün Mefâ ‘îlün Mefâ ‘îlün)

- 1   Hicâb eyler görüp mihr-i cemâlûñ ey kamer kevkeb
          Görinmez ol cihetden kimseye vaqt-i seher kevkeb
- 2   Girüp bir âsümānî bistere hâb itdügi her gün
          Bu kim sevdâ-yı hâlûñle çeker her şeb seher kevkeb
- 3   Şihâb atıldı şanmış dün gice seyr eyleyen anı
          Ayağûñ toprağına zer nişân itmiş meger kevkeb

- 4 Temāsā itmege sen māh-rūyı şevki bī-ḥaddür
Göz olmuşdur sipihre ey kamer-ruḥ ser-te-ser kevkeb
- 5 Götürdi gice kendin Bīsütün-ı çarḥdan atdı
Ġamuñla Kūhken-veş oldı pes zīr ü zeber kevkeb
- 6 Beni bir ‘āleme şaldı Cinānī hicri ol māhuñ
Duḥān- 1 āh-ı ‘āşık anda çarḥ olmuş şerer kevkeb

265a Tahmīs-i Nihānī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Niçe bir gül gibi meclisde yaça çāk olasın
Niçe bir neş’e-i bādeyle tarab-nāk olasın
Niçe bir añmayuben mevtüñi bī- bāk olasın
Niçe bir ‘ayş ü neşāt ile feraḥ-nāk olasın
Fikr it ol sā‘ati kim yere girüp ḥāk olasın
- 2 Şāh olup zabt ider iseñ de Hıtā vü Huten’i
Mışr u Bağdād u ‘Irāk ile diyār-ı Yemen’i
Şanma bākī ola cānā saña bu cān u teni

Ef' i-i dār-ı fenā yer yerüñ altında seni

Başdan ayağa eger dopdolu tiryāk olasın

3 'Ālem-i fānīyi şanma ki gönül cāy-ı beķā

Zeyd'le 'Amr'a uyup eyleme 'ömrüñi fenā

Dime şaşın ki ayakdaş olamaz kimse baña

İrişüp peyk-i ecel bād-ı şabā gibi saña

Ne kadar cüst ü kavī çāpük-i çālāk olasın

4 Gele ey hāce-i dehr eyle tedārik kefeni

Niçe bir geşt idesin Şām ile şehir-i 'Aden'i

Haberüñ yok telef itdüñ yüri nakd-i bedeni

Fıkr-i zıkrüñ dün ü gün devlet-i dünyā-yı denī

Hāşa Allah ki sen ol sāhib-i idrāk olasın

5 Murğ-ı rūhuñ kafes-i tende niçe tuta qarār

Bir gün ola anı şeh-bāz-ı ecel ide şikār

Bir el öñden götür ayağı cihāndan yüri var

Bāğ-ı 'ömr ola Nihānī niçe bir tāze bahār

Ola kim ire hāzān mevsimi hāşāk olasın

Cinānī

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Mezār-ı Kays'dan gāhī olurmuş bu şadā peydā
Ki ben Mecnūn'ı āḫir hecr-i Leylī itdi nā-peydā
- 2 Şeh-i ḫāver geçelden taḫt-gāh-ı lāciverd üzre
Ḳapuñda olmamışdur baña beñzer bir gedā peydā
- 3 Bilürdi fikr-i ma'kūs olduğın ruḫsāruñı görse
Sikender k'eyledi āyīne-i gītī- nümā peydā
- 4 Metā' -ı cism ü cānı pīş-keş çek vaşlın isterseñ
Ki olmaz naḫd-ı eşk-i çeşm ile ol bī-vefā peydā
- 5 Ruḫuñ mihrin kemāhī ḫalka tavşīf itmege gāhī
Cinānī gibi olmaz böyle bir rengīn-edā peydā

Cinānī

(Mef'ülü Fā'ilātün Mef'ülü Fā'ilātün)

- 1 Cānā yüzünde zāhir çün ferr ü tāb-1 devlet
'Unvān-1 nāmuñ olsa tañ mı cenāb-1 devlet
- 2 Ey kaşr-1 bī-kuşuruñ rif'atde çarḥ-1 tārem
Dergāh-1 ser-bülendüñ 'uşşāka bāb-1 devlet
- 3 Öpdüm rikāb-1 raḥşın ol şehsüvār-1 ḥüsnüñ
Zıll-i sa'ādetünde oldum rikāb-1 devlet
- 4 Luṭf it rikāb-1 ḥüsnüñ 'uşşāka vir naşībin
Tā bir faḳīre olsun luṭfuñ nişāb-1 devlet
- 5 Kūyına nisbet itmek bir gün naşīb olursa
Besdür saña Cinānī ol intisāb-1 devlet

Cinānī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Ey gönül hıdmet-i erbāb-ı sa‘ādetden geç
Mücib-i zillet olup ‘izzet ü rif‘atden geç
- 2 Dil-i ‘āşıkda iki mihr ü maḥabbet şıgmaz
Ġayretüñ vār ise aġyāra maḥabbetden geç
- 3 Şāf kıl āyīneñi mışkāle-i ‘uzletde
İhtilāṭ ile olan jeng-i küdüretden geç
- 4 İster iseñ ki gele ḳalbüñe rüḥāniyyet
Ādem ol ya‘ni Baḳāyīm gibi şehvetden geç
- 5 Kimseden nesne ricā itme Ḥüdā’dan ġayrı
Ey Cīnānī yüri her nākese minnetden geç

265b Tahmīs-i Şerīfī Ğazel-i Sa‘dī

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Eşk-i hūn-bārum aķarsa n’ola mānend-i ceres
Şarşar-ı ķahruñda ey meh bulmadım feryād-res
Dūd-ı āhumdan olursa tañ mı ‘ālem muķtebes
Deşt-i ğamda derdile āh itdüĝiĝün her nefes
Od çıķup eflāke yer yer tutuşur mānend-i ħas
- 2 Eyleyüp şahrā-yı dilden māsivāyı muzmaħil
Murĝ-ı zār-ı ‘aşķdan alup şikārı muttaşıl
Şayd-ĝāh-ı mihri içre ol hümānuñ bunca yıl
Şāh-bāz-ı evc-i istiĝnā olaldan murĝ-ı dil
‘Arşa-yı ‘ālemde gelmez aña ‘anķālar meĝes
- 3 Bār-ı miħnet olmuş iken boynuma baş ile ten
Ben gedā rüz-ı ezelde eyledüm terk-i vaţan
Rāh-ı derde ‘azm idüben derd ile ey sīm-ten
Kārbān-ı ‘aşķıla geldüm fenā deyrine ben
‘Ālemi tutsa figānum n’ola mānend-i ceres

4 Başımız tîr-i belâ vü mihnete kurbân iken
Hasret ile bu ten-i fersüdemiz bî-cân iken
‘Aşkıla kūy-ı fenâda şöyle ser-gerdân iken
Başımız meydân-ı mihr-i yârda gâltân iken
Urmamışdı kūy-ı ‘aşka kimse çevgân-ı heves

5 Bâğ-ı dehr içre Şerîfî n’ola olsañ bî- karar
Dâm-ı tende eyleyüp bülbül gibi dil zâr zâr
Yâr ola diyu benümle ol vefâsız gül-‘izâr
Sa‘ diyâ bir gün hümâ-yı vaşl olur diyu şikâr
Üstühân-ı cismümi kıldum müşebbek bir kafes

Cinânî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 ‘Andelîb-âsâ baña maşşûş olaldan zârlık
Ol gül-i ter gösterür benden kaçup bî-zârlık

2 Mîve-i vaşlından el çeksün sehî-kâmetlerüñ
İsteyen ‘aşık cihân bâğında ber-ğurdârlık

- 3 Yatmayup hānemde bir şeb kūyuñı geşt eylerin
Ādetümdür her gice tā şubha dek bī-dārılık
- 4 Mūya döndürdi tenüm sevdā-yı zülfüñ za'f ile
Şun lebüñ tiryākını öldürmeden bī-mārılık
- 5 Hem-dem olmaz 'aşk ile başında 'aklı yār olan
Sākiyā mey şun bize lāzım degül hüşyārılık
- 6 Çeşm-i maħmūruñ ğamıyle hoş gelür her dem baña
Mestlik şürīdelik ālūdelik evkārılık
- 7 Dīde-i taħkīr ile bakma Cinānī mest iken
Besdür ey zāhid ħarābāt ehline mey-ħārılık

Dervīş Kudsī

(Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün)

- 1 Ey dil yūri şimden gerü fikr-i kefen eyle
Lāğar cesedi ta'ma-i zāğ u zağan eyle

2 Kırtar bizi ey sebük ecel vādī-i ğamdan
Cānān bize raĥm eylemedi bāri sen eyle

3 Cism-i şadef-āsāda olan kaṭre-i eşkin
Her dānesini sa‘y ile dürr-i ‘Aden eyle

4 Hüzñ ise çoĝaldı yüri şimden gerü ‘āşık
Dil hānesinüñ adını beytü'l-hazen eyle

5 Ma‘müre-i dehr içre şafā kalmadı Kıdsī
Şimden gerü sen ĥadd-i fenāyı vaṭan eyle

Nazīre-i Fūrūĝī

(Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün)

1 Ey serv-i revān başuñiçün gel kerem eyle
Sāyeñ gibi luṭf it beni ĥāk-i kaḍem eyle

2 Kuĥl-i kaḍemüñ naḳd-ı sirişkiyle çün alduñ
Ey dīde-i ğam-dīde yüri dem-kaḍem eyle

- 3 Bir ‘aşıq-ı ğam-ĥār u faķirem beni yā Rab
Yārūñ ni‘am-ı vaşlı ile muğtenem eyle
- 4 Sevmek seni cürm ise ğünāhum ħatı çoķdur
‘Affeyle şuçum gel baña tır-i sitem eyle
- 5 Düşdüñ dehen-i fikrine yārūñ çü Fürūğī
Şimden gerü var yirüñi mülk-i ‘adem eyle

266a Tahmīs-i Merĥūm ‘Ālī

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün)

- 1 Süzülün çeşm-i mestüñ devlet-i bī-dārı ğörsüñler
Bozulsun bend-i zülfüñ bendeler dīdārı ğörsüñler
Çözülün düğmeler mir’āt-ı pür-envārı ğörsüñler
Çıķar pirāhenüñ tā ħudret-i Settār’ı ğörsüñler
Meded rüĥ-ı muşavver niç’olurmuş bāri ğörsüñler
- 2 Lebüñden büse almak mürde cān bulmak ħadar vardur
Şaçüñ ħoķmak ħayāt-ı cāvidān bulmak ħadar vardur
Miyānuñ ħoķmacıķ genc-i niĥān bulmak ħadar vardur
Vişālüñ cāna almak rāygān bulmak ħadar vardur

Ne var bir himmet it şeydālar ol āşārı görsünler

- 3 Meger bir kāse içre müşk-i terdür hırz için cānı
Yāhūd mülk-i melāhat şāhınuñ tūğ-ı perīşānı
Kıonupdur başuña yāhūd hümā-yı baht-ı sulţānı
İnanmaz görmeyen çāk beşden ey şūh-ı cihān ānı
‘Arak-çīnūñ çıkar ol turra-i tarrārı görsünler

- 4 Ruhuñ zülf içre gösterdüñ kıyāmetden nişānsın sen
Günüñ mağribde toğmış fitne-i āhır zemānsın sen
Ne māhiyyetsin eyā ya neden nā-mihribānsın sen
Ser-ā-ser dehri vīrān eyleyen künc-i nihānsın sen
Müneccimler kıosunlar ğayri sen mekkārı görsünler

- 5 O mihr ü cennet ‘Ālī gibi ‘izār olmağ istermiş
Kerem semtinden el çekmiş sitemkār olmağ istermiş
Kırup ‘āşıkkların cellād u hūn-hār olmağ istermiş
Muhaşşal zulme meyl itmiş cefākār olmağ istermiş
Yetişünler meded üftādeler yalvarı görsünler

Nev-güfte-i Yahyā Efendi

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fa' ilātün Fā' ilün)

- 1 Dāğlar dāne-i elfler dām u sīne dām-gāh
Şayd olunmaz bir hümā fikriyle geçdi 'ömrüm āh
- 2 Hāk-pāyīne yüzüm sürmek muqarrer eylesem
Çokdan eylerdüm bu cān-ı nā-tüvānı rüb-ı rāh
- 3 Birbirine olmuş esbāb-ı cemāl-i dil-rübā
Kākül-i hoş-büyı miski çeşm ü ebrūlar siyāh
- 4 Şu'lesinden şevkimüñ pür-şevk-ı şahn-ı mey-gede
Lem'asından şem'imüñ pür-nūr künc-i hān-kāh
- 5 Tırine Yahyā nişān eylerse olmaz münharif
Göz uciyla yārdan yetmez mi bir kerre nigāh

Nazîre-i Muḥammed Efendi

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fa' ilātün Fā' ilün)

- 1 Sînedede dāğ-ı firāk ü dilde derd-i cān-gāh
Neylesün bî-çāre 'āşık itmesün mi āh u āh
- 2 Mihr ile da'vā-yı hem-rengi iderdi māh eger
Olmasaydı cā-be-cā dūd-ı derūnumdan siyāh
- 3 Gird-i rāh-ı meygede bir gevher-i mergūbdur
Şehlere eyler şabā pirāye-i tāk ü külāh
- 4 Ka'betü'l-'uşşāk-ı kūy-ı dil-bere gitsem olur
Kūt-i cān ümīd-i vaşl-ı naqd-i eşküm ḥarc-rāḥ
- 5 Bezmi teşrīf itse ol mihr ü Muḥammed çün seḥer
Baḥt-ı ḥāb-ālūdumuz bî-dār olurdu şubḥ-gāh

Nazîre-i Baldır-zâde

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1   Derd-i aşkuñla eger âh itmek olduysa günâh
Çok günâh itdüm yoluñda n'ideyin sulţānum âh
- 2   Nergis ü güller açıldı şanma gül-şen şevķile
Çeşm ü güş muķaddem-i dil-dār için kıldı bir âh
- 3   İşigi taşu meger kim kehrübādur dil-berüñ
Hep dil-i uşşāķi çekdi kendüye mānend-i kâh
- 4   Ceyş-i gam dil mülkini başdı gelüp nā-geh bu şeb
Gitdi feryād itmege ol şāha âh şubḥ-gāh
- 5   Ey Selīsī luţfıla gösterse dil-ber güñ yüzün
Düd-ı āhum künbed-i gerdünü kılmazdı siyāh

266b Tahmīs-i ‘Ānī Çelebi El-Burūsevī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Niçe yağma ide dil milketini cünd-i sitem
Niçe bir dest-i elem zūlmile çāk ide yaşam
Genc-i miḥnetde ‘aceb niçeye dek zārı kılam
Niçe gūşsa niçe ğam niçe belā niçe elem
Yire geçdi gibi dünyāda felek luḫ u kerem
- 2 Gösterüp baña felek dünyede rüy-ı eleme
Silmedüñ āyīne-i dilde olan jeng-i ğamı
Böyle çekmiş başuma kātīb-i kudret kalemi
İllere vaşlı şafāsı baña hecri eleme
Hep benümçün mi yazıldı ola bu gūşsa vü ğam
- 3 İrmeden menzil-i vaşla baña gösterdi emek
Tekye-i miḥnete geldim reh-i ğamdan giderek
‘Ākıbet menzilüm ‘iklīm-i ‘adem olsa gerek
Bir iki gün konuğın dünyede incinme felek
Beni şanma gidicek bir daḫi bu yire gelem

4 Sa'yıla şāhid-i maqşūd baña virmedi el
Fāide eylemedi eyledüğüm tül-i emel
Bāri luţf ile irişünce baña vaqt-i ecel
Kaçma benden beni terk eyleme ey dil beri gel
Dünyede derd ü belā miḥnet ü ğam şimdi benüm

5 Gelün ey 'āşık-ı miḥnet-zedeler cümle gelün
Dil-i pür-derd neler çekdüğünü siz de bilün
Cān virüp cān alıyor hecr ile ol güzelün
Ne ölür ne dirilür çāresi yok ḥaste dilün
Bilmezem derd ü ğamıla anı āḥir nic'edem

Bāķī

(Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün)

(Fā' ilātün “ “ Fa' lün)

1 Getirür başuma ferdāları dünyā ğamını
Nice 'ākıldür o kim çekmeye ferdā ğamını

2 Sāķiyā cür'a-i cām-ı leb-i cān-baḥşuñı şun
Çekmesün ehl-i şafā bāde-i ḥamrā ğamını

3 Alayın başuma ol kākül-i müşgīn elemin
Çekeyin her ne belā ise o bālā ğamını

4 Dil olup derd-i derūnum saña taqrīr itse
Hıncıerūñ söylese görseñ dil-i şeydā ğamını

5 Bu şikāyet nedür inşāf idelüm ey Bākī
Sen şafāsın süresin il mi çeker yā ğamını

Naẓīre-i Ümīdī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Sākīyā dilde kıomaz zerrece dūnyā ğamını
Çekelüm her ne ise cām-ı muşaffā ğamını

2 Ğayrılar yārıla ‘işretde dem-ā-dem tenhā
Āh kim ben çekerin hecr ile tenhā ğamını

3 Hār-ı zahmın yimeyen şāh-ı gül-i ra‘nādan
Kande fehm ide dil-i bülbül-i şeydā ğamını

4 Yār luḡ itdi bugün ŧalmıŧıdı ferdāya
Hāḡırumda ḡomadı zerre-i ferdā ḡamını

5 Hān-ı faḡr ile geḡin kūŧe-i istiḡnāda
Ey Ūmīdī yime gel ni‘met-i dūnyā ḡamını

Vaḡdetī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Tīrūne olmadı erbāb-ı mu‘ārif ‘ārif
Nazmuña olmadı aŧḡāb-ı muvāfıḡ vāḡıf

2 Keŧf ü ilhām ü kerāmāt-ı sūḡan-perverūne
Olımaz künhile degme-i mükāŧıf kāŧıf

3 Hālvet-i ḡāŧuña yol bulmaḡ imiŧ bir sā‘at
Olmadı yıllar ile ehl-i mu‘ākıf ‘ākıf

4 Niḡe vaŧf ide seni kilḡ ü zebān-ı ḡāme
Olsa olmaz ḡötürü ehl-i muvāŧıf vāŧıf

- 5 Oldı tecnīs-i muṭarraf ğazelũñ Vaḥdetiyā
Kelimātuñ n'ola bilse müterādif rādif

267a Tahmīs-i Cinānī Ğazel-i Ḥayretī

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Ne manşıb özleyüp ne dirhem ü dünyā arar göñlüm
Cihānı geşt idüp bir sīm-ten dil-dār arar göñlüm
Yolında ölmege 'İsī-nefes bir yār arar göñlüm
Tolanup şehr içün bir dil-ber-i 'ayyār arar göñlüm
Evin yıķmağ içün billāh görüñ mi 'mār arar göñlüm
- 2 Felekde niçe meh-rū seyrin eyler çeşm-i giryānum
Velī mihr ü maḥabbet eylemez bu ḳalb-i nālānum
Tereddüd ḳıldıgum 'ayb itmesün yārān u ihvānum
Söz añlar bir nigār-ı nüktedān ister dil ü cānum
Ğaraż dil-ber degül bir mūnis ü ğam-hār arar göñlüm
- 3 Görüp reftārını her ḳāmeti bālāya aldanmaz
Baḳup āyīne-veş her 'ārızı zībāya aldanmaz
Ḳaçar hercāyīlerden va' de-i ferdāya aldanmaz
Begüm her yūzi açılmış gül-i ra'nāya aldanmaz

Henüz bilünmedük bir gonca-i bî-hâr arar göñlüm

- 4 Ta'alluk dâmeni her dil-rübâya meyl idüp şalmaz
Tefekkür baħrine bir dem mi var mähî-şifat talmaz
Begenmez degme hûbı gördüğine aldanup kıalmaz
Begüm her Ehrimen-meşreb birini 'aynına almaz
Cihânı geşt idüp bir âdemîce yâr arar göñlüm

- 5 Kâlıp dârü's-şifâ-yı 'aşk içinde bu dil-i şeydâ
Daħi uşlanmaduñ sevdâ-yı zülf-i yâr ile aşla
Cinânî-veş sevüp biñ cân ile bir dil-ber-i zîbâ
Yeni başdan delü olmak diler ey Hayretî ammâ
Yine eski efendüm gibi bir dil-dâr arar göñlüm

Vâlihî

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Benüm efendiçigüm bu nice mürüvvet ola
Saña maħabbetimüz bâ'îş-i 'adâvet ola
- 2 Unutdı var ise ħalvetde idügün vâ'iz
Melâmet ehline ta'n eylemiş selâmet ola

- 3 Baña vişālũñ ümīdi muḥāl olur çün kim
Ne bende cevre taḥammül ne sende şefkat ola
- 4 Ziyāde ögdũñ anı vā'izā cinān didigün
Meger ki vuşlat-ı cānānedən kināyet ola
- 5 Belā-yı firḳate nisbet raḳīb Vālīhiyā
Eger 'azāb-ı cahīme düşerse rāḥat ola

Cenāḥī-i Sebük

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Tāzedür berg-i gül-i terden 'izārı gönçenũñ
Şad-hezār olsa n'ola 'uşşāḳ-ı zārı gönçenũñ
- 2 Dāğlarla gül gül itsün sīne-i pür-süzümü
Tā ki ḳalsun bende birkaç yādigārı gönçenũñ
- 3 Sevdüm anı keşret-i ağıyārdan ḥavf itmeyüp
Başum üzre yeri var biñ olsa ḥārı gönçenũñ

4 Gül gibi yüz virmese ‘āşıqlara her dem n’ola

Yılda bir açıldıgıdır i‘tibārı gönçenüñ

5 Ey şoran keyfiyet-i hāl-i Cenāhī’den haber

Şimdi olmuş bülbül-i nālān u zārı gönçenüñ

Ümīdī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Būstān-ı ser-i kūyunda qalursañ biñ zār

Dağı şeftālusını öpmeye virmez dil-dār

2 Fitne-fitende bugün hāl-i ruḥı mähirdür

Ser-fürü kılsa n’ola o ḥām-ı zülf-i tarrār

3 Ḥam-ı ebrū-yı ‘araḳ-nākini seyret yārüñ

Bir güzel ḥançer-i ser-tizidürür cevher-dār

4 Ḥalka-i zikre gelür diyu o mähī bu gice

Ḥayli döndi yürüdi bir niçe üftāde-i zār

- 5 Ey Ümîdî yine ol gözleri âhûyı bulup
Deşt-i şahrâyı demidür idelüm geşt ü güzâr

267b Tahmîs-i ‘Âlî Ğazel-i Mânî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

(Fâ‘ilâtün “ “ Fa‘lün)

- 1 Şâf dil-i ‘âşık-ı âşüfte iseñ yâre dilâ
Reh-i ‘aşkıında anuñ cân u seri eyle fedâ
Seyr-i dîdârıla kâni‘ oluban eyle şafâ
Yâre teklîf-i vişâl eyleme gelse tenhâ
Yaluñuz gelmesi ‘uşşâka yeter mihr ü vefâ
- 2 Gerçi luţf eyledi ben kılına ol zîb-i muhîb
Devlet-i vuşlat-ı dil-dârı baña kıldı naşîb
Luţf u ihsânını mebzûl ide tâ saña habîb
Yâr gelmişdi gice soñra çıkageldi raķîb
Dilerem soñ gelişi ola be-ħakķ-ı Mevlâ
- 3 Her dem âgyâr kıllur dil-bere cevr ü sitemi
Varma şakın düyün-ı şab‘ına virür elemi
Lîk-i ğam-ħânemi öğrendi mübârek kâdemi

Gelmeden men' idemez düşmen o baħr-i keremi

Hār u ħaslar tuta mı bir yaña aħsa deryā

4 İltifāt itmeyeli baña meh-i tībānum

Şeb-i firķatde ķalur nāle-i dil sūzānum

Ta'n-ı a'dā ise bir yañadan aldı cānum

Baña raħm eylemege gelmez iseñ sultānum

Bāri gel düşmen-i bed-ħāha cefāen maħżan

5 Dir ise yār bize āh u figāndan kesilūñ

Düstlar gözlerimūñ yaşını ol demde silūñ

'Ālī-i ħaste dilile şeb-i firķatde bilūñ

Gün toğardı başına māni-i üftāde dilūñ

Çīn-seħer ħānemüze gelse o ħurşīd-liķā

Kāf-zāde

(Mef'ūlü Fā' ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

1 Kār-ı 'adūña arz-ı ħulūş-ı vifāķıdur

Dirseñ ħaķīķatin saña şāhum nifāķıdur

- 2 Ey baht minnet eyleme vaşl-ı nigārumı
Rūz-ı tarab netīce-i şām-ı firākıdur
- 3 Sevdā ger-i maḥabbetüñ ekşer getürdügi
Kālā-yı ḥasret ü güher-i iştiyākıdur
- 4 Mānend-i Kays biz de cünün cānibindeyüz
Ehl-i maḥabbet ile ğaraż ittifākıdur
- 5 Ey münkir idemez seni ilzām Fāiżi
Zirā ḥavāle-gāhı anuñ bir mezaķıdur

Ṭab‘ī

(Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Düşmüş libās-ı sürḥ o büt-i meh-veş üstüne
Bir pāre āteş oldu o da āteş üstüne
- 2 Meclisde kana girdi leb-i yār gerçi kim
Döndi piyāle cān virüp ol ser-ḥoş üstüne

- 3 Ehl-i şafāya göz kapar eşrāb-ı şürb ider
Şanmañ habāb düşdi mey-i bī-giş üstüne
- 4 Şūfī cenāzeñ üzre seniñ şemle-i siyāh
Zāğ ü kelāğdur ki konupdur leş üstüne
- 5 Vaşf-ı feminde kâfiye teng oldu Tab‘iyā
Dinmez nazīre bu gazel-i dil-keş üstüne

Fāiżi Efendi

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Penbe-i dāğın ki ol yāre semen-ber tāzeler
Eski derdin ‘aşık-ı hūnīn cigerler tāzeler
- 2 Şişe-i gülde hayāl-i ‘arīzuñla çeşm-i ter
Ābını gāhī gam-ı hecr-i sitem-ger tāzeler
- 3 Ābda ‘aks-i niḥāl ü verd-i kâfūrī degül
Cüyda pirāhenin bir şūḥ dil-ber tāzeler

4 Hābdan kākār yüzün yur şāhid-i gül-i nāzıla
Şubḥ destārın çözer her ğonce-i ter tāzeler

5 Fāiżi ma‘zūr tut senden girīzān olsa yār
Pend-i pīr anı bilürsin diñlemezler tāzeler

268a Tahmīs-i Ḥarīmī Ğazel-i Nev‘ī

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

1 Bilsem ey dil ağlamağdan dīde-i hūn-bāre ne
N’oldı iñler zār olup yā bu dil-i şad-pāre ne
Sāz u sözüñ nālesinden muṭribā o tāre ne
Sīne-i mecrūḥuñı arz itdüğünden yāre ne
Bir oñulmaz yāredür zaḥm-ı maḥabbet çāre ne

2 Cem‘ olaldan başuma cānā benüm da‘vā-yı ‘aşk
Fitne-i ḥālūñle örtüdi ser-be-ser sevdā-yı ‘aşk
Der-i ‘ālemde bugün ben olmuşum rüsvā-yı ‘aşk
Ol büt-i sengīn dile kılmaz eşer ma‘nā-yı ‘aşk
Sen dil-efkār olduğıñdan şüret-i dīvāre ne

3 'Aşka düşdüm baña sağ olmak hatā şimden gerü
Cānum olsun yoluña cānā fedā şimden gerü
Ey tabībüm baña ölmekdür devā şimden gerü
Teşneler zer hañçerüñ kesme şehā şimden gerü
Şuya perhīz eylemekden ölecek bī-māre ne

4 Ruñlarıñ 'Azrā'sına çoğdur egerçi Vāmık'uñ
Līk yoğdur ben kuluñdan özge cānā şadıkuñ
Cümle hūbān-ı cihānı bende etseñ lāyıkuñ
Gönceler dilden kuluñ güller kulağdan 'āşıkuñ
Cezbe-i hüsnüñ ne şalmış bilmezsin gül-zāre ne

5 Ey Harīmī cūşa gelse āhıla deryā-yı 'aşk
Göklere çıksa figān u zār u hūy-ı hāy-ı 'aşk
İtme bahş añuñla kim bilmez nedür ma'nā-yı 'aşk
Kılma Nev'ī şāhid-i bāzārıla da'vā-yı 'aşk
'Āşık-ı dīdār olandan şāhid-i bāzāra ne

Hınnālî-zāde Hāsan Efendi

(Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün)

- 1 Ne deñlü cāhile itse kişi celā-yı vaşan
Göñülde şalur imiş lā-büd iřtizā-yı vaşan
- 2 Uyup hevāya göñül murğı ğurbete düşdi
Hızırını uçurursa n'ola hevā-yı vaşan
- 3 Ğarīķ-i baħr-i ğam oldum ğarībā yollarda
Elin uzatmadı baña bir āřinā-yı vaşan
- 4 şu deñlü sīm ü sirişküm çoğaldı ğurbetde
Gözüm yaşile olur itsem iřtirā-yı vaşan
- 5 Degül maķām-ı iķāmet ribāř-ı kühne-i çarķ
Hızır kıll anı Hāsan şanma sen de cāy-ı vaşan

Hasan Efendi

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Perîşânî şarup destârını ol Yûsuf-ı şânî
Kul itdi kendüye ser-cümle 'uşşâk-ı perîşânî
- 2 Ne yirde hasan-ı şüret görünse mâil olmazlar
Sever tab'-ı selîme mâlik olanlar Süleymân'ı
- 3 Ne mümkindür perîler sürmeye yüz âsitânına
O şâh-ı mülk-i hüsnüñ her kaçan kim tursa dîvânı
- 4 Haç-ı ruhsârınuñ sulţân 'Alî meftûnidur anuñ
Yiridür Şâh İsmâ'îl olursa kulu kurbânı
- 5 Hasan şîrin gülâmı istimâ' eylerse bir kerre
Dağı yâd itmege tûñ-i güyâ şekkeristânı

Ġazel-i Ĥasan Efendi

(Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün)

1 Nedür o çeşm-i mukahhal o haṭṭ-ı ġāliye-ġün

Nedür o zülf-i mu'anber o ĥüsn-i rüz-efzün

2 Nedür o ġamze-i müjġān o ĥançer-i ser-tiz

Nedür o ĥande-i ġāret-ger-i qarār u sükün

3 Nedür o ġonce-dehān ü o ġül beden o zekān

Nedür o lebler o dendān o lü'lü-yı meknün

4 Nedür o ĥālet-i reftār o lezzet-i ġüftār

Nedür o nāz-ı kirişme o kāmēt-i mevzün

5 Uzatma gel sözüñi ey Ĥasan du'ā it kim

Müyesser ide vişālün o Ĥālık için...

268b Tahmīs-i Kıdsī Ğazel-i Merhūm Ğayretī

(Mef'ūlü Mefā'ılün Mef'ūlü Mefā'ılün)

- 1 Gül-zār-ı ezel içre ben bülbül idüm cānā
Bir ğonce-i gül görsem pür-ĝulĝul idüm cānā
Çün rüz-ı elest içre ben bī-dil idüm cānā
Ne āteş ü bād ü ne āb-ı gil idüm cānā
Sen serv-i hevā-baĝşe ben māil idüm cānā
- 2 Dil bezm-i ezel içre yāri idi tanbūruñ
İçerdi alup cāmın öpüp elini ħūruñ
'Aqlını mey-i vaĝdet almışdı bu mehcūruñ
'Ālemde henüz adı yād olmadan engūrūñ
Ğum-ĝāne-i vaĝdetde ben kıanzil idüm cānā
- 3 Bilinmez idi aşlā gerdiş ne dūrür gerdün
Añlanmaz idi 'ālem dānā nedūrür yā dūn
Kandeydi Süleymān ü İskender ü Eflāṭun
Leylā'ya daĝi Mecnūn olmamışdı meftūn
Ben vādī-i ĝayretde lā-ya'kıı idüm cānā

4 Dīvāne idüm evvel yoğidi baña tedbīr
Hüsrev ne idi Şīrīn olmamışdı taşvīr
Kūh-ı ğamı kesmişdüm kalmamışdı bir yer
Dağı güli Ferhād'ıñ olmamışdı taħmīr
Ben rāh-ı müşakķīdde pāder gül idüm cānā

5 Kudsī n'ola pāk olup şu gibi revān aķsa
Yüz ursa işiğüñe dāim yüzüñe baķsa
Her dem bunu dir cānā cān hıdmetüñe haķsa
'Aşķ eyledi āvāre ben Hāyretī'yi yoķsa
Her hıdmete cānla müte' accil idüm cānā

Veysī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

1 Devr-ı gerdün bī-terahħum tarz-ı 'ālem bī-ķarār
Baħt-ı tālī' muħtelif mir'āt-ı gönñlüm pür-ğubār

2 Dest-i ķudret küteh ü maṭlūb-ı dil ğāyet dırāz
Cān esīr-i ğam gönñül pā-beste-i zūlf-i nigār

3 Rüz-ı firķāt ber-devām u şām-ı ĥasret bī-seĥer
Mīhr-i ʿizzet bī-fürüg ü çarĥı zillet üstüvār

4 Hāl-i dil üftādelik aşıftelik bī-ʿadelik
Pīşesi efgānıla feryādıla āhile zār

5 Bir yaña düşnām-ı düşmen bir yaña cevri-nigār
Āferīnler tākāt-ı Veysī'ye eyler iktidār

Ĥasan Efendi

(Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün)

1 Olur yād-ı ġamuñla şām-ı ġamda çeşm-i cān rüşen
Gerekmez meşʿal-i mähile olmasun cihān rüşen

2 Meh-i nevden görünür ebruvanüñ çeşmüme tārīk
Kamerden ġün yüzüñ ey āfet-i devri-zemān rüşen

3 Çıķardı gerd-i rāhuñ kefi bād-ı āhum eflāke
Gözü aydın nücümüñ dīde-i kerrübiyān rüşen

4 Yanup yakıldıđundan ehl-i sūzuñ saña ne ‘āid
Neden olur zamīrūñ andan ey şem ‘-i cinān rūşen

5 Zālām-ı şebde yol bulsañ o māha ey Hasan tañ mı
Şu‘ā-yı şu‘le-i āhuñla rāh-ı keh-keşān rūşen

Ġazel-i Hevāyī

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün)

1 Kadem baş hān-kāh-ı ‘aşka bu zevk u riyādan geç
Kalendar-meşreb ol gel şūfiyā tāc u kabādan geç

2 Koşulduk çün semend-i nefsūñe meydān-ı ğafletde
Şabā-veş irmedin hunk-i ecel esb-i hevādan geç

3 Kadem rence kılursan sīneye dāim ne zaħmetdür
Gel ey tīr-i belā şimden gerü ben mübtelādan geç

4 Hevāya yellenüp kūyundan ayru ey şabā geçme
Hazer kıl bād-ı āhumdan mekān-ı dil-rübādan geç

5 Cihān bir köprüdür mülk-i beḳāya geçmege çün kim
Hemān cehd it bir an öñden Hevāyī bu fenādan geç

269a Tahmīs-i Şun'ī Merḫūm Ğazel-i Hişālī Efendi

(Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün)

1 Ne bilsün ḫalk-ı 'ālem ben nice hem-demden ayrıldum
Nice maḫrūm olup ḳaldum nice maḫremden ayrıldum
Dil-i mecrūḫuma dermān olan merhemden ayrıldum
Baña ta'n eyleyen bilmez nice 'ālemden ayrıldum
Gözüm yaşı ile ben bilirüm kim nemden ayrıldum

2 'Aceb mi düstlar dīvāne olsam kūh-ı firḳatde
Ki ḳaldum bī-kes ü tenhā ḡamıla künc-i miḫnetde
Ğarībim yokdurur kimse dirīḡā dār-ı 'izzetde
Helāk olsam 'aceb midür ḳalup vādī-i ḫayretde
Senüñ gibi perī yüzlü melek ādemden ayrıldum

3 Nice sıḫḫat bulam şimden gerü ben ḫaste ey yārān
Ki yokdur derdüme hergiz ölümünden ḡayri bir dermān
El urmazdı eger gelse bu ben dil-ḫasteye Lokmān
Ta'accüb eylemeñ baña idersem nāle vü efgān

Tabīb-i cān u dil olan Mesīhā demden ayrıldum

4 Yakamı çāk idüp ğamdan ħayāl olsam ‘aceb midür

Kaşı fikriyle ol māhuñ hilāl olsam ‘aceb midür

Kemāle irdi çün ‘aşkum zevāl bulsa ‘aceb midür

Eger Ferħād u Mecnūn’a mişāl olsam ‘aceb midür

Senüñ gibi beli ince lebi ğoncemden ayrıldum

5 Varıcağ yāre Şun ‘ī’den şorarsa diye sen ey dil

Şataşdum vādī-yi ğamda bile gitdüm nice menzil

Olup āşüfte vü şeydā giderken mest-i lā-ya ‘kıl

Hişālī’ye bile anda buluşup bağladı maħmil

‘Adem mülkine ‘azm itdüm diyār-ı ğamdan ayrıldum

Cinānī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Göñlümüz ħurrem olur tal‘at-ı cānān olıcağ

Açılır lāle vü gül mihr-i dirahşān olıcağ

- 2 Kerem it ağlama ey dāde-i giryān her dem
Ol Őeker-leb gelemes hūcreye bārān olıcak
- 3 Dem-i firķatde gelūñ yanuma ey miħnet ũ ğam
Eglenũr bu dil-i Őeydā hele yārān olıcak
- 4 Bezm-i ‘aŐķ iķre baña gōzyaŐı hem-dem ķomadı
Ne ķadar germ ise meclis tağılur ķan olıcak
- 5 Öyle haz itdi Cinānī ķapuña ķul olalı
Bir gedā hazzı ķadar ‘āleme sultān olıcak

Mānī

(Fe‘ilātũn Fe‘ilātũn Fe‘ilātũn Fe‘ilũn)

(Fā‘ilātũn “ “ Fa‘lũn)

- 1 Hātem-i la‘lini gōstermiŐidi dũn gice yār
Ĝāyib oldı yine oymuŐ gibi anı ađyār
- 2 Va‘de-i mihr-i vefādur işi hep ‘uŐŐāķa
Ķanı nevreste gibi dil-ber-i Őīrīn-ğũftār

3   Bendeki mihr-i vefā ile benüm sulṭānum
Devr-i ḥüsnüñde ne var görse mürüvvet dil-i zār

4   Gāhī uğrat güzelim kūyuna ‘uşşāķı didüm
Şol kadar söyledüm uğratmadı aşlā dil-dār

5   Bilmezüz cürmümüzüñ n’idüğüni ey Mānī
Nağmeler itdi murabba‘lar oқurken bize yār

Meylī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1   Sīnesinde variken ḥançer-i hicrān eşeri
Ola mı ‘āşık-ı dil-ḥastede hiç cān eşeri

2   Bir müselmānı helāk itmez idüñ cevrüñle
Sen de olaydı be kāfir eger imān eşeri

3   Kana kana benüm içmişdüñ ezel kanımı sen
Leb degüldür daḥi ağızıñdadur ol kan eşeri

4 Māh bir sille yidi rūyuña öykündüğüçün

Şüretinde gögerüp turuyor elān eṣeri

5 Nev-bahār oldı cünün vaḳti iriṣdi Meylī

Sen de var gibi yine ‘aşḳ-ı cüvānānī eṣeri

**269b Tahmīs-i Merḥūm Sultān Süleymān Hān Ğazel-i Merḥūm Yahyā
‘Aleyhi’r-Raḥmete Ve’r-Rıdvān**

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün)

1 Biḥamdillah ne bed-fikrüm ne bir bāṭıl ḥayālüm var

Ne bir zerrāḳ sālūsüm ne mekr-i şerr ü ālüm var

Sa‘ādet ehliyem ḥaḳdan benüm ferḥünde- fālüm var

Ğanīdür ‘aşḳıla göñlüm ne mālüm ne menālüm var

Ne vaṣl-ı yāre ḥandānum ne hicrāndan melālüm var

2 Ḥaḳīḳat sırrını ehl-i mükāşifden açar göñlüm

Hevā-yı ‘aşḳıla pervāz idüp dāim uçar göñlüm

Dem-ā-dem Hızr elinden çün ḥayāt ābın iḳer göñlüm

Ne şaḳ olmak murādumdur ne ölmekden kaçır göñlüm

Cihānda ḥatme-i ‘aşḳ olalı bir ḥoşca ḥālüm var

- 3 Hüdâ halk itmedin nür-ı Muḥammed'den nüh eflâki
Medâr-ı çarḫa merkez kılmadan bu kürre-i ḫâki
Baña esrâr gösterdi saña tesbîḫ ü misvâki
Ben ol ḫayrân-ı 'aşkum kim yitirdüm 'aql u idrâki
Ne 'âlemden ḫaberdârum ne kendümden ḫayâlüm var
- 4 Göñül büstânına düşdi çü 'aks-i kâmet-i cânân
'Alâyıḫdan mücerred eylerem dil mülkini her ân
ḫayâl-i yâr ile külhân gelür gül-şen baña ey cân
Ne seyr-i şoḫbet-i yârân ne meyl ü külbe-i aḫzân
Ne ta'n-ı zâhid-i nâdân ne cenk ü ne cidâlüm var
- 5 Perîşân olmadı dil defterinüñ kühne evrâkı
Kesilsin ḫalk-ı 'âlemden gel ey cân iste ḫallâḫ'ı
Ser-â-ser mülküñ olmuş tut Muḫibbî cümle âfâkı
Cihân fânîdür ey Yahyâ hüve'l-ḫayyü hüve'l-bâkı
Değişmem atlas-ı çarḫa benüm bir kühne şâlüm var

Maḳālī

(Mef'ūlü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Hımlar Şikeste cām tehī yoḳ vüçüd-ı mey
İtdüñ esİR-i ḳahve bizi hey zemāne hey
- 2 Őūrİde göñlüme yine sevdā ḥaberlerin
Geldi götürdi peyk-i bahār-ı ḥuceste pey
- 3 Sünbül hevālar oldı açıldı benefşeler
Esdı nesīm-i Őubḥ 'alā raġm-ı yād-ı dey
- 4 Murġān-ı baġ zemzeme-gİR oldılar yine
'Ārif olana her biri bir gūne Őavt-ı ney
- 5 Bir ... āy-ı ḥüsne nigerdür Maḳālī kim
Atı öñünce ġāşıye berdüşı Őāh-ı Key

Nazîre-i Dervîş

(Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Nüş olmaz oldu bâde vü güş olmaz oldu ney
Âb u hevâsı şehrimizüñ yok dirîg hey
- 2 Seccâde-i riyâyı 'aceb şaldı 'äleme
Kıldı bisât-i bezmi dirîgâ zi-mâye tay
- 3 Meydâne girdi kahve çü ceş ü Habeş gibi
Kodı ayağı fâreye alçaklık itdi mey
- 4 Sultân-ı Rûm gibi irişdi şeh-i bahâr
Kırdı geçirdi münhezim oldu kural-ı dey
- 5 Dervîş devâsı derd-i dilüñ dâg-ı 'aşk imiş
Her derde çünki çâredür âhîr devâ-yı Key

Ḥilmī

(Mef'ūlü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Nakd-ı sirişk kim şanemā çeşm-i terdedür
Olsun yoluña nem var ise hep nazardadır
- 2 Düşsek 'aceb mi dergeh-i pīr-i muğāna biz
Gördük marīz-i 'aşka devā hep o derdedür
- 3 Yükleme tācı yok yire ağratma başuñı
Şūfī şafāyise ğarazuñ terk-i serdedür
- 4 Sūretde kalma şāhid-i ma'nāya kıl nazar
Ḥāl ortada bahānedürür haṭda perdedür
- 5 Kūyuñdan ayru gül-şene varsa qarārı yok
Bir hāle irdi Ḥilmī ne gökde ne yirdedür

270a Muḥammes-i Beyānī Efendi

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Bildirüp zātın Ḥüdā ḥalkı muzāhir eyledi
Aḥsen-i taḳvīm terkībin 'anāşır eyledi
Levḥ-i mevcūdātta pür-kāri dāir eyledi
Noḳta-i pergārda ketm-i menābir eyledi
Sırr-ı eşyāyı ḥafī ma'nīde zāhir eyledi
- 2 Mazḥar-ı zāt itdi mevcūd ānı feyzinden ilāh
Ḳudretin izḥār idüp ḥalk eyledi bī-iştibāh
Tıtdılar rüy-ı niyāzı āsümāna her giyāh
Feyzi nūrundan birer kem zerre iken mihr ü māh
Rüz u şeb āşarını eşyāda bāhir eyledi
- 3 Gösterüp şun'-ı bedī'in virdi miknet ḥikmete
Şaldı dil fülkin bu vādilerde baḥr-i ḥayrete
Āsümānı zeyn idüp itdi ḥavāle ḳudrete
Şābitā tek her birin dal itdi ḳayyūmiyyete
Dīde-i 'ibretle tekvīnāne nāzır eyledi

4 Ol ḥakīm-i kār-dān insāna virdi mikneti
Kenz-i maḥfinüñ o yüzden cilve itdi ḥikmeti
Lāyık-ı zāt eyledi kendüye ferdā niyyeti
Olmağičün şāhid-i āşār-ı vaḥdāniyyeti
Tüde-i ğabrāda seyyārātı sā'ir eyledi

5 Ḥikmetile kâinātuñ eyledi icādını
Lāyık itdi kendüye her birinüñ evrādını
Añla gel 'ārif iseñ pīr-i ṭarīk irşādını
Baḥş idüp rüz-ı ezelde feyz-i isti'dādını
Ey Beyānī herkesi fitnede māhir eyledi

Ḳāf-zāde Çelebi

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

1 Miyān nāzük ü ber nāzük ü dehen nāzük
Mişāl-i berg-i semen ya'nī cümleten nāzük

2 O şūḥa pīrehehen olmaz ḳosun bu sevdāyı
Ne deñlü olsa eger berg-i yāsemen nāzük

- 3 Dem-i vişâlde yine girândur elbet
Efendi her ne kadar olsa pîrehen nâzûk
- 4 Bir iki yâr-ı münâsible vaqt-i ‘işretdür
Nesîm nâzûk ü mey nâzûk ü çemen nâzûk
- 5 Hezâr reřküñe âşâruñ oldı Fâiziya
Mişâl-i nükte-i cân perveri hüsün nâzûk

Ve Lehu

(Mef‘ülü Fâ‘ilätü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Yâ Rab baña kayd-ı cihândan ferâğ vir
Ya guşşa-i cihâna doyar bir dimâğ vir
- 2 Muhtâc-ı merde şem‘ ħired eyleme beni
Envâr-ı ‘aşkuñıla söyünmez çerâğ vir
- 3 Yağ gayretüñle ħâr-sitân-ı ‘alâyıķı
Deşt-i ümîde ħâlet-i gül-zâr-ı bâğ vir

4 Ben n'eyleyin şerāb-ı cedel-hīzi_sākiyā
Sermāye-i maḥabbet olur bir ayağ vir

5 Çıksun ko ḥalka ḥalka dūhānuñ feleklere
Şimşīr-i āha Fāiziyyā turma zāğ vir

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

1 Egerçi ḥirmen-i 'uşşāka nāz āteşdür
Metā'-ı nāza da ammā niyāz āteşdür

2 Nesīm-i ruḥsata aldanma kūy-ı dil-berde
Şakın şakın ki hevā-yı hicāz āteşdür

3 Ne Kūhken doyar ey dil buña ne hūd Mecnūn
Reh-i belāda nişīb ü firāz āteşdür

4 Ya şu'le hīz olur elbette ya şerār engīz
Olur mı hīç nihān dilde rāz āteşdür

5 Hevā-yı Fāiziyyā 'aşka idegör mağlūb
Ḥaḳīkat āb-ı ḥayāt ü mecāz āteşdür

270b Muḥammes-i Şabrī

(Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün)

- 1 Bilsem 'acabā ney ki o hıŝmıla baqıŝlar
Beñzer ki benimçün sege bir nesne dimişler
Tır-i sitemüñ cānuma tırmaz geçüp işler
Bitmez yüregüm yāreleri dem-be-dem işler
Senden hıç umulmazdı ŝehā gerçi bu işler
- 2 Ceyŝ-i ğamla tılsa derūnum n'ola cānum
Gülbāngını arturdı meded āh ü figānum
Okun çalar ise demidür eşk-i revānum
Tıb zekānuñıla yıkılıp kal'a-i cānum
Billāhi meded aldı beni ol yürüyüşler
- 3 Biz 'āŝık-ı bī-çārelerüz sīnesi çāküz
Ol tır-i müjeñ öldürür āhır bizi ŝeksiz
Kānde bulunur sencileyin olmaya hergiz
Ĝamzeñ gibi bir hūnī daħi görmemişüz biz
'Uŝŝākı helāk eyler efendi o baqıŝlar

4 Peydā ider isem ne ‘aceb ben daḥi bir dil
Meydān-ı sūḥan içre süvār oldı gamı bil
Bir kimse baña karşı gelüp olmaya ḥā’ il
Yügrüklügi vardur feres-i ṭab’ imuñ ey dil
İtsem yiridür ‘arşa-i nazm içre sürişler

5 Şalunduğımı seyr ider ol serv-i revānuñ
Kılmazsa kararı ne ‘aceb bu dil ü cānuñ
Pāy-māli olursam yiridür ben daḥi ānuñ
Reftārını vaşf itmede ol şūḥ-ı cihānuñ
Ey Şabrī hemān saña mı kaldı bu revişler

Ümīdī

(Mefā’ ilün Fe’ ilātün Mefā’ ilün Fe’ ilün)

1 Ayağa şalma diyu zülf-i ‘anber-efşānı
Şarıldı boynına ol kāfirüñ girībānı

2 Ğubār-ı ḥāk-rehüñ tūṭiyā iden gözüne
Alur mı ‘aynına hīç sürme-i şafā-hānı

3 Hırām idince bugün nāzıla o serv-i revān

Reh-i cefāda ne tozlar kopardı dāmānı

4 Efendi bir kılına degmez ol siyeh zülfüñ

Diyār-ı hüsñ ü hıtā milket-i Karamān'ı

5 Egerçi Fāris-i meydān-ı nazma had yok lik

Semend-i tab'ıla aldı Ümīdī meydānı

Hāşimī-i Bursevī

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

1 'Aceb mi ger olursa halk-ı 'ālem bülbül-i zāruñ

Hābībüm gonce-i nevrestesisüñ sen bu gül-zāruñ

2 Şadā-yı rüh-baḥşuñla şafā vir tūḫ-i cāna

Yine güftāre gelsün nāzıla la'l-i şeker-bāruñ

3 Turup tāk-i felekde necm-i gīsūdāra beñzetedüm

Ṭağılmış hāl-i ebrüñ üstüne zülf-i siyeh-kāruñ

4 Bulınmaz hüsni ü hulki u luḡf-ı ṡab' ile saña beñzer
Müsellemdür güzellerden seniñ evzâ' u eṡvâruñ

5 Temâsâ eyleyelden Hâşimî çâh-ı zenâhdânuñ
Düşüp göñli saña cânıla olmuşdur ḡarîdâruñ

Hâşimî

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

1 Ehl-i 'aşkuñ ḡâne-i ḡalbin yıḡup âzâr-ı ḡam
Dâr-ı miñnet yapmaḡa bünyâd urur mi' mâr-ı ḡam

2 Şehr-i dilde dâim arṡar ḡuşşası ehl-i dilüñ
Çârsü-yı 'aşḡ içinde germ olup bâzâr-ı ḡam

3 Sînemüz ḡam gül-sitâni murḡ-ı cândur bülbüli
Dâḡlaruñladur aña mûlar olupdur ḡâr-ı ḡam

4 Bend-i zülf-i yârdan ḡurtulmadı göñlüm hemân
Yoḡsa dirdüm Hâşimî ḡayd-ı cihândan fâriḡam

5 Seng-i miḥnetle döğünmekden kıllur yer yer kebūd
Eyledüm cismüm belā deştinde sünbül zār-ı ğam

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

1 Gerdānuñ üzere ey yüzi ağum siyāh ḥāl
Çıkmış mināre üstüne çün Ḥazret-i Bilāl

271a Nazīre-i Bāķī

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

1 Cāme-ḥāb ol āfeti aldukca tenhā koynına
Şanuram ebrūñ girür māh-ı şeb-ārā koynına

2 Şubḥ-dem ey fāḥte bī-hūde efgān eyleme
Çün girersün her gice bir serv-i bālā koynına

3 Niçün ağlarsın felekden bilsem ey şeb-nem seni
Girmesin bāri hele bir verd-i ra'nā koynına

4 Dür dişüñ vaşfinda şirüm defterin gördi meger
Kim şadef mecmū'asını aldı deryā koynına

- 5 Ruĥların Őevkiyle pür-dāĝ itdi Bākī sīnesin
Bir avuĥ berg-i gül-i ter koydı gūyā koynına

Ėazel-i Hüdāyī

(Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün)

- 1 Meded öldüm Şun ol āb-ı ĥayātı sākīyā gelsün
Giyah-ı ĥuŐke feyz irsün yine neŐv ü nemā gelsün
- 2 Pür it sürĥ-āb ile sākī uyar ĥandīl-i cāmı gel
Őeb-i tārīk-i 'uŐŕāka yine nūr u ziyā gelsün
- 3 Teveccüh kıl Şaf-ı ehl-i niyāza nitekim miĥrāb
Ser-efrāzān-ı 'ālem ser-fürü itsün saña gelsün
- 4 Dilerseñ 'aşk-ı pāk-i yāri sīne ĥāk ĥāk eyle
Ĉoĝ it revzenlerin ĥaŐruñ aña her dem hevā gelsün
- 5 Hüdāyī iĥ mey-i 'aşk-ı neŐāt-efzā vü ĝam-gāhı
Ki mir'āt-i derūnuñdan keder ĝitsün Őafā gelsün

Ġazel-i Hüdāyī

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

1 Felek mişlüñ getürmez bir meh-i tábānımız vardur

Anıñ mihriyle dilde āteş-i sūzānımız vardur

2 Reh-i cānānda cān terkīni itsek n'ola ey zāhid

Bizim de ehl-i 'aşkuz yolumuz erkānımız vardur

3 Hıyālūñ tekye-i dilde hālilüm eyle tek mihmān

Yolina cān ile serden iki kurbānımız vardur

4 N'ola yoğ ise elde mālımız ey hāce-i dünyā

Maḥabbet küncine mesken dil-i vīrānımız vardur

5 Hüdāyī bende-i ednāsıdur biñ cān ile anuñ

Serā-yı dilde bir sultān-ı 'ālişānımız vardur

Ġazel-i Ĥayālī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Āyine her dem kıoyar dil-dārı tenhā kıoyınna
Nāz ile Yūsuf girer güyā Züleyhā kıoyınna
- 2 Çıkmadı yārüñ lebi fikr-i leb-i ağıyardan
Aldı ol la'li dirīgā seng-i ĥārā kıoyınna
- 3 Rāh-ı gül-zār-ı fenāda cismini eden ğubār
Rūzigārile girer bir verd-i ra'nā kıoyınna
- 4 Dāmenine seng alup kühşār cenk etmek diler
Koyduğıün maқdemüñ naқşını ĥārā kıoyınna
- 5 Nice gözyaşu Ĥayālī 'aşķ içinde oldu maĥv
Girdiler ırmağlar güyā ki deryā kıoyınna

Nazîre-i Hüdâî

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Gül gibi bir kez seni kim koysa tenhâ koynına
Girmez ise ğam yimez cennetde hürâ koynına
- 2 N'ola rüşen-dil olup rakş ursa fânus-ı hayâl
Şâhid-i şem'î koyar her gice tenhâ koynına
- 3 Dest-i hüsnüñ kurdusun kapmağa cânlar kuzusun
Gitme yabana gele 'uşşâk-ı şeydâ koynına
- 4 'Āşîkuñ eşk ile âl olur dem-â-dem sînesi
Mest-i medhüşuñ dökülür içse şahbâ koynına
- 5 Tîġını 'üryân idüp çekdi Hüdâî sîneye
Çekdi bir maġbûbı soydı koydı güyâ koynına

Naziretü'l-Muharrere

(Fâ' ilätün Fâ' ilätün Fâ' ilätün Fâ' ilün)

- 1 Ger gireydüm bir gice ol yâr-ı ra'nâ koynına
Ağlamazdum girmesem huld içre hūrâ koynına
- 2 Haste-i hicrānuñam raħm eyleyüp aħvālüme
Bir gice girseñ ne var sen zâr-ı şeydâ koynına
- 3 Ğam degül kan ağlayup çāk-i girībān eylesem
Bu gice almış raķīb ol nāzı zīrâ koynına
- 4 Raķş iderdüm şevķile mānend-i fānus-ı hayāl
Girse ger ben 'āşıķuñ ol şem'-i ğarrâ koynına
- 5 Kalmaz idi devlet-i Dārâ'ya reşķüm Ni'metī
Ger gireydüm bir gice ol yâr-ı ra'nâ koynına

Zātī-i Merhūm

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Maḥabbet taḥtını 'arş-ı mu'allādan yüce kurduk
Melāmet tācını giydik geçüp şāhāne oturduk
- 2 Maḥabbet milketinde bir şeh-i şāhib rikāb olduk
Ser-ā-ser tākāt-i 'aql-ı qarāruñ boynunu urduk
- 3 Bizümle nāle kılmakda ne kuşdur bahş ider bülbül
Bu gül-şende niçe anuñ gibi boz yavru uçurduk
- 4 Leb-i şirünüñüñ ey Hüsrev'üm hemşiresi çıktı
Meyüñ keyfiyyet-i aşlın bugün mey-hāneden şorduk
- 5 Nizāmī ḥamsesiyle bir peleng-i küh-ı nazm idi
Bugün beş beytile Zātī biz anuñ pençesin burduk

271b Ve Lehu Eyzan

(Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Zülfüñden ayru geçdi günüm āh-ı vāhıla
Kaldum qarañu gicede baht-ı siyāhıla
- 2 Zindān-ı hecr olalı yerüm eylerüm figān
Rāh-ı ğamuñda silsile-i dūd-ı āhıla
- 3 Neyler kapuñda bunca günāh ile müdde'ī
Reddeyledi 'Azāzil'i Hāḡḡ bir günāhıla
- 4 Şüret bulurdum āyīne gibi zemānede
Ol meh müşerref itse beni bir niġāhıla
- 5 Olsa Hüdāyī hecr-i ḡaṡ-ı sebz-i yārdan
Hāk-i mezārı zeyn ola mühr-i giyāhıla

Ve Lehu

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Cāme-i māī ile gökde Mesīhā’sın sen
Āsmān içre yāhūd mihr-i mücellāsın sen
- 2 Māiler kim yaraşur egnüñe çün eşk-i yetīm
Ābda hāşıl olan gevher-i yektāsın sen
- 3 Āb-gün cāmede ey gonce-dehānum gūyā
Tāze koptmuş şuya kōnmuş gül-i ra‘nāsın sen
- 4 Ya perīsüñ güzelüm sīne-i efsün-gerde
Çemen-i cānda yāhūd serv-i dil-ārāsın sen
- 5 Māil olsa saña dil-teşne Hüdāyī ne ‘aceb
Bir içim tāze vü şarāb-ı muşaffāsın sen

Ve Lehu

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Geçdi Mecnün 'aşqdan geçmez dil-i mestānemüz
İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dīvānemüz
- 2 Bezmimüz cennet şurāhı lüle-i āb-ı hayāt
Sākiyā anuñ öñünde havzdur peymānemüz
- 3 Ol gazālūñ şaydı ile dem-be-dem yaş dökme kim
Dāma düşmez hūşe-i Pervīn olursa dānemüz
- 4 Sīnede derdüñle dil haste gönül āşüfte-hāl
Ey tabībüm şanasuñ dārü'ş-şifādur hānemüz
- 5 Dīde-i baht-ı Hüdāyī kim açılmaz hābdan
Rūz-ı evvelde meger gūş eylemiş efsānemüz

Ve Lehu

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1   Kays’a Mecnün dimeñüz ‘āķil-i ferzānedür ol
Kim ki bu silsileden olmaya dīvānedür ol

- 2   Ka‘be-i ħalbümi gel yıķma Ĥalīl’üm Şimdi
Bir zemān kendi elüñle yapılan ĥānedür ol

- 3   Dildeki tābı ‘aceb görme ele āyīne ol
Gör begüm sen de kimüñ Şem‘ine pervānedür ol

- 4   Gele mi sīne-i Şad-pāreme ol genc-i cemāl
Şeh-niŐin ola mı bir ĥāne-i vīrānedür ol

- 5   Tīĝlar çekse eger ħatl-i Hüdāyī’ye gözüñ
‘Aceb olmaz ki mey-i nāb ile mestānedür ol

Ve Lehu

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Tāvus-ı sidre dinse degüldür 'aceb saña
Gökden inüpdürür güzelim bu laķab saña
- 2 Tāvusa pāy virmedi taķsım-i ħüsn iden
Ol pāye başdan ayāĝa virildi hep saña
- 3 Zülfüñ berāt-ı ħüsnüñe tāvus kıyruĝı
Mülk-i cemāli kıldı müselleme Çalab saña
- 4 Gel murĝ-ı zāre nite ki tāvus-ı naĝl-i gül
Gözler açar niĝāĝ için ey ĝonce-leb saña
- 5 Tab'-ı Hüdāyī cilvede tāvus-ı sidredür
Meddāĝ olalı ey şeh-i 'ālī-neseb saña

Ve Lehu

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Lerze-i t̄āb-ı teb-i 'aşkuñla dil oldu bī-tāb
Şol vilāyet gibi kim ola zülālinden ħarāb
- 2 Dehrüñ evzā'ı n'ola inñletse şāfī dilleri
Uğrasa feryād ider bir cāy-ı nā-hem-vāre āb
- 3 Görmedi rūyuñ güli mānendi bir rengīn varak
Gül-sitān-ı 'Adn'ı ey ħūrī gezenler bāb bāb
- 4 Bezm ider erbāb-ı bağ eyler terennüm 'andelīb
Şīşe-i mey ğonce ol meclisde naħl-i gül kebāb
- 5 Ķanuñı nūş eylesün şıħhatler olsun çeşm-i dūst
Ey Hüdāyī ħasteye ğāyet münāsibdūr şarāb

272a Ve Lehu

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)

- 1 Aḥbābımızuñ mūr-şifat yoluña ḥāküz
Ammā ki 'adū gözüñe pür-şîr-i jiyānuz
- 2 Başına belâyuz hele Nemrūd 'adūnuñ
Ol fîl ise biz peşşe-i bî-tâb u tevānuz
- 3 Cān virmez isek yoluña gerçekler içinde
Bu 'arşada biz da'vî-i 'aşkuñda yalanuz
- 4 Şeb-tâb-ı mişâlüz bu şebān-gāh-ı fenāda
Bir demde ki peydā isek ol demde nihānuz
- 5 Yūsuf olayuz Mışr-ı belāgātda Hüdāyî
Lāyık mı sitem-i dīde iḥvān-ı zemānuz

Ve Lehu

(Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1   Kaçsañ 'aceb mi sīneden āhū-yı Çīn'sin
Nāz eyleseñ saña yaraşur nāzenīnsin

- 2   Hoş geldüñ ey hamāme-i ferrūh peyām düst
Güyā ki peyk-i vahy-i Resül-i Emīn'sin

- 3   Sulţān-ı çār kaşr-ı sipenc ise mihrsin
İklīm-i heft-ħüsne şeh-i kām-bīnsin

- 4   Ey māh varma meclis-i a'dāya şem' var
İl saña dimesünler erāzil-nişīnsin

- 5   Göñlünde mesken eyledüñ ise Hüdāyī'nüñ
Mü'min mişāl sākin-i ħuld-ı berīnsin

Ve Lehu

(Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 'Uşşâkın öldüren şeh-i pür-kibr ü kînsin
Kâfir misin ki kı̇atil-i erbâb-ı dînsin
- 2 Ol şems-i evc-i işmete beñzetme kendüñi
Ey şem'-gâh olur ki erâzil-nişînsin
- 3 Zülfüñ harâmî çeşmüñ anuñ dîde-bânları
Zâlimdürür sen aña zahîr ü mu'însin
- 4 Merdümlük ile gözden ırağ olma bir nazâr
Nür-ı sevâd-ı dîde-i ehl-i yakînsin
- 5 'İsî gibi Hüdâyî kelâmuñda rûh var
Güyâ ki hem-dem-i dem-i Rûhu'l-Emîn'sin

Hüdāyī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Yine gül geldi olup hüsrev-i evreng-i çemen
İdelüm gel beru bülbül gibi āheng-i çemen
- 2 Sebze reng itdi zemīn ile zemān şafhasınuñ
Yazmağa naqş bahārı aña Erjeng-i çemen
- 3 Gün yüzüñle niçe bir tütula āyīne-i āb
Gāh olur kim tutar anuñ yüzüni reng-i çemen
- 4 Nice beñzer haṭ-ı ser-sebz ü muṭarrāña senüñ
Mu‘teber olur idi dil ki olur reng-i çemen
- 5 Dil-i maḥzūn-ı Hüdāyī gibi gördük de yüzüñ
Gülüp açıldı hemān ğonce-i dil teng-i çemen

Ve Lehu

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Bî-ķarār eylerdi her dem ğam beni cām olmasa
Göñlüm ārām eylemezdi bir dil-ārām olmasa
- 2 Pādişāhum rüşen olmazdı serāy-ı göñlümüñ
Dāğ-ı mihrüñ sīnede yer yer aña kām olmasa
- 3 Seyr-i bāğ-ı büstān itmezdi dil-beri göñül
Gül-şene varmazdı hergiz bir gül-endām olmasa
- 4 Cānuma minnet tutardı dil-berüñ bir būsesin
Ey göñül almağ olurdu yāre ibrām olmasa
- 5 Allah alamazıduñ göñlün Hüdāyī bendeñüñ
Ķāmetüñ cānā elif-ķaddüñ eger lām olmasa

Ve Lehu

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Kıl nazār hāline eşkini revān eyleyenüñ
Dem gelür ‘afv olunur suçları kân eyleyenüñ
- 2 ‘Aşkı ketm idemedüm koñ beni kân ağlayayın
Hāli budur ile sırrını ‘ayān eyleyenüñ
- 3 Nāşihā pendî ko var şüret-i zībāsına bak
Beni bu vech ile rüsvā-yı cihān eyleyenüñ
- 4 Laḫza geçmez ki müjen tîri gönülden geçimez
Ka‘be’dür cilve-gehi ṭay-ı mekân eyleyenüñ
- 5 Ey Hüdāyî seni bî-nām ü nişān itmekdür
Ġarazı tîr-i cefāsına nişān eyleyenüñ

272b Ğazel-i Merhūm Hūdāyī

(Mefā' ilūn Fe' ilātūn Mefā' ilūn Fe' ilūn)

- 1 Kitāb-ı hūsn-i nigāra bakup bir ehl-i nazar
Görünce sırr-ı dehānın didi vefīhi-nazar
- 2 Bizimle tīgūñ eger ola hem-dem ü hem-ser
Fedā anuñ yolına cism ü cān u dil hem ser
- 3 Kaşuñ kemānı kaçan ğamzeñ oğlarını seper
Kažāya uğraya kim eylemezse sīne siper
- 4 Kaçar perī gibi benden açup o şeh dāmen
Melekdürür şanasın uçmağa açar şeh-per
- 5 Düşerse cür'a gibi hāke n'ola 'āşık-ı mest
Kalur ayakda begüm kanda ise ehl-i hüner
- 6 Nevā-yı dil-keş ider nāy-ı nāle-i şī' rüm
Semā' idüp anı bezm-i felekde Zühre çalar

7 Hüdāyī ŧi' rüñi ğayra kıyās ider ħāsıd
Yanında pīleverüñ birdürür güherle ħacer

(Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün)

1 Döndürdi cism-i zerdümi derdüñle nāya za'f
Geldi o dem ki vire vücūdum fenāya za'f

2 Tañ mı olursa derd ile günden güne hilāl
Mıhr-i ruħuñdan ayrılalı geldi aya za'f

3 Bükdi benefşenüñ belini zülfüñüñ ħamı
Āħır o derdmendi düşürdi 'aşāya za'f

4 Yā Rabb bār-ı 'aşka kim eyler taħammüli
Yükletse vire şevr-i sipıhr ü sarāya za'f

5 Dilde 'aşā-yı tırüñedür i'timādımız
Çokdan şalardı ħāke bizi hem-çü sāye za'f

6 Ğam ħānesinde kaldı Hüdāyī ŧikeste-ħāl
Raħm eyle itmedin eşer ol mübtelāya za'f

Hüdāyī

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Cemālūñ Ka'be-i cān hācibinūñ kıble-i dildür
Şaf-ı ehl-i şafā cānā anuñçün saña māıldür
- 2 Görüp mir'āt-ı rüyuñ medh ider kand-i leb-i la'lüñ
Güzeller içre cānā tūṭı-i dil saña kãıldür
- 3 Müşerref itmede her cāyı ol mäh-ı serı'ü's-seyr
Meger şadr-ı maḥāfildür ya ḥod bedr-i menāzildür
- 4 Ğurūr itme tıtarısa dehri n'ola mihr-i ruḥsāruñ
Zemān-ı devlet-i ḥübı mişāl-i berķ-i 'ācildür
- 5 Hüdāyī pāy-ı 'aqlına 'ıķāl-ı 'aqlı bend itdi
Aña dīvāne dimeñ katı ma'ķül idi 'āķıldür

Hüdayî

(Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Hünî gözüñ ki hañçer-i müjgān elindedür
Bir demde eylese niçe biñ kan elindedür
- 2 Çāk olmasın mı dāmen-i zülfüñ gibi yaķam
Yıllardürür ki pençe-i mercān elindedür
- 3 Āzād iderse 'ār ide uçmağa sidreye
Dil murğı kim o serv-i hırāmān elindedür
- 4 Tutsam nigārimuñ n'ola baş üzre şānesin
Dāim anuñ o zülf-i perīşān elindedür
- 5 Almış eline hātem-i cām-ı lebin 'adū
Ol dīvdür ki mühr-i Süleymān elindedür
- 6 Dīdemdedür hayāl-i cemāl-i cemīl-i düst
Yūsuf gibi ki kefe-i mīzān elindedür

7 Her dem bahār-ı vaşf-ı ruhuñda Hüdāyī'nüñ
Gül gibi tāze defter ü dīvān elindedür

Hüdāyī

(Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün)

1 Ey dīde olursun kadem-i yāre güher-pāş
Çün sāğar-ı şahbā göreyin görme acı yaş

2 Nüş eyleyelüm mey olalım sīne-be-sīne
Gel kan yalaşup olalım ey māh qarındaş

3 Geh sāye şala geştelerin hākine çün serv
Haşr oldı şanup maķbereden kaldıralar baş

4 Raħm itmez iseñ şarşar-ı āh-ı seħerümle
Berbād ola çün rīg-i beyābān tağıla taş

5 Mihrüñden eger dönse n'ola kalb-i Hüdāyī
Ey Zāl-i felek er mi olur kimseye oynaş

273a Ğazel-i Hüdāyī

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Kimüñle şalınur ol serv-i ser-firāz ‘aceb
Kimüñ ҡolundadur ol çeşmi şāh-bāz ‘aceb
- 2 ‘Aceb ne hār ile açıldı bāğa ol ğonce
Kimüñ hevāsına uydı o çāre-sāz ‘aceb
- 3 Beni belā vü ğam ü derd ü miḡnet öldürdi
O ҡanķı ḡastesine oldı çāre-sāz ‘aceb
- 4 O nāzenīn cihānum kimüñle hem-demidi
Kim eyleri ki anuñ nāzına niyāz ‘aceb
- 5 Olup raķībe ҡarīb eyleyüp vefālar añā
Hüdāyī’den niye ki bunca iḡtirāz ‘aceb

Ġazel-i Hüdāyī

(Mefā'īlün Mefā'īlün Fa'ūlün)

- 1 İŖigũnde tenũm kıl pāre pāre
Olayın ħıdmetũnde pāre pāre
- 2 BaŖın kessen kesilmez zũlfı senden
Ta'alluğ itmiŖ ol zībā-'izāra
- 3 DũŖũpdũr dũrr-i mengũŖuñ meger kim
Miyān-ı baħr-i ħũsnũnden kenāra
- 4 İñende āħımız almasun ol Ŗem'
ŖaĖınsun nesne dũymez rũzigāra
- 5 TũtuŖdı kũŖt-gĩr-i 'aŖĖ ile dil
Hũdāyī idelũm Allah oñara

Hüdāyī-i Merḥūm

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Vaşf ider cām-ı güher-rīzūñ meger la'l-i şarāb
Toldurur dürr-i hoş-āb ile müdām aǵzın Cenāb
- 2 Müflis-i mestüm düşüp kıalsam n'ola mey-ḥānede
Bāde-i 'aşkuñ beni yakdı katı ḥālüm ḥarāb
- 3 'Adn-i kūyuñda beni şaymazsın adam yirine
Hey kıyāmet yāduña gelmez meger yevmü'l-ḥisāb
- 4 Şöyle devr itdür ki ke's-i pür-ḥabābı sākıyā
Seyrine reşk eylesün anuñ sipihr-i nüh-ķıbāb
- 5 Dirhem-i eşkin Hüdāyī şu gibi ḥarc eyledi
Dergeh-i 'ālāña ey şeh eyleyince intisāb

Hüdâyî

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Mişâl-i Ka'be eyâ nûr-ı dîde-i 'uşşâk
Gören cemâlüñi müştâk görmeyen müştâk
- 2 Reh-i vişâlüñ irürdi gönül nihâyetine
İlişmeyeydi eger dâmenine hâr-ı firâk
- 3 Mey iç hücûm idicek ef'î-i ğam u ğuşşa
Ki ejdehâları ey dil zebûn ider tiryâk
- 4 Seni helâk iderim dirse şâd olur cânım
Sevindürür nitekim 'abdi müjde-i i'tâk
- 5 Zekât-ı vaşluñı aġyâra müsteħâk göresin
O deñlü yok mı Hüdâyî kuluñda istiħkâk

Hüdāyī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 'Āşık olmuş dil-berüm bir yār-i bī-hemtā iken
Bülbül olmuş bāğ-ı 'aşka ğonce-i zībā iken
- 2 Bende-i ednāsı olmuş bir güzeller şāhınuñ
Pāye-i kıadd-i bülendi sidreden a'lāyiken
- 3 Bir şacı müşğīnüñ almış başına sevdāsını
Halk-ı 'ālem zülfüne āşüfte vü şeydāyiken
- 4 Hükme geçmez emrine rām itmege ol serveri
Şekl-i ebrūsı berāt-ı hüsüne tuğrayiken
- 5 Tolanur her gice varup ol mehüñ menzillerin
Şubh-ı hüsne ruğları mihr-i cihān-ārāyiken
- 6 Ey Hüdāyī hamdülillah böyle gördük ol mehi
Dem-be-dem 'uşşāka kārı nāz ü istiğnāyiken

Ġazel-i Hüdāyī

(Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün)

- 1 Leblerüñdür hayātuma bā' iş
And içersem de olmazam hāniş
- 2 Bezme gel şoĥbet idelüm şāhum
Bende şāni vü cām-ı mey şāliş
- 3 Gitdi Yūsuf serīr-i ĥüsne seni
Ol 'Azīz itdi mālīk-i vāriş
- 4 Ādemi ĥāşıl eylemez bu kār
Mezra' -ı dehre olmaya ĥāriş
- 5 Görme aġyārıla Hüdāyī'yi bir
Bu qadīmī kuluñdur ol ĥādiş

273b Hüdâyî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Yağan şehr-i sipihri âteş-i âh-ı derūnumdur
Yıkan bünyādını āhir bu enhār-ı 'uyūnumdur
- 2 Meges deñlü vücūdum yok velî 'anķā-yı 'aşķum ben
Ser-i Ķāf-ı maħabbet kūşe-i şabr u sūkūnumdur
- 3 Bi-ħamdillah demüñde āb-ı rūy-ı ehl-i derdüm ben
Güvāhum çeşm-i nem-nāk ü sirişk-i lāle-gūnumdur
- 4 Zebānuñ nāşihā ĥiddetde olsa tīşe-i Ferhād
Eşer itmez dil-i Mecnūn'a hengām-ı cūnūnumdur
- 5 Ķalem-veş dil-şikest ü zār u ser-gerdān iden her dem
Hüdāyî'yem benüm o baħt-ı siyāh ser-nigūnumdur

Ve Lehu

(Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fa'ülün)

- 1 Dil şavma'a-i tende lisān serde nigārā
Meşgūl senūñ zikrūñe sırren ü cehārā
- 2 Yā Rab ne'aceb nūr olur ol mihr-i ruḥı kim
Andan uyarır meş'alesin māh-ı şeb-ārā
- 3 Ey ğamzesi Mūsī lebi 'İsī seni görse
İmāna gele cümle Yehūda vü Naşārā
- 4 Dāra çekilürken didi Manşūr ser-efrāz
Bu rif'at-i ḥayl ü ḥaşemi görmedi Dārā
- 5 Ğamdan gönül āh eyleme kim āb-ı ḥayātuñ
Zulmetdedürür meskeni leylen ü nehārā
- 6 Yārā cigerüm ğamzelerin tıĝ-ı ğamuñdan
Yārānuma şerḥ eylemege dil katı bārā

7 Kūyuñda Һuzūr ile yatur Һaste Hūdāyī
Ger pister aña Һār ola bālīn ola Һārā

Ve Lehu

(Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün)

1 Meyl itme ey dil ol güle kim niçe Һārı var
Meyl eyleme o ğonce ki yanında mārı var

2 Her 'İsī-i Һuceste-nefes kim zühūr ider
Görseñ anuñ yanınca yürür bir Һımārı var

3 Devrūñ egerçi mey gibi bir ğam güzārı yok
Anuñ daħi soñuñda 'azāb-ı Һumārı var

4 Nādān dil atsa ey dil-i dānā ne ğam saña
Taş atılır şu naħle ki anuñ ü bārı var

5 Raħm it ki seng-i cevr ile Һaste Hūdāyī'nüñ
Āyīne-i Һabī'atinüñ inkisārı var

Ve Lehu

(Mef'ülü Fā'ilätü Mef'ülü Fā'ilün)

- 1 Devr-i ruhuñda bulmayıcak i'tibār şems
Başını aldı eyledi terk-i diyār şems
- 2 Şanma şu'aidır görünen halk-ı 'āleme
Barmaqla gösterür seni ey şehriyār şems
- 3 Beñzüm şararsa mihr-i ruhuñla 'aceb midür
Şalduğda hāke pertev ider zer-nigār şems
- 4 Düşmezdi hāke ditreyü berg-i hazān gibi
'Aşkuñ tebiyle olmasa zerd ü nizār şems
- 5 Bir māha sāye-veş yine oldum fütāde kim
Ser-geştedür hevāsı ile zerre-vār şems
- 6 El içre rüy-ı Aḥmed ü Muḥtār'dur hemān
Olsa seher şafağda kaçan āşikār şems

7 Āh eylerem Hüdāyī görüp ḥüsnün ol mehūñ
Ehl-i başirete görünür her şerār-ı şems

Ve Lehu

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Sāḳiyā la‘l-i revān-baḥşūñe beñzetdi meger
Pīr-i mey-ḥāne meyin üstüne dir dir ditrer

2 Öykünürmüş ḥaṭūñ içre ruḥuña hāle vü māh
Kişi kem olmaz idi dāiresin bilse eger

3 Bakma gün yüzlülere didüm idi eslemedūñ
Ey gözüm ağla görem kim olasın daḥi beter

4 Beni bī-ḥoş görür ‘aşḳ meyinden her dem
Şu seper yüzüme merdümlik ider dāde-i ter

5 Umaruz āb-ı ‘inebden yine sāḡar pür ola
Pāk sözdür bu şu aḳduḡı yire yine aḳar

- 6 Dişlerüñ vaşf ideli bende Hüdâyî şâhum
Baħr-i nazmı dil-i deryâ gibi pür dür ü güher

274a Hüdâyî-i Burüsevî

(Mef'ülü Fâ'ilätü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Fıkr-i miyânuñ eylemek ince hayâldür
Râz-ı dehânuñ añlayı bilmek muhâldür
- 2 Ğam çekme bâr-ı miħnet-i dil-berden ey gönül
Şâyet teraħħum ide görüp ihtimâldür
- 3 Her rûz-ı vuşlatuñ soñu şâm-ı firâkdür
Her şādılığüñ âhiri lâ-büd melâldür
- 4 Ey hâce-i cemâl ayağüñ tozu gevherin
Sürsem 'aceb mi gözlerüme 'ayn-ı mâldür
- 5 Zâhid gözetdigüm koyup evkât-ı hamseyi
Bu zülf ü 'arız u kad ü bu hatt u hâldür

6 Cām-ı mey içre aşlarınıñ ‘aksi sākıyā
Gūyā şafak içinde görünür hilāldür

7 Gün gibi başı göklere irse Hüdāyī’nüñ
Yine yoluñda sāye-şıfat pāy-māldür

Hüdāyī

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

1 Dil murğı kim o serv-i hırāmān elindedür
Şehbāzdur ki şāh Süleymān elindedür

2 Kūyuñ gubarı çeşm-i remed dīdeden ırak
Şol tūtıyādürür ki Şıfāhān elindedür

3 Kim bile kimlerüñ gözünüñ kanlu yaşıdur
Şol hācenüñ ki sübhā-i mercān elindedür

4 Ya‘kūb taşlar ile n’ola dögse sīnesin
Yūsuf-ı Mışır’da kefe-i mīzān elindedür

5 Çevgān-ı āhı ki şakın ey meh Hüdāyī'nüñ
Kūy-ı sipihr eylese gāltān elindedür

Hüdāyī

(Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün)

(Fā' ilātün “ “ Fa' lün)

1 Hāceye māl ü faķire leb-i cānānı lezīz
Bu meşeldür ki olur her kişiyeye cānı lezīz

2 Öldür aġyāruñı gönder bize helvāsından
Pādişāhuñ fuķarāya olur ihsānı lezīz

3 Gül şeker leblerüñüñ medħin oқurlarsa olur
Tūṭınin nūkteleri bülbülüñ elhānı lezīz

4 Telḡ-kām-ı lebüñüz māl-i ķand-i lebüñüz
Severüz mü' minüz ey luṭf u kerem-kānı lezīz

5 Şol ķadar tatlu gelür teşne Hüdāyī'ye lebüñ
Hızr'a gelmez o ķadar çeşme-i ḡayvānı lezīz

Hüdāyī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Eylemez ihlāş-ı Hakk'ı kimseler cānı ḥalāş
Yā kaşuñdan eyleseñ ol tır-i müjgānı ḥalāş
- 2 Murğ-ı cānı tenden uçurdu gelüp derd ü gamuñ
Şanki bir maḥbūsı geldi itdi yārānı ḥalāş
- 3 Dil-rübāluk vaḳtidür ey Hızr-ı vaşl-ı yār iriş
Eyle bu müstağrak-ı deryā-yı hicrānı ḥalāş
- 4 Dest-i a' dādan dilā alduñsa ol meh-pāreyi
Bilmiş ol şeytān elinden itdüñ imānı ḥalāş
- 5 Ḥār-ı cevr-i dest-i hecrüñde Hüdāyī derd-mend
Āferīn eylerse dāmān u girībānı ḥalāş

274b Nazîre-i Nālî Çelebi

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Maḥabbet deştinin Mecnûn-ı ser-gerdānıyuz cānā
Belā kühsārınuñ Ferhād'ı bî-sāmānıyuz cānā
- 2 Pür itdi çeşmüm içre çün ḥayāl-i la'î ü dendānuñ
Ne dürrün bahrıyüz biz gör ne gevher-kānıdur cānā
- 3 Hülüş ile muķîm olduk 'ubūdiyyet maķāmında
Müsāfir-ḥāne-i 'aşkuñ bugün mihmānıyuz cānā
- 4 Bizi rıtl-ı girānile ağırlar pîr-i mey-ḥāne
Müdāmı biz anuñ şermende-i iḥsānıyuz cānā
- 5 Tek olsun Nālî-i bî-dil efendi ḥıdmete lāyık
Der-i devlet-me'ābın bende-i fermānıyuz cānā

Nazîre-i Nev'î

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Ne dehrüñ bendesi ne şâh-ı 'alışānıyuz cānā
Esîrüñ olalı mülk-i ğamuñ sultānıyuz cānā
- 2 Bizi añlar ğam-ı 'aşkuñda bir künc-i ferāgat yok
Bu meydān-ı belānuñ kûy-ı ser-gerdānıyuz cānā
- 3 Feraħdan aĝlaruz ğamdan güler bir özge abdāluz
Lebûñle ĥatıñuñ geh mest ü geh ĥayrānıyuz cānā
- 4 Vuħuş-ı vahşıla gündüz müsāfir kûh-ı şahrāda
Gülāb-ı kûyuñuñ şeb-tā seħer mihmānıyuz cānā
- 5 Olaldan ĥalkā-i zülfüñle Nev'î bî- ser ü sāmān
Maħabbet bezminüñ ser-ħalkā-i rindānıyuz cānā

Nazîre-i Merhûm Fûrûgîyü'l-Kâdî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Diyâr-ı gûşşanuñ sultân-ı 'alışānıyuz cānā
Esîr-i 'aşk olalı 'ālemüñ sultānıyuz cānā
- 2 Döner başum qarārum yok aqar eşk-i firāvānum
Melāmet bāğınuñ dolāb-ı ser-gerdānıyuz cānā
- 3 Mürîd-i hân-kāh-ı pîr-i 'aşk olsam 'aceb midür
Ġubār-ı haţţ-ı yārüñ vāle vü hayrānıyuz cānā
- 4 Göñüller dāğla pürdür ġam-ı hāl-i 'izāruñla
Belā şahrāsınuñ şan lāle-i nu'mān'ıyuz cānā
- 5 Fûrûgî gibi hiç eksik degül dilden siyāh-ı ġam
Şeh-i derd ü belānuñ bende-i fermānıyuz cānā

Bākī Efendi

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Ezelden şāh-ı 'aşkuñ bende-i fermānıyuz cānā
Maḥabbet mülkünüñ sultān-ı 'ālī-şānıyuz cānā
- 2 Seḥāb-ı lutfuñ ābın teşne-dillerden dirġ itme
Bu deştüñ bağı yanmış lāle-i nu'mānıyuz cānā
- 3 Zemāne bizde gevher sezdügiçün dil-ḥırāş eyler
Anuñ çün bağırmuz ḥündur ma'ārif kānıyuz cānā
- 4 Mükedder kılmason gerd-i küdüret çeşme-i cānı
Bilürsün āb-ı rüy-ı milket-i 'Oşmānıyuz cānā
- 5 Cihānı cām-ı nazmum şi'r-i Bākī gibi devr eyler
Bu dehrüñ şimdi biz de Cāmī-i devrānıyuz cānā

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Çekelden cām-ı 'aşkı ālemüñ sultānıyuz cānā
Maḥabbet bezminüñ ser-ḥalka-i rindānıyuz cānā

- 2 Der-i pîr-i muğânın hıdmetinden dönmezüz hergiz
Kadîmi ol kapunuñ bende-i fermâniyuz cānā
- 3 Semā' ile dem urşağ n'ola biz nāy-i maḥabbetden
Ezelden bezm-i 'aşkuñ mest-i ser-gerdāniyuz cānā
- 4 Lebūñ esrārınıñ keyfiyyetin bizden su'āl itme
Niçe demlerdürür bizde anuñ ḥarmāniyuz cānā
- 5 N'ola Şehnāme gibi şi'r-i Yümnī bulsa rağbetler
Bu 'aşruñ biz daḥi Firdevsī-i devrāniyuz cānā

275a Ğazel-i Maḳālī

(Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Dil-ḥānesin ğam-ı ruḥ-ı cānān açar ḳapar
Ḥalvet- serāy-ı ḥāşını sultān açar ḳapar
- 2 Seyr itdürür iki dizi lü'lü-yı şāh-vār
La'l-i lebūñ ki ḥoḳḳa-i mercān açar ḳapar

3 Şeh-perlerini nâz ile şâhîn-i çeşm-i yâr
Cân murğınuñ şikârına her ân açar kıpar

4 Der-bānuñ olmuş ey şanem ağıyâr-ı bed-likā
Hayfā ki bāb-ı cenneti şeytān açar kıpar

5 Nazmuñ Maķālī komadı raġbet cevāhire
Şarrāf-ı dehr bir kıur dükķān açar kıpar

Ėazel-i Bāķī Efendi Berāy-ı Merħūm Sulţān Murād Hān

(Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

1 İrdi nesīm nefħa-i 'anber şemīm ile
Etrāf-ı bāġ u rāġ pür oldu nesīm ile

2 Yaklaşdı ol ki bād ola enfās-ı 'İsevī
Şāh-ı gül ide baħş dıraht-ı Kelīm ile

3 'Āķil odur ki şimdi kıoyup pend-i nāsiħi
'Ayş u tena'um eyleye kıavl-i ĥakīm ile

- 4 Urman gedā-yı kŭy-ı ħarābāta seng-i ta'n
Ꞑoñ anı kendü ħāline Rabb-i Raḥīm ile
- 5 Devrān nihāl-i servi saña benzedem diyu
Besler kenār-ı cŭyda nāz u na'īm ile
- 6 Ḥüsnüñ kemāle irdügin işbāt ider ħatuñ
Āyāt-ı beyyināt-ı Kelām-ı ḳadīm ile
- 7 Toldurdı gerçi cŭd u seḫā gösterüp felek
Ceyb-i cibāl ü dāmen-i şaḫrāyı sīm ile
- 8 Bāḳī velīk biz felek-i dŭn-nevāzdan
Müstağniyüz mürüvvet-i şāh-ı Kerīm ile
- 9 Minnet Ḥudā'ya baḫt müsā'id sitāre yār
İḳbāl-i Ḥān Murād-ı sa'ādet-nedīm ile

Maḳālī

(Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Dil oldu tīġ-ı hecrüñile yāre yāre gel
Luṭf ile eyle merhem-i vaşluñla çāre gel
- 2 Bu ḳaṭre ḳaṭre ḳan ile dolmuş derūnumı
Döndürme sīb-i ġabġabuñ için kenāre gel
- 3 Sen bir nihāl-i ḳāmet-i mevzūn hırāmsın
Ṭurma miyān-ı hār u ḥas içre kenāre gel
- 4 'Uzlet-nişīn-i zāviye-i künc-i miḥnetüm
Luṭf it nevāle-i keremüñden bu zāre gel
- 5 Altuna baḳmaḳ ile feraḥ bulmaġ isteseñ
Ruḥsāre-i Maḳālī'ye eyle nazāra gel

Nazîre-i Kāmî

(Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Cüy oldı seyl-i eşk-i leb-i cüy-bäre gel
Ey serv-i mû-miyānum esirge kenāre gel
- 2 Cān naqdı elde la'lüñe teslîme muntazır
Doymaz dil-i za'îf elem-i intizāre gel
- 3 Hāk-i haķîre dürler olur kimyā-yı nazār
Ey mäh-ı manzar eyle baña bir nazāra gel
- 4 Uyma raķîbe olma sebeb āh ü zāruma
Bir şem'-i cem'i karşı meh-i rüzgāre gel
- 5 Şordı hasūdlar seni çün şehr-i yārdan
Kāmî figānlar eyle der-i şehr-i yāre gel

Maḳālī

(Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün)

- 1 Görünce sevdi gönül bir büt-i Muḥammed nām
Sevād-ı küfr-i ser-i zülf-i revnaḳ-ı İslām
- 2 Gören dü çeşmini dir tāk-i ebrüvānuñda
Neden bu mest bu miḥrāba geçdi oldı imām
- 3 Sükün-ı şabrumı aldı ebu'l- 'aceb ḥarekāt
Şu gibi gönülüm ağıtdı o serv taraḫa ḫırām
- 4 Niçün o māh kaçır berk-ı tıḡ-ı āhumdan
Meger şanur ben o mevzün-nihāl-i serve kıyām
- 5 Maḳālī idemedüñ ḫüsni āyetin tefsīr
Hemān burada gerekdür ki ola ḫatm-i Kelām

275b Hāletī Efendi

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Dil-i mecnūnumı kaşd eyleyen naqqāş-ı taşvīre
Yārin zūlf-i girih-gīrin ya nice çekdi zencīre
- 2 O yārūñ kirpigiyle ğamzesinden ihtirāz eyle
Şağın kim karşı varmak olmaz ey dil tır ü şemşīre
- 3 Dil-i şad-çāk-ı 'āşık şāneye reşk itmek olımaz
Huşūşā ol zemān kim gire ol zūlf-i girih-gīre
- 4 Umaruz kim şala mihr-i hidāyet 'ākıbet pertev
Zulām tılmamızıla hāne-i dil kılmaya tīre
- 5 Bu beş beyti eger ey Hāletī görmek naşīb olsa
Muqarrer kordı şāhib hamseler el arkasın yire

Ġazel-i 'Ulvī

(Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün)

- 1 Çemende sünbüli zülf-i nigāra beñzetedüm
Nesīm-i şubhı dil-i bī-ķarāra beñzetedüm
- 2 Uçar hevāyıla bir tāze berg-i gül gördüm
Semend-i hüsñile ol gül' -izāra beñzetedüm
- 3 Şitā-yı şedd ideni ğam şebine beñzedicek
Bahār-ı gül-şen-i dehri nehāra beñzetedüm
- 4 Hilāli gördüm ıraķdan giceyle dıķķat idüp
Kirişme-i ser-i ebrūyı yāre beñzetedüm
- 5 Ruķ-ı nigār-ı ħat-ı müşk-fāmla 'Ulvī
Benefşe-i zāra aķan cūy-bāra beñzetedüm

Ġazel-i Bākī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Olmayaydum 'āleme aşkuñla rüsvā kāşki
Gülmeyeydi ħālüme hecrüñde a' dā kāşki
- 2 Zāhide 'aşkuñ ġamın hem-ħāl şandum söyledüm
Kılmayaydum derdümi bī -derde ifşā kāşki
- 3 Ġam çeken māl ü metā' -ı dehr-i bī -bünyād için
Niydügin bilse me' āl-i māl-i dünyā kāşki
- 4 'Aşķ ile ser-mest olan bilmez dü ālemden ħaber
Aña hergiz olmasa dünyā vü 'uķbā kāşki
- 5 Maħrem-i esrār-ı ma' nā hem-zebān-ı ħāl yoķ
'Aşķ sırrın kılmasañ Bākī hüveydā kāşki

Bākī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Firkatüñde göñlüm eglerdüm gül-i gül-zārıla
Gül de gitdi yaluñuz aldum amuñda zārıla
- 2 Devlet anuñ kim ayāl-i yār ola eglencesi
urrem ol dem kim geer endiesi dil-dārıla
- 3 ān-ı ihsān-ı firāvān ekdi irīn sözlerüñ
Ni' metu'llāhī lere ol la' l-i ekker-bārıla
- 4 Rūşen irdi gün gibi āşār-ı üsn-i al' atuñ
Nūr-başīler erāgın pertev-i envārıla
- 5 ılmaz ey Bākī hevā-yı bāğ u meyl-i büstān
Gül-şen-i Firdevs ola ātır ayāl-i yārıla

Bākī

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Niçe bir mübtelā-yı 'aşqa hicrānı belā olsun
İlāhī kendü gibi bī-vefāya mübtelā olsun
- 2 Hemān ol Yūsuf-ı şānī iner ancağ terāzūdan
'Adıl olmaz gerekse iki 'ālem bir yana olsun
- 3 Çemende bülbül āvāzı naşīhat diñledür mi gör
Bahār olsun yine āfāk pür-sīt u şadā olsun
- 4 Tehī-dest olsañ ey rind-i gedā çekme elem elde
Zer-i sürh olmasun gül-gün şarāb-ı dil-güşā olsun
- 5 Yine Bākī visālūñ günlerin görsün gözüm nūrı
Ġubār-ı āsitānuñ çeşm-i cāna tūtiyā olsun

Bākī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Ağlayup inlemeden derd ile dolāb gibi
Oldı çihremde yaşum yolları mīzāb gibi
- 2 Ağlamakdan gam-ı hicrān ile bī-hūş oldum
‘Aqlumı kanlu yaşum aldı mey-i nāb gibi
- 3 Göñlümi rüşen ider şu‘le-i dāğ-ı ‘aşkuñ
Pertev-i meş‘ale-i mihr-i cihān-tāb gibi
- 4 Bād gīsūların açduqca görünür ruḥ-ı yār
Bāğ-ı cennetde açılmış gül-i sīr-āb gibi
- 5 Şāyed ol serv-i kenāre getürem ey Bākī
Varayın ayāğına yüz süreyin āb gibi

276a Tahmīs-i Muṣṭafā Ğazel-i Kāmī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Sāye-i lutfuñda 'uṣṣāka himāyet yok mıdur
Hākle yeksānuñ olana ri'āyet yok mıdur
Rāh-ı 'aşkuñ pāy-māline mürüvvet yok mıdur
Pāyüñe yüz sürmege ben hāke himmet yok mıdur
'Āşık-ı bī-çäreñe gibi hergiz 'ināyet yok mıdur
- 2 Ey saçı sünbül ruḥı gül lebleri mül lāle ḥad
Cevr-i bī-dādın çeker üftāde diller lā...
Şānuña lāyık degül rahm eyle sulṭānum meded
Cevrile 'uṣṣākuñ öldürdüñ bugün ey serv-ḳad
Ḳādı olmaz mı Hüdā yārın ḳıyāmet yok mıdur
- 3 Şūfī-i ḥar dir imiş da'vā idüp bī-iştibāh
Merd-i düzāḥdur diyu rindān için eyler güvāh
Bende-i 'āsī umar her dem ola luṭf-ı İlāh
Mey içüp maḥbüb sevmek tūtalum olmuş günāh
Halk içinde zāhidā hergiz zerafet yok mıdur

4 Kātib-i kudret ezelde ‘aşkı terkīm eylemiş
Zümre-i ‘uşşāka bu ma‘nā-yı tafhīm eylemiş
Gör hadīs-i Leylī-i Mecnūn’a ta‘līm eylemiş
Cānını Şīrīn için Ferhād teslīm eylemiş
Ben kuluñda Hüsrevā ol deñlü gayret yok mıdur

5 Muştafā gam yime şabr eyle belā vü miḥnete
İrişince āsitān-ı dil-rübāda ‘izzete
Hāk-i pāyine yüz urmak dileriseñ rif‘ate
Baş koyanlar işigine irdiler hep devlete
Kāmiyā yoḥsa senüñ başuñda devlet yok mıdur

Tahmīs-i Ānī Ğazel-i Nev‘ī

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

1 Sīnedeñ kaçsañ ne var rūḥ-ı musavversin hele
Tañ degül aḥşamlamazsañ mihr-i enversin hele
Añladursuñ ‘andelībüñ bir gül-i tersin hele
Nāz iderseñ yāraşur mümtāz dil-bersin hele
Öldürürseñ gam degül sultān-ı kişversen hele

2 Rāstī kūçe-i ser-ā-ser āleme maṭlūb sen
Der-kenār olmaz nihāl-i tāze vü mergūb sen
Hūbdur senden gelen ‘uṣṣāka zīrā hūb sen
Gelemezsın ũiveden bir gonce-i maḥbūb sen
Söylemezseñ nāzdan rūḥ-ı musavversen hele

3 Ārız-ı mehtābıla ũems ü kāmersin dūstum
Evc-i ḥüsnüñ māhı sen nūr-ı baũar sen dūstum
Gonce-i bāğ-ı dil-i ehl-i nazar sen dūstum
Ḥande kılsa vechi var gül-berg-i ter sen dūstum
‘İũveler kılsa düşer bir nāz perversen hele

4 Çekmedi kad-kāmetüñ gibi nihāl-i būstān
Buldı revnaḵ serv-i dil-cūyuñla naḥl-i erguvān
Rāḥat-ı cān sen otursuñ ṭursuñ āũüb-ı cihān
ũaḵınup seyr eylesüñ naḥl-i ũanavbersen hele

276b Muḥammes-i Raḥmī Çelebi

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün)

1 Ğaraż sūzişdürür bir māh-ı ũehr-āũüb sevmekden
Ṭalebdür ṭālibe maḵşūd olan maṭlūb sevmekden

Hakikatdür bilür 'aşık olan mergüb sevmekden
Temennā-yı vişāl itmek degüldür hūb sevmekden
Ġaraż bir haz-ı rūhānīdürür maħbūb sevmekden

2 Kul oldum sākiyā cām-ı şarāb-ı hūş-güvār için
Meded düşdüm şafā-yı la'lı-i cān-baħş-ı nigār için
Esir-i bāgbān oldum hevā-yı lāle-zār için
Mürīd-i pīr-i 'aşk olsam 'aceb mi yādigār için
Kişi bir cezbe hāşıl itmedür meczūb sevmekden

3 Seher nezzāre-i ebrū-yı yār-i dil-sitān itdüm
Nihān itdi yüzün burka' şalup bilsem aña n'itdüm
Bir āh-ı sūz nāk idüp cihānı pūr-duħān itdüm
Yüzüme dest-mālum ebr-veş tutdum figān itdüm
Hilāl-āsā bugün bir şāhid-i maħbūb sevmekden

4 Nazardan gāyet oldu gün gibi ol kāsım-ı hāver
Şeb-i miħnetde kaldı dil gam u guşsa ile mużtar
Çerāğ-ı dīde oldu giryeden bī-lem'a-i bī-fer
Belā vü derd-i hecre bıkmayup dil nāleler eyler
'Alīl oldu nitekim Yūsuf'ı Ya'kūb sevmekden

- 5 Göñülden ‘āşık-ı ser-geşte-i ‘aşk-ı nigār olup
Şarardum nā-tüvān oldum ğam-ı hecriyle zār olup
Tolanup taraf-ı kevn-i çarḥ gibi bī-ķarār olup
Dögersem Raḥmiyā sīnem ‘aceb mi zerd ü zār olup
Bugün bir sīm-ten-i ‘Uzzā güzel maḥbūb sevmekden

Tesdīs-i ‘İzārī

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 La‘lüh ey ‘İsī-nefes rūḥ-ı ten-i bīmār imiş
Handeñ ey gülşādi-i şevķ-i dil-i ğam-ḥār imiş
Dest būsuh ārzū-yı ḥātır-ı efķār imiş
Sensizin dünyāya bakmak ḥāşılı düşvār imiş
Ḥāk-pāyüh tūtiyā-i dīde-i ḥūn-bār imiş
Ḥamdulillah kim göricek gözlerimiz var imiş
- 2 Şaldı ben āvāre-i hicrāna çarḥ-ı rūzigār
Bād-veş gitdüm diyār-ı ğurbete bī-iḥtiyār
Ḥamdulillah sağ esen irgürdi yine rūzigār
Ağlayup ayağına düşdüm didüm ey gül-‘izār
Ḥāk-pāyüh tūtiyā-i dīde-i ḥūn-bār imiş
Ḥamdulillah kim göricek gözlerimiz var imiş

- 3 Yitirüp sen dür-i bî-hem-tâyı gözden nâ-gehân
Cüst ü cüy içün sirişküm yollara düşdi revân
Gözine toķundı nâgeh hâk-pâyüñdan nişân
Eyledi ol şevkıla bu maţla‘ı vird-i zebân
Hâk-pâyüñ tûtiyâ-i dîde-i hûn-bâr imiş
Hamdulillah kim göricek gözlerimiz var imiş
- 4 Mâni‘ iken vaşl-ı dil-dârına çarĥ-ı pîre-zen
Hâr-ı miĥnet görünürken gözine her bir diken
Nâzıla göz dikilür Şîrin’i müşgîn Kûhken
Yüzünü topraĥa sürdi didi kim ey ĥamze-zen
Hâk-pâyüñ tûtiyâ-i dîde-i hûn-bâr imiş
Hamdulillah kim göricek gözlerimiz var imiş
- 5 Görmez oldu hâk-pâyüñ ser ‘izârınuñ gözi
Farĥ idemezdi şeb-i tār ile rûşen gündüzi
İrdi iķbâle şabâ ile ayaĥınuñ tozı
Dîdesin rûşen görüp ĥamd itdi didi bu sözi
Hâk-pâyüñ tûtiyâ-i dîde-i hûn-bâr imiş
Hamdulillah kim göricek gözlerimiz var imiş

277a Tesdīs-i ‘Azmi Efendi

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Mihr ü meh baña hevādār olduğıçün n’eylesün
Yāverüm çarh-ı sitemkār olduğıçün n’eylesün
Dīde -bānum necm-i seyyār olduğıçün n’eylesün
Yār-ı ğam-hārum şeb-i tār olduğıçün n’eylesün
Baht uyur bu dīde bī-dār olduğıçün n’eylesün
Tāli‘üm yār olmadı yār olduğıçün n’eylesün
- 2 Mihver-i maqşūdum üzre dönmedi hergiz felek
Eyler āzürde cihān halkın fiġānum haşre dek
Kānde sevķ eyler beni bilmem sitārem giderek
Añlar aḥvālüm gören lāzım degül şerḥ eylemek
Baht uyur bu dīde bī-dār olduğıçün n’eylesün
Tāli‘üm yār olmadı yār olduğıçün n’eylesün
- 3 Tīġ-ı hicrānile baġrum dem mi var ḥün olmaya
Laḫza mı var ḥātırım ğuşşayla maḫzün olmaya
Yok ki bir sā‘at daḫi ḥālüm diġer-ġün olmaya
ġün mi vardur derd-i dil maḫzünüm efzün olmaya
Baht uyur bu dīde bī-dār olduğıçün n’eylesün

Ṭālī'üm yār olmadı yār olduğıçün n'eylesün

- 4 'Aşk-ı yār için ider a'dā teḳāzā bir yaña
Seng-i ṭa'nıyla urur eṭfāl-i dünyā bir yaña
Ara yerde ḳalmıřum çāre-i tenhā bir yaña
Ser-zenişler ḳılmada 'unf ile a'dā bir yaña
Baḥt uyur bu dīde bī-dār olduğıçün n'eylesün
Ṭālī'üm yār olmadı yār olduğıçün n'eylesün

- 5 'Azmiyā ālāyış-ı gerdüne oldum mübtelā
Her ṭarafdan başuma yağmur gibi yağar belā
Gitti olmadı dil-i mecrūḥuma hergiz devā
Senden olur baña olursa 'ināyet ey Ḥüdā
Baḥt uyur bu dīde bī-dār olduğıçün n'eylesün
Ṭālī'üm yār olmadı yār olduğıçün n'eylesün

Tesdīs-i Sā'ī-i Merḥūm

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün)

- 1 Yār māil aña ağıyār olduğıçün n'eylesün
Gül ṭaḳılur yanına ḥār olduğıçün n'eylesün
'Aşk ḳātil cān bī-mār olduğıçün n'eylesün

Düst-ı bî-pervâ dil-i zâr olduğıçün n'eylesün

Baht uyur bu dîde bî-dâr olduğıçün n'eylesün

Ṭâli'üm yâr olmadı yâr olduğıçün n'eylesün

2 Kūyuna varsam o māhı görmeğıçün bir nazār

Ḥāk-rāhından şabā bir zerre göstermez eşer

Ḥāb girmez gözüne hicrānıla şebtā-seher

Gice kalsam işigi taşını yaşdaşsam eger

Baht uyur bu dîde bî-dâr olduğıçün n'eylesün

Ṭâli'üm yâr olmadı yâr olduğıçün n'eylesün

3 Ben kıyās eylerdüm ol meh mihrībān ola baña

Hem-dem ü hem-zār yâr-ı dil-sitān ola baña

Vaşf-ı la'li rüz u şeb vird-i zebān ola baña

Kim dir idi dil alup āşüb-ı cān ola baña

Baht uyur bu dîde bî-dâr olduğıçün n'eylesün

Ṭâli'üm yâr olmadı yâr olduğıçün n'eylesün

4 Kılmağa sahn-ı çemende cūy-veş geşt ü güzār

Eyledük ol māh-sīmā ile dün kavlı ü qarār

Yollarında kaldı nergis gibi çeşm-i intizār

Gelmedi beñzer ki ḥāb-ı nāza vardı ol nigār

Baht uyur bu dīde bī-dār olduğıçün n'eylesün

Ṭālī'üm yār olmadı yār olduğıçün n'eylesün

5 Cevr iden şanma ki yār-ı dil-sitānumdur benüm

Zulm iden Sā'ī'ye şāh-ı kāmranımdur benüm

Yār olan baña bu cism-i nā-tüvānumdur benüm

Dāimā bu şī'r-i ter vird-i zebānumdur benüm

Baht uyur bu dīde bī-dār olduğıçün n'eylesün

Ṭālī'üm yār olmadı yār olduğıçün n'eylesün

277b Tahmīs-i Sā'ī Ğazel-i Yahyā

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

1 Çekildi ol gül-i bāğ-ı letāfet şehr-i gül-şenden

Ṭolandı ol sa'adet āfitābı çeşm-i rüşenden

Cihānı eyledüm āzürde dil feryād u şīvenden

Uçurdum murğ-ı cānı āşiyān-ı 'ālem-i tenden

Ḥalāş oldum ğam-ı hicrānile ğavgā-yı düşmenden

2 Bir iki cāmla döner mest olup def'-i melāl itdüm

Düşüp ayağına fırsatla yāre 'arz-ı hāl itdüm

Ten-i zār u nizārı miḥnetile pāy-māl itdüm

Ben ol serv-i revāna āh̄iret haqqın helāl itdüm
Kıyāmetde daħi renc̄ide h̄atır olmaya benden

3 K̄anı ol dem ki etseñ nūş cām-ı bāde-i hamrā
Gir̄bān çāk olup nāzile olsun bülbüli gūyā
Olup mestāne varsañ h̄āb-ı nāza gül gibi tenhā
Uyurken öpmek olurdı seni ey ğonce-leb ammā
Elüm varmaz benüm bir gül k̄oparmağa o gül-şenden

4 Seni ey şāh-ı h̄übān mülk-i dilde eyledüm vālī
Akıtdum şu gibi rāh-ı vefāda kalb-i meyyālī
Demidür dīdemi pür-h̄ün iderse ruħlaruñ alı
Nigārā naqş-ı taşvīrūñ gözümde olmadı h̄ālī
Hayālūñ gitmedi bir laħza bu cāy-ı mu‘ayyenden

5 Alınsa āh-ı ‘āşıkdan n’ola ol dil-ber-i ra‘nā
Hevādan olsa pejmürde ‘aceb mi ğonce-i zībā
Seni āzürde dil eyler dimişler Sā‘ī-i şeydā
Bulunmaz bu fenā dünyāda bir gün yüzli ey Yaħyā
Sen andan rāzı vü şākir olasın ol daħi senden

Muhammes-i Behişti

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Şalınup nāzıla seyr itmege serv-i semeni
Kademüñ kılsa müşerref n’ola sahn-ı çemeni
Cilve eyyāmıdur ammā ki bu ğam aldı beni
Niçe toyunca görem sen gül-i nāzük bedeni
Kendü kirpigüm olupdur baña gözüm dikeni
- 2 Bürüyüp dūd-ı dilüm olmasa ger pīrehenüm
Ser ü pāyüm gibi kalurdı bürehne bedenüm
Döndi hākistere ğam aḡteri üstünde benüm
Çıkmasun āhum odı aġzumı açdurma benüm
Yağmasun sūz-ı derūnum seni söyletme beni
- 3 Ey sehī-kaç kuluñam nāmumı āzād oğuma
Gözlerüm merdümünü ḡasretile kana yuma
Yüz süre geldüm efendi kapuña himmet uma
Dest-gīr ol beni sāyeñ gibi ayakda koma
Böyle hāk itme iñeñde yoluña cān vireni

4 Olmaduñ rāzı ki kūyuñda şabā gibi yelem
Bezm-i cān bahşuña kimler gelür anları bilem
Āh idüp ağlayıcağ yaşımı luţfuñıla silem
Ney gibi bağrumı deldüñ komaduñ nāle kılam
Neyimişsen neye uğramışum ey vay beni

5 Gerçi ‘Adn itdi Behiştī’ye cihān bağını gül
Ravzada Kevşer’e rağbet komadı kāse-i mül
Derd ü ğam anlar ile men‘ olınur nesne degül
Şerbet-i vaşluña kanmazsa ölür haste gönül
Dönimez hecrüñe cānum seven ölsün mi seni

Maṭla‘ü’l- Muḥarrere

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

Eşk-i çeşmüm oldı cāri gül-sitān-ı kūyuña
Ey sehī-ğad kaşdı bu kim yüz sürem dir pāyüñe

278a Muḥammes-i Merḥūm Şeydā

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Gel ey gül ḥār-ı ḥaşret dāğ-ı sīnem dil-fikār itdi
Ġam-ı sevdā-yı zülfüñ 'aql u fikrüm tārmār itdi
Maḥalleñ itleri ben nā-tüvānı gördü 'ār itdi
Ser-i kūyuñda bilsem dil ne cürm-i bī-şumār itdi
Meger bir kerre varısa yañıldı āh ü zār itdi
- 2 Fenā deştine yüz tıtdı koyup bu baht-ı gümrāhı
Yüzüñe bakayın bir dem gel ey meh-rūlaruñ māhı
Fırāk-i derd-i ḥaşretle anuñçün eylerüm āhı
Nigārā incinürseñ varduğuña kūyuña gāhı
Ferah ol şimdiden soñra gönül terk-i diyār itdi
- 3 Benüm ey Leylī 'ālem-i cihān içinde efsāne
Terahḥum vaqtidür rahm it bu ben mecnūn-ı giryāne
Ġam-ı hecr-i ḥaṭ u ebrūñıla cān oldı dīvāne
Şabā-veş düşdi dil sevdā-yı zülfüñle beyābāne
Hevā-yı 'aşkuñ ol miskīni lāğar bī-ğarār itdi

4 Düşelden derde ‘aşkuñla mükedder oldı ahvālüm
Dirīgā olmadı bir gün muvāfık baht-ı gümrahum
Ne deñlü ağlayup yanup yakılsam ben saña hālüm
Cefādan el çeküp inşāfa gelmezsen behey zālüm
Zarūrī bu dil-i dīvāne ‘uzlet ihtiyār itdi

5 Nihāl-i kıddüñ ey serv-i revānum oldı çün peydā
Cihān bāğına refāruñ bırakdı fitne vü gavğa
‘Aceb mi ağlasam her dem ğam-ı hecrüñle ben Şeydā
Binā-yı ‘aşka bünyād urulaldan añlarum cānā
Kimesne görmedi anı ki baña rūzgār itdi

Muhammes-i ‘Ālī

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

1 Nedür ol bī-vefā dil-berlerüñ cevri ü firāvānı
Nedür ol ‘āşık-ı bī-dillerüñ feryād ü nālānı
Nedendür ey felek derd ehlinüñ olmaya dermānı
Niçün devründe pāy-māl eyledüñ erbāb-ı ‘irfānı
Cefānuñ yok mı oranı belānuñ yok mı pāyānı

2 ' Aceb ben hāke bir ' Ālī nazardan himmet olmaz mı
Dil-i mahzūna bir şahib-keremden şefkat olmaz mı
Sa'adet pisterinde bir nefes cān rāhat olmaz mı
Ġam-ı 'aşka nihāyet cevri-dehre gāyet olmaz mı
Cefānuñ yok mı oranı belānuñ yok mı pāyānı

3 Mezellet yollarında niçe demdür hāk-sār oldum
Yitürdüm kendü kendüm bir perīşān rūzigār oldum
Ġarārım yok hevā-yı 'aşka düşdüm bī-Ġarār oldum
Güzel sevmekde bilsem kim niçün bī-ihtiyār oldum
Cefānuñ yok mı oranı belānuñ yok mı pāyānı

4 Eyā kān-ı kerem ben hāke ihsān itseñ olmaz mı
Murādum güllerin luţfuñla ħandān itseñ olmaz mı
Yeter ħan ağladum bir laħza şādān itseñ olmaz mı
Perīşān ħatırım fikrin perīşān itseñ olmaz mı
Cefānuñ yok mı oranı belānuñ yok mı pāyānı

5 Gel inşāf eyle ey gerdün-ı dūn lāyık mıdur ' Ālī
Ola ħayli belānuñ çigne key ħam ħuşşa pāmāli
Ĥuşūsā zūlf-i dil-berden perīşān ola aħvālī
Fiġān u nāleden ħod gice gündüz olmaya ħālī

Cefānuñ yok mı oranı belānuñ yok mı pāyānı

278b Tahmīs-i Nūṣī Ğazel-i Bāķī Efendi ‘Aleyhi’r-Raḥme

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Cem‘ olup cümle serā perde-i āh u zāra

Ṭotalum rüyımuza mağfıret-i Settāra

Bir ıadem başmayalum dāire-i ağıyāra

Gelüñüz yüz ṭotalum bār-geh-i Ğaffār’a

Cān u dilden gelemüm tövbe vü istiğfāra

2 Alur elbette Ḥüdā sālik-i Ḥaķķ’uñ elüni

Bağlasun tek o hemān rişte-i feyze belüni

İrgürir menzil-i maķřūduna Mevlā kulunı

Ṭotalum Ka‘be-i tevfiķ-i İlähī yolunı

Bu beyābānda ‘abeş gezmeyelüm yābāna

3 ‘Aķluñı zāil ider ḥikmet-i şun‘ı Yezdān

Hey’et-i ‘ālem-i imkānda olsañ nekrān

Felegüñ kārına kıl zerre ıadar bir im‘ān

Çarḥ-ı kecrevde ıalur ‘aķl-ı mühendis ḥayrān

- Bir yirüñ beñzedimez cedvel ile pergāra
- 4 Lehv olup ʔaʔat-i Mevlā diyu zuʔm itdügümüz
Nice pest ise bālā diyü zuʔm itdügümüz
ʔAmel-i zühd ü muʔallā diyu zuʔm itdügümüz
ʔAceb ol ʔaʔat u Mevlā diyu zuʔm itdügümüz
Varıcağ nʔolsa gerekdür nağar-ı Settārʔa
- 5 Bu ʔamel gül-şeni bī-ğāşıl olursa nicʔolur
Mīve-i bāğ-ı emel zāil olursa nicʔolur
Mā- ħaşal ħālik eger müşkil olursa nicʔolur
Bu taşavvurlar eger bātıl olursa nicʔolur
Ğatı ħayret yiridür aç gözünü bī-çāre
- 6 Çekmedüñ şarşar-ı ālām-ı felekden zağmet
Virdi peyveste şafā cāna nesīm-i ʔişret
Rūzigār itdi vefā itmedi aşlā şiddet
Ğatı el virdi hevā ġāyet açıldığ ġāyet
İşimüz ħaldı kemāl-i kerem-i Settārʔa
- 7 Nüşiyā cān-ı ħasūdānı sūzuñ iñletdi
Sağn-ı āvāzesi güm güm felegi gümletdi
Nuğğ-ı Şīrīn ü şeker-pāşı ʔaceb diñletdi

Bākī-i lezzet-i vaşluñ tama´ı söyletti

Ṭūṭıyi şevk-i şekerdür getüren güftäre

Ġazel-i Bākī Efendi

(Mef`ülü Fā`ilätü Mefā`ilü Fā`ilün)

- 1   Kaşuñ añılsa ğurre-i ğarrā kulağ çeker
          Ḥaqqā budur ki hüsnüñe dünyā kulağ çeker
- 2   Māh-ı `alem ki menzili evc-i hevādudur
          Reftāra gelse ol kad-i bālā kulağ çeker
- 3   Saḥn-ı çemende şubḥ-dem açıldığı bu kim
          Hüsnüñ güline ğonca-i ra`nā kulağ çeker
- 4   Tāk-ı felekde hāle degüldür o mehveşüñ
          Mihr-i ruḥına `arş-ı mu`allā kulağ çeker
- 5   Şemşir-i dest-i kaḥruña Cemşid baş eger
          Na`l-i semend-i `azmüñe Dārā kulağ çeker
- 6   Keştide bād-bān u şu içre şadef gibi
          Emvāc-ı baḥr-i eşküme deryā kulağ çeker

7 Bākī kayırmaz olsalar a‘dā zebān-dırāz
Aduñ añılsa cümle ehibbā kulağ çeker

Ġazel-i Rūhī

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

1 Göñül bir meclis-ārā şūh-ı nāzük tab‘a māildür
Ki erbāb-ı nezāket tarz-ı güftārına k̄abildür

2 Açıkdur tab‘ı tarz-ı ihtilātı hūb bilmişdür
Melāhat var sözünde şūhdur Şīrīn şemāildür

3 Açılmaz ġayre kāfir şīvenüñ üstādı olmuşdur
Göñüller almada yok mişli bir maħbūb-ı kāmildür

4 Teġāfül itdigüñden çekme ġam ey dil ki ol şūhuñ
Murādı hep cefādur hāl-i dilden şanma ġāfildür

5 Bugün ol şūhıla hem-meclis olduğ fırsat el virdi
Ġam āhır oldu şimdi Rūhiyā maħşūd hāşıldur

279a Tahmīs-i Emrī Ğazel-i Nişānī

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Görüñdi luţf-ı rüy-ı yār mir'āt-i semenlerde
Zuhūr itdi hırām-ı kıadd-i dil-ber nārvenlerde
Otur meh merdüm-i çeşmüm gibi beytü'l-ħazenlerde
Bahār irdi şafā kesb idicek demdür çemenlerde
Huşūsā şalına yanuñca serv-i sım tenlerde
- 2 Ğam-ı ğuşsa dilā cān-ı 'azīze gerçi düşmendür
Senüñçün cenk ider gül-şen ser-i gül tıĝ-ı süsendür
Cibāb-ı miĝferümi pehlüvān-ı merdüm efgendür
Zebün olma nedendür ğam şarāb iç devr-i gül-şendür
Kavī himmet gerekdür bu cihān içre erenlerde
- 3 Kaçan vaşl olsa bir meh-rüya dir dir ditremek hüyü
Girer araya kıocdurmaz kıabāya sım pehlüyü
Kıoķulayup yetür her gice bir çeşm-i semen-büyü
Şarılır her gül endāma çeküp pehlüye meh-rüyü
Ne ğaletler nezāketler kıomuş Ğaķķ pıreherlerde

4 Helāk olmuş niçe el uzadanlar mār-ı zülfüne
Niçe Manşūr aşılmışdur sebebsiz dār-ı zülfüne
Esir olmuş kamu ehl-i vera' zünnār-ı zülfüne
Kayırma ey gönül bend olduğıña tār-ı zülfüne
Şınık diller hezārān bağıldur her bir şikenlerde

5 Çün Emrī ol meh-i nā-mihribān bī-‘ahd-i dil-berdür
Vişālin va‘ de eylerse yine hicrān muqarrerdür
Anuñçün dir bu beyti ol ki Hüsrevā ki çākerdür
Firākūñle Nişānī hastenüñ hāli mükedderdür
Vişālūñ va‘ de itmişdüñ behey zālim geçenlerde

Tahmīs-i Maqālī Ğazel-i Cenābī

(Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilātün Fā‘ ilün)

1 Nār-ı ğamda sūzişüm bağırı kebābiler bilür
Erganun-ı nālemi çeng ü rebābiler bilür
La‘lūñ esrāruñ senüñ rind-i şarābiler bilür
Teşne-i cām-ı mey-i mest ü harābiler bilür
Lem‘a-i envār-ı mihri āfitābiler bilür

- 2 Bir şınık sāğarca yok bezm-i cihānda rağbetüm
Varduğunca bāde-veş ayāğa düşdi hürmetüm
N'eyleyem ol Yūsuf-ı gül-çehre bilmez kıymetüm
Baña hem-ser olmayan idrāk idemez hāletüm
Āteş-i pervāne şevķün ilticābiler bilür
- 3 Hūblar senden ta'allüm itdi dil-berlik yolun
Senden aldı tūfī-i gūyā sūhān-verlik yolun
Zülfüñ öğretti baña hāke berāberlik yolun
Saña ta'lim eylesün çeşmüm şināverlik yolun
Şuda yüzmek resmüni çün murgābiler bilür
- 4 Dem-be-dem geldikce kūyuñdan yaña her şubh-ı bād
Dil çıkar karşılayup dir hayr muqaddem hayr bād
Gitti kılmaduñ beni demlerdürür bir kerre yād
Fırķatüñ ālāmını benden sor ey hūr-i nijād
Sūziş-i nār-ı caħīmi çün 'azābiler bilür
- 5 Añlamaz nādān esrār-ı ğamun keyfiyyetin
Fehm kılmaz her denī afyon u bürçek hāletin
Gitti kendünden Maķālī içdi la'lüñ şerbetin
Sor Cenābī bendeki pīr-i muğānuñ şöhetin

Meclis-i cem şevketin çün kām-yābīler bilür

279b Raḥmī-i Çelebī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Ne dil-i ḥaste-i mecrūḥuma merḥem bulunur
Ne cihān guşşaları def‘ine hem-dem bulunur
- 2 Ne perīşānlıgını ḥātır-ı sevdā-zedemüñ
Merḥamet eyleyüben bir şorar ādem bulunur
- 3 Ne ğam-ı ‘aşk-ı nigāriyla perīşān dilümüñ
Rāzını bilmege bir mūnis-i maḥrem bulunur
- 4 Bulmazam nitekim sa‘y iderem şādlığı
Şādlık isteriseñ bil ki nice ğam bulunur
- 5 Raḥmiyā yār vişāline qarīb oldukça
Āh kim her yañadan māni‘-i muḥkem bulunur

Ġazel-i Raĥmī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ Fa‘lün)

- 1 Sīneye gelmeyeli sīm-berüm
Geldi yaş yirine ĥün-ı cigerüm
- 2 Tīrūñi göndericek ey kaçı yā
Sīnede dāğ-ı ġamumdur siperüm
- 3 Seg raġībı paralardum cānān
Baña bir kerre dise şīr-jiyenüm
- 4 Nār-ı āhumla fenā deşinde
Yandı kaçnūs gibi bāl ü perüm
- 5 Ĥaşre dek var ola ‘ālemde felek
Ol durur üstüme ancağ dönerüm
- 6 Kaşr-ı eflāki müşebbek itdi
Raĥmiyā nāvek-i āh-ı seĥerüm

Ġazel-i Fevrī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ Fa‘lün)

- 1 Yine peygām-ı ıat-ı yār irdi
Hātır-ı ‘aşıka ğubār irdi
- 2 Hālin añdum dimāğuma nāgeh
Nefha-yı nāfe-i Tatār irdi
- 3 La‘line ıanamadan ıatı geldi
Dağı mest olımadan ğumār irdi
- 4 Ġün degüldür ğörinen āhumdan
Tāk-ı eflāke bir eşrār irdi
- 5 Ele zerrīn ıadeğ gibi cām al
Fevriyā ğül gibi bahār irdi

Sırrı

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)

- 1 Hem-ser geçinür kıaddüñe serv-i semeni gör
Hem-sāye geçer kıāmetüñe nārveni gör
- 2 Cānā göreyüñ dirseñ eger rûḥ-ı muşavver
Mir'āt-i mücellāya nazar eyle seni gör
- 3 Kıoynından o meh-rüyı çıkarmaz gice gündüz
Ey dil niçe nāzüklik ider pīreñeni gör
- 4 Keyfiyet-i mül itdi beni bülbül-i güyā
Kıo söyleyeni ey yüzi gül söyledeni gör
- 5 Zer gibi yüzüm zerd idüben derd ü gam ile
Ey Sırrı güler yüzüme ol sım teni gör

Rahmî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

(Fâ‘ilâtün “ “ Fa‘lün)

- 1 Şâh-ı dehre n’ola baş egmez isem dünyâda
Şimdi dîvâne gönül ‘âlem-i istiğnâda
- 2 Yapmadı hâne-i ümmîdimi bennâ-yı zamân
Kâşki gelmeye idüm bu harâb-âbâda
- 3 N’eyesün ma‘rifeti olmayıcak himmet-i şâh
Yokdur âyin-i vefâ kâidesi pâşâda
- 4 Hâtemin Ehrimen’e viridi Süleymân-ı zemân
Pâyesin eyledi ednâda iken a‘lâda
- 5 Leb-i Şîrîn’ini Pervîz’e virüp Zâl-i zemân
Telh-kâm itdi şunup zehr-i gamı Ferhâd’a
- 6 Rahmiyâ hâl-i cihân böyle ise ‘uzlet idüp
İnzivâ kıl yürü bir kûşe bulup tenhâda

Cinānī

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Ferāğat kııl gönül hercāyī bir dil-dār sevmekden
Kanı 'āruñ ne bulduñ hem-dem-i ağıār sevmekden
- 2 Tıtalum Yūsuf olmış hüsñ ile Mısr-ı melāhetde
'Azīz'üm hazz olunmaz şāhid-i bāzār sevmekden
- 3 Şürāhi-ves n'ola kan ağlasam 'ayb eylemeñ zīrā
Derūnum hūn olupdur nā-muvāfık yār sevmekden
- 4 Olur çün sāye-güster gül gibi her hāra ol gonce
Ne hāşıl ğam çeküp bir serv-i gül-ruhsār sevmekden
- 5 Ferāğat eylemişdüm yine sevdüm ol cefā-kārı
Cinānī kişiyi Hāğğ şaklasun tekrār sevmekden

280a Tahmīs-i ‘Ahdī Ğazel-i Fuzūlī

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün)

- 1   Şehā hūnī gözünde kaçd-ı cān için şecā‘at var
      Leb-i la‘lünde kanum dökmege remz ü işāret var
      Efendüm gözlerüm sekrine remīze bişāret var
      Yoluñda cān virem gibi derūnumda ‘alāmet var
      Şehīd-i tīğ-ı ‘aşk olmağa gönülümde şehādet var

- 2   Olaldan iltizāmum derd-i ‘aşkuñ kenzi ey hūnī
      Edā mümkün degül harc itse eşküm hāl-i rüyunı
      Yeter çāh-ı zenaḥ-danuñda ḥabs eyle bu medyūnı
      Beni gel öldürüp kırtar belādan çünkü ey hūnī
      Ne sende merḥamet şefkat ne bende şabr u taḳāt var

- 3   Murāduñ cān ise cānā kuluñda yokdurur ībā
      Keserseñ başumı tīğūñla yüz döndürmezem kaṭ‘ā
      Ne deñlü ḥayf iderseñ ğayre hālüm ağlamam hāşā
      Efendüm pādişāhum ben kime varup idem şekvā
      Baña çok cevır ü zulm itdūñ saña senden şikāyet var

4 Virelden cān meşāmına senüñ sevdā-yı zülfüñ bu
Çeküp dil şām-ı firkatde niçe yıllar ğam u ğayġu
Çü toġdı şubḥ-veş mihr-i cemālüñ çeşmüme karşı
Döküldi gözlerüm yaşı nazar kılmaduñ ey meh-rū
Düşüpdür ılduzum beñzer sitāremde nuḥüset var

5 İçerseñ cur‘asın ‘Āhdī cihāna pādişāh eyler
Cem‘-i Keyḥüsrev olsañ birbirine mübtelā eyler
Dimiş ol kim cihānı mihr-i nazmı pür-ziyā eyler
Gedāyı ‘āleme sulṭān sulṭānı gedā eyler
Şarāb-ı ‘aşk-ı dil-berde Fuzūlī özge ḥālet var

Muḥammesü’l-Muḥarrere

(Mef‘ülü Mefā‘ilün Mef‘ülü Mefā‘ilün)

1 Ağyārıla gül-şende ‘ayş itmede cānānum
Redd itdi beni şimdi ol gözleri mestānum
Raḥm eylemedi baña ol ğonce-i ḥandānum
Cevr itmege yüz tutdı ol āfet-i devrānum
Künc-i ğam-ı miḥnetde irdi göge efgānum

- 2 Fikr-i leb-i la'liyle girmez gözüme uyhu
Cevr itmek aña olmuş 'uşşāka dem-ā-dem hū
A'dā ile nūş eyler her laḥza mey-i gül-bū
Zevk eylemede her gün aḡyārla ol meh-rū
Kān aḡlamada her dem bu dīde-i giryānum
- 3 Bu 'ālem-i fānīde ḡam oldu baña maḥrem
Zārum dimege ey dil bulunmadı bir hem-dem
Cevrüne o dil-dāruñ şabr eyleyemez ādem
Ol ḡonce-dehen baña cevri eylemede her dem
'Aşḡ āteşine yandı bak sīne-i sūzānum
- 4 Bilmem ne ḡünāh itdi yoluñda dil-i şeydā
Luṭfuñla öḡüp anı raḥm eylemedüñ aşlā
Budur dileḡüm senden ey lebleri bī-hemtā
Luṭf eyleyüp aḡyāra aḡlatma beni cānā
Zülfüñ gibi ayaḡa şalma beni sulṭānum
- 5 Künc-i ḡam-ı 'aşḡuñda derdüm oluben efzūn
Oldı gözümüñ yaşı kān aḡlamadan Ceyḡūn
Her demde belā vü ḡam baḡrumı idüp pür-ḡūn
Leylī şaçunuñ fikri itdi beni çün Mecnūn

Raħm itme misün daħi bu Ni‘meti’ye cānum

280b Ğazel-i Hākānī

(Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün)

- 1 Biz maħrem-i esrār-ı serā-yı nebevīyüz
Menşüb-ı ħarīm-i ħarem-i Muştafāvīyüz
- 2 Ža‘file ‘aceb mi tenimüz dönse hilāle
Evc-i felek-i ma‘rifetüñ mäh-ı nevīyüz
- 3 Yanmışlarıdur āl-i ‘Alī āteş-i aşkuñ
Biñ kerre dīdük biz ‘Alevīyüz ‘Alevīyüz
- 4 Yollarda ħoruz ħāfile-i zühd ü riyāyı
Biz bādiye-i mey-kedenüñ rāh-ı revīyüz
- 5 Biz zerre ħadar iñlemezüz dest-i ħazādan
Hākānī rızādur işimüz murtażavīyüz

Rūhī-i Bağdādī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Her gören cānā ' izār-ı alüni meftün olur
Her düşen leylī saçuñ sevdāsına Mecnün olur
- 2 Luṭfuñı aġyāre efrüz eyledükçe düstum
Miḥnet-i derd-i dilüm günden güne efzün olur
- 3 anımı dökdükçe ġamzeñ rüyuña 'aksi düşer
Bāde nüş itdükçe şañma ruḥlaruñ gül-gün olur
- 4 Dest-i māl-i luṭfuñıla sil bu seyl-i eşkümi
Nil-veş yaşum aarsa küyüña Ceyhün olur
- 5 Rūḥiyā her serv-i hoş-reftārı vaşf itsek kaçar
Her kelāmuñ āmet-i dil-ber gibi mevzün olur

Ġazel-i Kesbī

(Mef'ūlü Fā' ilätü Mefā' ilü Fā' ilün)

- 1 Tīġ-i sitemle olsa dil-i zār u dil-fikār
Rāz-ı derūnuñ itmez idi halka āşikār
- 2 Göz merdümi ki cevheri bir Hindī hācedür
Gördük de yāri pāyīne gevher ider nişār
- 3 Yād eyleyünce nāka-i leyLī mihārını
Kays' uñ sirişk-i katreleri bağladı kaṭār
- 4 Seyl-āb-ı eşk-i dīdeme öykünmese eger
Deryā-yı bī-girāne ṭoḡınmazdı rūzigār
- 5 Hicrān demünde sille-i āhumla Kesbiyā
Koydum bahārı birbirine cūy-bār vār

Bākī-i Merḡūm

(Mef'ūlü Fā' ilätü Mefā' ilü Fā' ilün)

- 1 İrdüm fiġān u zār ile ol āsitāne ben
Çıkdum kemend-i nāle ile āsümāna ben

2 Lü'lü dişüñ gamıyla sirişküm güherlerün

Dizdüm ümîd riştesine dâne dâne ben

3 Yād-ı lebüñle cān-ı mey-i la'l-fām için

Kūy-ı muġānı geşt iderün hāne hāne ben

4 Şubh-ı visālüñ irmedi pāyine gitdi 'ömr

Şām-ı ġamuñda şem' gibi yana yana ben

5 Cevr ü cefāñı çekmege sevdi gönül seni

Derd ü belāya geldüm efendi cihāne ben

6 Bākī müselleme oldı baña kişver-i sūhan

Geçdüm serîr-i nazma bugün Hüsrevāne ben

Naẓîre-i Figānî

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

1 Virdüm dehān-ı dil-bere dil ġāyibāne ben

Miğdār-ı zerre görmedüm andan nişāne ben

2 Meclisde la'l-i dil-beri öpmek dilerse cām

Ķanunı şu yirine içem kana kana ben

- 3 Bezm-i belāda ŧem ‘ün özi köynür baña¹⁰⁹
Süz-ı derūnum ađlarisem yana yana ben
- 4 ŧaçdum ümīd-i hākine toğm-ı siriŧkümi
Hāl-i ‘izār-ı yārı görüp dāne dāne ben
- 5 ‘Avn-i İlāha rehber olursa Fiđāniyā
Mülk-i süħanda beñlük idem Hüsrevāne ben

Kesbī

(Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

- 1 Eŧküm ŧeh-i hayālüne peyk-i revendedür
Āhum güzer-gehümde ŧabā-veŧ devendedür
- 2 Dil haı-ı nev-demīdeñe meyl itse vechi var
Gül-geŧ-i bāđ-ı ‘ālemi seyr-i çemendedür
- 3 Dīdār-ı hāl-dārda zülf içre çeŧm-i yār
Deŧ-i hutende āhū-yı sünbül-çerendedür
- 4 Ol nāzenīn nāz ider olsam niyāz-mend
Giryānlıđum aña sebeb-i zevķ ü hādedür

---

¹⁰⁹ Bu misra vezne uymuyor.

5 Kesbî kime kul oldu dili kandedür didüm
Ol şâh-ı dil-nevâz didi baña bendedür

**281a Ğazeliyyât-ı Fuzûlî-i Bağdâdî Münâcât-ı
Kâdıyü'l-Hâcât**

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

1 Yâ Rab hemîşe lütfuñı it reh-nümâ baña
Gösterme ol tarîķi ki gitmez saña baña

2 at' eyle âşinâlıgum andan ki ğayrdur
Ancak öz âşinâlaruñ it âşnâ baña

3 Bir yolda şâbit et kadem-i i' tibârumı
Kim reh-ber-i şeri'at ola muķtezâ baña

4 Yok bende bir 'amel saña şâyeste âh eger
A' mâlûme göre vire 'adlũñ cezâ baña

5 Havf ü haşada muştaribem var ümîd kim
Lütfuñ vire bişâret-i 'avf-i 'ařa baña

6 Ben bilmezem baña geregin sen haķîmsin
Men' eyle virme her ne gerekmez saña baña

7 Oldur baña murād ki oldur saña murād
Hāşā ki senden özge ola müdde‘ā baña

8 Habs-i hevāda koyma Fuzūlī-sıfat-esīr
Yā Rab hidāyet eyle ʔarīk-i fenā baña

Ve Lehu Der-Medḥ-i Bārī

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ī lün Mefā‘ilün)

1 Zihī zātuñ nihān ü ol nihāndan māsivā peydā
Bihār-i şun‘uña emvāc peydā ʔa‘r nā-peydā

2 Bülend ü pest-i ālem şāhid-i feyz-i vücūduñdur
Degül bī-hūde olmaḥ yoḡiken arz ü semā peydā

3 Kemāl-i ḥikmetüñ izhār-i ḳudret itmege itmiş
Ġubār-ı tūreden āyīne-i gītī-nümā peydā

4 Dem-ā-dem ‘aks alur mir’āt-i ‘ālem ḳahr u lütfuñdan
Anuñçün geh küdüret zāhir eyler geh şafā peydā

5 Gehi ʔopraḡa eyler ḥikmetüñ biñ lāle-ruḡ pinhān
Gehi şun‘uñ ḳılır ʔopraḡdan biñ meh-likā peydā

6 Cihān ehline tā esrār-ı ‘ilmüñ qalmaya maḥfī
Qılupdur ḥikmetüñ küffār içinde enbiyā peydā

7 Nişān-ı şefkatüñdür kim olur izḥārı ḥamdüñçün
Fuzülī tīre ṭab‘ından kelām-ı cān fezā peydā

Ve Lehu Der-Medḥ-i Resül ‘Aleyhi’s-Selām
(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

1 Ey olup Mi‘rāc bürhān-ı ‘ulüvv-i şān saña
Yire inmiş gökden istiḳbāl idüp Furḳān saña

2 Hīn-i da‘vā-yı nübüvvet müdde‘i ilzāmına
Cāhil iken il senüñ ‘ilmüñ yeter bürhān saña

3 Kilk-i ḥükmüñ çekti harf-i sāyir-i edyāna ḥaṭ
Ḥükm-i işbāt itti nefy-i sāyir-i edyān saña

4 Bāḳī-i mu‘ciz ne ḥācet din-i Ḥaḳ işbātına
Ālem içre mu‘ciz-i bāḳi yeter Qur‘ān saña

5 Vaşf-ı Cibril-i emīn itmiş ḳabül ḥidmetüñ
Sırr-ı Ḥaḳ keşfine anuñla yetüp fermān saña

- 6 Sensin ol hâkim ki def itmiş cemi'-i hâkimi
Hâtem-i hükmi risâlet tabşırup devrân saña
- 7 Ol kadar zevk-i şefâ'at cevheri zâtuñda var
Kim gelür arz-ı hatâ ma'nide bir ihsân saña
- 8 Mâh-ı nevdür yoksa sen kılduğda seyr-i âsümân
Kaldırup barmağ getürmiş âsümân imân saña
- 9 Yâ Nebî lütfüñ Fuzûlî'den kem itme ol zemân
Kim olur teslim-i miftâh-ı der-i gufrân saña

Ve Lehu

(Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün)

- 1 Şubh şalup mihr-i ruhuñdan niğâb
Çık ki temâşâya çıka âfitâb
- 2 Rişte-i cânım yeter it pür-girih
Şalma ser-i zülf-i semen-sâya tâb
- 3 Mest çıkup şalma nazar her yaña
Görme revâ kim ola 'âlem harâb

- 4 Kesme nazār cānib-i ‘uṣṣāqdan
Nāle-i dil-sūzdan it ictināb
- 5 Şāmlar encüm şayarum şubha dek
Ey şeb-i hecrüñ baña rüz-ı hisāb
- 6 Dūzaḥa girmez sitemüñden yanan
Kābil-i cennet degül ehl-i ‘azāb
- 7 Şaldı ayakdan ğam-ı ‘ālem beni
Vir baña ğam def‘ine sākī şarāb
- 8 Raḥm kıl üftādelerüñ ḥāline
Hiç gerekmez mi saña bir şevāb
- 9 Yār su’āl itdi ki hālüñ nedür
Ḥaste Fuzūlī ne virürsin cevāb

282a Ve Lehu

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Sen nūruñdan ‘ālemi rüşen kılp şalduñ niķāb
Yazıya şalsın bugünden şoñra nūrın āf-tāb

- 2 Pes ne nūr-i pāksin ey mazhar-ı nūr-ı İlah
Kim alur nūr-ı ruḥuñdan āfitāb ü māh tāb
- 3 ‘Aks-i rūyuñ şuya şalmıř sāye zūlfüñ topraĝa
‘Anber itmiş topraĝuñ adın şuyuñ ismin řerāb
- 4 La‘l-gün meydür elüñde sāĝar-ı sīmīn ile
Yā nigīn-i la‘ldür reşk-i lebüñden oldı āb
- 5 Kilk-i kudret levḥ-i sīnemde seni kılmış raĝam
Eyleyüp maḥbūblar mecmū‘asından intihāb
- 6 Ey Fuzūlī her ‘amel kılsañ ḥaṭādur ĝayr-i ‘aşk
Budurur ben bildigüm vallahu a‘lem bi’ş-řavāb

Fuzūlī-i Bağdādī

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Ol ki her sā‘at gülerdi çeşm-i giryānum görüp
Aĝlar oldı ḥālūme bī-raḥm cānānum görüp
- 2 Eyleyen ta‘yīn-i cezā-yı müdāvā derdüme
Terk idüp cem‘ itmedi ḥāl-i periřānum görüp

- 3 Lāle-ruhlar göğsümüñ çākine kılmazlar nazār
Hīç bir rahm eylemezler dāğ-ı pinhānum görüp
- 4 Tūt gözin ey dūd-ı dil çarhın ki devrin terk idüp
Kalmasun hayretde çeşm-i gevher-efşānum görüp
- 5 Pertev-i hūrşīd şanmañ kim kıparup bağbān
Şuya şalmış servini serv-i hırāmānum görüp
- 6 Ey Fuzūlī bil ki ol gül ‘arızın görmüş degül
Kim ki ‘ayb ider benüm çāk-i girībānum görüp

Ėazel-i Merhūm Fuzūlī

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Pāy-bend oldum ser-i zūlf-i perişānuñ görüp
Nuţkdan düşdüm leb-i la‘l-i dūr-efşānuñ görüp
- 2 Oda yakdum şem‘ veş cānum bakup ruhsāruña
Çarha çekdüm dūd-ı dil serv-i hırāmānuñ görüp
- 3 Gezdirür her an gözüm eşk üzre bağrum pāresin
Hil‘at-i gül-gūnile rahş üzre cevlānuñ görüp

- 4 Bir zemān geçmez ki dil tīḡuñdan oldı çāk çāk
Açılır her dem tutulmuş göñlüm ihsānuñ görüp
- 5 Bend ü zindān-ı ğam ü miḡnetden olmuşdum ḡalāş
Āh kim düşdüm yine zülf ü zenaḡdānuñ görüp
- 6 Ey Fuzūlī bunca kim itdüñ nihān ḡāl-i dilüñ
‘Ākıbet fehmi itdi il çāk-i giribānuñ görüp

Ġazel-i Fuzūlī

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Giryedür her dem açan ğamdan tutulmuş göñlümi
Eşkdür ḡālī kılan kan ile dolmuş göñlümi
- 2 Ey perī-veşler cefā resmin unutmañ luḡ idüñ
Eylemeñ bed-ḡū cefā mu‘tādı olmuş göñlümi
- 3 Va‘de-i vaşlıyla ey gül-ruḡlar olmañ muḡtarib
Miḡnet-i hicrānıla şad-pāre bulmuş göñlümi

4 Sīm-berlerden gelen taşları yıgımış çevreme
‘Aşk ma‘mūr eylemek ister bozulmuş gönlümü

5 Her zemān bir āteşīn-ruḥsar sevdāsın çeker
Ey Fuzūlī gör bu odlara urulmuş gönlümü

Fuzūlī

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

1 Dil uzadur baḥş ile ol ‘ārız-ı ḥandāna şem‘
Od çıkar ağızından itmez mi hazer kim yana şem‘

2 N’ola ḡayret āteşi cānum eritse mūm-veş
Bu ne sözdür kim dimişler ‘ārız-ı cānāne şem‘

3 ‘Ārız-ı cānān ile baḥş-i kemāl-i ḥüsn ider
Dil ucundandır ki her sâ‘at düşer noḡsāne şem‘

4 Geh ayağı baḡlu geh boynı nedendür bilmezem
Bir perī ‘aşkında olmuşdur meger divāne şem‘

5 N’ola cānum ḡāmetüñ isterse gönlüm ‘arızuñ
Resmdür ‘ālemde bülbül gül sever pervāne şem‘

6 Kıl şebistānı müşerref kim nişāruñ kılmağa
Rişteden dürler çeküp cem´ eylemiş dāmāna şem´

7 Ey Fuzūlī şevkden yakduñ tenüñ rüz-ı vişāl
N’itdüñ ey gāfil gerekmez mi şeb-i hicrāna şem´

282b Gazel-i Merhūm Ğanī -zāde Efendi

(Müstef´ilün Müstef´ilün Müstef´ilün Müstef´ilün)

- 1 Ārāyiş-i nevrüzla oldı cihān bāğ-ı irem
Gül-şende sāz u söz ile ´arifler itsün def´-i ğam
- 2 Gül-şenleri ħandān idüp bülbülleri nālān idüp
‘Uşşāk-ı ser-gerdān idüp esdi nesīm-i şubḥ-dem
- 3 Gül ğoncesi üzre seḥer bir katre nem düşmüş meger
Şandum ağız miski tutar ağızında yār-ı ğonce-fem
- 4 Sāğar içilsün dil-bere güller saçılsun sāğara
Düşsün figān bülbüllere muḥribler itdükce ne ğam

5 Tā key ğam-ı faşl u zühür ey Nādirī kıl fikri dūr
Ol keyf-i meyden kim şu‘ur itme hayāl-i keyf ü kem

Ve Lehu

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Almağ ister güher-i la‘lüni haṭṭuñ cānā
N’ola dirlerse biraz lāzım aña hayli bahā

2 Eylemiş gevher-i dendānuña nisbet ğavvāş
Yüzine tuzlu şular koysa ‘aceb mi deryā

3 Degül alnuñda kaşuñ şüretidür āyīnede
O haṭ-ı sebz-i lebüñ tūṭı imiş şekker-ḥā

4 Bezm-i şahbāda ayağ üzre ḥabābı seyr it
Şanki Cemşīd şafā-ḥaymesin itmiş ber- pā

5 Mey ü ney revnağıdur Nādiriyā dünyānuñ
Gül ü bülbüliden ider gül-şeni pür-berk-i nevā

Ve Lehu 'Aleyhi'r-Raḥme

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Sāḳiyā yan başdı it peymāneyi rindāne baş
Şimdilik meydān senüñdür ayağüñ merdāne baş
- 2 Dāğ u na'lüm göz kulağ olsa ümīd-i vaşlıla
Luṭf idüp bir kerre pāyüñ külbe-i aḫzāne baş
- 3 Ṭālib-i 'irfānsuñ vir la'l-i nābuñ ağzuma
Ḥātem-i la'lüñ dür-i gencīne-i 'irfāne baş
- 4 Rāḫat isterseñ nemek al ḫānde-i dil-dārdan
Sīnede pinhān olan ol zaḫm-ı ḫün-efşāne baş
- 5 Maḫlaşuñla naḫd-ı eş'āruñ yürüt ey Nādirī
Ḥüsrev ü mülk-i süḫansın sikke-i şāhāne baş

Ve Lehu Eyzan

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

1 Mār-ı zülfüñ urdı çün kim cānuma zaḥm-ı cefā

Bir yeyim tiryāk şundı la'l-i şīrīnūñ baña

2 İki hindūdur 'izāruñ nārına eyler sücūd

Ol siyāh-ebrūlaruñ anuñ çün olmuşdur dü-tā

3 Қаşlaruñ çevgānına bir gūy-ı zībādur o ḥāl

İki çeşm-i mestūñ eyler gūy-bāzī gūyiyā

4 Nitekim bāğ-ı İrem mühr-i Süleymān gibi hem

Rūy-ı ḥūbuñ pūr-bahādır la'l-i nābuñ bī-bahā

5 Gül gibi ey dil açıl gül-şende 'ayş it muṭtasıl

Açdı her gül ḡoncesin esdi nesīm-i dil-güşā

6 Kūşe-i gül-zār ola bir ḡonce-fem dil-dār ola

Қılca қалды сәнımız жоқ мн şarāb-ı cān-fezā

7 Vaqt-i şādīdür müdām eksik gerekmez elde cām

Def'-i endüh-ı gama bir çāre kılsuñ sākiyā

8 Nev-bahār eyyāmıdur bezm-i şafā hengāmıdur

İtme ey dil Nādirī-veş künc-i gamda inzivā

Ġanī -zāde

(Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün)

(Fā' ilātün “ “ Fa' lün)

1 'Āşıkuñ 'aşkına ol māh-likādır bā' iş

Kār-ı hayr eylemege nūr-ı Hüdā'dur bā' iş

2 Dīdemüñ cūş-ı sirişkine hevādur bādı

Vākı'ā cünbiş-i deryāya şabādur bā' iş

3 Mey ü ney olmayıcağ meclise olmaz revnağ

Hüsñ ü bāğa şeref-i āb-ı hevādur bā' iş

4 Dīde-i cāna şafā virdi ğubār-ı haṭ-ı yār

Başaruñ kuvvetüne kuḥl-i cilādur bā' iş

- 5 Şi' rüni halk pesend itdüğüne Nādiriyā
Pāk mazmūnıla pākize-edādur bā' iş

283a Ğazel-i Fuzūlī-i Bağdādī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Hüsñüñ oldukça füzün 'aşk ehli artuğ zār olur
Hüsñ ne miqdār olursa 'aşk ol miqdār olur
- 2 Cennet için men' iden 'aşıkları dīdārdan
Bilmemiş kim cenneti 'aşıklarun dīdār olur
- 3 'Aşk derdinden olur 'aşık mizācı müstağīm
'Āşıkın derdine tīmār itseler bī-mār olur
- 4 Zāhid-i bī-ğod ne bilsün lezzetin 'aşk ehlinüñ
Bir 'aceb meydür maḥabbet kim ićen hüş-yār olur
- 5 'Aşk sevdāsına şarf eyler Fuzūlī ömrünü
Bilmezem bu ḥāb-ı ğafletden kaçan bī-dār olur

Ġazel-i Fuzūlî

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Nice yıllardır ser-i kūy-ı melāmet beklerüz
Leşker-i sultān-ı 'irfānuz velāyet beklerüz
- 2 Sākin-i hāk-i der-i mey-hāneyüz şām ü seher
İrtifa'-ı kadr için bāb-ı sa'adet beklerüz
- 3 Cīfe-i dünya degül kerkes gibi maṭlūbımız
Bir bölük 'anķalaruz Kāf-ı kanā'at beklerüz
- 4 Hāb görmez çeşmimiz endīşe-i aġyardan
Pās-bānuz genc-i esrār-ı maḥabbet beklerüz
- 5 Şūret-i dīvār idüpdür hayret-i 'aşkuñ beni
Ġayr seyr-i bāġ ider biz künc-i 'uzlet beklerüz
- 6 Kār-bān-ı rāh-ı tecrīdüz haṭar havfin çeküp
Kāh Mecnūn kāh ben devr ile nevbet beklerüz
- 7 Şanmañuz kim giceler bī-hüdedür eġānımız
Mülk-i 'aşk içre hişār-ı istikāmet beklerüz

- 8 Yatdılar Ferhād ü Mecnūn mest-i cām-ı ‘aşk olup
Ey Fuzūlī biz olar yatdıķca nevbet beklerüz

Ėazel-i Fuzūlī

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 Teşne-i cām-i visālūñ āb-ı hayvān istemez
Māil-i mūr-ı ĥatuñ mülk-i Süleymān istemez
- 2 Zūlmet-i zūlfūñ giriftarı dem urmaz nūrdan
Tālib-i şem‘-i ruĥuñ ĥurşīd-i tābān istemez
- 3 Eylemez meyl-i behişt üftāde-i ĥāk-i derūñ
Sākin-i künc-i ġamuñ seyr-i gül-istān istemez
- 4 Cevrden āh itme ey ‘āşık ki ‘ayn-i luţfdur
Dūst esbāb-ı kemāl-i ĥüsne noķşān istemez
- 5 Ey Fuzūlī muttaşıl devrān muĥālīfdür saña
Ėālibā erbāb-ı isti‘dādı devrān istemez

Fuzûlî

(Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün)

- 1   Ḥoş ol zemân ki ḥarem-i vişâle maḥrem idüm
          Ne mübtelâ-yı belâ ne muḳayyed-i ğam idüm

- 2   Gezerdüm itlerüñ ile fezâ-yı kûyuñda
          Yerüm behişt-i berîn idi ben bir âdem idüm

- 3   Hemîşe secde-gehüm ḥâk-i âsitânuñ idi
          Bu i'tibâr ile bir ser-bülend-i 'âlem idüm

- 4   Gedâ-yı kûyuñ idüm böyle zilletüm yoĝidi
          Serîr-i salṭanat-ı ḳurbda mu'azzam idüm

- 5   Zemân zemân eşer-i pertev-i cemâlüñden
          Mu'âlic-i dil-i pür-derd ü çeşm-i pür-nem idüm

- 6   Ziyâde ğam-zedeyüm hecrle ḥoş ol günler
          Ki ben bu ğam-zedelikden ziyâde ḥurrem idüm

7 Fuzûlî olmaz imiş miḥnet-i firāka müfid
Bu zevk zikri ki bir vaqt yāre hem-dem idüm

Ġazel-i Nev'î

(Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün)

(Fā' ilātün “ “ Fa' lün)

1 K̄o beni gevher-i eşküm gibi pāy-māl olayın
Tek senüñ 'aşkuñıla munṭazam elḥān olayın

2 Kişi esrār-ı ğamı 'aşkıla fehm itmez imiş
Bırağup cāme-i nāmūsümü abdāl olayın

3 T̄urayın serv gibi rāh-ı hevāda şābit
Şu gibi naḥl-i dil-ārālara meyyāl olayın

4 Cāme-i cismi şatın alur imiş cān naḥdın
Gerçi ben bende fenā şehrine dellāl olayın

5 Ehl-i ḥālüñ varayın meclisine cān eridüp
Nev'iyā āteş-i 'aşkile yanup kāl olayın

283b Ğazel-i Mānī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 İşigüñ itlerini görmege himmet ideyin
Varayın zevkıla yārānı ziyāret ideyin
- 2 Bilmedi gitdi ne hāletdeyüm ol yār beni
Bilmezem n’eyleyeyin buña ne hālet ideyin
- 3 Peyrev-i kâfile-i rāh-ı maḥabbet olayın
Ḥarem-i Ka‘be-i maḫşūda ‘azīmet ideyin
- 4 Ya‘ni yāruñ işigi ḥākine yüzler süreyin
Hecrile vaşlın ögüp şükr ü şikāyet ideyin
- 5 Yāre taşvīrimi bu şeklile yazup vireyin
‘Ārz-ı ḥāl itmege Mānī anı şūret ideyin

Ġazel-i Münîrî

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün)

- 1 Dāmānuña her dem irişen düşmen elidür
Ben kuluñı pāy-māl iden anuñ keselidür
- 2 Zenbûri ġam-ı şehd-i lebûñ eyledi şeydā
Anuñçün işi nāle 'abāsı 'aselîdür
- 3 Gönderdi belā 'askerini varısa Şîrîn
Ferhād-ı cefā-pîşe anuñçün Halebî'dür
- 4 Seyr eyle ruḡun gelmedin ol ḡaṡ-ı dil-āvîz
Ġāfil yürüme aç gözüñi ġün geçilidür
- 5 Ġünden ġüne şehri içre bulan ġün gibi şöhet
Şevġ-i meh-i rüyuñla Münîrî ġazelidür

Ġazel-i ‘Ulvī Efendi

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Rindler zümresinüñ yeri ħarābāt ancak
Dāimā işleri hep Ĥaĥĥ’a münācāt ancak
- 2 Şun‘ı Ĥallāk’a göre cilvesi maĥlūkātuñ
Pertev-i mihr-i cihān-tābıla zerrāt ancak
- 3 Bezm-i keşretten elin çekmedi ey sākī dahı
Ehl-i vahdet geçinür şūfī ‘aceb zāt ancak
- 4 Eyleseñ diĥkatile arz u semāvāta nazar
Māsivā-ārāda evhām u ĥayālāt ancak
- 5 Taĥtını taĥtaya virdi nice Dārā-yı cihān
Bu kadar şevket ü ĥaşmet ĥurı Dārāt ancak
- 6 Zāhid āyīne-i bī-kīnūme irgürme şikest
Şūret-i Şāni‘i seyr itmege mir’āt ancak

7 Ben gedā niçe idem da‘vī-i ferzānelügi
Düstüm nat‘-i felekde niçe şeh māt ancak

8 Beni sevdüñ mi didi yār sükūt itdüñ sen
Ġarażı ol şehüñ ey dil seni iskāt ancak

9 Bildirür zümre-i ‘irfāna rumūz-ı ‘aşkı
‘Ulviyā her sühanuñ keşf ü kerāmāt ancak

Ġazel-i Nev‘ī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Tılayup barmaġa ol kākül-i ‘anber-sāyı
Oldı efkār-ı dırāzıla gönül sevdāyı

2 Beni ol derdi ġamuñ va‘de-i ferdā niçe yir
Yok mı dīnüñ şanemā añma mısın ferdāyı

3 Kankı maħbūba gönül virdümise tāli‘-i kör
Gün gibi ser-keş olur māh gibi hercāyī

4 Varıken çāk bu kadar arada yirden göge fark

Niçe teşbīh ideyin kāmētūñe Tūbā'yı

5 Nev'iyā gayrlar itmiş yine ol yāri şikār

Cūy-ı eşküm n'ola ğark itse bütün dünyāyı

Bākī Efendi

(Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

(Fā'ilātün “ Fa'lün)

1 Şohbetüñ mübtelāya şıhhat olur

Bir selāmuñ ire selāmet olur

2 Cām-ı derdüñle dil huzūr eyler

Rāh-ı vaşluñla rūh rāhat olur

3 Kāmētüñ cilvesün dirīg itme

Pādişehler bülend-himmet olur

4 Kōmadı dilde ğıll u ğış mey-i nāb

Ne güzel hāşiyetlü şerbet olur

5 Cām-ı mey şadr-ı mey-kede bilene

Tāc-ı devlet serīr-i ʿizzet olur

6 Mey-i laʿl ādeme ziyān itmez

Belki sermāye-i saʿādet olur

7 Kāh rind-i gedāya feyz irişür

Cām-ı mey meşʿal-i hidāyet olur

8 Tāʿat u maʿşiyet ne kim kılsam

Şöyle şanmañ ki bī-irādet olur

9 Dūstdan yek işāret ey Bākī

Cāna şad muʿcib-i bişāret olur

284a Kaşīde-i Beççe-i Bākī Efendi Der-Haqq-ı Sulţān Selīm Hān

(Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün)

1 ʿĀlem hayāt-ı nev bulur cānlar bağışlar dem-be-dem

Enfās-ı rūhullahdur güyā nesīm-i şubḥ-dem

2 Şaḥn-ı felekde cilveger tāvus-ı zerrīn bāl ü per

Bāğ-ı cihān pür-nūr ü fer ʿālem gül-istān-ı irem

- 3 Bezm-i şafâdur şeyh-i cām bu zemzem olmuş ol maķām
Mey-hāneler beytü'l-ħarām pīr-i muġān şeyhü'l-Harem
- 4 Mesken-i nesīm oldu hevā 'anber-i şemīm oldu şabā
Gül-zāre gelse ġālibā urmaz ħutende nāfe-i dem
- 5 Bād-ı seherden hoş nesīm ħulķ-ı Ĥüdā-vend-i kerem
Sultān-ı 'ādil ħān Selīm şāhen-şeh-i şāhib-kerem
- 6 Keyĥüsrev-i Cemşīd-fer Cemşīd-i Keyĥüsrev hüner
Dārā-yı İskender-zāfer İskender-i Dārā ħaşem
- 7 Ĥurşīd-i fen pür-nūr u fer nāhid-veş rüşen-ġüher
Keyvān-ı şaf-ı 'ālī nazār-ı şāhen-şeh encüm ħaşem
- 8 Şāhā muraşsa' cāmdur sākī-i sīm-endāmdur
'Ayš-ı mey-i gül-fāmdur rāħat-resān-ı rüh-ı Cem
- 9 'Ayš u tena'um vaķtidür sāz u terennüm vaķtidür
Bākī tekellüm vaķtidür ġüftāra sa'y it lā-cerem

10 Hāmūşluk senden ‘aceb ʔab ‘uñ müselleme ʔıtdı hep
Sihr-āferīnān-ı ‘Arab pākīze-gūyān-ı ‘Acem

Kaşīde-i Nazīre-i Hālişī Berāy-ı Merhūm Sulţān Selīm Hān ‘Aleyhi’r-Raḥme
(Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün)

1 Açıldı ‘ālem gül gibi esdi nesīm-i şubḥ-dem
Hoş eyleyüp bülbül gibi muṭrib sürūd it dem-be-dem

2 Hūr-ı cinān zülf-i nigār Ṭübā dirāḥt-ı mīve-dār
Keṽser şerābı cūy-bār şaḥn-ı çemen bāğ-ı İrem

3 Her kūşe bir ‘ālī maḳām her şuffe bir şadr-ı kirām
Her bir şınıḳ peymāne cām her sākīn-i ḥum-ḥāne Cem

4 Gül-şende ‘işret vaḳtidür yārıla şoḥbet vaḳtidür
Mihr ü maḥabbet vaḳtidür gitsün gönüllerden elem

5 Bağrumı lāle-dāğ ider cūlar yaşun ırmağ ider
Varısa seyr-i bāğ ider ol serv-ḳāmet ğonce-fem

- 6 Sulţān Selīm-i kām-rān āsude ‘adliyle cihān
Oldı kef-i cūdi hemān baħr-i saħā kān-ı kerem
- 7 Ey Hüsrev-i Şīrīn-dehen kem-ter ҡuluñdur cümleten
İsfendiyār-ı Pelīten Efrāsiyāb ü Güstehem
- 8 Giydi şükūfe migferin sūsen ıaķındı ھاnçerin
Gül-şāhı dirdi leşkerin şimşād ҡaldurdu ‘alem
- 9 Oldı hevālar mu ‘tedil gāyet hevāyī dūşdı dil
Ey Hālişī sen de açıl dil-teng olup gel çekme ğam
- 10 Güftāruñı idüp taleb eş‘āruñ isterlerdi hep
Şağ olsa Hassān-ı ‘Arab dir idi Selmān-ı ‘Acem

**Қаşıде-і Беççe-і Назіре-і Азері Çelebi Der- Һаққ-ı Merhūm Sulţān Selīm
Hān**

(Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün)

- 1 Cemşīd-i vaķt itsün bizi cām-ı şabūhı şubh dem
Hengām-ı ‘ayş eyler güzer sākī yetişdür cām-ı Cem

- 2 Geldi ŧerāb-1 lāle-fām oldu gōñüller ŧād-kām
İřret zemānidur temām muřrib sūrūd it demādem
- 3 Dün hışmıla gōrdüm gelür bir ğamzesi biñ cān alur
Hiç söylemez bilmem nedür açılmadı ol ğonce-fem
- 4 Bir la‘lıla peymāneler buldı ŧafā kāřāneler
Oldı bugün ħum-ĥāneler gencīne hā-yı mülk-i Cem
- 5 İtsün teraĥĥum üd ü çeng açsun ŧerāb-1 lāle renk
Ol pādiřāh-1 şir-cenk ol řehriyār-1 Cem-ĥařem
- 6 Sultān-1 Efridün-liķā ĥāķān-1 İskender vegā
Mesned-nişin-i kibriyā řāhen-şeh-i vālā himem
- 7 Mihr-i sipihr-i mekremet māh-1 Süreyyā menzilet
řāh-1 serīr-i ma‘delet serdār-1 erbāb-1 ni‘am
- 8 Dārā-yı dārāb iķtidār sultān Selīm-i kām-kār
Devlet medār-1 cem vaķār ‘İsī dem ü Yūsuf řiyem

- 9 Hürşid-i dehr-ārā-yı hind Cemşid gerdün-sāy-ı dūr
Şāh-ı cihān peymā-yı dirhem şahib ü tīg-ı kalem
- 10 Hakk aña virmişdür zafer ‘ālem anuñdur ser-te-ser
Ol rāyet-i hürşid fer nuşretde olmuşdur ‘ālem
- 11 Sensin şeh-i Yūsuf-liķā baş egdiler cümle saña
Şāhib-i serirān şehā-mend-i nişinān-ı Kerem
- 12 Olsun kapuñda Āzerī endūh u miñnetden beri
Olursa dergāhuñ yeri anuñ olur Beytü’l-Harem
- 13 Sende mükellemdür hasebdürler ezelden saña hep
Fermān-dih-i mülk-i ‘Arab serdār-ı şāhān-ı ‘Acem

284b Merhūm Nādirī Efendi ‘Aleyhi’r-Raḥmetü

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün)

- 1 Zihī šest-i kazā te‘şir-i sultān Aḥmed-i ‘ādil
Ki darb-ı tiri lertzān eyledi çarḥ üzre keyvānı

- 2 Ser-ā-pā çünki on kat levh-i āhenden güzār itdi
Töküz kat levhini çarhuñ ‘aceb mi delse peykānı
- 3 Eger Zāl-i sipihr alup ele kavı-i kızah yayın
Şihābuñ nāvek-i zerrīnin urıa idemez anı
- 4 O tūruñ bunca zerrīn levha te‘şīr ün görüp şandum
Ki kat kat dāğ-ı dilden geçdi yāruñ tīg-i müjgānı
- 5 Yaluñ katdur diyu itmez tenezzül atmağa tīrin
Felek ‘arz eyledükçe aña levh-i mihr-i rahşānı
- 6 Tayanmaz yüz katı ol levh-i zerrīnüñ aña gūyā
Gül-i şad-berge kār eyler sipihrüñ tīr-i bārānı
- 7 Şanurlar dest-i kudret hāme urdı levh-i maḥfūza
Görenler levh-i zerrīn üzre tīr-i şāh-ı devrānı
- 8 Yaḥud hān Aḥmed’üñ te‘şīr -i tīrin seyr iden anda
Şanur kim şakḳ ider engüşt-i Aḥmed māh-ı tābānı

9 Du‘ā tīrin revān itsen daḥi ey Nādirī tā kim
Ola sehm-i sa‘ādet der-kemān ol Ḥaydar-ı Şāni

10 Süleymān gibi murğ-ı tīrin istiḥdām idüp dāim
Cihān ṭurduḳça ṭursun ‘arşa-yı ‘ālemde dīvānı

Nādirī Efendi

(Mef‘ūlü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

1 Tātār-ı çarḥuñ olmaz idi raḥşı tīz-rev
Olmasa tāziyānesi destinde māh-ı nev

2 Mülk-i hevāda mīr-livā oldı dūd-ı āh
Olsa ‘aceb mi arpalığı kāināt-ı cev

3 Kıl ḥāce-i cemālile ḥüsn-i mu‘āmele
Ol naḳd-i ‘aşkı cevher-i cānı kılup girev

4 Almış zemāne ḳavs-ı ḳuzahdan eline dās
Hem-vāre geşt-zār-ı vücūdı ider direv

5 Bir lahza içre Nâdiriyâ menzilin bulur
Her kim mişâl-i tîr ola 'âlemde râst-rev

Ve Lehu Eyzan

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Şabâdan var ise gûş itdi vaşf-ı zülf-i pür-çînüñ
Ağarmış müyü endüh-ı hasedden nâfe-i çînüñ

2 Leb-i Şîrîn gamından cân-ı Ferhâd oldı âzürde
Muhaşsal tuymadı bî-çâre hazzın cân-ı Şîrîn'üñ

3 Gözüm dünyâyı görmez âsitânuñdan cüdâ olsam
Ġubâr-ı dergehüñdür sürmesi çeşm-i cihân-bînüñ

4 Zemâne aldı pertev kıt'a-i mâhuñ sevâdundan
Degül resm-i kalem levh-i ruhuñda hatt-ı müşgînüñ

5 alur 'âlemde nâmuñ Nâdirî hüsn-i kelâmuñla
Güzel söz gibi bir sermâyesi yok nâm-ı bâķînüñ

Ve Lehu

(Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Başumda ki hevā ile çeşm oldı aşikār
Deryā temevvüc itdi esüp başlı rūzigār
- 2 Künc-i dilümde genc-i maḥabbet nihān olup
Güyā ki oldı şerḫa-i sīnem o gence mār
- 3 Alsun ayağı destine 'ālemde rind olan
Olmaḫ dilerse mesned-i rāḫatda pāy-dār
- 4 Geh tār-ı 'anberüñ ü gehī mār şandılar
Zülfüñ olunca dün gice mestāne tār ü mār
- 5 Ḥāl-i nigāruñ itdügi cevri ider baña
Ey Nādirī sitāre-i baḫt-ı siyāh-kār

Ġanī-zāde

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Ġulġul-i ŧiŧe degül eyleyüp āheng-i ‘itāb
Kān idersin diyu yārũñ yüzine urdı ŧerāb
- 2 Āb u tāb-ı ruġ-ı yār itdi dil-i dīdeye kār
Dilde tāb olsa n’ola dīde-i ġam-dīdede āb
- 3 Ne bilür ‘āŧıġ-ı bī-dār elemin daġı uyur
Baġmaz aġvālüme ġayfā ki o çeŧm-i pür-ġāb
- 4 Sākiyā āb-ı feraġ-nākũñi kıl bezme revān
Tā ki anuñla ola gül-ŧen-i ‘iŧret ŧād-āb
- 5 Od yanar mihr-i sipihrüñ ġamıla başunda
Nādirī-veŧ olalı ŧevġ-ı ruġuñdan pür-tāb

Ve Lehu Eyzan

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

- 1 Kūy-ı dil-ber var iken urma dem-i rāh-ı Hicāz
Vā‘izā añma yine bir sühan-ı dūr ü dirāz
- 2 Dem-i cān-bağşı dil-i ğam-zedeye sāz gelür
Hāğ bu kim ‘āşıkā bülbül gibi olmaz dem-sāz
- 3 ‘Āşık öldürmede müjgānuñı tırūñ geçemez
Yaluñız gerçi ider hayli yukardan pervāz
- 4 Duğter-i rez dehenūñ öpdüğini fāş itmiş
Böyle şūrīdeleri itme şağın mağrem-i rāz
- 5 Nādirī cān eri der miydi senūñ hıdmetüñe
Düşmese kalbine sūz-ı ğam-ı ‘aşkuñla güdāz

285a Ğazel-i Nef'î Çelebi

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

1 Hattı yaklaştı niçün urmaz dil-i 'uşşāka dāğ
Geldi aḥşām irdi yakmaz mı daḥi ol bir çerāğ

2 Sīnede her dāğ-ı sürḥ andan bir aḥker pāredür
Süz-ı firḳatle dil olmuşdur firāvān bir çerāğ

3 Fikr-i zülf ü 'arızıla göñlüm ārām eylemez
'Āşık-ı dīvāneyem tutmaz beni bendile bāğ

4 Kaṭl-i 'uşşāk itmege ol deñlü māil çeşmi kim
Bir nigāhıla ḳomaz bulsa Mesīh ü Hıızr'ı şāğ

5 Olsa da cānına eglence maḥabbetdür yine
İde mi dünyāda Nef'î 'aşḳ-ı dil-berden ferāğ

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

1 Zülfünü tağıtsa yār olur fürüzān ol yañağ
Artar aḥşam olsa zīrā revnaḳ u nūr-ı çerāğ

- 2   Kandı eşmümde hayāl-i yār ‘izz ü nāz ile
Veh ki oldu sīne hāne-i mükellef bir otāğ
- 3   Şayd iderler dilleri andan girürler göñlüme
Eylemişler şimdi āhū-eşmler göñlüm yatağ
- 4   Āteşi benden olur kim dāğ yağsa gālibā
Oldı sīnem ‘aşka vağf olmuş kadīmī bir ocağ
- 5   Şöyle germ-ā-germdür Zihni mağabbet bezmi kim
Fark olunmaz elde iken cām-ı mey başdan ayağ

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

- 1   Müyesser olmadı ğam pisterinde hiç baña şıhhat
Ben öldüm derd-i hicrānuñla sulţānum saña şıhhat
- 2   Tutup nabzum eţibbā çekdirür benden elin cümle
Dirġā bulmayam gibi cihānda ben gedā şıhhat
- 3   Görelde eşm-i bī-māruñ göñül özler mey-i la‘lūñ
Virür mağmūra ey sākī şerāb-ı dil-güşā şıhhat

4 Cihānda derd-i ḥasret bir dīvāne derd imiş bildüm
O derde mübtelā olsa kişi irmez aña şıḥḥat

5 Meded bir çāre eyle Ḥālişī gāyet ölümlükdür
Kapuñ dārü’ş-şifāsında bulur ol mübtelā şıḥḥat

(Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün Mefā’ılün)

1 Senüñçün ey perī gāret ger-i cān-ı cihān dirler
Şaçuñ zencīrini ser-fitne-i devr-i zemān dirler

2 Kelām-ı rüh baḥşuñ kalbe rüh efzün söylerler
Lebüñ ser-çeşmesin āb-ı ḥayāt-ı cāvidān dirler

3 Seḥer peydā olan şeb-nem degüldür güller üstünde
Ḥicābından ruḥuñ gördükçe cānā bir zemān dirler

4 Görenler çeşm-i giryānumla naḥl-i ḳaddüñi cānā
Kenār itmiş nihāl-i servi şan āb-ı revān dirler

5 Ğidā-yı rühdur dirmiş o meh eş’ār-ı dil-sūzuñ
Anıñçün Ḥālişī dillerde şı’rūñ ḳüt-ı cān dirler

Edībī-i Çelebī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Bezm-i meyde zevrağ-ı şahbā şikest olsa eger
Ğarğa-i deryāyı derd-i ğam olur mestāneler
- 2 Keşti-i şahbānuñ adı batdı bu eyyāmda
Zevrağ-ı zerğ u riyānuñ rūzigār-ı kīne-ver
- 3 Hecr-i zūlfūñle bilirdūñ bağrımuñ kaç başı var
Söylesem derd-i derūnum saña cānā ser-be-ser
- 4 Görmesem bir gün o yāri olurum dīvāne vār
Varmasam dārü'ş-şifā-yı kūyuna 'aqlum gider
- 5 Ey Edībī bir kırı efsānedür dirmiş hemān
Zāhid-i huşkūñ yanında zıkr olsun şî'r-i ter

285b Selīsī Efendi

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1   Çatlüme hancer çeküp kanıla bağrum tıldurur
Çeşm-i hün-rizüñ beni sultānum āhır öldürür

- 2   Firkatüñde bülbül-āsā nāle eylerdüm velī
Bād-ı āhum korqarın hüsñüñ gülünü şoldurur

- 3   Ağladursa şām-ı firkatde o meh şimdi beni
‘Arz idüp mihr-i ruḥun vaşlıla bir gün güldürür

- 4   Olmasun ol sūfī-i nādān dil-dārıla yār
Yoksa yārān tācını başuna anuñ oldurur

- 5   Hıdmet-i ḥaḳ-i derüñ emr it hemān şāhum añā
Bu Selīsī işigüñde boynı bağlu kul durur

Ve Lehu Eyzan

(Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün)

- 1 Pür itse rüy-ı dehri eşk-i çeşmüm n'ola yem gibi
Varup bir daği ol māhuñ yüzünü görmeyem gibi
- 2 İştüdüm dām idüp kaçmış ol āhūyı rakīb seg
Harām iken anuñ şaydı dilā şayd-ı Harem gibi
- 3 Gidüp ol çeşmi hūnī eylemiş 'azm-i sefer derler
Düşüp tīg-ı firāka kendü kendüm öldürem gibi
- 4 İrem mi kūyuna yārūñ görem mi bir daği yüzün
Kim olmuşdı anuñ kūyı baña bāğ-ı İrem gibi
- 5 Meşām-ı cāna irdi ey Selīsī būy-ı vaşl-ı yār
Yüzüm bir daği hāk-i pāy-i dil-dāre sürem gibi

Nazîre-i Hîşâlî

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün)

- 1 Yâr olmasa meclisde iken 'ayş u dem olmaz
Bir sohbete kim gelmeye dil-ber kadem olmaz
- 2 Çekmez ğam-ı 'âlem saña her kim ola 'âşık
Meşhûr meşeldir bu ki 'âşıkda ğam olmaz
- 3 Gelmez ser-i zülfüñle ğamum kâle muhaşşal
Hecrûñle bu şeb çekdügüm ey meh disem olmaz
- 4 Mazmûnı bulup tâze edâlarla o servüñ
Bilürseñ eger kâmeti vaşfinda kim olmaz
- 5 Biñ cevri ide ger câna Hîşâlî ne ğam ol şâh
'Uşşâka 'adü 'ta'nı gibi bir sitem olmaz

Nazîre-i Edîbî

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün)

- 1 Bir meclise ayak başa cām anda ğam olmaz
Sāġar gibi haqqā ki mübārek qadem olmaz
- 2 Yok bencileyin baġrı yanık 'āşık-ı bî-dil
Bir sencileyin lāle-ruḡ ü ğonce-fem olmaz
- 3 Kūyuna 'aceb varmamaġa çāre mi vardur
Bir ġün o mehūñ ġün yüzünü görmesem olmaz
- 4 Ey nūr-ı başar dūr olalı ḡāk-i derüñden
Ḥūn-ābe-i çeşmüm benüm aqmaya dem olmaz
- 5 Hep ḡāletî 'aşkıladurur nazm-ı Edîbā
Keyfiyyetile söylenen eş'ār kim olmaz

Ġazel-i Merhūm Ḥasan Efendi

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Bulmağ ister saña beñzer bir meh-i tábān daği
Ben de bildüm çok döner bu çarğ-ı ser-gerdān daği
- 2 Varımı ħarc eyledimse rāh-ı 'aşkuñda ne var
Yoluña olsun fedā rūğ-ı revānum cān daği
- 3 Yire geçdi kendüyi beñzetdüğüçün la'lüñe
Ol ħicāb altında kaldı çeşme-i ħayvān daği
- 4 Derd-i 'aşkuñla ciger ħūnıñ ü dil pür-dāğ iken
Bāğ-ı dehre gelmişidi lāle-i nu'mān daği
- 5 Ey Ḥasan umma cihānda kimseden mihr-i vefā
Ol perī-veş 'āhdine tırmaz döner devrān daği

Ve Lehu

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)

- 1 Şüfî-i ħara gözlerimüñ yaşı yem olmaz
Döksem anı ħāk-i der-i dil-dāre kim olmaz
- 2 Ol serve eger māil iseñ bār-ı ħamın çek
'Āşık mı durur ol ki anuñ kaydı ħam olmaz
- 3 Yer eyle dilā gül-şen-i kūyuñ o nigāruñ
'Āşıqlara anuñ gibi bāğ-i İrem olmaz
- 4 Meydān-ı maħabbetde aña er dimezüz kim
Meyl eyleyüben yārine şābit kadem olmaz
- 5 Yār anmasun aġyārı hemān kendüye maħrem
Vaşlından iderse bizi maħrüm-ı ħam olmaz
- 6 Yokdur deheni gibi tabībā baña çāre
Derd-i dilüme la'l-i lebi gibi em olmaz

7 Dahl itse ne ğam nazmuña aġyār Selīsī

Şā'irlere hiĉ ta'na-i a'dā elem olmaz

Maṭla'ü'l-Muḥarrere

(Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün)

Yeter 'aksine devr itdüñ felek ḥākile yeksān ol

Ma'ārif ehlinüñ ḳalbi gibi sen daġi vīrān ol

286a Ğazel-i Yaḥyā Efendi

(Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün)

1 Cānā ḥaṭ-ı yāḳūtı yazan ol dehen üzre

Bir noġta ḳomuş sürḥile ġüyā zeḳan üzre

2 Ol ḥāl-i siyeh 'arız-ı zībāña yaraşmış

Zülfüñ ne ġüzel düşmüş o vech-i ḥasen üzre

3 Zülfüñde ġöñül ġamzeñile eglenür ey māh

Cān-bāz gibi tīġila oynar resen üzre

4 Pirāheni hıfz eyler eser yelden o māhı
Ditrer ırur ol dil-ber-i nāzuñ beden üzre

5 Yaḥyā o ŧehũñ cevheri la'lũni sũylet
Yāķũtı neden kim ıtuta dũrr-i 'Aden üzre

Nażire-i Nef'ĩ Efendi

(Mef'ũlü Mefā'ĩlü Mefā'ĩlü Fe'ũlũn)

1 Zũlf-i siyehũñ mi ḥaṭ-ı 'anber-ŧiken üzre
Yā sāye-i sũnbũl mi dũŧenmiŧ ħemen üzre

2 Virmez yine ol pĩrehen ũ sĩne-ŧafāsın
Berg-i semeni dũkse ŧabā yāsemen üzre

3 Beñzerdi nihāl-i ķadũñe zũlf ũ ruḥuñla
Aķılsa eger sũnbũl ũ gũl nārven üzre

4 Eŧķũmle dem-ā-dem ideyin ķũyuñı nem-nāk
Toz ķonmaya tā sen gũl-i nāzũk beden üzre

- 5 Almış şanasın nîzesini destine Rüstem
Müjgân degül ol gamze-i nâvek-fiken üzre
- 6 Kırdı müjemûñ üstüne yayın seg-i küyuñ
Olmasa gül âzürde düşünce diken üzre
- 7 Nef'î bu nezâketle benüm şîve-i nazmum
Râciḥ görünürse n'ola tarz-ı Ḥasan üzre
- 8 Seyr it bu yedi beytümü bu tâze zemînde
Ḳo seb'a-i seyyâre-i çarḥ-ı kûhen üzre

Ġanî-zâde Efendi

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Derdüñle 'andelîb-i çemen kıldı nâleler
Senden şikâyet itdi güli eyleyüp siper
- 2 Bir laḫza yanımızda qarâr itmez oldu yâr
Ḥaḫḫâ ki cevr-i zulmüni efzûn ider gider

3 Vā‘iz sevād-ı vechüme hüküm eylemek neden

Bilsün mi reng-i ‘âşıkı sālūs-ı bî-başar

4 Gördükde la‘lünü eriyüp geçdi şerme

Zu‘munca hayli kelle idi gerçi kim şeker

5 Ğamdan kemâne dönmişiken kıadd-i Nādirī

Her lahza ol tezerv-i hırāmāne cān atar

Ğazel-i Ğanī-zāde Nādirī Efendi

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Kūy-ı dil-ber var iken varamadum rāh-ı hicāz

Vā‘izā añma yine bir sühan-ı devr ü dırāz

2 Dem-i cān bahşı dil-i ğam-zedeye sāz gelür

Hağ bu kim ‘âşıka bülbül gibi olmaz dem-sāz

3 ‘Āşığ öldürmede müjgānuñı tırūñ geçemez

Yāluñız gerçi ider hayli yukardan pervāz

4 Duĥter-i rez dehenũ öpdüġünü fâş itmiş
Böyle ŗürıdeleri itme ŗakın maĥrem-i rāz

5 Nādirĩ cān eri dir miydi senũ ĥıdmetine
Düşmese ħalbine sũz-ı ġam-ı aşķuñla ġudāz

Ėazel-i Merĥũm Tarzĩ Raĥmetullāhi Aleyh
(Mef'ũlü Mefā'ĩlü Mefā'ĩlü Fe'ũlũn)

1 Esbāb -ı ħanā'atle ŗeh-i mũlk-i ġınāyuz
Meyl eylemezũz cĩfeye himmetle ĥumāyuz

2 Ser-ĥadd-i ma'ānĩde ŗeh-i taĥt-niŗĩnũz
İħlĩm-i ma'ārifde emĩrũ'l-ũmerāyuz

3 Nāķıŗ ne bilũr ħadrimũzi maĥz-ı kemālũz
A'mā ġoremez nũrumuzı mihr-i semāyuz

4 İ'zāzıla erbāb-ı sũĥan farkına tācuz
Eclullah-ı ĥayl-i ĥünere ħal'a ġüşāyuz

- 5 Aşhâb-ı hâsed çeşm-i hatâ bînîne meylüz
Erbâb-ı maḥabbet gözüne kuḥl-i cilâyuz
- 6 Şîrâz-ı ma'ânîde bugün Hâfîz-ı vaqtüz
Bağdâd-ı ma'ârifde reis-i şu'arâyuz
- 7 Câh ehline ḥam eylemezüz kaddimüz ey dil
Merdân-ı riyâdan degülüz merd-i Ḥüdâ'yuz
- 8 Ḥaḳḳâ ki edâ pâk gerek şi'rde Tarzî
İnşâf bu kim şi'rde pâkize edâyuz

286b Ğazel-i Nev'î

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Elinden rûzigâruñ ṭolmadan çeşmüñ türâb ile
Nuḳûş-ı dehri seyr it 'aynuñ aç cām-ı şarâb ile
- 2 Geçerken yâr mest itmiş beni cām-ı mey-i ḥayret
Dirîğâ ṭuymadum 'ömr-i 'azîzüm geçdi ḥâb ile

- 3 Yüzüñe geh elüñ perde idersen gāh zülfinüñ
Görinürsüñ bize vuşlat deminde yüz hiçāb ile
- 4 Gözüm nem-gīn ü pür-ḥūn olmadan bī-nūr olur āḥir
Yıķılur ḥāne-i merdüm şarābile kebābile
- 5 Lebüñden ey ṭabīb-i cān u dil bilmem ne ḥikmetdür
Gehī Nev'īye em geh sem virürsüñ bir cevābile

Nev'ī Efendi

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Vişāle va'de itmişdüñ ferāmüş eyledüñ gitdi
Meded rūḥ-ı revānum ölmeden gel va'demüz yetdi
- 2 Eger güldür eger ḥār-ı cefā reddeylemez 'āşık
Hemān luṭf eyle ey ḡonce ḡöñülden her ne kim bitdi
- 3 Bizümle şüretā olduñ mülāyim va'dede ammā
Dirīḡā ey gül-i ter ḥār u ḥaslar ḡavli yürigitdi

4 Vişāle irmez imiş ‘āşık-ı bī-sīm olan bildük
Kapuñda ağlayu ağlayu cānā işimüz bitdi

5 Oquyup yanuña tutsañ el üzere yaşur anı
Senüñçün kendüsin illerde Nev‘ ī dāsītān itdi

Nev‘ ī Efendi

(Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün)

1 Açar bir nesne yok göñlüm mey-i gül-fāmdan ğayrı
Dil-i ğam-gīnüme mahrem bulunmaz cāmdan ğayrı

2 Habāb-ı meyden artuk istemez göñlüm tehī kāmı
Görükmez bir muşāhib rind-i derd- āşamdan ğayrı

3 Kadüñle zülfüñe refārda sihr öğreden hāce
Baña harf itmemiş ta‘līm-i elif lāmdan ğayrı

4 Ümīd-i vaşlıla ‘āşıklarūñ gerçi yazar nāme
Saña bir kimse vuşlat bulmadı peygāmdan ğayrı

5 Ğam-ı gīsū vü rūyuñla naşīb olmadı Nev'ī'ye
Belā-yı şām-ı hecr ü miḥnet-i eyyāmdan ğayrı

Nev'ī Efendi

(Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün)

(Fā' ilātün “ “ Fa' lün)

1 Başda tīşesi yir itse n'ola Kūhken'üñ
Dil-i Şīrīn'i yayup yıkdı esāsen bedenüñ

2 Öpdürürsüñ anı sen ğafletile ağyāra
Bize bir buse için ditremesün sīm-tenüñ

3 Nergis-āsā göreyin bir göze olsun muḥtāc
Bir görenler ol elif-ḳaddile servin çemenüñ

4 Ne ḳadar şalsa çemende ḳılıcın bād-ı şabā
İdemez hecrüñe sūsenini teşbīh senüñ

5 'Ārızuñ od bırağup şehr-i dil-i 'uşşāḳa
Ḥayli ḥübānı şikest eyledi ṭob-ı zeḳanuñ

6 Pençe-i mihr şanur ebr-i felekden peydā
Görse Nev'î yed-i beyzāñıla gök pīrehenüñ

Ġazel-i Merhūm Nev'î Efendi Raḥmetullāhi 'Aleyh

(Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün)

1 Ruḥun arz itdi ol meh būseye sūrdüm yüzüm pāye
Dil-i zārı aqıtdı 'ākıbet bir serv-i bālāya

2 Bugün ben küştesīyem bir sipāhi şeh-levendüñ kim
Biḥamdillāh baña yüz tıtdı devlet el virüp pāye

3 Ġam-ı 'aşkıla yaşum yollar idüp bāğ-ı sīnemde
Güzeller içre gül-gün-ı ruḥun şalmışdur ālāya

4 Cihānda kendü göñlümden kaçır bir derd-mendüm ben
Raḳībā gel beni incitme yāre olma hem-sāye

5 Yine şalsañ gider ḥıdmetde bendeñdür senüñ Nev'î
Dem-i vuşlatda ol bī-çāreyi tek şalma ferdāya

287a Hāletī Efendi Sellemehu

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Ne kadar aksa yaşıñ çeşme-i çeşm-i terden
Gitmeye naqş-ı cefā levh-i dil-i dil-berden
- 2 Virür ağıyāra Mesīhā’yı lebüñ turma hayāt
‘Āşık-ı mürde dilüñ çıkmadı cānā yirden
- 3 Ğamıla cān virürem bilmiş ol ey şüh-ı cihān
Ölmek olmazsa müyesser baña ol hañçerden
- 4 Bizi öldürdi ğamuñ dirmiş işitdüm ağıyār
Turma şāhum çıkar ol mürdeleri defterden
- 5 Halka halka görelı zülfüñi ruhsāruñda
Bir belā kalmadı kim geçmeye cānā serden
- 6 Ser-firāz olmasa ol vaktin ölür ‘uşşākuñ
Ki tutar tıgine ol şüh cihānuñ gerden

7 Zahmum ağızında tutar mıydı anı Hāletiyā
Nāvek-i yār nişān virmese ney şekkerden

Nazīre-i ‘Ayānī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Leb-i cān bahşini şīrīn idügin şekkerden
Telh-ı kām ‘āşık-ı haste işidür illerden

2 Zahm-ı sīnem gam-ı tīguñla ne kan ağladıguñ
Dili var ey şeh-i hūbān haber al hañçerden

3 Vaşl umup geh ser-i kūyuñ geh işigüñ gözedür
Bu meşeldür güzelim kıtlı olur yir yirden

4 Baħr-i eşk oldı hurūşān haı baş kaldırıcak
Fitne-i ile temāşa yine baħr ü berden

5 Hāl-i müşgīnine öykünmüş ‘Ayānī yāruñ
Böyle yüz karalığı ummaz idik ‘anberden

Nazîre-i Rûhî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

(Fâ‘ilâtün “ “ Fa‘lün)

- 1 Dökülen kanlara bak çeşme-i çeşm-i terden
Sen de gör dil ne çeker ol leb-i cân-perverden
- 2 Ne şafâ kesb olunur kahkahâ-yı mînâdan
Pür-sürür olmayıcağ meclis o meh-peykerden
- 3 Ey baña cânıla terk eyle diyen dünyâyı
Cümleden dil geçer ammâ geçimez dil-berden
- 4 Başdan geçmeyen irmez dirimiş vaşluma yâr
Berü gelsin reh-i ‘aşkıında geçenler serden
- 5 Yâr gül-zâra gelürse bugün ey bād-ı şabâ
Eyle ferş-i rehini berg-i gül-i aḥmerden
- 6 Def‘-i ğam çün varalum şavma‘adan mey-gedeye
Rûhiyâ ğafleti ko kutlu olur yir yirden

Nazîre-i Vahdetî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

(Fâ‘ilâtün “ “ Fa‘lün)

- 1 İşte tûfân-ı sirişk ey gül-i ra‘nâ serden
Çıkmaya hâl-i ruhuñ naqş-ı dü çeşm-i terden
- 2 Kıpdı sînemde olan dâğ-ı kıarası nâgeh
Korqaram mülk-i vücûdum yana ol aħkerden
- 3 Kâkülün şaklamadan kaçdı o şûhuñ bu kim
Dil-i sevdâ-zede küfri okusun ezberden
- 4 Keşret-i eşk ide mi kalbine yâruñ te’sîr
Hiç bārânıla nesne bite mi mermerden
- 5 Depeden süz-ı ğam-ı ‘aşkıla çıkdı dütünüm
Eşeridür görünen serdeyise mûlardan
- 6 Bir büt-i sîm-tenüñ vaşlına anı şarf it
Hâce maqşûduñ eger nefy‘ise sîm ü zerden

7 Fırkat-i cānı kabūl eylesün evvel ol kim
Vuşlat ümmīdin iden Vaḥdetiyā dil-berden

Ġubārī Efendi

(Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün)

- 1 Kānı o kebk-i ḥırāmīle itdigüm pervāz
Dilā gözümde uçar şimdi ol gözi şehbāz
- 2 Kānı o serv-i revān ile 'azm-i seyr-i kenār
Kānı anuñla olan mābeyinde nāz u niyāz
- 3 Kānı o şāh-ı cihānumla itdigüm demler
Kānı o şūḥ-ı cefākāra 'arz-ı sūz-ı güdāz
- 4 Kānı ḥaber vir o meh-pāre şabādan ki henüz
İder mi 'āşık-ı dil ḥasteler niyāzına nāz
- 5 Añar mı bendesini gör o şūḥ-ı şeh-āşūb
Getür var ise ḥaber ehl-i dilde vākıf-ı zār

6 Şabā ilet ser-i kūyunda cānum eyle fedā

Digil o şūḥa ki dilde niyāz ü elde piyāz

7 anı o ‘āşık-ı rüsvā ki mest kūyunda

İderdi nāle vü feryāda rüz u şeb āgāz

8 anı Ğubārī-i şeydā arın-ı kūy-ı vefā

anı o ‘āşık-ı dīdār-ı ...mümtāz

9 Niyāzum ol saña luḫ ile ey debīr-i felek

Bu şi‘ri mekteb-i ‘irfānda ehl-i dillere yāz

287b Nazīre-i Rūḫī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Feilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Rāh-ı ‘aşkında oyup cānını geçdi serden

Geçmedi aldı gönül ḫāk-i der-i dil-berden

2 Aıdup cūy-ı sirişküm beni rüsvā itdi

Böyle umulmaz idi merdüm-i çeşm-i terden

- 3 Defter-i 'aşka muḳayyed degül iken aḡyār
Geçinirmüş yazılı 'āşık olup defterden
- 4 Def'-i ref' itmegiçün ḡuşsa-ı cān u dilden
Bir dolu şun baña ey sākī mey-i aḡmerden
- 5 Eksük olmaz kemerüñden geçer üftādelerüñ
Cümle āzürdedür āşüfteler ol ḡançerden
- 6 Rūy-ı māl eyler ise aña 'aceb mi Rūḡī
Ḥāk-i pāyüñ aña yek iki gözüm cevherden

Nazīre-i Bezmī

(Fe' ilātün Fe' ilātün Feilātün Fe' ilün)

(Fā' ilātün “ “ Fa' lün)

- 1 Cām-ı la' lüñ ki virür cāna ḡınā Kevşer'den
Şunma aḡyāra dirīḡ it anı her ebterden
- 2 İzdiyād-ı heves-i cennet-i kūyuñla revān
Uçmaḡ ister ḡafes-i ḡāk-i ten-i lāḡardan

3 Nergis-i bāğ-ı İrem çeşmüñe hem-tā olımaz

Ādem añlar anı kıtāl idügin ‘ abherden

4 Duğter-i rez ayağın tutsam olur baş üzre

Bir kadeğ yegdür efendi kuluña efserden

5 Bezmiyā zevk-i müdam leb-i la‘li yāruñ

Geçirür merdüm-i ‘İsī-yi mey-i aħmerden

Nazīre-i Li-Muħarririhi

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Reh-i ‘aşkuñda senüñ cānıla geçdüm serden

Şanma kim ölmegiçün yüz çevirem ħançerden

2 Fikr-i zülfüñ ile dil deyr-i ğamuñda şanemā

Rūz u şeb oğumada küfri ise ezberden

3 Hāk-i pāyüñ senüñ ey serv-ğad ü ğonce-dehen

Yeg görür ‘ārif olan ehl-i nazār cevherden

4 Ğarķa virürse ne ğam mülk-i cihānı eşküm
Beni dūr itdi felek Őimdi der-i dil-berden

5 Pāy-i māl-i reh-i ğam itdi beni Ni‘ metiyā
Görmedüm mihr ü vefā ol Şeh-i sīmīn-berden

Nazīre-i Rūhī

(Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün)

(Fā‘ ilātün “ “ Fa‘ lün)

1 Devr-i la‘ lünde bize māni‘ olan sāğardan
Ola maħrūm umaruz rüz-ı cezā KevŐer‘den

2 Reh-i ‘ aŐķ iĉre Şeh-i baħr ü bere baş egmez
Zevķ alan kimse leb-i ħūŐķ ile ĉeŐm-i terden

3 Ķande varsaķ buluruz anda raķīb diyu
Ya iner gökden o İblīs ĉıķar ya yerden

4 Yār gül-zāra gelürmiŐ bugün ey bād-ı Őabā
Eyle fereŐ rehini berg-i gül-i aħmerden

5 Halka-i zülfüne meyl itme iken ey Rūhī
Çarh-ı kecrev geçirür soñra seni çenberden

Nazīre-i Hādī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 N’ola rāz-ı dilümi añlasa haşem terden
‘Āşıkam gizli yerüm yok perī-yi peykerden

2 Kūşe-i çeşmile ‘uşşāk-ı nazār-bāz n’ola
Nazār-ı merhamet olsa o melek manzardan

3 Aşdı başdan heves-i sāye-i kıddüñle yaşım
Bir belā kılmadı kim geçmeye cānā serden

4 Vay anuñ rüz-ı cezā nāme-i a‘māline kim
Ehl-i ‘aşk içre anı hak idesin defterden

5 Varuñı şarf idegör yolına bir sīm-tenüñ
Ġaraż ey hāce nedür keşret-i sīm ü zerden

6 Yaraşur Hādī'ye taş yaşdana toprak döşene
Tek cüdā düşmeye dünyāda der-i dil-berden

Mafla'-ı Uşulī

(Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

Taşvīr-i ğayre kıılma maḥal Beyt-i Aḳdes'i
Aşnāma mesken eyleme Beytü'l-Muḳaddes'i

Na'imī Efendi

(Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Cānā dime vişālūme irmek muḥāldür
Kim bile ḥaḳ müyesser ide ihtimāldür
- 2 Mağrūr olma maşıb-ı ḥüsne iken begüm
Bāḳī degüldür elde bu bir dest-māldür
- 3 Göñlümde gözlerüm senüñ ey leylī-i cemāl
Mecnün'a üns bağlamış iki ğazāldür

4 Meclisde büseñ aldı Һarāmīlik eyledi
Hün-1 Һadeh n'ola baña dirsem helāldür

5 Şāhā murādı şı'r degüldür Na'īmī'nüñ
Belki cenāb-1 'ālīye bir 'arz-1 Һāldür

288a Hāşimī-i Bursevī

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

Emīr-i meclis olursam 'aceb mi şoĥbetde
Ĝulām-1 Һalka-begüşem piyāle Һıdmetde

Ĝazeliyyāt-1 Cinānī Efendi

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

1 Destine gāhī alur ol māh-1 enver āyīne
N'ola bu şevĥ ile mihr olsa müdevver āyine

2 Beñzedüp ruhsārına yārūñ leĥāfet virmedi
Gerçi şan'at Һarc idüp yaptı Sikender āyine

- 3 Gice h d  y neye bakmak Őeh   adet deg l
M h niun her gice karŐuŋda tutar  yine
- 4 Her tarafdandan bende ekmiŐd r anı zencirile
Z lf n ŋ d v nesi olmiŐ muŐarrer  yine
- 5 Y r mi da vet kılup  y ne g ndersem n'ola
Kim per  cinsin ider dirler musah har  yine
- 6 Jeng-i  amdan olmasun bir dem Cin n  m nkesir
 Aks-i y ri un ider  alemde der-ber  yine

Ve Lehu Eyzan

(Mef 'il n Fe'ilat n Mef 'il n Fe'il n)

- 1 Esir olup  am-ı evg n-ı z lf-i y ra turunc
Diler bu Şeklile k y-ı nig ra vara turunc
- 2 Hev yıla urid r h Őılın olup bitmez
N'ola iŐ amete gelmezse bu diy ra turunc

- 3 Çemende Hızr gibi baħr ü ber müsāfiridür
İder hemīşe heves geştile güzāra turunc
- 4 Hūyāl-i ğabġab-ı dil-dār nālesin göricek
Şunar bu sīb-i tıfil dile ara ara turunc
- 5 Egerçi āteş-i ‘aşkıla oldı perverde
İñen daħi döyemez cevı-i rūzigāra turunc
- 6 Yanıklarile ten-i zerdi yāra ‘arz itdüm
O ‘āşıkam ki yaķup ‘arz idem nigāra turunc
- 7 Tarīkat üzre gelüp berg-i sebz ile gāhī
Lisān-ı hālıla kaşd eyler i‘tizāra turunc
- 8 Hārāmīler gibi nārencī cāmesini şoyar
Cinānī n’eyledi bilsem bu rūzigāra turunc

Ve Lehu Eyzan

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 N'ola ğamdan açılmazsa 'adūnuñ kalb-i maḥzūnı
Açılmış gördi deryāya tonanma-yı hümāyūnı
- 2 Degül keştı görinen baḥr-i aḥḍar içre gül-şendür
Dikilmiş al bayrak lālelerdür anda gülgünı
- 3 'Aceb mi girye eylerse eger Ḍaḥḥāk-veş düşmen
Görindi mehçe-i rāyāt-ı Manşūr-ı Ferīdünı
- 4 Dil-āverler demidür mest olursa bezm-i rezm içre
Ḳadehle kelle-i a'dā şerāb-ı surḥdur ḥūnı
- 5 Şadā-yı ceng-i ḥarbīden pür oldı t̄arem-i Mīnā
Seḥerden güm güm ötdürdi kıbāb-ı çarḥ-ı gerdünı
- 6 Cinānı gūş-ı hūş-ı Ḥazret-i Sulṭān Selīm Ḥān'a
İderseñ gūşvāre yiridür bu dürr-i meknūnı

7 'Adūnuñ sīnesin peykān-ı dil-dūzuñ nişān itsün
Haṭādan şaklasun Hāk pādişāh-ı rub 'ı meskūnı

Maṭla 'u'l- Ğarrā

(Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilātün Fe 'ilün)

Çeşmimüñ yaşını sil dime benüm ğamdur bu
Kim bilür acıyasen iki gözüm demdür bu

Ve Lehu

(Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün Mefā 'ilün)

- 1 Muşaffā bir gümüş āyinedür pehlūsı cānānuñ
Görinür çehre-i maqşūdı anda cümle dünyānuñ
- 2 Beyāz-ı şafḥa-i sīneñ degül manzūr olan ey meh
Meger nūr āyetidür anı şerḥ itmiş girībānuñ
- 3 Egerçi penbe-veş ol sīne ğāyet nerm ü nāzūkdür
Nedendür mermer-āsā saḥt u sengīn olduğı anuñ

4 Degül sineñ gümüş şandūkadur pür-gevher-i ma‘nā

Ƙapağı la‘l iki hokka durur üstinde pistānuñ

5 Alur nūrını çeşmüñ gerçi bakmaq cism-i şeffāfa

Senüñ sineñ ider nūrın ziyāde çeşm-i giryānuñ

6 Eşer yok jeng-i mūdān anda mir‘āt-ı mücellādur

Muħaşşal ey Cinānī ‘aybı yokdur kıl kadar anuñ

Rubā‘ī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

Şanemā turrālaruñ ‘anber-i-sārā kopdı

Zülfüñe nāfe-i Çīn ‘āşık-ı şeyda kopdı

Ne açıldı ruħ-ı rengīnūñe beñzer gül-i ter

Ƙāmetüñ gibi ne bir naħl-i dil-ārā kopdı

288b Cinānī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Havz içinde düşmesün ağıyar-ı nādān ağızına
Ol ğazāl-ı vahşīyi göndermeñ aşlan ağızına
- 2 Būse-i la'lin ricā itsem n'ola kūyında kim
Şimdi mi teklīf olındı loğma mihmān ağızına
- 3 Lebleri şevkıyle dil virmek o şūhuñ zūlfine
Kendin atmağdur kişi mestāne şu'bān ağızına
- 4 Bezm-i meyde yāri şayd itmek dilermiş seg raķīb
Şöyle beñzer kim tokınmışdur anuñ kan ağızına
- 5 Şunma ğayre tūfī-i gūyāña lāyıkdur şeker
Şun lebüñ ammā Cinānī-i sūhandān ağızına

Ġazel-i Merĥūm Dervīř Pāřā

(Fe‘ilātūn Mefā‘ilūn Fe‘ilūn)

(Fā‘ilātūn “ Fa‘lūn)

- 1 Bī-mecāl olsa řaň mıdur dil-rīř
Nāvek-i ġamzeň urdı cānuma nīř
- 2 Fikr-i zūlf-i müřevveřüň her řeb
Dil-i āřüfeme virür teřvīř
- 3 Fikrüm olsa ġayāl-i yār n’ola
‘Āřık olur begüm ġayāl endīř
- 4 Beni öldürdi hey müselmānlar
Bir büt-i kīne-cūy-ı kāfir kīř
- 5 Yār bir pādiřāh-ı ‘ālīřān
Ben faķīr ise bir gedā Dervīř

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Pāyine düşmege dil bir büt-i sīmīn-ber arar
Şöyle düşkünlügi var kim düşecek bir yer arar
- 2 Cüst ü cū eyleyen evşāf-ı lebūñ şı‘rümde
Beñzer ol şahşa ki deryāya talup gevher arar
- 3 Dil-i bülbülde umar sūziş-i ‘aşkı göñlüm
Şanki hākister içinde eşer-i aḥker arar
- 4 Haṭ u ḥālümde vefā büyuna dil tālib olur
Gūyiyā memleket-i Hind’e varur ‘anber arar
- 5 Reh-i ‘aşk içre göñül kendüyi zāyi‘ kıldı
Bu ‘acebdür ki yine sevmeye bir dil-ber arar
- 6 Māniyā ḥalk-ı cihān biribirinden ḥayrān
Hūblar ‘āşık arar ‘āşık ise dil-ber arar

Fazlî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'âilü Fâ'ilün)

- 1 Buldum şaçuñda leyletü'l-isrâ haberlerin
Şordum lebüñde mu'ciz-i 'İsâ haberlerin
- 2 Bād-ı şabāya zülfi peyāmın getür didüm
Geldi getürdi başuma sevdâ haberlerin
- 3 Mecnün oturdı yıllar ile baqdı yollara
Hiç kimse toğru dimedi Leylâ haberlerin
- 4 Dīdāra tākāt idebilür misin ey gönül
İşitmedi ki Tur'ıla Mūsâ haberlerin
- 5 Ger begleri 'asākirini dirdi bir yire
Fazlî buyurdı 'askere yağmâ haberlerin

Maṭla‘

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün)

O yārũñ ḥāba varmış çeşm-i pür-ḥıřmı çatup kaşın

Uyur řebbāz-ı vaşşıdür kanad-ı ser çeküp başın

289a Ğazel-i Veysi Efendi

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün)

- 1 Gider ḥāb-ı teĝāfũl dıdelerden dũr olur bir gũn
Bu meclis bũyle şalmaz mestler maḥmũr olur bir gũn
- 2 Bu vaz‘-ı nā-pesendũñ rũzigār eyler mũkāfātın
Muḳaddem itdũĝi kũstāḥlıķ ma‘zũr olur bir gũn
- 3 Ne deñlũ mũr isek de pāy-māl itmek revā gũrmek
Sũleymānlar esĩr-i dār- ı ĝĩr-i mũr olur bir gũn
- 4 O la‘lin ḳubbe-i ‘ālĩ ol eyvān-ı zer-ender-zer
Bařuñda vajgũne āteřin tennũr olur bir gũn

5 Nice yıl gūşe-gīr-i teng-nāy-ı hāk olan kimse
‘Aceb bilsem bu dūnyāda nice maġrūr olur bir gūn

6 Zūlāl-i nazm-ı rāhat baḡsuma aldanmasun dūşmen
Mezāk-ı cānına telḡ-āb-ı şerr ü şūr olur bir gūn

7 Gelūr bu bezme bir sākī olursun dūst-ı kāmīl sen
Bu mātem-hāne ey Veysī serāy-ı sūr olur bir gūn

Ġazel-i Veysī Efendi

(Mefā‘ilūn Mefā‘ilūn Mefā‘ilūn Mefā‘ilūn)

1 Şanursın sen nihāl-i ḡaddūñ ola dil-pezīr ancak
Yüzūñ arduñ degül sīneñde ġāyet bī-nazīr ancak

2 Ağarmış merdūm-i dīdem çevirtmiş nuḡre-i eşkin
Aña rahm eyle sultānum ki pīr ancak faḡīr ancak

3 Gedā-yı seng-i hāk āġuştesi gerdūne baş egmez
Esīr-i bend-i mey-hāne şeh-i şāhib-serīr ancak

4 Emîr-i kām-rān olmasa kām alınsa dil-berden
O sulţān-ı ser-āmed hayli hūb ammā emîr ancak

5 Görünce bildi ol şeh maţlab-ı a' lāñı ey Veysî
Dil-i 'āşık nevāzı vākıf-ı sırr-ı zāmîr ancak

Ġazel-i Veysî

(Mef' ūlü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ūlün)

1 Meyl eylese aġyāra anı şanma vefādur
Aġyāra vefādan ġarażı baña cefādur

2 Aġyāra vefā itmegi rāy itmiş o hūnî
Dil hasteleri öldüren āh işte bu rādur

3 Dil-dārelerüñ lezzet-i ġüftāruña toymaz
Ĥaġġā bu ki şirin suġanuñ rūġa ġıdādur

4 Meclisde mey-i nābıla ruġsāre-i sākî
Āb-ı ruġ-ı cem' iyyet-i yārān-ı şafādur

5 Şüret vireyin dirse eger şî'rine Veysî
Ruhsâruña âyîne disün pāk edâdur

Veysî Efendi Sellemehu

(Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün)

(Fâ' ilâtün “ “ Fa' lün)

1 Fikr-i çeşmünle hayâl-i kadûñ ey serv-i hırâm
Oldı bāğ-ı dil ü cānumda nihâl-i bādām

2 Hıta-ı müşgînüñ ile ol leb-i hâlet-bahşuñ
Beñzer ol bāde-i gül renge ola misk hitām

3 Yâsemenle pür olan serv-i dil-ârāya döner
Pîrehenle kaçan ol serv-i hırâm itse kıyām

4 Biri hün-ı cigerümdür birisi iki gözüm
Sâkiyâ bāde-i gül-günıla cām-ı gül-fām

5 Cām-ı la' lüñ n'ola ağıyâr görür ise şimdi
‘Aksine devr ider oldı felek-i nâ-fer cām

6 Varısa zerre kadar ‘aqluñ eger başuñda
Veysiyā kendüñi lâ-ya ‘kıl-ı ‘aşk eyle müdām

Veysī Efendi

(Mef‘ülü Fā‘ilätü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

1 Devr-i ruhuñda zāhir olaldan hıta-ı siyāh
Peyveste oldu mihr-i cihān-tāba dūd-ı āh

2 Turmaz fūrüg-ı āteş-i hüsnuñ füzün ider
Turf-ı ruhuñda cünbüş-i şeh-per-i şeb-külāh

3 Şāha kul olmazın meh-i gerdüne bakmazın
Sensiz gerekmez ey yüzi gül baña şāh u māh

4 ‘Uşşāk birbirine düşer görmese seni
Olur hemīşe gıybet-i şeh-fitne-i sipāh

5 Erbāb-ı sūz-ı āh ne dem çekse doymaya
Kem-ter şerār-ı āhına şad-ħarman-ı günāh

6 Deryāyı rahmeti taşırur mevc-ḥız ider
Seyl-āb-ı eşk-i nīm-i şeb ü āh-i şubḥ-gāh

7 Āh-ı şerer-feşānıla Veysī benüm bugün
Mülk-i fenāda Ḥüsrev ü zer-beft-i bār-gāh

289b Ğazel-i ‘Ālī

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

1 Dem oldı söylemedüm ben baña ḥicāb oldum
Dem oldı şerḥ idüp aḥvālümü kitāb oldum

2 Cihānda güher-i nazmuñ benüm mürebbisi
Hüner sipihrine zātumla āfitāb oldum

3 Cenāb-ı Saṭrī gibi nazmumu bülend ideli
Hep üstün oldı sözüm ḥayli kāmıyāb oldum

4 Geh inledüm ten-i zārumla ‘andelībe dönüp
Geh āşiyāne gibi bir avuc türāb oldum

- 5 Zülāl-i nazm-ı safā bahşumı bilen bildi
Hāsūde kendümi bildirmedüm serāb oldum
- 6 Cemi´-i mā-meleküm gitdi baña raḥmuñ yok
Göñül yıķıldı beden yandı ben ḥarāb oldum
- 7 Elümde cām-ı hüner şeyḥ-i cām-veş´ Ālī
Ġazel serāy-ı şāhen-şāh-ı Cem-cenāb oldum

Ve Lehu Eyzan

(Mef´ülü Fā´ilätü Mefā´ilü Fā´ilün)

- 1 Göñlüm diler ki cān gibi kendüm nihān idem
Sırr-ı serāy-ı dehri ser-ā-ser´ ayān idem
- 2 Dāmān-ı i´tibārı çeküp pā-yı´ uzlete
Nāmūs u´ār pāyelerin bī-nişān idem
- 3 Virdüm metā´-ı devlete naqd-ı ümīdimi
Çorķum budur ki iki cihānda ziyān idem

4 Bir k ara el uram ki sounda utanmayam
Bir yir g rem ki kend z mi k m-r n idem

5 Ya v l -i vil yet olam ya  lem gidem
Evl  budur ki himmetimi b -gir n idem

6 Devr n ne del    aksine c nb şler eylese
Şekl-i rız da kend m aa hem-  in n idem

7   Al  gibi zem nede r z-ı der nunu
Kaşdum budur ki nazmıla bir bir   ay n idem

Ve Lehu Eyzan

(Mef ul  F il t  Mef il  F il n)

1 G rd m o m h r yı siyeh şeb-k l hıla
Baş koşdı yıldızum yine baht-ı siy hıla

2 Bir g z yumup a ınca dili g ret eyledi
Yıkdı g n l vil yetini bir nig hıla

3 Āyā başında sāye-i perr-i hümā mıdur
Hem-ser mi oldu mihr-i felek yoħsa māhıla

4 Ol māh-rū çü giydi siyeh şeb-külāhını
Baş çek gönül yürü giceler dūd-ı āhıla

5 Ben kūşe-i niyāzda ol şadr-ı nāzda
‘Ālī nic’ola ħālimüz ol pādişāhıla

Ve Lehu Eyzan

(Mef‘ülü Fā‘ilätü Mefā‘ilü Fā‘ilün)

1 Çeşm-i tātāra karşı ħaṭ-ı rüyuñ āşikār
Pervāzı lāledür Küfe’den Rüm’a yādigār

2 Şan iki şışede şuya konmuş şükūfedür
İki gözümde ‘aks-i bahār-ı cemāl-i yār

3 Allah oñarmadı niye uşlanmaduñ gönül
Gitdi karar u şabr-ı sükün geldi nev-bahār

4 Lāf urmasın ki biñ dili bir başı var anuñ
Her bir çemen dil oldı ne dir bilmezin hezār

5 Rāzın gül aña açmağa başladı ‘Āliyā
Beñzer sabāyı bir eşer idindi rūzigār

‘Ālī

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Қағreden баһре ирен ‘āqıl ü dānāyuz biz
Bir şadefdür bu cihān gevher-i yektāyuz biz

2 Niçe biñ sille yerüz nice zehirler yударuz
Yine ınmaz ıruruz hoş ulu deryāyuz biz

3 Ğam-ı ferdā ile sen şūfī keder virme bize
Mażhar-ı himmet olan baһr-i muşaffāyuz biz

4 Қılmazuz ‘ayn-ı ‘adāvetle nażar aғыāra
Severüz düşmenimüz ehl-i müdarāyuz biz

- 5   Ȧa'nıla bağrımızu delme tehī Şanma bizi
Söyledüp kendüni nâliŐler iden nâyüz biz
- 6   İgneden iplige 'âlemleri gözden geğürüp
Sırr-ı tecrîdi bilüp maĥrem-i 'İsâ'yuz biz
- 7   Biz kimüz dün u deniler ne bilür ey 'Âlî
Rind-i 'âlî nazâruz bende-i ednâyuz biz

290a Ve Lehu Eyzan

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1   Yine luĥf ümmîdi var bir serv-i kâmetden baña
Korĥu virmeñ düstlar rüz-ı kıyâmetden baña
- 2   Bir 'alâmetdür gözün 'ayn-ı sa'âdetden dile
Bir biŐâretdür ĥaĥuñ mülk-i ferâgatdan baña
- 3   İŐigün yasdanmasam uyĥu yüzün görmez gözüm
Seng-i ĥârâ yeg gelür bâlin-i râĥatdan baña

- 4 Behre yokdur bendeki dīvāneliklerden saña
Haşşa çokdur sende ki hūsn-i melāhatden baña
- 5 Tek beni yād eyle benden yaña bak ey bī-vefā
Sövdüğüñ incindüğüñ yegdür ri‘āyetden baña
- 6 Gösterürdüm saña ben zāhid velāyet sırrını
Aksa gelse hūb-rūlar her vilāyetden baña
- 7 ‘Ār u nāmūsu ço ‘Ālī himmet ol ‘ālī diyu
Bir haber gönderdiler kūy-ı melāmetden baña

Ġazel-i ‘Ālī

(Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün)

- 1 Düşümde kıza şordum ‘aşk-ı Leylā eyler ahvālin
Didi haşır olmayınca şorma ben dīvānenüñ hālin
- 2 Didüm hiç deyr-i bākīde vefā şüretleri var mı
Dedi mahv itdi vuşlat ‘aşık u ma‘şūkuñ eşkālin

3 Didüm seyl-āb-ı eşkden ħalāş oldun mı ‘uqbāda
Biraz ağladı feryād itdi añdı ħalb-i meyyālin

4 Didüm ten ħāk-dānı ‘ālem-i ervāħa beñzer mi
Didi aldırdum ol devrũñ hũmā-yı fāriġu’l-bālin

5 Didüm abdāllarda şimdilik senden bedel kimdür
Didi ‘Ālī’de gördüm ben melāmet pīrinũñ şālin

Ġazel-i ‘Ālī Efendi Berāy-ı Sulţān Murād

(Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ Fa‘lün)

1 Ey meded-kār-ı zümre-i ‘irfān
Dest-gīr-i sũħan-verān-ı zemān

2 Şaħn-ı bũstān-ı istiķāmetde
Ķāmetũñdür hemīşe serv-i revān

3 Pertevin şalsa himmetũñ güneşi
Nār-ı ġam ola nũr gibi ħışān

- 4 Oldı tedbîr-i dil-pezirûñle
Niçe vîrâne diller âbâdan
- 5 Niçe dergâha çehre-sây oldum
Eyledüm her birinde hâli beyân
- 6 Zât-i pâküñde gördüğüm keremi
Kimsede görmedüm bilür Yezdân
- 7 Şolalı şehr-i Şâm'da mâh-şifat
İdeyin guşşa zulmetin tâlân
- 8 Kılıcuñ şalayın Dimişk içre
Bir Dimişkî kılıç gibi her ân
- 9 Her ne te'lîfe kim mübâşir olam
Evvelâ vaşfuñ eyleyem erkân
- 10 Sekiz aydan beru giriftârum
Ne ma'îşet ne râhat-ı dil ü cân

11 Bir güher bezl iderse güftāruñ
Olurum ben şadef gibi ħandān

12 Hele ‘Ālī ħuluñ du ‘āsı budur
Dūstuñ şād ü düşmenüñ giryān

Ġazel-i ‘Ālī Berāy-ı Sulţān Selīm Ĥān

(Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün)

1 Ezel bezminde peydā olmadın kāşāne-i devlet
Şunulmuş pādişāhum destüñe peymāne-i devlet

2 Sa‘ādet bir şadefdür salţanat baħrinde nā-peydā
Aña zāt-ı şerefüñdür dürr-i yek dāne-i devlet

3 Vücūduñ tıflını zeyn itmedin meşāta-i ħudret
Ĥaţ-ı müşgīnūñe el ħarmış idi şāne-i devlet

4 Hümā-yı salţanat her adım atdıħca şikāruñdur
Na‘alcik resmi dām-ı kebkebüñdür dāne-i devlet

- 5 Selāmuñla nice bī-māra şāhum rūḥ-baḥş olduñ
Te‘ālallah nedür bu vaz‘-ı dervīşāne-i devlet
- 6 Ne keyfiyyet-i nefsanīsi var ne ḥaṭṭ-ı rūḥānī
Nazar kııl ‘Ālī-i ḥüşyāre ey mestāne-i devlet
- 7 Sa‘adet-baḥş olan dergāha çün kim āşinā oldu
Yazıkdur pādişāhum ḳalmasun bī-gāne-i devlet
- 8 Hüveydādur derün-ı dilde fażl u ma‘rifet genci
Olursam yaraşur bu ‘arşada vīrāne-i devlet
- 9 Hüdā’dan isterem kim meclisüñden olmasun ḥālī
Dem-ā-dem cām-ı rūḥ efzā ile cānāne-i devlet

290b Ğazel-i Nev‘ī Efendi

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

- 1 İster iseñ ḥāṭır-ı āzādeñe ğam gelmesün
Mest-i ‘aşḳ ol şöyle kim ‘aynuña ‘ālem gelmesün

- 2 Dūd-ı āhım rāh-ı ‘aşkuñda günüm eyler siyāh
Hayretümden isterüm yanumca sāyem gelmesün
- 3 Şöyle bī-ḥod kıl ğam-ı ‘aşkuñla cānā ‘āşıkı
‘Āleme hiç cennet-i kūyuñdan ādem gelmesün
- 4 Manşıb-ı ‘aşkuñ gelür bād-ı hevāsı muttaşıl
Āh besdür derhem-i eşküm dem-ā-dem gelmesün
- 5 Cām-ı ‘arzın qahrıla şāhān-ı dehrüñ kıl şikest
Saña beñzer bu cihān bezmine bir Cem gelmesün
- 6 Açmağa jeng-i ğamı dāim sürülsün cām-ı mey
Devr-i iqbālünde hiçbir ğam virür dem gelmesün
- 7 Gözüñe gelsün şerāb-ı ‘aşk-ı dil-ber Nev‘iyā
‘Aynuña hergiz ḥayāl-i sūr u mātem gelmesün

Nazîre-i Dervîş Pâşâ

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Yanuma firqat deminde yâd u maḥrem gelmesün
Âh u efgānum yeter bir ğayri hem-dem gelmesün
- 2 Düstum hicrānuña ‘āşık giriftâr olmasun
Kimsenüñ başına hergiz rûz-ı mâtem gelmesün
- 3 Dem-be-dem cām-ı sürür-engîz elüñden gitmesün
Göñlüñe tâ gerdiş-i eyyāmdan ğam gelmesün
- 4 Ey kemān-ebrü senüñ peykān-ı tîrüñ variken
Zaḥmuma hergiz benüm bir ğayri merhem gelmesün
- 5 Bir du‘â-yı ḥayrdur ancak gelen Dervîş’den
Göñlüñe hergiz elem ey şâh-ı ‘âlem gelmesün
- 6 Gel açıl gül gibi dâim devlet ü iḳbâl ile
Tab‘uña gerd-i kudüret hîçbir dem gelmesün

Ġazel-i Tıġı Bey

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Teng ider cāy-ı hayāl-i dehen-i dil-dārı
Çıkarursam n’ola hātırda olan efkārı
- 2 Sīne-şahrāsı hemān ‘arşa-i maḥşer olsun
Sevdiğümle beni ḥaşr itmez ise ger Bārı
- 3 Yine bir mäh-ı nevüñ mihrini aldum başa
Şanmañuz kim ola destārum ucı zer tārı
- 4 Na‘lcik resmine baş egmese kapuñda n’ola
Mäh-ı nev girmez idi çarḫa kalender-vārı
- 5 Sāye-i mihr ü vefāsında emīn ol ğamdan
Tıġiyā yārı görüp añma ğam-ı aġyārı

Ġazel-i Şeyhü'l-İslām Yahyā Efendi

(Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün)

- 1 Gözüm ışırdı görünce o la'l-i ħandānı
Niřānladum lebinüñ yāresiyle cānānı
- 2 Kim ola karşı tura ħūblar içinde aña
Meger ki āyīnede'aks-i rüy-ı rahşānı
- 3 Tařavvur itmedi mi bī-miřāl tařvīrūñ
Ne şüret ile çıkardı ki naķşını Mānī
- 4 Cemāl-i medħine revnaķ virür ħaţ-ı şi'rum
Niteki řafħa-i rüyuna ħaţ-ı reyħānī
- 5 Ġazelde o mehi Yahyā lebiyle vaşf itdüm
Őekerle beslesün ol tūfī-i sūħandānı

Nef'î

(Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün)

(Fā' ilātün “ “ Fa' lün)

- 1 Mâilem cezbe-i dîdâra hem anı severin
Bir güzel çehrede ân olsa ben anı severin
- 2 Dilerüm hüsni gibi hulqı güzel cānānı
Muṭlaqā böyle olan şāhı cihānı severin
- 3 Severin zāhir ü bāṭın göricek dil-dārı
'Arz-ı hāle meded olmazsa nihānī severin
- 4 Sevmezin sevmezin ammā göricek maḥbūbı
Nerde vār ise bir āfet-i cānı severin
- 5 Ne kadar nāzük ü nerm olsa nigārı sevmem
Ne kadar āfet-i cān olsa cevānī severin
- 6 İhtiyār elde degül şūfî ne dirseñ di baña
Severin ḥāşılı ol rūḥ-ı revānı severin

7 Çāre yođ bir gūzeli sevmemege ey Nef'ī

Saņa lāzım mı demek işte fūlānı severin

Mağla'-ı 'Azmī-zāde

(Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün)

Metā'-ı şabr u nağd-ı cānı virdüm kāmēt-i yāre

Ķıyāmet yoğsulı oldum dūşelden 'aşk-ı dil-dāre

Ve Lehu

(Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün)

Buluşmađıçün varayıdum kūyuna her ān

İhmāle bulaşdırmasa ol āfet-i devrān

291a Ğazeliyyāt-ı Nef'ī Efendi Sellemehūllāhū

(Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün)

1 Şāh-ı 'aşkum 'ālem-i ma'nā müsellemdür baña

Ser-nigün peymāne-i Cem tāc-ı Edhem'dür baña

- 2 'Aşkla gāhī ḥarābāta düşürsem göñlümi
Bāzgüne tād-ı Edhem sāgar-ı Cem'dür baña
- 3 Her nefesde ḥançer-i bürrān gibi bir zaḥm açar
Hem-zebān-ı dil-nevāz āh-ı dem-ā-demdür baña
- 4 On sekiz biñ 'ālemi seyr eylemek lāzım degül
Her nefesde feyz-i Ḥaḳ bir özge 'ālemdür baña
- 5 Ḥaḳ-ı 'ālem bir nefes şād olmağa cānlar virür
Cānumuñ cānānı gūyā dildeki gamdur baña
- 6 'Āşıkım ammā yine düşizegān-ı fikrüm
Cebra'īlim Meryem-i endīşe maḥremdür baña
- 7 Baña şor Nef'ī hemān ḳadr-i dūr-i güftāruñı
Nükte-sencān-ı İlāhī cümle hem-demdür baña

Ve Lehu Eyzan

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Niçe mest olmasun 'aşık felek peymāne ğam şahbā
Münāsib bezm-i 'aşka haq bu hem peymāne hem şahbā
- 2 Ne feyz alur sıfāl-i bādeden pır-i muġān bilse
Çekerdi reşkten kandilile Şeyhü'l-Harem şahbā
- 3 Hümār öldürdi hem ğam cānımızdan eyledi bī-zār
Meded yok mı bize ey sākī-i şahib-kerem şahbā
- 4 Ğam-ı rindān-ı 'ālemdür benüm de çekdüğüm yoġsa
Baña ne hün-ı dil nüş eylerin ger bulmasam şahbā
- 5 'Aceb tiryāk-i nāfi'dür cihānuñ zehr-i qahrına
Qoma Nef'ı elüñden rind iseñ mānend-i Cem şahbā
- 6 Hem eyle dāimā himmet ki hālī durmasun yārān
Qurulsun cā-be-cā meclis çekülsün dem-be-dem şahbā

Ve Lehu Sellemehu

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Ol ebrūlar ki levḥ-i cephe-i cānāne yazmıřlar
Cemāl-i maṭla'idur kim ser-i dīvāna yazmışlar
- 2 Degül gerd-i lebünde ḥaṭṭı ol' İsi demek güyā
Du'ā-yı Hıızr'ı bir mercāndan fıncāna yazmışlar
- 3 Muşavvirler yazup Ferhād'ı küh-ı Bīsütün üzre
Virüp destine tışe ḥayli üstādāne yazmışlar
- 4 řanurlar ḥalka ḥalka dūd-ı āhum evc-i a'lāda
Bir ejderdür ki saķf-ı künbed-i gerdāna yazmışlar
- 5 Bu tarz-ı ḥāme ey Nef'ı yine şüret viren sensin
Nazıre söyleyenler ekşerı efsāne yazmışlar

Ġazel-i Nef'î

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Yazanlar peykerüm destümde bir peymâne yazmışlar
Görüp mest-i mey-i 'aşk olduğum mestâne yazmışlar
- 2 Baña teklîf-i zühd itmezdi idrāk olsa zāhidde
Yazıklar kim anı 'ākil beni dīvāne yazmışlar
- 3 Degüldür gözlerinde sāye-i müjgānı 'uşşākuñ
Haṭuñ resmin beyāz-ı dīde-i giryāne yazmışlar
- 4 Benüm 'āşık ki rüsvālıkla tutdı şöhretüm şehri
Yazanlar kışşa-ı Mecnün'ı hep yābāne yazmışlar
- 5 Niçe zāhirdür ey Nef'î sözüñden dildeki sūzuñ
Yazınca nüşha-i şî'rüñ kalemler yāne yazmışlar

Ve Lehu

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)

- 1   Kâmet mi bu yâ fitne-i ber-pâ-yı kıyâmet
          Şalunsa tutar 'âlemi ğavġa-yı kıyâmet
- 2   Reftâr degül 'âleme bir turfa belâdur
          Seyr iden ider şanki temâşâ-yı kıyâmet
- 3   Dehre bu kadar velvele virünce hırâmuñ
          Şarşılsa n'ola zelzeleden cā-yı kıyâmet
- 4   Kaddüñ gibi olur ise kâmetde dil-âşub
          Cân ile ider halk temennâ-yı kıyâmet
- 5   Dil-dâde-i kaddüñde kalur mı daġi nāmūs
          Ĥaġ eylesün kimseyi rüsvâ-yı kıyâmet
- 6   Rüsvâ-yı dü-kevn itdi beni ol kad ü kâmet
          Şimden gerü ne bīm ü ne pervâ-yı kıyâmet

7 Nef'î gibi yok pâyuña yüz sürmege çäre
Tutsam n'ola dāmānuñı ferdā-yı kıyāmet

291b

(Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün)

- 1 İhyā iden endîşemi feyz-i nefesimdür
Endîşe benüm tıfl-ı dil-i nev-hevesümdür
- 2 Ben mest-i mey-i mey-kede-i 'aşk-ı Hüdā'yım
Taḳdîr-i rikābumda sebū-keş 'asesümdür
- 3 Oldum eşer-i feyzıla deryā-yı me'āni
İ'rāb-ı hurūf-ı sūḫanum ḫār u ḫaşemdür
- 4 Ol kāfile-sālār-ı reh-i Ka'be-i 'aşkum
Kim nāle-i 'uşşāk şadā-yı ceresümdür
- 5 Olsam n'ola Nef'î gibi Ḥallāk-ı me'ānī
İhyā iden endîşemi feyz-i nefesümdür

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Çekdügüm derdi ne hem-ḥāne ne hem-rāh bilür

‘Āşıkım ḥāl-i dil-i zārumı Allah bilür

2 Dād-ı zālîmden eger böyle ḳalursa nāzı

Ne fiğān-ı şeb ü ne āh-ı seḥer-gāh bilür

3 Söyleşilmez nigeḥ-i mesti ‘aceb müstağnī

Ne zebān-ı dil ü ne şīve-i dil-ḥāh bilür

4 Ğamzesi āteş-i sūzāna girer bir cādū

Ne dil-i şu‘le-feşān ne ‘alev-i āh bilür

5 Böyle dil-ber ne belādur başuḥna ey Nef‘ī

Her nigāhımı ḳazā-yı āfet-i cān bilür

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Kırtuluş yok sitem-i ğamze-i fettānından
Çeşm-i ser-mestinüñ ādem mi geçer yanından

2 Māilüz ğamzesine her ne kıadd-i āfet ise
Hele āşüfte degül zülf-i perīşānından

3 Zülfünüñ dāhī perīşānlığı beyhūde degül
N’eylesün lerze tutar cünbüş-i müjgānından

4 Zülfi de kıaddüne üftāde geçer sāye gibi
Çekmez anuñçün elin küşe-i dāmānından

5 Söylemez söylemez ammā söze gelse Nef‘ī
Ne cevāhir dökülür kilik-i dür-efşānından

(Mef‘ülü Mefā‘ilün Mef‘ülü Mefā‘ilün)

1 Ben mest-i ħarābum dil mestāne degül mi yā
Gerdün yine ol bezme peymāne degül mi yā

- 2 Çün 'āşıkā rüsvālīk elbette muḳarrerdür
Mestāneligüm böyle rindāne degül mi yā
- 3 Keyfiyet-i nazmumla mest olsa n'ola 'ālem
Her beyt-i şafā-bahşı mey-ḥāne degül mi yā
- 4 Bin genc-i güher olsa pinhān n'ola sīnemde
'İşret-gede-i ṭab'um vīrāne degül mi yā
- 5 'Uşşākı niçün kırmaz ğamzeñ ne ṭurur bilmem
Keskin mi degül ṭığı mestāne degül mi yā
- 6 Ḳadrüm n'ola bilmezse yārān sūḥan-perver
Ehl-i dile ṭab' ehli bī-gāne degül mi yā
- 7 Nef'ī dil-i şeydāya bir pāre tesellī vir
Lāyık mı degül 'aşka dīvāne degül mi yā
- (Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)
- 1 Göñlümi her dem bir āteşdür iden pür-ıztırāb
Kim ol āteşden bir aḥkerdür felekde āfitāb

2 Nār-ı āḥum dehri tıtdı yine maḥv olmaz felek
Ber-ḳarār olmak ‘acebdür āteş üstünde ḥabāb

3 Gelse peykān-ı ḥadeng-i yār ḳalmaz sūz-ı dil
Gör nice teskīn ider bir külḥānı bir ḳatre āb

4 Ābdur peykān-ı yār ammā gelince sīneye
Olur āteş-pāre ol daḥi virür bir gūne tāb

5 Āb u tāb eksik degül şı‘ründe ey Nef‘ī senüñ
Yār gāhī luḫf ider gibi saña gāhī ‘itāb

(Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün)

1 Ben şāh-ı dilim tevsen-i gerdün feresümdür
Rif‘atle Mesīhā ezelī hem nefesümdür

2 Ben ḳāfile-şālār-ı reh-i mülk-i bekāyım
Rehber olan ‘uşşāḳa şadā-yı ceresümdür

3 Ben rüz-ı ezel şaḥne-i şehri-i melekūtum
Ḥuddām-ı felek her biri kem-ter ‘asesümdür

4 Ben āteş-i sūzende-i mülk-i dü-serāyum

Nisbetle caḥīm āteşi ednā ḳabesümdür

5 Ben nādire-gūy-ı şu ‘arāyım ki Beyānī

Nevk-i ḳalemüm sem ‘üme feryād-resümdür

292a

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

1 Bildirürdüm derdümi bir āhıla cānāne hep

Ḳorḳarım sūz-ı derūnumdan felekler yana hep

2 Gün gibi bilmem kimüñ ğam-ḥānesin pür-şevḳ ider

Ḥalk-ı ‘ālem mübtelā bir āfet-i devrāna hep

3 Dāne virmez ḥırmenünden merdüm-ı dānāya çarḥ

Bezli iderdi bulsa ammā vārunı nādāna hep

4 Cenk iderler dīdede her şeb ḥayāl-i yār için

Girseler müjgānlarum ammā bu niçe ḳana hep

5 Olmaz ey Nef'î bu vādide benümle hem 'inān
Gelsün esb-i şab'ına mağrūr olan meydāna hep

(Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün)

1 Diller niçe bir çāḥ-ı zenaḥdānuña düşsün
Sāyeñ gibi zūlfūñ de ҡo dāmānuña düşsün

2 Çöz zūlfūñi bārī bu bahāneyle dil-i zār
Ki gerdenüñe kāḥ girībānuña düşsün

3 Şāne ҡo ciger pārelesün sīne degül tek
Dil pāyuña yüz sürmek için yanuña düşsün

4 Cān-bāz gibi görüne mu'allāklar atar dil
Bir kerre hele tūrri-i pīçānuña düşsün

5 Dil viridi ise ğamze-i ḥūn-rīzūñe Nef'î
Bī-çāre hemān ḥançer-i bürrānuña düşsün

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Ölmeĸ āsān 'āşıĸa bir dem firāk-ı yār güç
Böyle müşkil derd esīri ĸasteye tīmār güç
- 2 'Aşĸ mühlik yār ĸātil mübtelālar n'eylesün
Birbirine derdüni inkār güç iĸrār güç
- 3 Gerçi 'aşĸ izhārı bī-tāb olmayınca cürm olur
Dil-ber ammā müdde 'ā-fehm olıcak inkār güç
- 4 Yār eger 'aşık ne eylerse maĸabbet iĸtizā
İtmemek olur maĸallinde anı izhār güç
- 5 Olsa ger Nef'ī n'ola endīşesiyle hem-zebān
N'eylesün yā şoĸbet-i yārān-ı nā-hem-vār güç

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Lezzet-i vuşlat için fırkat-i yarı çekemem
Soħbet-i bāde için renc-i ħumārı çekemem
- 2 Āşinā çıkdımisa çeşmine kāfir degülüm
Sitem-i ğamze-i nezzāre-şümārı çekemem
- 3 Minnet eylerse felek bir iki günlük ‘ömre
Ölürin miħnet ü derdile o bārı çekemem
- 4 ‘Āşıkam ‘āşıka şūrīdelik a‘lā yaraşur
Pek denā’et görünür şıķlet-i ‘ārı çekemem
- 5 Naķd-i vaķt olsa baña zevķ u safā-yı vuşlat
Bir nefes ārzū-yı būs u kenārı çekemem
- 6 Sīnemi dāğıla dil tāze gül-istān ister
Bülbülem līk-i ğam-ı köhne bahārı çekemem

7 Cāna minnet ne çekersem çekeyin ey Nef'î
Lezzet-i vuşlat için firkat-i yârı çekemem

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

1 Nüş eyle cām-ı bādeyi ey dil ğubārı қо
Efkār-ı dehre düşme қurı i'tibārı қо

2 Her bār berg-i gül gibi tağutma kendüñi
Ey dil hevā-yı devlet-i nā-pāyidārı қо

3 Gönder o māh-ı menzilete dūd-ı āhuñı
Ey 'āşık-ı belā-zede sen de yukarı қо

4 Ser-keşte eyleme bizi ey gird-i bād-ı āh
Luţf eyle hāline bu dil-i bī-қarārı қо

5 Şevқ-i ruhuñla dāğ қо her bār cismüñe
Hicrānda dil-berüñ heves-i lāle-zārı қо

6 Bāğ-ı harem-i vuşlatuñı beste tut veli
Gāhi mürüvvet eyle bu ben hāk-sārı қо

7 Cān hāne-i bedende yeter tırdı Hāletī

Anı çıkar da birine peykān-ı yarı ko

292b

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Rüstem-i ehl-i dilüm ‘aşk kemānum çekemez

Pādişāh-ı sūhanum fitne nişānum çekemez

2 Āfitāb olsa eger kevkeb-i cāhıla hasūd

Kīn-i şimşīr-i cihān-gīri zebānum çekemez

3 Mest-i mey-hāne-i feyzüm yine rindān-ı cihān

İttifāk itse biri raṭl-ı girānum çekemez

4 Baña bir dil-ber-i şūḥ olsa hemān hāzır-ı vaḫt

İntizār-ı dil-i fettān-ı cihānum çekemez

5 Dil-i dil-berden anuñçün şakınur endīşe

Ġam-ı ‘aşkı bilür ol āfet-i cānum çekemez

6 Bileli kendümi ben gönlüme ‘aşık buldum
Bārı ğayrı ten-i bī-tāb ü tevānum çekemez

7 Nef‘ī’yim kimse benüm gibi şetāret idemez
Hīçbir kimse daħi derd-i nihānum çekemez

(Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)

1 ‘Ārif ol ehl-i dil ol rind-i alender meşreb ol
Ne müselmān-ı avī ne mülhid-i bī-mezheb ol

2 ‘Aqla maġrūr olma Eflāṭūn-ı vaqt olsañ eger
Bir edīb-i kāmili gördükde tıfl-ı mekteb ol

3 Āfıtab-ı ‘ālem-ārā gibi sür ḫāke yüzüñ
Kevkebe başdur cihānı hem yine bī-kevkeb ol

4 Lā-mekān ol hem maḫallinde yerüñ bekle yine
Kāh mihr-i ‘ālem-ārā kāh māh-ı Naḫşeb ol

5 ‘Āşık ol evvel ‘alāyıkdan biri it gönlüñi
Ne ḫam-ı ğīsūya māil ne esīr-i ğabġab ol

6 Hızr' a minnet çekme var sonra dil-i Nef'î gibi

Lüle-i âb-ı hayât-ı feyzıla leb-ber-leb ol

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Felekde mişli yok bir mâh-ı mihr-efrûzumuz vardır

Güzel sevmekde el-ḥaḳ ṭâli' -i firûzumuz vardır

2 Taḳınsun gânzelerden dil-rübâlar tîğ-ı 'âşık-küş

Bizüm de âhımızdan nâvek-i dil-dûzumuz vardır

3 N'ola seyl-i sirişk-i çeşm-i giryân turmayup aḳsa

Söyünmez sinede bir âteş-i cân-sûzumuz vardır

4 Günü günden yeg olsun rûze-dârân-ı ğam-ı 'aşkuñ

Dimezler kim bizim de 'ıydimüz nev-rûzumuz vardır

5 'Aceb mi bu riyâ-bâfân-ı nazma kılmasun rağbet

Bizüm Nef'î gibi bir şâ'ir-i zer-dûzumuz vardır

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Derd var dilde ğamum ‘āleme ta‘bīr idemem
Feyz-i ma‘nī o kadar kim yine taḥrīr idemem
- 2 Müntazır tab‘uma ebkār-ı me‘ānī o kadar
Keşretünden birinüñ şeklini taşvīr idemem
- 3 Verziş-i āh iderek āh-ı mücessem oldum
Çarḥa te‘şīr iderüm gönlüme te‘şīr idemem
- 4 Bā-ḥuşuş istedüğüm şekle ḳorın mazmūnı
Gerçi māhiyyet-i endīşeyi tağyīr idemem
- 5 Sāḥir-i mu‘cize-perdāz-ı ḥayālüm ammā
Gördüğüm bü‘l-‘aceb-i ma‘nīyi taḳrīr idemem¹¹⁰
- 6 Ḥālden ḳāle getürmek eger olsa mümkin
‘Ārz-ı ḥāl itmege ehl-i dile te’ḥīr idemem

---

¹¹⁰ Bu misra vezne uymuyor.

7 Mest-i cām-ı mey-i ‘aşkum dil-i Nef‘ī gibi ben
‘Akla miqdārını bildürmede takşır idemem

(Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün Mefā‘ılün)

1 Niçün şāh-ı nihāl-i gülde bülbül āşiyān eyler
Bu günler ḥod-maḥabbet ehli terk-i ḥānümān eyler

2 N’ola bu demde ‘āşık mest ü dil-ber mey-perest olsa
Bu bir demdür ki hep şāh u gedāyı kām-rān eyler

3 Benefşe kāmēt-i ḥam-geşte ‘arz itmek temāşādur
Bu faşluñ ḥükmi ḥod-pīr-i dü-tā-yı nev-cevān eyler

4 Ser-ā-pā nergis encüm gül meh-i tābāna dönmüşdür
Bahāruñ şun‘ı zemīnini gör kim āsmān eyler

5 Ḥoşā feyz-i feraḥ-baḥş-ı nesīm-i şubḥ cān-perver
Ki hem ğam mürdesin iḥyā kıılır hem şād-mān eyler

6 Müzeyyen reng ü büseyle dil-i Nef‘ī gibi gül-şen
Meger ol cān-ı ‘ālem gāhī geşt ü gül-sitān eyler

293a

(Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün)

- 1 Bezm-i bahāruñ dizdi gül āyīn ü erkānın yine
Nergis alup cāmın ele sürmekde devrānın yine
- 2 Turmaz döner cām-ı tarab dönmez mi 'ahdinden 'aceb
Zāhid tutar mı elde hep tesbīḥ-i mercānın yine
- 3 Ne cāme var ne pīrehan serve şarılmış yāsemen
Gül taşra düşmüş perdeden açmış girībānın yine
- 4 Hüsn-i kemālünde gülüñ derdi ziyāde bülbülüñ
Añmazsun ammā sünbülüñ ḥal-i perīşānın yine
- 5 Her şı'ri gerçi tā ez el düşdükçe söyler bī-bedel
Nef'ī'nüñ ammā bu gāzel zeyn itdi dīvānın yine

Nef'î Efendi Çelebi

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Bir ٲolu nûş it şerâb-ı nâb gelsün çeşmüñe
Mest olursañ nâza başla hûb gelsün çeşmüñe
- 2 Ğamzeñe pür-tâb iken tākāt getürmez âfitâb
Bâde 'aqlı varısa bî-tâb gelsün çeşmüñe
- 3 Hüsñüñi bilmek dilerseñ bir nazar mir'âte bak
Âfitâbuñ pertevi meh-tâb gelsün çeşmüñe
- 4 'Aşık iseñ ağlamakla bitmez iş bir çâre gör
Sen gerek yaş dök gerek hûn-âb gelsün çeşmüñe
- 5 Rind iseñ Nef'î humâr-ı bâdeden açma gözüñ
'Âlemüñ hâli hayâl ü hâb gelsün çeşmüñe

Nef'î Efendi

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Leşker-i müjgānı kim bir qahramāndur her biri
Ġamzesiyle cenk ider şāhib-ķırāndur her biri
- 2 Günde biñ qan eylemek çok mı o hūnī gözlere
Gördiğüne rahmı yok bizi emāndur her biri
- 3 Ġamzeler hod çāk çāk itmekde dāim dilleri
Söyleşilmez tut ki şimşīr-i zebāndur her biri
- 4 Āteşīn dillerle pūr-tāb ol kadar gīsūları
Gūyiyā bir ejder-i āteş-feşāndur her biri
- 5 Āferīn Nef'î yine t̄ab'-ı ğazel per-dāzuña
Penc beytūñ nüşha-i sihr ü beyāndur her biri

Nef'î Efendi

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

(Fâ'îlâtün “ “ Fa'lün)

- 1 Tengdür gâyetile ol büt-i şūhuñ deheni
Hınde yol açmasa andan çıkamazdı sūhanı
- 2 Hey'et-i nâfi degüldür görinen buldı revâc
Naşş-ı tamgâ-yı yed-i kudretile sîm ü teni
- 3 Cism-i pâküñde letâfet o kadar kim şanasun
Sînesi âyînedür âyînedân pîreheni
- 4 Bulmaz ol pîrehen ü sîne-şafâsını yine
Dökse ger şafha-i gerdüne şabâ yâsemeni
- 5 Viridi Nef'î yine bu nazmıla dünyâya neşât
Şanki bir cāmıla germ eyledi biñ encümeni

Ġazel-i Nef'ī

(Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün)

- 1   Kalmazsa ger ol kūşe-i dāmān elimüzde
Elden ne gelür çāk-i girībān elimüzde
- 2   Zāhid bize peymāne yeter şanma tehī-dest
Lāzım mı hemān sübħa-i mercān elimüzde
- 3   Dil teşne beden 'aşkıla bir mertebe pür-tāb
Yağ-pāre olur āteş-i sūzān elimüzde
- 4   Biz nice toyunca kıanalum cām-ı murāda
Bir lahza kıomaz sākī-i devrān elimüzde
- 5   Ruhsār-ı 'araķ-rīzi yiter bakmaġa yāruñ
N'eyler reşahātıla gül-istān elimüzde
- 6   Haķ gelse ruħ-ı yār yiter kākül-i zülfi
Gül gitse n'ola sünbül ü reyħān elimüzde

7 Bir sünbüle beñzer ki ola şebnemi vāfir
Nef'ī yine bu kıl-k-i dūr-efşān elimüzde

Ġazel-i Nigāhī Çelebi

(Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün)

1 Zāhid saña kim dir ki hafī şurb-ı Yehūd it
Mey-hāne-i rindāna var işbāt-ı vücūd it

2 Gizlenmez imiş çünki dilā nağme-i Manşūr
Şimden gerü āvāz-ı bülend ile sürūd it

3 Maķşūd ise sırr-ı dehen-i şāhid-i vahdet
Var nokta-i mevhūme gibi maḥv-ı vücūd it

4 İksīr-i mey-i 'aşk-ı resānıyla şafā bul
Ḥurşīd gibi cevherüñi kâbil-i cūd it

5 Pervāzī bülend eyle Nigāhī gibi ey dil
'İsī gibi var 'ālem-i 'ulvīye şu'ūd it

293b

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Düşmedi görmek o bî-mihr ü vefâyı bu gice
Ne görür dil yine gör düşde belâyı bu gice
- 2 Zâhidâ Kevşer’i yârın kim içermiş görelüm
Hele biz nüş idelüm cām-ı şafâyı bu gice
- 3 Zühdi ço gel berü yek-reng olalum rindâne
Ber-ıaraf eyleyelüm havf ü recâyı bu gice
- 4 Bir bölük bâde-keşüz bâde-fürüşuñ kılıyuz
Ne alur var ne şatar zühd ü riyâyı bu gice
- 5 Bâde bu güne şafâ virmez idi meclise ger
Bulmasağ Nef‘î-i pākîze-edâyı bu gice

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Nıgeh maħmūr u ğamze mest nāz u nāz mest-āne
N'ola olsa dil-i ŗūrıde keřf-i rāz mest-āne
- 2 Degül pervāne bir ser-mest-i bülbüdüdür ki meclıde
İder gül zann idüp şem' üstüne pervāz mest-āne
- 3 Benüm ol 'āřık-ı ŗūrıde kim Cıbrıl raķř eyler
Nevā-yı nāleme ney olsa ger dem-sāz mest-āne
- 4 Müeşşirdür maħabbet ol ķadar kim reķř ider bāde
Lebün öpdürse ger bir dil-ber-i mümtāz mest-āne
- 5 Meded tığ-ı zebānumdan řaķınsun ğamze-i sākı
Söze geldükce Nef'ı-i süħan-perdāz mest-āne

(Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılün)

- 1 Fıkr-i zülfüñ dilde tāb-ı süz-ı 'ařķuñ sinede
Nārdur külhānda ğüyā mārdur gencinede

- 2 'Āşıkūñ göñlüne baq mir'āta baqmaqsā ġaraz
Yokdur ey meh ol şafā ma'zūr tūt āyīnede
- 3 Atlas-ı çarha deġişmezdüñ anı ey hāce sen
Ger bulayduñ bulduġum ben hırka-i peşmīnede
- 4 Ğam feraḡ gibi degül yoqlar gelür her dem beni
Olur elbette ḡaḡıḡat hem-dem-i dīrīnede
- 5 Ķorḡum oldur bir ġün ey Nef'ī yaḡar dūnyāyı hep
Böyle ḡalursa eger sūz-ı maḡabbet sīnede

(Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Germ olmasun iñende felek āfitābıla
Ğālibdür aña mihr-i ruḡuñ āb u tābıla
- 2 Şal mihr ü māha ḡüsn ü letāfet kemendini
Göster yüzüñde kākülüni pīç ü tābıla
- 3 Rüz-ı şümār-ı defter-i a'māle ḡāilüz
Ger derdümüz bilinse ḡesāb u kitābıla

4 Reftār-ı nermi ḥānde-i germile kı1 ki tā
‘Ömrüm geçe ferahla geçer çün ſitābıla

5 Nef’ī çekerdı bār-ı belānı ne ḥāl ise
Öldürdüñ ol faķīri de nāz u ‘itābıla

(Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilātün Fe‘ ilün)

(Fā‘ ilātün “ “ Fa‘ lün)

1 Tolsa destümde n’ola eşkümile peymāne
Girse gül-gün-ı sirişküm yeridür merdāne

2 Nāvek-i gānzelerüñ şöyle geçer tenden kim
Nevk-i peykān-ı ciger-düzı bulaşmaz kane

3 Eglenür fikr-i miyānuñla dil-i üftāde
Bend olur bir kı1ıla bunculayım dīvāne

4 Zāhir olmazsa n’ola āhum ucundan ſu‘le
Ġam-ḥadengīdür o muḥtāc degül peykāne

- 5   Böyle rindâne ğazel az dinilür ey Nef'î
Kâilüz şīve-i rindānı bilen yārāne

(Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün)
- 1   Bahār irdi yine gör feyz-i mihr-i 'ālem efrūzı
Niçe germ itdi bir cāmıla bezm-i şāh-ı nev-rūzı
- 2   'Āceb mi düşse āteş āşiyān-ı bülbüle yer yer
Uyardı yine her gül bir çerāĝ-ı hānümān sūzı
- 3   Açıldı cā-be-cā nergis miyān-ı sebzde gūyā
Döşendi bezm-gāh-ı 'āleme bir nuṭ'ı fīrūzı
- 4   Gedā şāhāne 'işret idecek demdür ki olmuşdur
Zemīn evreng-i pīrūze zemān eyyām-ı pīrūzı
- 5   Zemīn ser-sebz ü ebnā-yı zemān hoş hāl ü hūrrem dil
Zihī te'sīr-i nev-rūzı zihī iḳbāl-i Bihrūz'ı
- 6   Olur mı böyle bir rūz-ı mübārek daḫi ey Nef'î
Ki hem nev-rūz ola hem luṭf-ı şāhen-şeh ola rūzı

- 7 O şāhen-şāh-ı dānā-dil ki olmuşdur ‘adāletle
Mühim-sāz-ı cihān ‘aql-ı selīm-i dāniş-endūzı
- 8 Şeh-i Cem-rütbe sulţān Aḥmed-i ferḥunde ṭal‘at kim
Bahār-ı bāġ-ı devletdür çerāġ-ı ‘ālem efrūzı
- 9 Vücūduyla şeref bulsun serīr-i salţanat dāim
Cihān ṭurduķca ṭursun ‘ıyd u ķadr olsun şeb ü rūzı

294a

(Mef‘ūlü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ūlün)

- 1 Şūḥ olsa güzel ġāyetile pür-nemek olsa
Sevmem nemeki olmayanı ger melek olsa
- 2 Ḥübāna ‘aceb lāzimedür cāzibe-i dil
Ansız baķamam ḥüsnıla mihr-i felek olsa
- 3 ‘Uşşāķı ķosa her nigeḥi ḥavf u recāda
Her ġamzede luṭf-ı ġāzabı müşterek olsa

4 'Āşıkılarınuñ bilse ğubār-ı zer-i rüyün

Hārā-yı dil-i saht-ı nihādı mihek olsa

5 Dil-ber katı mümtāz u müselleme gerek ammā

Nef'ī hele şūh olsa güzel pür-nemek olsa

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

1 Derdümüz çok 'āşıkuz saña giriftāruz hele

N'ola tīmār etmesek derdüñle bī-māruz hele

2 Şevkümüz yok dilde gerçi mübtelā-yı firkatüz

Zevkümüz var lezzet-i ğamdan haber-dāruz hele

3 N'ola gitdiyse karar u 'aql u şabr u fikrimüz

Ğam degül nāçār isek 'aşkuñla nāçāruz hele

4 Kays'a başdan ser ber olmuş rāh-ı ğamda āşiyān

Terk-i ser kılduğ o yolda biz sebük-bāruz hele

5 Bizde ey Nef'ī n'ola tertīb-i dīvān eylesek

Az ise eş'ārumuz pākīze-ğüftāruz hele

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

1 Āşıkā ta'n itmek olmaz mübtelādur n'eylesün
Ādeme mihr ü maḥabbet bir belādur n'eylesün

2 Göñli dil-berden kesilmez ne 'aceb mi āşıkuñ
Ġamzesiyle tā ezelden āşinādur n'eylesün

3 N'ola ta'yīn itse zabt-ı mülk-i ḥüsni ğamzesi
Zülfi bir āşüfte-i ser-der-hevādur n'eylesün

4 Zülfine kılsa perīşān eylemezdi dilleri
Anı da taḥrīk iden bād-ı şabādur n'eylesün

5 Olmasa Nef'ī n'ola dil-beste zülf-i dil-bere
Ṭab'-ı şūḥı dāma düşmez bir Hümādur n'eylesün

(Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün)

1 Düşer ğāḥī' araḡ-nāk olsa zülf-i ḡam-be ḡam nāzük
Ruḡ-ı rengīni ammā gül gibi hem tāze hem nāzük

- 2   ȦarİR-i zülfi pāy-endāz olur ol ŐuĦa anuñçün
Ayak başmaz yire ger olmasa ferş-i ĸadem nāzük
- 3   Nezāketle toĸun zülfine ey bād-ı řabā yāruñ
řaĸın dilden olur zİRā dil-i erbāb-ı ĸam nāzük
- 4   Ħabābın sāĸar eylerdi meh-i nāb olsa ey sākİ
řerāb-ı cāmıla çekmezdi olsa şab‘-ı Cem nāzük
- 5   Ne feyz alur dil ü destüñden ey Nef‘İ k’olur dā’im
ĸalem cādū-yı ‘İsİ-dem sūĦan hem řuĦ u hem nāzük
- 6   Cenāb-ı āřaf-ı zİřān bilürse n’ola ger ĸadrüñ
Olur lābüd dil-i maĦdüm-ı pākİze-şiyem nāzük
- 7   VezİR-i Murtażā-sİret ‘Ālİ Pāřā ki pāyİne
İderdi secde ger olaydı elçİ-i ‘Acem nāzük
- (Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün)
- 1   Gösterürken lebleri luşf-ı tebessüm n’idüĸin
Çeşmi ĸařd-ı cān ider bilmez teraĦĦum n’idüĸin

- 2 Hem ‘itāb-ı zehr-nāk eyler cihāna ğamzesi
Gösterür hem la‘lüne zevk-i tekellüm n’idügin
- 3 Çeşmi merdümlük iderken öldürür ‘āşıkları
Ğamzesi bilmez günāh-ı katl-i merdüm n’idügin
- 4 ‘Āşık-ı giryāne vü ser-gerdāne sorulmaz hakīm
Hikmet-i devrān-ı çarḥ u seyr-i encüm n’idügin
- 5 Diñlesin gelsün şarīr-i hāmemi Nef‘ī benüm
İñleyen neyde mezāyā-yı terennüm n’idügin

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Gül gibi cām-ı mey-i encümen- efrüz idelüm
İttifākıla gelüñ bir yire nev-rüz idelüm
- 2 Muṭrib alsun eline ‘ūdu yanunca biz de
Yanalum yaqılalum bir dem-i dil-süz idelüm

3 Gıceyi gündüze atmak egl a himmet idn

Bir Őaf eyleyelüm kim Őebimz rz idelüm

4 alvimz bde ile mala-ı envr olsun

Nıe bir mazen-i esrr-ı am-endz idelüm

5 Bülbül olsun ousun tze azeller Nef'ı

Gül gibi cm-ı meyi encümen-efrz idelüm

294b

(F'iltn F'iltn F'iltn F'ilün)

1 Olıcak ebr-i bahrden cihn reşk-i cinn

Berg-i ssen oldu Şükr-i haıla rab'ı-lisn

2 atre atar jlelerle yine Őan-ı bda

Virdi nergis eŐm-i erbb-ı maabbetden niŐn

3 Nev-Őkfte-once gy tıfl-ı nev-resdr ki ar

Bülbüli urbn idüp or alnına bir atre an

- 4 Keşfe mālîk bir seher-hîz olmasa bād-ı sabā
Gönçenüñ kalbindekin dünyāya kılmazdı ‘ayān
- 5 Olsalar rindān n’ola hāk üzre şimdi cür‘a rîz
Eylemişdür anları irşād şimdi arguvān
- 6 Bāğa gel kim hıdmet itmek arzusuyla saña
‘Ar‘ar u şimşād olupdur cümle dāmen der-miyān
- 7 Renk olur gül-şende güller her zemān ey Hāletî
Pertev-i mihr-i ruḥun ‘arz itse ol şūḥ-ı cihān
- 8 İltifāt eyle bu nazm-ı āb-dāra serverā
Gül-şen-i nazm içre yokdur böyle bir āb-ı revān
- 9 Naḥl-i bāğ-ı ma‘rifetdür şi‘rimüñ her mısrā‘ı
Etseñ ey bāğ-ı kerem anı n’ola hātır nişān
- (Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün)
- 1 Dünyāyı vü ‘ukbāyı değişmem o miyāna
Virmem güzelüm bir kılıñı iki cihāna

- 2 Gāhī dilüñe dīde-i pür-hūmı kılur cāy
Yerde mi olur ğamzeleri girmeye kana
- 3 Oldum ğam-ı zülfünde iken kaşına māil
Kullāb-ı maḥabbet beni döndürdi kemāne
- 4 Her gāh varur ḥānesine illerüñ ol māh
‘Uşşāka gelince yolınur niçe nihāne
- 5 Hāl ü ḥatıdur şabrumı yağma iden ammā
Āteş bırakan ruḥlarıdur ḥāme-i cāne
- 6 La ‘l-i leb-i cān-baḥşuñı şol kimseye şun kim
Derdüñle anuñ gelmiş ola cānı dehāne
- 7 Dil Ḥāletiyā oldı bugün şāh-ı maḥabbet
Döndi ser-i pür-dāğı anuñ Tācikīyāne

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Gitmeye gerd-i rehūñ tā ki yüzümden bir dem

Şu seper tā ki anuñ üstüne çeşm-i pür-nem

2 Sīnemi tīg-ı ğam-ı hecr ile sad-çāk itdūñ

Ādeme pādişehüm böyle kıyar mı ādem

3 Dehenüñde bulunur hālet-i enfās-ı Mesīh

Kākülüñden alınur būy-ı buhūr-ı Meryem

4 Aldı iller ayağı tozını ey çeşm-i ‘alīl

Sen o yāruñ yüzüne niçe bakarsın bilmem

5 Dil-i ‘āşıkda olan dāğ-ı ğama nāme-i yār

Ṭayy olunduğca fetīl olur açılsa merhem

6 Gelicek Hāletiyā seng-i cefā-yı dil-ber

İtdi göñlümde olan ‘aşk bināsın muhkem

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Tağıtdum 'aklumu seyr idicek zülf-i perîşānuñ
Bırakdum gide mi cānā görüp çāh-ı zenaḥdānuñ
- 2 Maḥabbet çeşme-sāzında o tıfl-ı nāz-ı perverdüm
Şikest eyler sebū-yı ḥātırın 'uşşāk-ı nālānuñ
- 3 Benüm başumda da murḡan tutardı āşiyān ammā
Gelür seng-i cefāsı n'eylesün ol şūḥ fettānuñ
- 4 Ne lāzım 'āşık-ı bī-dilleri hep kendüñ öldürmek
O deñlü ḥıdmetin görmez mi cānā derd-i hicrānuñ
- 5 Açılmaz ḡonçe-i baḥtuñ senüñ ey Ḥāletī her giz
Meger kim pertev-i mihrin şala ol mihr-i raḥşānuñ

(Fe'îlātün Fe'îlātün Fe'îlātün Fe'îlün)

(Fā'îlātün “ “ Fa'lün)

- 1 Ey ṭabīb-i dil ü cān şalma meded ferdāya
Doyamaz 'āşık-ı dil-ḥaste bu istiḡnāya

2 Çıkdı eflāke benüm şayt ü şadā-yı ‘aşkum
Hüsñıla şalayıduñ velvelesün dünyāya

3 Bilmiş ol kim olamam ey dūr-i yektā sensiz
İhtiyār eylerüm atılmağı ben deryāya

4 Karşular kaçmağa her geh ki āhum yeli şabā
Getüre hāk-i rehin dīde-i nā-bināya

5 Nice vaşf ide anuñ cism-i laṭīfin ‘āşık
Hāletī hiç bakılır mı o perī-sīmāya

(Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün)

1 Bağlandı gönül zūlf-i dil-āvīz-i nigāra
Bir vechıla kim kalmadı ayrılmağa çāre

2 Cānā ğam-ı ‘aşkuñla senüñ tıldı derūnum
Yer kalmadı şimden gerü hiç şabr u qarāre

3 Fikr-i haṭ-ı la‘lünde olan hāli duyarsa
Seccādesini şeyḥ şalup vire ğubāre

4 Gül-şende senüñ dāmenüñi almağa cānā

Yer yer gül-i ter hār kōmuş rāh-güzāre

5 Benekşe yaqamam dir ise Hāletiyā çarh

Dūd-ı dil-i ‘uşşāk ider yüzini k̄are

295a

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Hāzz ider dil ğam-ı cānānıla bī-tāb olıcağ

O şafāyı bulamaz mest-i mey-i nāb olıcağ

2 Ğam-ı ‘aşkuñ dile geldükce kōmaz cānda elem

Yer kalur mı kedere hānede aḥbāb olıcağ

3 Götürür tenden oquñ pārelerin eşk-i revān

Hās ü hāşāki kōmaz hākde seyl-āb olıcağ

4 Dil degül kevn ü mekān olsa yerinden kōparur

Halka-i ṭurra-i zülfüñ gibi kullāb olıcağ

5 N'ola ğarķ olsa felek āb-1 ğayāt-1 ŧuğane
Lūle-i ħāme-i Nef'ī gibi mīzāb olıcak

(Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün)

1 Esrār-1 lebūñ söylemezüz gerçi ħamūŧuz
Ammā ki ħum-1 mey gibi pūr-cūŧ-1 ħurūŧuz

2 Cevrūñ çekerek zevķ-i ğam idrāk olunurdu
Müŧkil bu ki biz 'aŧķıla bī-tāb u ħūŧuz

3 Nā-geh getürür diyu ŧabā müjde-i vaŧluñ
Baŧdan ayağa ŧāh-1 ğül-i ter gibi ğūŧuz

4 Zāhid bizi ķor ğayra ŧatar ŧimdi riyāyı
ŧuymuŧ bizi kim mu'tekīd-i bāde-fūrūŧuz

5 Nef'ī gibi ŧābit degülüz dil-ber ü meyden
Biz anlar ile leb-be-leb ü dūŧ-be-dūŧuz

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Eşk ile sīnedeki şerhayı nem-nāk iderüz
‘Āşıkuz mihr ü maḥabbet yolını pāk iderüz
- 2 Kendümüzden ne kadar bī-ḥaber itse bizi ‘aşk
Ol kadar zevk ü ğam-ı firḳati idrāk iderüz
- 3 Çekmesün diyu ta‘ab girmede peykānı dile
Tīrūñe karşı turup sīnemüzi çāk iderüz
- 4 Yine sen istedüğñ yerde gezersün güzelim
Cismimiz yok yire yoluñda hemān ḥāk iderüz
- 5 Nazmımızla n’ola kılsağ ğamı şevke tebdil
Zehri ey Nef‘ī biz efsūnıla tiryāk iderüz

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)

- 1 Vuşlat hevesin ҡo ғam-ı hicrān ne belādur
Var ғālib-i derd ol yūri dermān ne belādur
- 2 Dāim ғoluşup gezme ser-i kūyunı yārūñ
Bilmez misin ol āfet-i devrān ne belādur
- 3 Āh itmemege çāre mi var 'āşık-ı bī-tāb
Habs-i nefes ü çāk-ı girībān ne belādur
- 4 Cem'ıyyet-ı hātır mı ҡalur 'āşık olunca
İllā ғam-ı ғīsū-yı perīşān ne belādur
- 5 Dünyāyı kirişmeyle esīr eyledi bilmem
Cādū mıdur ol ғamze-i fettān ne belādur
- 6 Göz habsine şaldı dili mest-āne nigehle
Bir kūşede mey-hāne-i rindān ne belādur
- 7 Biz rind-i sebük-rūḥ-ı cihānuz bize hem-dem
Rind olmayıcağ şıḳlet-i yārān ne belādur

8 Nef'î sözüni vird-i zebān eyledi 'ālem
Şimden gerü ya defter-i dīvān ne belādur

9 Var hāk-i reh-i ehl-i dil ol kaçma sitemden
Erbāb-ı dile ğayret-i akrān ne belādur

295b

(Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün)

1 Dil silsile-i zülf-i siyeh-kāra çekülsün
Manşür gibi turmasun ol dāra çekülsün

2 Bār- ı ğamı zehr-i elemi ol kaşı yānuñ
Ey 'āşık-ı āvāre nedür çāre çekülsün

3 Adım katı çok çekdi dimiş ol saçı leylī
Söyleñ dil-i Mecnūn'a ki bir pāre çekülsün

4 Kullāb-ı ser-i zülfi ile ehl-i maḥabbet
Her kande bulunsa der-i dil-dāre çekülsün

5 Ol kaşları yâ kıaddümi döndürdi kemâne
Şimden gerü bārı dil-i āvāre çekülsün

6 Fıkr-i ser-i zülfüñle benüm düd-ı siyāhum
Ejder gibi bu künbed-i devvāre çekülsün

7 Pür-tuħfe imiş cāna deger tıĝı o yārüñ
Şāh-ı ğam olan Hāletī-i zāre çekülsün

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Yetişür saña şaķın āh-ı dil-i nālānum
Dil-i sevdā-zededen kaçma benüm sulţānum

2 Şulayup yollaruñı eşk-i firāvānumıla
Hāk-rüb eyleyeyin pādişehüm müjĝānum

3 Eylesün nüş dem-ā-dem mey-i ħamra yerine
Benüm ol ğamze-i ħün-ħāra baĝışla ķanum

- 4 Öpüyorken dehenüñ la'lüñe teslîm ideyin
Yetiş ey şüh-ı cihân ağzuma geldi cânım
- 5 Şabr imiş Hâletiyâ derd-i dilüñ dermânı
Şabrum elden gideli kalmadı hiç dermānum
- (Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)
- 1 Töb itdi nice kelleyi çevgân-ı maḥabbet
Töldi ser-i 'uşşâkıla meydân-ı maḥabbet
- 2 Zerd oldı yüzüm 'aşkuñıla aqdı sirişküm
Gösteren yine sîm ü zerîn kân-ı maḥabbet ¹¹¹
- 3 Olduñ yine ey bād kılub zülfini taḥrîk
Üftâdelere silsile cinân-ı maḥabbet
- 4 Derd ü ğam u endüh-ı belâ gelse kayırma
Şabr eyle hemân çün budur erkân-ı maḥabbet

---

¹¹¹ Bu misra vezne uymuyor.

5   onmuş dehenüñ derdi senüñ haşşa-i ğāib
Dünyāya çekildükde ezel hān-ı maḥabbet

6   İremez idi seng-i melāmet aña gāhī
Ġāyet de bülend olmasa eyvān-ı maḥabbet

7   Dil aqđı hemān Hāletiyā kūy-ı nigāra
Cüş eyleyecek sīnede ‘ummān-ı maḥabbet

(Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün)

1   Teni semen saçı sünbül ruḥı gül-i ra‘nā
Olur mı bundan öte hīç tenāsüb-i a‘zā

2   Ḥadeng-i ğamzesinüñ gelmesi degül maḥsūs
oқunduĝın tıyar ādem nite ki tır-i қаzā

3   Ġamuñla kimse mi var nāle vü figān itmez
Cihāna ḥüsnıla şalduñ ğarīb-i şayt u şadā

4   Vişālüñ itmese bār-ı ğamı biraz per-tāb
İderdi fülk-i dili baḥr-i ‘aşq-ı nā-peydā

5 Tenümde dāğlarum mihr-i münkesif gibidür

Ne kara günlere kaldum cihānda Hāletiyā

(Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün)

(Fā' ilātün “ “ Fa' lün)

1 İstemez anuñiçün ölmegi korçar cānum

Ben gidem ğayrılarıñ cānı ola cānānum

2 Her kaçan kim uzadam ğonce-i maqşūduma el

Çāk olur hār-ı ğam u miñnetile dāmānum

3 Beñzedürdüm lebüñi la'le dişüñ lü' lüye

Vākı' ā öyle midür söyle benüm sultānum

4 Şeh-suvārum beni yolda göricek itme şitāb

Saña şāyed irişe āh-ı dil-i nālānum

5 Zaħm-ı dilden alalı merhem-i peykānını yār

Çalmadı Hāletiyā başuma hiç dermānum

296a Ve Lehu

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)

- 1 Bir yüzden idi yārıla üslüb-ı maḥabbet
Ḥaṭṭıyla iriştı hele mektüb-ı maḥabbet
- 2 Kūy-ı zeḳanuñ seyr ideli māī ḳabāda
Ağdı göge ḥurşīd gibi ṭob-ı maḥabbet
- 3 Ne ğamze esīr idebilürdi dili ne ğam
Olmasa eger fitne vü āşüb-ı maḥabbet
- 4 Sīnemde ne varısa ğamuñ sildi süpürdi
Pāk itdi ḥarīm-i dili cārüb-ı maḥabbet
- 5 Mecnūn ne bilür ḳāide-i nāz u niyāzı
'Āşık mı şanur kendin o meczüb-ı maḥabbet
- 6 Dil ğamzeñıla ṭurraña pek uydı ulaştı
Ḥaḳ şaḳlaya kim olmaya mağzüb-ı maḥabbet

- 7 Nef'î gibi küstâh ol eger 'âşık olursañ
Zîrâ iremez vuşlata maḥcûb-ı maḥabbet

Nef'î Efendi

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün)

- 1 Ğamzeñ ne kadar olsa niyâz itmege bâ'îş
Âhum olur ol mertebe nâz itmege bâ'îş
- 2 Allah için ey âh tolaş zülfine tırma
Ol silsile-i 'aşkı dırâz itmege bâ'îş
- 3 Bir zevki budur 'âlem-i 'aşkın ki hevâsı
Olur dil-i pür-süz u güdâz itmege bâ'îş
- 4 Rind iseñ eger 'âlem-i vahdet gibi olmaz
Def'-i ğam-ı taḥkîk ü mecâz itmege bâ'îş
- 5 Nef'î gibi ğamzeñde saña cânıla 'âşık
Budur dili hep maḥrem-i râz itmege bâ'îş

Ġazel-i Nef'ī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Pür-şafā dāim dili bir şūḥ-ı hem-demdür ıadeḥ
Tā ezelden meclis-i rindāna maḥremdür ıadeḥ
- 2 Bezm-i bāġa bir sebū-yı pür-mey itse ġonce ger
Bāġ-ı bezme bir ġül-i şād-āb-ı ḥurremdür ıadeḥ
- 3 Bir tıtersa pādişāhıla gedā-yı mey n'ola
Hem sıfāl-i mey-kede hem tāc-ı Edhem'dür ıadeḥ
- 4 Gösterür dünyāyı mir'āt-ı ḥabābında tamām
Kendü başka başına bir özge 'ālemdür ıadeḥ
- 5 N'ola pür-şevḳ itse dünyāyı dil-i Nef'ī gibi
Rūzigāra yāl kār-ı meclis-i Cemdür ıadeḥ

Ve Lehu Eyzan

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Söyleşilmez çarhıla geh şöyle gāhī böyledür
Münkalibdür bu cihānuñ resm ü rāhı böyledür
- 2 Zāhid ol rind ol hemān şüretde kalma 'ārif ol
'Ālem-i ma'nāda hük-m-i pādişāhī böyledür
- 3 Ğarķ ider bir noķtada nūr-ı siyāha 'ālemi
'Ārifüñ sermāye-i kil-k-i siyāhı böyledür
- 4 Şubḥ ü şāmı fark olunmaz āsümān-ı ṭab'ımuñ
Maşrıķ-ı endişemüñ ḥurşid ü māhı böyledür
- 5 Yalıñuz Nef'ī degül küstāḥ-ı bezm-i ma'rifet
Yoķlasañ cümle nedīmān-ı İlähī böyledür

Ġazel-i Nef'î

(Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün)

- 1 Şahbâ yerine zehr-keşân-ı ğam-ı 'aşkuz
Reşk itme bizüm cāmımuza biz cem-i 'aşkuz
- 2 Bir zevk komuş hikmet-i Hâk meşrebümüzde
Kim mest-i ğam-ārām-ı dil-i hurrem-i 'aşkuz
- 3 Çok mı bu kadar feyz bize ehl-i dilüz hem
Perverde-i rindân-ı Mesîhâ-dem-i 'aşkuz
- 4 Nâz eyleyemez hîç bize ğamze-i cānân
Biz rind-i melâmet-zede-i 'âlem-i 'aşkuz
- 5 Bir ğamzeye biñ nâz iderüz istesek ammâ
Ķırâtıla ma'kül bilür sersem-i 'aşkuz
- 6 Tırsağ ne 'aceb ger şaf-ı müjgâna muķâbil
Başka başına her birimiz Rüstem-i 'aşkuz

7 Olsa sözüümüzde n'ola te'şir-i cibillî
Nef'î gibi bî-gâne degül mahrem-i 'aşkuz

Nef'î

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)

1 Āşüfte esîrân-ı ħam-ı zülfî dü-tâyuz
Dîvâne degül silsile-cünbân-ı belâyuz

2 Bilmem ne füsün eyledi ol tırta-i cādū
Kim böyle serāsime vü āşüfte nümâyuz

3 Tōb eylemişüz kelle-i çevgân-ı belāya
Meydân-ı maĥabbetde yeler bî-ser ü pâyuz

4 Āhıla perākende ğubâr-ı dil-i 'aşkuz
Ne teşne-i şeb-nem ne taleb-kârı şabâyuz

5 Bir dāma tütulmaz dilimüz tırradan özge
Zîrâ kafes-i 'aşkdan āzāde-Hümā'yuz

6 Pīṣānī-yi ḥurṣīde düşer sāyemüz ancak
İṣbāt-ı vücūd eylemiş erbāb-ı fenāyuz

7 Şāḥir degülüz şā'irüz ammā söze gelsek
Nef'ī gibi mu'ciz-dem ü pākīze-edāyuz

296b

(Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün)

(Fā' ilātün “ “ Fa' lün)

1 Gözi mey-ḥāne-i nāz ü kaşı miḥrāb-ı niyāz
Yaraşur her ne kadar itse niyāz ehline nāz

2 Şabra ṭākāt mi ḳor āh itmemege dillerde
O kirişme o ḥırām ol reviş-i şabr-ı güdāz

3 Görmedüm ğamze-i fettānı gibi şūḥ-ı cihān
Şūret-i fitnede bir dil-ber-i 'uṣṣāḳ-nevāz

4 Böyle pīrāste vü bükalemün-ḥüsn olmaz
Kendi güyā ki melek ğamzeleri şu'bede-bāz

5 Güft ü gūy-ı dili bilmez görünür ğamzeleri
Şīvede her nigeħi sāħir-i ma' nī per-dāz

6 Dil-i Cibrīl'i ŧikār eylemek ister zūlfi
N'ola eylerse Hümā gibi yukardan pervāz

7 Sen de Nef'ī dilūñi kırtar eger kādır iseñ
Sözūñi silsile-i zūlfi gibi itme dırāz

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

1 Bāde ğam virür bize biz 'āşık-ı dīvāneyüz
Gelmeden bu bezme cām-ı 'aşkıla mestāneyüz

2 Çekmezüz renc-i ħumārı 'ömrümüzde gerçi biz
Ğam degül maħmūr olursaķ saķī-i mey-ħāneyüz

3 'Āşık -ı yek-reng ü rindān-ı güşāde meşrebüz
Bezm-i ħāş-ı vaħdete hem bāde hem peymāneyüz

4 Hem gülüz hem bülbülüz germiyyet-i 'aşkıla biz
Dāğ-ı derde ŧu'le vü ŧem'-i ğama pervāneyüz

5 Rind-i ‘aşka hāşılı Nef‘î-i bî-pervā gibi

Āşināya āşinā bî-gāneye bî-gāneyüz

(Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün Mefā‘îlün)

1 O şeh cān u dile raḥm eyleyüp dād itdügin görsek

Bir iki zār u nā-şādı felek şād itdügin görsek

2 Göñül ma‘müresin cevriye vîrān itdi ol zālīm

Gelüb inşāfa bir gün yine ābād itdügin görsek

3 Kūl itdi ‘ālemi refṭārına ol serv-i āzādem

Ne var bir bendesin luṭfından āzād itdügin görsek

4 Niçe biñ ḥānümānı bāde virmiş bir felekdür bu

Anı āhile bir ‘āşık da berbād itdügin görsek

5 Ne mażmūnlar ne vādiler bulur seyr eylesüñ Nef‘î

Yine bir tarz-ı hāş ü tāze icād itdügin görsek

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 'Āşıkı Hızır olsa ger virmez emānı bilmiş ol
Bilmeziseñ ol meh-i nā-mihribānı bilmiş ol
- 2 Ğāfil olma göz yumup açınca tır-i ğamzeden
Görinüp gelmez belā-yı nāgehānı bilmiş ol
- 3 Ğamzesi āşüb-ı cāndur tırrası dām-ı belā
Fitnedür ser-tā kadem ol dil-sitānı bilmiş ol
- 4 Hātır-ı uşşāk için haţına virmezse emān
Oldurur bu fitne-i āhır-zemānı bilmiş ol
- 5 Kimse taĥkik idemez şā'ir midür sāhır midür
Bir bilür yok Nef'ī-i mu'ciz-beyānı bilmiş ol

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Baĥt uyansa hāba varsa dīde-i bī-dārumuz
Düşde bāri ğayrıdan tenhā düşürsek yārumuz

- 2 Gökde her bir ahtere yüz biñ şirār eyler kırān
Kevkebe başdurdı çarhı āh-ı āteş-bārumuz
- 3 Şāh-ı ‘aşkuz her ne emr itseñ musahhurdur felek
Oldı māh-ı nevre hıdmet-kār-ı hañcer-dārumuz
- 4 Biz hazān u hār kaydından berü bülbüllerüz
Sīne-i pür-dāğumuzdur bāğımız gül-zārumuz
- 5 Biz reh-i ‘aşk içre terk-i ser kılan ‘āşıklaruz
Çıkmasa Ferhād-veş başa ‘aceb mi kārumuz
- 6 Bezm-i ğamda cismimiz bir şem ‘-i şevk-engīz olur
Āteş-i dilden tutuşsa gūşe-i destārumuz
- 7 Bāde-i ‘aşka hum olmuş bir tabī‘atden çıkar
‘Ālemi mest itse ey Nef‘ī bizüm eş‘ārumuz

297a Nef'î-i Çelebî

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

(Fâ'îlâtün “ “ Fa'lün)

- 1 Şûfî bu şûreti gel ma'nî-i takvâya degiş
    Çalbi pâk it nemedi atlas u dîbâya degiş
- 2 Dem bu demdür behey idrâksiz endîşeyi ço
    Kevşer-i havzı ile sâğar-ı şahbâya degiş
- 3 Feyz bir demdür irer âdeme zinhâr o demi
    Bul ne bu 'âleme ne 'âlem-i ferdâya degiş
- 4 Yoklasañ noktada mevcûddur esrâr-ı hurûf
    Rind iseñ ğafleti ço keşreti tenhâya degiş
- 5 Olsa pür-gevher-i esrâr-ı ma'ânî 'âlem
    Yine sen añı dil-i Nef'î-i şeydâya degiş

Ġazel-i Nef'î

(Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün)

- 1 Ne tende cānıla sensiz ümîd-i şıhhat olur
Ne cān bedende ġam-ı firķatüñle rāhat olur
- 2 Ne çāre var ki firāķuñla eglenem bir dem
Ne tālî'üm meded eyler vişāle firşat olur
- 3 Dil ise gitdi kesülmez hevā-yı 'aşķuñdan
Naşihāt eyledigümce beter melāmet olur
- 4 Belā budur ki alışdı belālaruñla gönül
Ġamuñ da gelse dile bā' iş-i meserret olur
- 5 Nedür bu tālî'ıla derd-i Nef'î-i zāruñ
Ne şūhı sevse mülāyim didükce āfet olur

Ġazel-i Nef'ī

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Nāz iderse ġamzesi 'uŝŝāk-ı zāra nāz ider
Zülfi bir āŝüftedür kim rūzigāra nāz ider
- 2 Böyle ŝūḥa mübtelā olmağ ne ġüç 'āŝık degül
Bulsa cümle dil-berān-ı ŝīve-kāra nāz ider
- 3 Çeşmi ġāhī mest olur ruḥŝat virür nezzāra meh
Tırmaz ammā ġamze ol ahd ü ġarāra nāz ider
- 4 Dehre mağrūr olma ey ġafil ki bunda ādeme
Tālī' i yüz döndürür ġāhī sitāre nāz ider
- 5 Görmedüm Nef'ī ġibi bir rind-i 'ālī-meŝrebi
Hem ġedā hem pādiŝāh-ı kām-kāra nāz ider

Ġazel-i Nef ĩ

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Mahşer oldı şahñ-ı Kāğıd-ğhāne dünyā bundadur
Cennete dönmiş güzellerle temāşā bundadur
- 2 Bu da bir gündür kıyāmetden nişānı āşikār
İşte gör ol āfitāb-ı 'ālem-ārā bundadur
- 3 Dil-berüñ bālā bülendi 'āşıkuñ üftādesi
Bir yere gelmiş bugün a' lā vü ednā bundadur
- 4 Añmasun sūfı dahı keşretde vağdet 'ālemin
Yāri tenhā avlayan 'uşşāk-ı şeydā bundadur
- 5 Cümleden ol günde ser-mestān-ı şāhib-ğhālden
Nef' ĩ-i şūrīde-i bĭ-bāk u rüsvā bundadur

(Mef' ũlü Fā' ĩlātü Mefā' ĩlü Fā' ilün)

- 1 Gitmez ħayāl-i ārıızı çeşm-i pür-ābdan
Ğhālĭ degül bu şĭşe-i pür-nem gül-ābdan

2 Dür-i kelâma feyz-i tabî'at şeref virür
Lü'lü düşer mi kaatre-i bārān sehābdan

3 Sīm-āb gibi olsa perākende cān ü ten
Kurtulmazın firākuñıla ıztırābdan

4 Elmās-ı rīze-i ğamı def' eyle sīneden
Sākī pür eyle sāgarı yākut-ı nābdan

5 Şoldı hazān-ı cehlile gül-zār-ı ma'rifet
Bülbül seçilmez oldı Nigāhī ğurābdan

Nef'ī

(Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün)

1 'Uşşākıla tolsun dir iseñ kūy-ı maḥabbet
Gösterme raķīb olmasına rūy-ı maḥabbet

2 Kim görse olur ğamzeñe elbette giriftār
Yā Rab ne füsün eyler o cādū-yı maḥabbet

- 3 'Uşşākı esīr itmek ise 'ādet-i ğamze
Hübānı şikār eylemedür hūy-ı maḥabbet
- 4 Kana boyadı kūyuñı seyl-āb-ı sirişküm
Hūn-ı dilile taşdı meger cūy-ı maḥabbet
- 5 Nef'ī gibi mest añlama bī-hūş görürseñ
Almışdur olan 'aqlumı da rūy-ı maḥabbet

297b

(Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün)

- 1 Hem kadeḥ hem bāde hem bir şūḥ sākīdür gönül
Ehl-i 'aşkuñ ḥāşılı şāḥib-mezākıdur gönül
- 2 Bir nefes dīdār için biñ cān fedā itsem n'ola
Niçe demlerdür esīr-i iştiyākıdur gönül
- 3 Dildedür mihrüñ қо ḥāk olsun yoluñda cān u ten
Ben ölürsem 'ālem-i ma'nīde bākīdür gönül

4 Zerre dür ammâ ki tâb-ı âfîtab-ı ‘aşkuñıla
Rûzigârũñ şemse-i ƣâk u revâkıdur gönül

5 İtse Nef’î n’ola ger endîşesiyle bezm-i hâş
Hem kadeh hem bâde hem bir şũh sâķıdır gönül

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

(Fâ‘ilâtün “ “ Fa‘lün)

1 Tũtî-i mu‘cize-güyem ne disem lâf degül
Çarhıla söyleşemem âyînesi şâf degül

2 Ehl-i dildür diyemem sînesi şâf olmayana
Ehl-i dil birbirini bilmemek inşâf degül

3 Yine endîşe bilür kadr-i dür-i güftârum
Rûzigârise denî dehr ise şarrâf degül

4 Girdi miftâh-ı der-i genc-i me’ânî elüme
Âleme bezl-i güher eylesem itlâf degül

5 Levh-i maḥfūz-ı sūḥāndur dil-i pāk-i Nef'ī
Ṭab-ı yārān gibi dükkānçe-i şarrāf degül

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

1 Bezm-i bāğ içre dönüp bir şem'-i cem'-efrūza gül
Virdi revnaḳ meclis-i şāhen-şeh-i nevrūza gül

2 Bülbüli nālan idüp urmazdı āteş cānına
Olmasa māil eger 'ālemde sāz u söze gül

3 Ğonçe midür sebz-gün berg içre almış yā ele
Bāde-i sürḥile pür bir sāğar-ı fīrūza gül

4 Dehre mağrūr olma kim tācın düşürmezdi yire
Olmasa mest-i gurūr-ı devlet-i deh-rūza gül

5 Ṭab'-ı Nef'ī'den ki bāğ-ı nev-bahār-ı feyzdür
Reng ü bū isterse gelsün eylesün der-yūze gül

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Sīnemi deldi müjen oqları tā cānuma dek
Söyle ebrū-yı kemān-dāruña tutsun çekerek
- 2 Tīr-i āhum yine bir demde irişdi felege
Şeh-per-i bāl-i melekdendür aña şanki yelek
- 3 ‘Āşık oldur ki raķībi ola a‘lā ednā
Sevdüğün ya‘ni seve yerde beşer gökde melek
- 4 Biricik ehl-i dil-i ṭab‘ada yüz gösterse
Bu kadar ‘aksine devr eylemeye çarḥ-ı felek
- 5 Kadrüñ añlar katı az olsa n’ola ey Nef‘ī
Çok hünerdür ğazeli böylece rindāna dimek

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

1 Yāre derdüm diyemem bezm-i şerāb olmayıcağ

Cürmüm ikrār idemem mest ü harāb olmayıcağ

2 Āfitāb ol ruḥ-ı pür-tāba nazīr olsun mı

Bu yağar ‘ālemi bir laḥza niḳāb olmayıcağ

3 Cezbe-i ḥüsni gönül ḥatṭuña ta‘līk eyler

Nice ḥal itmek olur anı kitāb olmayıcağ

4 Tṭalum rüz-ı şümār olsa kim eyler da‘vī

İtdigüñ zulme senüñ ḥad ü ḥesāb olmayıcağ

5 Sen bu rüsvālığı ey Nef‘ī ḳomazsın elden

Yārdan yine saña ḥışm ü ‘itāb olmayıcağ

298a

(Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün)

- 1 Mümkin midür ki karşı kıya āyīne baña
'Aks-i ruhuñ meger ola āyīneden yaña
- 2 Dil hānesinde oldı müsāfir ğam-ı firāk
Luţf eyle sen de gel bu gice ey ecel baña
- 3 İrgürse bād ger has ü hāşāk kūyunı
Eylerdüm anı gözlerüme mil ü tütüyā
- 4 Bezm-i maḥabbetüñde senüñ şem'-veş yine
Başdan ayağa yaqdı beni āteş-i belā
- 5 Mengüş-ı güş-ı şāhide key dürr-i şāh-vār
Kulağ çekerse Hāletiyā nazmuña revā

(Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fa'ilün)

- 1   Āyinedür cemāli o yārin cihān-nümā
Dünyāyı kaç bucağ idügin gösterür saña

- 2   Olsa 'aceb mi nāvek-i yāruñ dehānı sürh
Bir murğdur ki hūn-ı cigerdür aña gıdā

- 3   Hāk-i rehūñ iletse şabā cennete eger
Hūrā iderdi cān gözine anı tūtiyā

- 4   Mümkin midür ki yār vefā ide 'ahdine
'Ahd itdügi meger ki ola 'aşıka cefā

- 5   Naẓmıyla Hāletī n'ola olursa ser-firāz
Her kime şan'at ise bu mīrāşdur aña

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Eger bir gice girse koynıma ol şem'-i bezm-ārā
Dönerdüm şubha dek şevkile fânūs-ı hayāl-āsā
- 2 Dil-i bī-mārumı tenhā kıoma künc-i firāküñde
Beni tenhā bulursa kıor kıarın ğam öldürür cānā
- 3 Nişān-ı nāvek-i cevır eyleyüp aġyār-ı bed-ġāhı
Gözetmez ġātırın hīç 'āşıkuñ ol dil-ber-i ra'nā
- 4 Benüm emvāc-ı baır-i eşküme öykünmek istermiş
Yine bād-ı şabā taır kıine uymuş gibi deryā
- 5 Girer yerinçe şekle Ĥāletī her ġün firākile
'Aceb mi bilmez olsa kendüyi ol 'āşıq-ı şeydā

(Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün)

- 1 Şokarsa 'adū çāh-ı zenaḥdānuña cānā
Başın aşığa ide anuñ Ḥāzret-i Mevlā
- 2 Açılmağa ğam 'uḡdeleri olmaya çāre
İki dişi ḳalınca çalıssa dil-i şeydā
- 3 Ruḥsārını gör la'l-i revān baḥşini seyr it
Olmuş şanasın mihrlı hem-sāye Mesīḥā
- 4 Şol kimseye kim cezbe-i ḥüsnüñ ide te'sīr
Zencīr-i cünūna çekilür ey şacı Leylī
- 5 Ellese n'ola tırma anı pençe-i mercān
Öyküdi benüm eşk-i firāvānuma deryā
- 6 Her gāh iderüz Ḥāletiyā yarı der-āġuş
Anuñla bizüm aramıza girmese a'dā

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1   Āh idersem bile āh itmege başlar kühsār
      Āh dir āh işidür şimdi muhaşşal dil-zār

- 2   Hāne-i cāna gelür diyu hayālũñ cānā
      Varmaz oldı giceler hāba bu çeşm-i hũn-bār

- 3   Atduğũñ seng-i cefā cānuma minnetler idi
      Göriccek anı söz itmese eger kim ağıyār

- 4   Cānı virsün diyu başuma belālar getirür
      Bilmezin baña ne virdi alımaz la‘l-i nigār

- 5   Kendüden bī-haber olduğunı dil Hāletiyā
      Şaklamak istedi ammā haberin almış o yār

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Nāḳa-i maḥmil-i Leylā’ya olurdu hem-pā
Cām-ı ğamdan yüküni tutmasa Ḳays-ı şeydā
- 2 Gördiler kim gözedür kūyunı her dem yārūñ
Şandı erbāb-ı naẓar gözlerümi kıble-nümā
- 3 Hānçer-i ḥārı tutup bülbülüñ üstine yürür
Eyledi şāḥ-ı güli varise taḥrīḳ-i şabā
- 4 Eşk-i ḥūn-bārum ile böyle dem ālūd oldı
Görinen pāy-i semendinde degüldür ḥınnā
- 5 Sīm-i eşküm dökicek dīde-i ḥūn-bārumdan
Bağmadı aña kızıl derd diyu ol māh-liḳā
- 6 Çıkamaz başa benüm eşk-i firāvānumıla
Yetmiş iki dereden şu getirürse deryā

7 N'ola mir'ât-i ruḥun düşmene 'arz eylese yâr
Rûzigâruñ işi hep 'aksinedür Hâletiyâ

298b Ğazelliyyât-ı Şeyḫü'l-İslâm Yahyâ Efendi Sellemehullahü Te'âlâ
(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ārız-ı zībāña virmiş ḥaṭ-ı müşkīnūñ şeref
'Āşık-ı miskīnūñ ārāmı olupdur ber-ṭaraf
- 2 Olmadı peydâ melâḥat baḥri mevvâc olalı
Dürr-i dendānuñ gibi bir lü'lü-i la'lin şadef
- 3 Bulmadı bir fûls-i aḥmerce yanuñda i'tibâr
Naḳd-ı ḥûn-ı eşk-i çeşmüm yoḳ yere itdüm telef
- 4 Sille-i āh-ı dilümden ey raḳīb eyle ḥazer
Dâireñ bil gögsüñi germe iñen mânend-i def
- 5 Güş-vâr itmezse Yahyâ dürr-i nazmuñı o şâh
Ḳadr ü kıymet bulmaya bir zerre mânend-i ḥazef

Ve Lehu Eyzan

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Mu'atţar kıl meşāmum bŷy-ı zŷlf-i mŷşk-bāruñla
Münevver kıl dŷ çeşmŷm mihr-i rŷy-ı tāb-dāruñla
- 2 Alur virmez gŷñŷl peykānuñı şaqlar derŷnunda
Ādem iqlimine'azm itmez illā yādigāruñla
- 3 Bŷkŷldi kāmētŷm hecrŷñde pīr-i nā-tŷvān oldum
Ne var bir dem vişāle kāil olsañ iħtiyāruñla
- 4 Vŷcŷduñda keşāfetden eşer kılmasun ey 'āşık
Şabā-veş şalınam dirseñ çemende gŷl' -izāruñla
- 5 Dimezsın kanda aħşamlar o meh daħi uyursuñ sen
Uyutmazsın egerçi ħalkı Yahyā āh u zāruñla

Ve Lehu Sellemehu

(Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün)

- 1 Ğamuñdan her kaçan kim nāle vü feryād ider 'āşık
Hayāl eyler gönül kim 'ālemi berbād ider 'āşık
- 2 Firākuñ günlerinde ğuşşadan ölmek muķarrerdür
Velī rüz-ı vişāl-i ruķ-baķşuñ yād ider 'āşık
- 3 Feraħdan incinüp şādiden el virse şafā sürmez
Muħaşşal kendüden derd ü ğama mu'tād ider 'āşık
- 4 Gel ey 'āşık geçen yāre cefā itme dil-i zāra
Felek bir gün şaķın kim saña da bī-dād ider 'āşık
- 5 İdüp Yahyā gibi ķadd-i cihāndan kendüzin āzād
Olub 'ālemde bī-nām u nişān bir ad ider 'āşık

Ve Lehu Selleme

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1   Gül gurūr-ı hüsniñ aldı ele bī-dādını
Diñleñüz bülbüllerüñ şimden gerü feryādını
- 2   Söyleşürdi ol dehān-ı teng-i şekker bārıla
Alabilse ğonce şirin leblerüñden dādını
- 3   Andelīb-i hūş sadā bir Gülşenī dervīşidür
Muşhaf-ı gülden oğur şubh-ı mesā evrādını
- 4   Zāhidā pendüñ kabul olmaya şāyed diyesün
Hayf kim pīr-i muğānuñ tutmadum irşādını
- 5   'Aklı yoğdur bādeden Yahyā'yı vā'iz men' ider
Tek anuñla eglesün didüm dil-i nā-şādını

Ve Lehu Eyzan

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Mihribānuñ gördi ħurşīd-i cihān-efrūzdan
Germ olup bülbül nevāya başladı nev-rūzdan
- 2 Ğonceler açılsa da görsek maĥabbet āteşin
Var mı bir dil kim ola ħālī bu demde sūzdan
- 3 Sūzen-i dil-düz-ı ğamzeñ geçdi cāna gerçi kim
Geçmedi cān riştesi ol sūzen-i dil-dūzdan
- 4 Ğamze-i cādū-yı dil-berde ne tākāt var idi
Ğamzeler öğrenmese ol çeşm-i siĥr-āmūzdan
- 5 Meş'al-i gül şevķine 'ayş idelüm şeb-tā-seĥer
Giceyi fark itmek olmaz şimdi Yahyā rūzdan

Yaḥyā Efendi

(Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün)

(Fā‘ilātün “ “ Fa‘lün)

- 1 Sāḳī-i devr bize sāḡar-ı ‘işret mi virür
Kİne-cüdur felek ehl-i dile ruḡsat mı virür
- 2 Neşvemüzden bilürüz ‘aşkımuzun pākligin
Bāde řāf olmayıcaḡ ādeme hālet mi virür
- 3 uvvet-i cāzibe-i ‘aşı ider kārı hemān
Yār tır atmada bāzūsına zaḡmet mi virür
- 4 Kūyına ölmege varsam ider aḡyār hücüm
İşigi itleri ben ḡasteye rāḡat mı virür
- 5 ıra vü tāc ile zāhid kerem it şıleti o
Ādeme cübbe vü destār kerāmet mi virür
- 6 Nefs-i ḡod-rāydan ey dil bu tegāfül niçe bir
‘Ākil olan kiři ḡiç dūřmene fırřat mı virür
- 7 Būse-i la‘l-i lebin ḡaḡtına ta‘līķ itmiř
‘Ömr-i Yaḡyā bize ol va‘deye mūhlet mi virür

299a

(Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün)

- 1 Şafā-yı hātırum oldur seni şafāda görem
Bu ben belā-keşi hicrānıla cefāda görem
- 2 Hemīşe hürrem ü handān u şād-mān olasın
Hemīşe gonce-i iqbālūñi küşāde görem
- 3 O günü görmeyeyin kim seni arayı varup
Raķıbile ser-i kūyuñda bir arada görem
- 4 Hilāl gibi teraķķıyle māh-ı tābān ol
Bahār-ı hüsñüñi günden güne ziyāde görem
- 5 Ne zevķdür ne şafādur ne hāzdur ey sākī
Seher humārdur açup gözümü bāde görem
- 6 Budur du'āsı saña şubḥ u şām Yaḥyā'nuñ
Seni şafāda vü bed-hāhuñı belāda görem

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Od yanar başumda çeşmümden akar her bār dem'
Şām-ı ğamda meclis-i derde vücūdum oldu şem'
- 2 Bād tahrīk ideli zülfüñ perīşāndur göñül
Ol perīşānı ele al pādişāhum eyle cem'
- 3 Şöyle muzlımdür şeb-i tarīk-i hecr-i yār kim
Meş'al-i hurşīd-i 'ālem tāb olımaz aña lem'
- 4 Tōb-ı ğabğabla beden burcın yıkup vīrān idüp
Kal'a-i şabr u kararum itme şāhum kal' u kam'
- 5 Nāle vü feryādımı ğuş eylemez Yaḥyā o māh
Ġonçe-i nevresteler tutmaz hezār-ı zāra sem'

(Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün)

- 1 Cān kullāb-ı ser-i zülfüñ çeker senden yaña
Kūşe-i çeşmüñ şehā olsa n'ola benden yaña

2 Ğonce-i la 'lũñ gül-i rūyuñ görenler n'eylesün
Ey boyı servüm varup her laḫza gül-şenden yaña

3 Ol sehī-ḫaddũñ miyānında görenler ḫançerin
İltifāt itmez çemende serv ü sūsenden yaña

4 Eyleme ārāyış-ı bānũ-yı çarḫa i 'tibār
Merd odur kim ḫılmaya her giz nazār zenden yaña

5 Bir gül-i ḫandān olur her aḫker-i sūzendesi
Bād-ı luṭfuñ itse ger bir laḫza külḫandan yaña

6 Ḳorḫarın Yaḫyā ki pūlād olsa da te 'şir ider
Tīr-i āhuñ kim vara ol ḫalbi āhenden yaña

(Mef'ūlü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün)

1 Ümmīd-i ḫāb-ı 'āşıḫa olmaz ḫayāl imiş
Bī-çāre yārı düşde de görmek muḫāl imiş

2 Zülfi ucundan eyler idüm āh u nāleyi
Ol dāḫi bir benüm gibi āşüfte ḫāl imiş

3 Göstermedi ruḥun bize ol gönçe bir zemān
Soñra açıldı vechini bildüñ ki āl imiş

4 Ağlarsa vechi var ki efgān-ı dil nedür
Ol ḥod hemīşe maḥrem-i bezm-i vişāl imiş

5 Dermān olursa senden olur ey ṭabīb-i cān
Yaḥyā-yı ḥaste ḥāl ‘aceb bī-mecāl imiş

(Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün)

1 Maḳām-ı ḥūbdur gül-şen o gül-ruḥsār diñlensün
Nevāya başlasun dil bülbül-i gül-zār diñlensün

2 Dil-i şeydāya hem-dem niçe dil bir yere cem‘ olsun
Şafālar eylesün ‘uşşāk mūsikār diñlensün

3 Belā vādilerinde seyl-i eşküm çağlasun aḳsun
Başın ol taşdan taş dögen enhār diñlensün

4 Zemān-ı ‘ayşdur meclis gerekdür şahn-ı gül-şende
Uzatmasun sözi vā‘iz de bir miḳdār diñlensün

- 5 Varup feryādlar ıl bī-sūtūna arşı ey ‘āşık
Şanup Ferhād’ını rāhat bulup kühsār diñlensün
- 6 Belā bezminde addüm eng olup cismümdeki rigler
Fiğān ü nāle ılsun muṭribā evtār diñlensün
- 7 Oku şīrīn-lebi vaşfindaki eş‘āruñ ey Yaḥyā
Biraz meclisde tūṭī-i şeker-güftār diñlensün

SONUÇ

Mecmûalar, Eski Türk Edebiyatında çok önemli bir yere sahiptir. Şairler genellikle şiirlerini Dîvan adını verdikleri eserlerde toplarlar. Ancak, bazı şairlerin ya divanları bulunmamaktadır ya da, bazı şairler çeşitli sebeplerle tüm şiirlerini divanlarına almamışlardır. Sevilen şiirlerin bir araya getirildiği şiir mecmuaları bu sebeple edebiyat tarihimiz açısından çok önemli kaynaklardır.

Mecmûalarda bir şairin divanına koymadığı şiirlerini bulabiliriz. Mecmûalarda, bazen de devrinde ünlü olmayan, divanı bulunmayan bazı şairlerin şiirlerini de bulabiliriz. Bu da kültürümüz açısından önemlidir.

Ayrıca mecmûalarda, mecmûanın yazıldığı dönemin edebî, kültürel, sanatsal zevklerini görmek mümkündür.

Bu çalışmamızda Süleymaniye Kütüphanesi 3424 numarada kayıtlı bulunan Nakîb-zâde Ni'metî'nin *Mecmû'a-i Kasâ'id* adlı şiir mecmuasını incelemeye çalıştık. Söz konusu eserin 261b-299a varaklarının incelemesini ve transkripsiyonlu metninin yazımını gerçekleştirdik. Çalışmamızın giriş kısmında mecmûa, mecmûanın önemi, mecmûa çeşitleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Mecmûanın mürettibi ve müstensihi olan Ni'metî'nin hayatı hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca *Mecmû'a-i Kasâ'id* adlı eserin özelliklerini yazıp 261b-299a varak arasında yer alan şairlerin kısa biyografilerine yer verdik ve daha sonra 261b-299a varaklarının transkripsiyonlu metnini yazdık. Tezimizi kaynaklar ve özgeçmiş bölümleriyle bitirdik.

Mecmû'a-i Kasâ'id adlı eser toplam 338 varaktan oluşmaktadır. Mecmuanın derleyeni ve aynı zamanda hattatı Nakîb-zâde Ni'metî'dir. İstinsah kaydının altında Ni'metî'nin mührü yer almaktadır.

Bu eserde 191 şairin 2078 şiiri yer almaktadır. Bizim tezimizin konusu 261b-299a varakları arasındadır.

Mecmûada 281b'de şiir bulunmamaktadır. Bu varak boştur. Mürettip bu varaktaki şiirleri silmiştir.

Mecmûanın tez çalışmamıza konu olan 261b-299a varakları arasında 81 şaire yer verilmiştir. 3 matla' ve 1 rubâînin ise şairleri tespit edilememiştir.

Mecmû'a-i Kasâid'de çeşitli nazım şekillerine yer verilmiştir. Tez çalışmamıza konu olan 261b-299a varakları arasında nazım şekilleri olarak 298 gazel, 23 tahmîs, 8 muhammes, 8 matla', 3 kasîde, 2 tesdîs, 1 rubâî olmak üzere toplam 343 şiir bulunmaktadır. en çok şiiri bulunan şair 17.yy şairi Nef'î'dir. Nef'î'nin tez çalışmamızda 64 şiirine yer verilmiştir. ayrıca Hüdâyî'nin 32, Cinânî'nin 28, Hâletî'nin 19, Şeyhülislâm Yahyâ'nın 13, Nâdirî'nin 13, Fuzûlî'nin 13, Bâkî'nin 12 şiirine yer verilmiştir. Bu şairlerin divanları incelenmiştir.

Tezimizin konusu olan 261b-299a varakları, içerdiği şair bakımından oldukça kapsamlıdır. Burada ismi belli olan 81 şair bulunmaktadır. 16.yüzyıl, Dîvân edebiyatının zirvede olduğu bir yüzyıldır. Bu sebeple mecmûada, bu kadar çok şaire yer verilmesi gayet doğaldır.

Mecmûada, Bâkî, Fuzûlî, Yahyâ, Fâizî, Bursalı Rahmî, Nev'î, Ni'metî, Hayâlî, Cinânî, Hâletî, Nâdirî, Hüdâyî, Âlî, Nef'î vs. önemli şairlerin yanı sıra ismi pek duyulmadık ya da az bilinen, divanları olmayan ya da sadece mecmûalarda şiirleri bulunan Nâlî, Nihânî, Nûşî, Muhammed Efendi, Sirke-zâde İbrahim, Gubârî, Tîğî vs. onlarca şaire de yer verilmiştir.

Çalışmamızda ismi geçen şairlerin divanları incelendi ve mecmûadaki şiirlerle şairlerin divanlarındaki şiirleri karşılaştırıldı ve aşağıdaki bulgular elde edildi. Bunlar Eski Türk Edebiyatı araştırmaları için son derece önemli bulgulardır.

Yapılan incelemelerde genellikle kelime farklılıklarına rastlanmıştır. Bazı beyitlerin de divanda bulunmadığı göze çarpmaktadır. Tespitlerimizi şöyle sıralayabiliriz:

Mecmûada, Osmanlı padişahlarından 16.yüzyıla damgasını vuran Kanunî Sultan Süleyman'a ait olan bir tahmîs bulunmaktadır. 269b'de Muhibbî'ye ait olan bu tahmîs şairin divanında bulunamamıştır.

284a'da Bâkî ve Hâlisî'ye ait ikisi de onar beyitlik iki kasîde-i beççe ve Azerî Çelebi'ye ait 13 beyitten oluşan bir kaside yer almaktadır.

Mecmûada 288a'da kime ait olduğu bilinmeyen bir rubâî tespit edilmiştir.

Şeyhülislâm Yahya'ya ait olan 299a'da "görem" redifli gazelin varaktaki 3.beyti şairin divanında bulunamamıştır. Yine aynı varakta 299a'da "yaña" redifli gazelin 4 ve 5. beyitleri şairin divanında bulunamamıştır. Divandaki 4.beyit mecmûada yoktur. Ayrıca bazı beyitlerde de kelime farklılıkları görülmüştür. Yine aynı varak numarasında bulunan "Od yanar başumda çeşmümden açar her bār dem" diye başlayan gazelin sadece ikinci beyti divanında aynen geçmektedir, ancak gazelin diğer beyitleri divandakiyle çok farklılıklar arz etmektedir.

Mecmûada, 261b'de Fazlî'ye ait olan tahmiste bazı mısralarda, şairin divanına göre kelime farklılıkları görülmüştür. Bu farklılıklar şöyledir: 1.bentte birinci beyitte "Kānadum altına ankā gibi bir kūhsār aldum" şeklinde yazılan beyitte "bir" yerine divanda "biñ diye geçmektedir. 3.mısradaki "Muḥannet kâfinuñ" diye yazılan yer divanda "muḥabbet fâḫinuñ" şeklinde geçmektedir. 3.bentte "Bugün meydān-ı miḥnetde 'adūnuñ boynını urdum" şeklinde yazdığımız beyit, divanda "Bugün meydān-ı miḥnetde 'adūnuñ ḳahrına ṭurdum" şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Yine 4.bentte "Ṭonandı lāle-zār derd ü miḥannet bār-gāhumla" diye yazdığımız mısra divanda "Ṭonandı lāle-zār-ı derd miḥnet bār-gāhumla" şeklindedir. Tahmisin son bendinde ise yine divana göre bazı değişiklikler göze çarpmaktadır. Şöyle ki:

Olup Fazlî gibi ser-geştesi bir māh-ruḥsāruñ

Varup dellāl-i bāzār-ı maḥabbetde o dil-dāruñ

Hezārān derd ile iḳrārını aldum o ' ayyāruñ

Nukūd-ı şabrumı virdüm metā'-ı vaşlına yārūñ

Görenler Zātīyā cānlar virür bir yādigār aldum

şeklinde mecmûada geçen son bentin bazı kelimeleri, divanda şöyle geçmektedir:

Olup Fazlî gibi ser-geştesi bir māh-ruḥsāruñ

Varup dellāl-i dil bāzār-ı kūyuna o dil-dāruñ

Hezārān derd ile iḳrārını aldum o ' ayyāruñ

Nukūd-ı şabr u dil virdüm metā'-ı derdine yārūñ

Görenler Zātiyā cānlar virür bir yādigār aldum

Mecmûada 288b'de bulunan gazelin 2. ve 3. beyitlerinin yerleri şairin divanında tam tersi şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca bu gazelin 4. beyti “Ger begleri ‘asâkirini dirdi bir yire / Fazlî buyurdu ‘askere yağmā haberlerin” şeklinde iken divanda “Kırpiklerinüñ ‘askerini dizdi bir yire / Buyurdu Fazlî cānuma yağmā haberlerin” şeklinde kelime farklılıkları bulunmaktadır.

Hayâlî'ye ait olan 271a'daki “Ġazel-i Ĥayālî” başlıklı şiirin ilk üç beytinde şairin divanına göre kelime farklılıkları görülmüştür.

271a'da Zâtî'ye ait olan “Zāti-i Merḥûm” başlıklı 5 beyitlik gazel şairin divanında bulunamamıştır.

Mecmuada Şerîfî'ye ait olan 265b'deki tahmîs şairin divanında bulunamamıştır.

283b'de Münîrî'ye ait olan “Ġazel-i Münîrî” başlıklı 5 beyitlik şiir, şairin divanında bulunamamıştır.

278b'de “Ġazel-i Rūḥî” başlıklı şiirin 2.beyti divanda 3.beyit olarak geçmektedir. Ayrıca mecmuada 3.beytin ikinci mısrası “Göñüller almada yok mişli bir maḥbûb-ı kāmildür” şeklinde yazılmışken, divanda “Göñül almağda yokdur mişli bir maḥbûb-ı kāmildür” şeklindedir.

280b'de “Rūḥî-i Bağdādî” başlıklı şiirin 3.beyti, divanda 2.beyit olarak bulunmaktadır. Ayrıca gazelin 2. beyti, divanda 4. beyit olarak sıralanmıştır.

287a'da “Nazîre-i Rūḥî” başlıklı gazelin 1.beytinin ikinci mısrası mecmûada “Sen de gör dil ne çeker ol leb-i cān-perverden” şeklinde yazılmışken şairin divanında “Sen de gördün” şeklinde yazılmıştır. Ayrıca bu gazelin 2.beyti divanda 3.beyit olarak geçmektedir. Ayrıca 6. beytin ikinci mısrası “Rūḥiyā ğafleti ço kıtlu olur yir yirden” şeklinde iken divanda “Rūḥiyā ğafleti ço kıtlu olur her yirden” şeklinde yazılıdır.

287b'deki “Nazîre-i Rūḥî” başlıklı gazel şairin divanında bulunamamıştır.

280b'de Kesbî'ye ait olan 5 beyitlik iki gazel şairin dîvançesinde bulunamamıştır.

275a'da Nazîre-i Kâmî adlı 5 beyitlik gazel Edirneli Kâmî'nin divanında bulunamamıştır.

Yine aynı şiirin üçüncü mısrasında geçen “şerâb” kelimesi divanda “gül-âb” şeklinde geçmektedir. Divanda bu şiir 7 beyittir; ancak bu şiir mecmuada 6 beyit olarak yazılmıştır.

282a'da “Ġazel-i Fuzûlî” başlıklı şiirin 3. beytinde de kelime farklılıklarına rastlanılmıştır. Mecmûada 3. beyit “Va‘de-i vaşlıyla ey gül-ruĥlar olmañ mużtarib / Miĥnet-i hicrânıla şad-pâre bulmuş göñlümi” şeklindedir, divanda ise “Va‘de-i vaşlıyla ey gül-ruĥlar etmeñ mużtarib / Miĥnet-i hicrânıla ârâm bulmuş göñlümi” şeklindedir.

282a'da Fuzûlî'ye ait olan “Ve Lehu” başlıklı şiirin 2.mısrası mecmûada “Pes ne nûr-i pâksin ey mażhar-ı nûr-ı İlah / Kim alur nûr-ı ruĥuñdan âfitâb ü mâh tâb” şeklindedir. Ancak bu mısra şairin divanında şöyle geçmektedir: “Sen ne nûr-i pâksin ey mażhar-ı şun‘-ı İlah / Kim alur şem‘-i ruĥuñdan âfitâb ü mâh tâb

282a'da “Fuzûlî” başlıklı şiirin 5. beytinde de kelime farklılıklarına rastladık. “N’ola cānum ħâmetüñ isterse göñlüm ‘ârızuñ / Resmdür ‘âlemde bülbül gül sever pervâne şem’” olarak geçen şiir divanda “ N’ola göñlüm ‘ârızuñ isterse cānum ħâmetüñ / Resmdür ‘âlemde bülbül gül sever pervâne şem’” şeklinde geçmektedir.

283a'da Fuzûlî'ye ait olan “Ġazel-i Fuzûlî” başlıklı şiirin 5. mısrasında “künc-i ‘uzlet” tamlaması divanda “künc-i miĥnet” olarak geçiyor. Yine bu şiirin son beytinde “nevbet beklerüz” ifadesi divanda “soĥbet beklerüz” şeklinde geçmektedir.

283b'de Bâkî'ye ait olan “Bâķî Efendi” başlıklı gazelde kelime farklılıkları tespit edilmiştir. Birinci beyitte “ire” şeklinde yazılan kelime divanda “alan” şeklindedir. Ayrıca 5. beytin birinci mısrasındaki “bilene” kelimesi şairin divanında “kimine” şeklindedir.

Mecmûada 17.yüzyıl şairlerinden olan Vahdetî'nin iki gazeline yer verilmiştir. 266b'deki “Vaĥdetî” başlıklı gazelin bazı beyitlerinde kelime deĝişiklikleri tespit edilmiştir. Şöyle ki mecmûada şiirin birinci beyti “ Tırüñe olmadı erbâb-ı mu‘ârif ‘ârif / Nazmuña olmadı aşĥâb-ı muvâfiķ vâķıf” şeklindedir. Şairin divanında ise beyit “İlmüñe” şeklinde başlamıştır. Yine bu beytin ikinci mısrası da divanda “nazmuña”

değil, “fehmũne” şeklinde yazılmıştır. Ayrıca 4. beytin birinci mısrası, “Niçe vaşf ide seni kilik ü zebân-ı hâme” şeklinde iken divanda “Niçe vaşf ide seni kilik ü zebân-ı bî-tâb” şeklindedir.

Yine önemli bir bulgu olarak tespit ettiğimiz, 287a’da bulunan “Nazîre-i Vaḥdetî” başlıklı 7 beyitlik gazel, şairin divanında bulunamamıştır.

280b’de Figânî’ye ait olan “Nazîre-i Figânî” başlıklı gazel şairin divanında bulunmaktadır, ancak şiirin mecmûada dördüncü beyti, divanda ikinci beyit olarak geçmektedir. Ayrıca dördüncü beyitteki “şaçdum” kelimesinin divanda “ekdüm” şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Gelibolulu Mustafa Âlî’ye ait olan ve mecmûada 289b’de bulunan “Ġazel-i ‘Âlî” başlıklı şiirin beyitlerinde şairin divanına göre kelime farklılıkları olduğu gözlemlenmiştir. Mesela 6. beytin 2.mısrası “Göñül yıkıldı beden yandı ben ḥarâb oldum” yazılı iken divanda “Göñül yıkıldı beden yandı ten-i ḥarâb oldum” şeklindedir. Ayrıca beyitlerin yerlerinde değişiklikler vardır. Yine aynı varakta “Ve Lehu Eyzan” başlıklı gazelde de beyitlerin sıralamasında değişiklikler göze çarpmaktadır. Ayrıca 290a’da Ġazel-i ‘Âlî” başlıklı şiir şairin divanında bulunamamıştır.

Yapılan incelemeler sonucunda şairlerin divanlarındaki şiirler ile mecmûadaki şiirler arasında genellikle kelime farklılıkları tespit edilmiştir. Bunun haricinde yukarıda belirttiğimiz gibi bazı şairlerin bazı şiirleri veya bazı beyitleri divanlarında bulunamamıştır.

Bu eser bir kaside mecmûası olmasına rağmen içerisinde çeşitli nazım şekillerine göre yazılmış yüzlerce şiir bulunmaktadır. Bu mecmûaya bize göre mecmûa-i eş’âr demek yerinde bir ifade olacaktır.

Tezimize konu olan Mecmû’a-i Kasâ’id adlı eserin 261b-299a varakları arası yaptığımız incelemede yukarıda tespit ettiğimiz bulgular bu alanda yapılacak çalışmalar için önem arz etmektedir. Böylelikle şiir mecmuaların bu sahada ne kadar önem arz ettiği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Yaptığımız bu çalışma ile bu alana küçük de olsa katkıda bulunmak bizi son derece mutlu etmiştir.

KAYNAKLAR

AHMET Cevdet (hzl.) *Evliya Çelebi, Seyahatnâme*, Dersaadet: İkdam Matbaası, (1314/1896).

AK Coşkun, *Muhibbî Divanı*: Ankara 1987, 875 s., Kültür Bakanlığı 1000 Temel Eser Dizisi, 129, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 712.

AKYÜZ Kenan vd., *Fuzûlî Dîvanı*, Akçağ Yay., Ankara 1990.

AKKUŞ Metin, *Nef'î Dîvânı*, Akçağ Yay., Ankara 1993.

AKMANDOR Ayten, *Divân-ı Münîrî*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 1980.

AKSOYAK, İbrahim Hakkı “NÂLÎ, Nâlî Çelebi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4348>,
26.08.2015.

AKSOYAK İsmail Hakkı, “Sabrî”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7542>,
09.08.2015.

AKSOYAK İsmail Hakkı, “SELÎSÎ/MEHMED, Baldırzâde Şeyh Mehmed Selîsî Efendi b. Mustafa Efendi b. Tokedî Ali Dede”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7239>,
11.02.2016.

AKSOYAK İsmail Hakkı, “KESBÎ/KISBÎ, Kesbî Mehmed Efendi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6845>,
11.02.2016.

AKSOYAK İsmail Hakkı, “KUDSÎ, Kudsî Efendi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7523>,
11.02.2016.

AKSOYAK İsmail Hakkı Aksoyak, “MEYLÎ”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3788>,
11.02.2016.

AKSOYAK İsmail Hakkı, “NÂDİRÎ, Abdulganîzâde Mehmed Nâdir Efendi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7146>,
11.02.2016.

ALTUN Kudret, *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Dîvânı (Vâridâtü'l-Enikâ)*, Niğde
1999.

ALICI Lutfî, *Azmîzâde Mustafa Hâletî Dîvânı İnceleme Metin*, Erciyes
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1992.

AY Ümran, “MÜNİRÎ”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1356>,
11.02.2016.

AYDEMİR Yaşar, “*Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan
Problemler*”, Turkish Studies /Türkoloji Araştırmaları, s.123-124, 2007.

AYDEMİR Yaşar, “*Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü*”,
Bilig, 19, 147–155.2001.

AYDEMİR Yaşar, “*Şairlerin Edebî Kişiliğinin Tespitinde Mecmuaların Rolü*”,
Türk Kültürü, 464, 731–744, 2001.

AYDEMİR Yaşar, *Behiştî, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Dîvânının Tenkitli
Metni*, Gazi Üniv. Sosyal Bilimler Enst., Doktora Tezi, Ankara 1999.

AYDEMİR Yaşar, “BEHİŞTÎ, Ramazan b. Abdülmuhsin”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=959>,
11.02.2016.

BARDAKÇI Ramazan, *Bir Şiir Mecmuası ve Divan Şiirinde Mazmun Kavramı*,
Ankara: AÜ, SBE, Yüksek Lisans Tezi, 2002.

BAŞPINAR Fatih, *Beyânî, Dîvân, İnceleme-Metin*
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10598,beyani-apdf.pdf?0,14.09.2015>.

BOZKURT Zeynep, *Mecmû'a-i Ebyât*, Ankara: GÜ, SBE.,Yüksek Lisans Tezi,
1991.

CANKURT Gülşen Çaylı, *Figânî Divanı Gramatikal İndeksi*, Adnan Menderes
Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi, Aydın 2015.

CEYHAN Adem, “AZMÎ, Pir Mehmed”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=206>,
12.09.2015.

CUNBUR Müjgân , “*Tab’î*”, Türk Dünyası Ortak Edebiyatı, Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi. C. 8. Ankara, AKM Yay. 137, 2007.

ÇALDAK Süleyman, “VEYSÎ, Üveys Çelebi, Üveys b.Mehmed”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2843>,
11.02.2016.

ÇETİN İsmail, *Derzi-zâde Ulvî, Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının Tenkitli Metni*, Fırat Ün. Sosyal Bilimler Enst., Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1993.

ÇETİNKAYA Ülkü, *Bir Şiir Mecmuası Üzerine İnceleme ve Değerlendirmeler*, Ankara: AÜ, SBE., Yüksek Lisans Tezi, 2001.

ÇETİNKAYA Ülkü, “ÂZERÎ, İbrahim Çelebi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1937>,
11.02.2016.

DADAŞ, Cevdet, *Dîvânçe-i Kesbî Transkripsiyonlu Metin, Sözlük-İndeks*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, 2000.

DEMİREL Şener, “16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Mânî”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9/1, 25–51, 1999.

DEMİREL Şener, “MÂNÎ”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=975>,
12.02.2016.

DEMİRALAY Mehmet, *Hüdâyî-i Kadîm (16.yy) ve Dîvânı İnceleme-Tenkidli Metin*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2007.

DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, s.596, “Mecmu’â” maddesi, Ankara 2005.

DİLÇİN Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yay., Ankara, 1983.

DOĞAN Ahmet, “BEZMÎ, Korucu Ahmed Çelebi, Müderris Bezmi, Nâbînâ, Kör Bezmi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3867>,
11.02.2016.

DURMAZ Gülay, “MUHİBBÎ”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3788>,
11.02.2016.

ELÇİN Şükrü, (1997), “Cönkler ve Mecmualar Üzerine”, Halk Edebiyatı Araştırmaları I, Ankara: Akçağ Yayınları, 11-13.

ERDOĞAN Mehtap, “Divan Edebiyatında Noktasız Harflerle Metin Oluşturma Geleneği ve Ni‘meti’nin Noktasız Harflerle Yazdığı Mensur İki Mektubu”. Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına 10-12 Mayıs 2012). C. 2. Ordu, 2013 Ordu Üniversitesi Yay. 552-566.

ERDOĞAN Mustafa, *Bursalı Rahmî ve Dîvânı*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10600,bursali-rahmi-divanipdf.pdf?0>. 13.09.2015.

ERDOĞAN Mustafa, RAHMÎ, Bursalı Pîr Mehmed”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=315>, 11.02.2016.

ERGUN Saadettin Nüzhet, *Bektaşî Edebiyatı Antolojisi Bektaşî Şairleri ve Nefesleri*, Maarif Kitaphanesi, İstanbul (tarihsiz), s. 231.

ERSÖZ Gülden Esra, *Ni‘meti Dîvânı*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Adana 2007.

EYDURAN-SUNGURHAN *Aysun, Kınalızâde Hasan Çelebi, Tezkiretü’ş-Şuara*, TC.Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78466/Kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html>, 09.08.2015.

GENÇ İlhan, *Esrar Dede, Tezkire-i Şu‘arâ-yı Mevleviyye*, AKM Yay.,Ankara 2000.

GÖNEL Hüseyin, “AYÂNÎ/IYÂNÎ, Muzaffer Ayânî Efendi”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2053>, 11.02.2016.

GÖNEL Hüseyin, “TARZÎ, Tarzî Çelebi, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1877>, 11.02.2016.

GÜLEN Ahmet, *Seyyid Nakib-zâde Ni‘meti Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Divanı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2007.

GÜNER Galip-GÜNER Nurhan, *Esâmî-i Şuarâ-yı Âmid, Ali Emiri Efendi*. Ankara 2003.

GÜRBÜZ Mehmet, “*Şiir Mecmûalarının Kaynakları Üzerine*”, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 Winter 2013, p. 315-322, Ankara-Turkey.

GÜRBÜZ Mehmet, “*Mecmua Tasnifine Dair*”, (Haz. Hatice Aynur vd.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı*, Turkuaz Yay. S.99-113, İstanbul, 2012.

İSMAİL Belig, *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr* (haz. Abdülkerim Abdülkadiroğlu), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., s.508, Ankara 1999.

İSEN Mustafa vd., *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara 2002.

İSEN Mustafa - AKSOYAK İ. Hakkı, “*ÂLÎ/ÇEŞMÎ, Gelibolulu Mustafa*”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=943>, 11.02.2016.

İSEN Mustafa, “*USÛLÎ, Şeyh Usûlî*”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=26>, 11.02.2016.

KALPAKLI Mehmet, “*FEVRÎ, Ahmed*”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5905>, 11.02.2016.

KAPLAN Yunus, Millî Kütüphane “*Yz.A7521*” Numaralı *Şiir Mecmûası Üzerine*, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayfa 89-114.

KAPLAN Yunus “*Dervîş, Dervîş Çelebi*”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1680>, 24.08.2015.

KAPLAN Yunus, “*Edîbî*”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=957>, 09.08.2015.

KAPLAN Yunus, “*Sırrî, İsa Sırrî Efendi*”, <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1364>, 03.10.2015.

KAPLAN Yunus, “HÂLİSÎ,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1001>,
11.02.2016.

KAPLAN Yunus, “ÜMÎDÎ, Ahmet”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1164>,
11.02.2016.

KAPLAN Yunus, “GUBÂRÎ, Abdurrahman Efendi,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2432>,
11.02.2016.

KAPLAN Yunus, “İZÂRÎ, Hacı Pir Mehmed İzârî Efendi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4901>,
11.02.2016.

KARAGÖZLÜ Volkan, “ZİHNÎ, Bâlî Çelebî”
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=758>,
12.09.2015.

KARAGÖZLÜ Volkan - KİPAY Ebru, ”HARÎMÎ, İbrahim Harîmî Bey”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4034>,
11.02.2016.

KARAGÖZLÜ Volkan, “HAYÂLÎ BEY, Hayalî, Mehmed Hayâlî Bey, Bekar Memî”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6318>,
11.02./2016.

KAVRUK Hasan, “Şeyhülislam Yahya”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3604>,
11.02.2016.

KAVRUK Hasan, *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yay., 2001.

KAYA Bayram Ali, “HÂLETÎ, Azmîzâde”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=280>,
11.02.2016.

KAYA Bayram Ali, *Azmî-zâde Hâletî Dîvânı*, Cambridge: Harvard Üniversitesi Doğu Dilleri Yayınları, Massachusetts 2003, XIV+ 204 ; XIV + 368 s.

KAYA Bilge, *Hisâlî Hayatı-Eserleri ve Metâliü'n-nezâir Adlı Eserin Birinci Cildi (İnceleme-Metin)*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2003.

KESİK Beyhan, “MUSTAFAÂ, Mustafâ Çelebi”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3352>,
16.09.2015.

KESİK Beyhan, “DERVİŞ PAŞA”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=992>,
11.02.2016.

KESİK Beyhan, TAB'Î, Süleyman Tab'î Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3468>,
11.02.2016.

KILIÇ Atabey, “*Mecmua Tasnifine Dair*”, (Haz. Hatice Aynur vd.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı*, Turkuaz Yay. S.75-96, İstanbul, 2012.

KILIÇ Atabey, “*Mevlana Müzesi Kitaplığı 4026'da Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmûası Hakkında*” Mevlana, Mesnevi, Mevlevihaneler Sempozyumu, Manisa: 30 Eylül-01 Ekim 2006.

KILIÇ Atabey, “*Mevlana Müzesi Kitaplığı 2095'de Kayıtlı Mevlevî Mecmûası Hakkında*” (Okt. Zehra Gümüş ile birlikte) Uluslararası Türk Tasavvuf Kültürü ve Mevlana Sempozyumu, Manisa: 29-30 Eylül 2007.

KILIÇ Atabey, “*Süleymaniye Kütüphanesi Reşit Efendi 977'de Kayıtlı Manzum Sözlük Mecmuası Hakkında*”, Uluslar arası Türklük Bilgisi Sempozyumu, Erzurum: 25-27 Nisan 2007.

KILIÇ Atabey, “*Bî-Nokta Tecellî Dîvânı Metin-Sözlük Tıpkıbasım*”, Laçın Yayınevi, Kayseri 2001.

KILIÇ Filiz, “Hisâlî”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1531>,
09.08.2015.

KILIÇ Filiz, “SÂ'Î, Mehmed Sâ'î Efendi”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5073>,
11.02.2016.

KURTOĞLU Orhan Kurtoglu, “ZÂTÎ, İvaz”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=802>,
11.02.2016.

KÜLEKÇİ Numan, *Ganî-zâde Nâdirî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri Divânı ve Şeh-nâmesinin Tenkidli Metni* Atatürk Üniversitesi, Doktora Tezi, Erzurum 1985.

KOYUNCU Fatih, “MAKÂLÎ, Mustafa Bey”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=189>,
09.09.2015.

KÖKSAL Mehmet Fatih, “Nûşî”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=324>,
07.09.2015.

KÖKSAL Mehmet Fatih, “FİGÂNÎ”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5422>,
11.02.2016.

KÖKSAL Mehmet Fatih, “SUN’Î”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=390>,
11.02.2016.

KÖKSAL Mehmet Fatih, “Nihânî (Kadı)”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=463>,
13.09.2015.

KÖKSAL Mehmet Fatih, “Subhî, Hekîm-zâde”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=333>,
14.09.2015.

KÖKSAL Mehmet Fatih, “KÂMÎ, Edirneli”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=453>, 16.
09.2015.

KÖKSAL Fatih, *Eski Türk Edebiyatında Tenkid ve Teori*, Kesit Yay., İstanbul
2012, s.89.

KÖKSAL Mehmet Fatih, “FÜRÛĞÎ”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=374>,
11.02.2016.

KURNAZ Cemal ve AYDEMİR Yaşar, *Mecmualara Sorulması Gereken Sorular*, Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 S: Winter 2013.

KUT Günay, ”*Mecmualar*”, Dergâh Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.VI, s.170, İstanbul 1986,

KÜÇÜK Sebahattin, *Bâkî Dîvânı*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1994.

KÜÇÜK Sabahattin, “16. Yüzyıl Şairlerinden Bursalı Rahmî Çelebi ve Şiirleri”, MÜFEF Türklük Araştırmaları Dergisi, 7, 423–472, 1993.

LEVEND Ağâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s.166-167, Ankara 1998.

MACİT Muhsin - KAPLAN Hasan, “Bâkî”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2462>,
11.02.2016.

MACİT Muhsin “Fuzûlî”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=624>,
11.02.2016.

MENGİ Mine, Bir Şiir Mecmûası Hakkında, Ankara Üniversitesi Dergisi.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/12/840/10630.pdf>.

Nİ’METÎ, *Mecmû’a-i Kasâ’id*, Süleymâniye Kütüphanesi, 3424.

OKATAN Halil İbrahim, “FÂİZÎ, Kafzâde Fâizî, Abdülhay”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4863>,
11.02.2016.

OKUYUCU Cihan, *Cinânî Hayatı Eserleri Dîvânının Tenkidli Metni*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1994.

OKATAN İbrahim, *Kafzâde Fâizî Hayatı, Eserleri, Sanatı, Tenkitli Dîvân Metni*, Ege Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir 1994.

ÖNKAŞ Nilgün Açık, “*Şah Muhammed Çelebi*”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6175>,
03.10.2015.

ÖRDEK Şerife, HÂDÎ, Mamazâde Ahmed Hâdi Çelebi”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5848>,
11.02.2016.

ÖRDEK Şerife “ŞERÎFÎ, Şerîfzâde Seyyid Mehmed Efendi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=740>,
11.02.2016.

ÖRDEK Şerife “TÎĞÎ, Mehmed Bey”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2365>,
12.02.2016.

ÖZKAT Mustafa, *Kara Fazlî'nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitle Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2005.

ÖZTOPRAK Nihat, “RÛHÎ, Bağdatlı”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2428>,
12.02.2016.

ÖZTÜRK Yılmaz, *17.Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdetî'nin Dîvâ'ının Tenkitli Metni*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.

PALA İskender, “HAKANÎ, Mehmed Beg”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3904>,
11.02.2016.

PROCHÁZKA-EİSL Gisela, “*Avusturya Milli Kütüphanesi'ndeki Şiir Mecmuaları*”, Osmanlı Dünyasında Şiir Uluslar Arası Sempozyumu, 19–22 Kasım 1999, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 1999.

SARAÇ Yekta, *Emrî Dîvânı*. (Metin Bankasından alınmıştır.)

SARAÇ Yekta “EMRÎ, Emrullah”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3630>,
12.02.2016.

SEFERCİOĞLU Mustafa Nejat, NEV'Î, Yahyâ”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3071>,
11.02.2016.

SEFERCİOĞLU Mustafa Nejat, *Nev'î Dîvânının Tahlili*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1990.

SELÇUK Bahir, NEF'Î, Ömer Efendi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=911>,
11.02.2016.

SELVÎ Muhammed, *Ümîdî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı*, Kocatepe Üniv., Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2008.

SOLMAZ Süleyman, “Ahdî”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=951>,
12.02.2016.

SUNAL Arif, “SÂDİK, Edirneli”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=810>,
12.02.2016.

SUNGURHAN Aysun, BEYÂNÎ, Mustafâ”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=29>,
11.02.2016.

SUNGURHAN Aysun, “HASAN ÇELEBÎ, Kınalızâde”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=25>,
11.02.2016.

ŞANLI İsmet, “UBEYDÎ, Abdurrahman Çelebi”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1694>,
11.02.2016.

ŞEMSEDDİN Samî, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yay., İstanbul 2009.

ŞEYHÎ Mehmet Efendi, *Şakayık-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri-Vakâyü'l-Fudalâ* (haz. Abdülkadir Özcan), Çağrı Yay., s.709-710, İstanbul 1989.

ŞAHİN Esmâ, “Ulvi, Terzi-zâde Mehmet Ulvi Çelebi”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3891>,
13.09.2015.

TAN Bünyamin, “Yümnî, Ayas Paşazâde”,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2688>,
13.09.2015.

TANYILDIZ Ahmet , “*Şiir Mecmûularının Neşri Hakkında*”, Uluslar Arası Araştırmalar Dergisi, Cilt 5, Sayı 21, s.224-239, 2012.

TANYILDIZ Ahmet, “*Süleymaniye Kütüphanesindeki 1211 Numaralı Na't ve Miraciye Mecmûası*”, Turkish Studies. Vol 8/1., Winter 2013, p.525-547.

TARLAN Ali Nihat, *Hayâlî Divanı*, Akçağ Yay. Ankara 1992.

TARLAN Ali Nihat, *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon)*, C. I. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1967.

TARLAN Ali Nihat, *Zatî Divanı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon)*, C. II. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1970.

TARLAN Ali Nihat, “*Mecmûalar Arasında*”, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 1/2, 122–137, 1946.

TARLAN Ali Nihat, (1946), “*Eski Mecmûalar Arasında*”, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 1/3–4, 163–170, 1946.

TAVUKÇU Orhan Kemal, “*Berlin Kraliyet Kütüphanesi'ndeki Yazma Bir Mecmuaya Dair*”, Yedi İklim, 48, 68–69, 1994.

TIĞLI Fatih, *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

TUĞLUK İbrahim Halil “Şeydâ”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1344>,
14.08.2015.

TUMAN Mehmet Nail, *Tuhfe-i Nâilî-Dîvân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri II* (Haz.Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), C.2, Bizim Büro Yay., s.1082, Ankara 2001.

TULUM Mertol, TANYERİ M. Ali, *Nev'î Divanı Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, , XV + 607 s., İstanbul 1977.

TUNÇ Semra, “*Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi 2455 Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmûası*”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6, 105–139, 2000.

TOP Yılmaz, *Bursalı Şâir Nakîb-zâde Ni'metî Efendi ve Onun Süleymâniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 3424 Numarada Kayıtlı Mecmu'a-i Kasâid adlı Şiir Mecmuasının Muhtevası*, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, S. 31, s.265-348, İstanbul 2014.

UZUN Mustafa, “*Mecmua*”, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, C.28, s.265, Ankara, 2003.

ÜNLÜ M.Şahabettin, *Ubeydi Hayatı-Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni* Mimarsinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Edebiyatı Programı Doktora Tezi, İstanbul 1991.

ÜNLÜ Osman, “CİNÂNÎ, Mustafa ”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=638>,
12.02.2016.

YAKŞI Ayhan, *Nihânî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni*, Selçuk Üniv., Sosyal Bilimler Enst., Konya 1993.

YAKAR H.İbrahim, *Gelibolulu Sun'î Dîvânı*, İstanbul Üniv. Sosyal Bilimler Enst., İstanbul 2002.

YAVUZ A.Fikri, İsmail ÖZEN, Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, 1.cild, s.433.

YAVUZ Orhan, *Muhibbî Dîvânı (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2014.

YAZAR Sadık, “*Seyyid Şerîfî Mehmed Efendi; Hayatı, Dîvânı ve Hilyesi*”, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, İstanbul 2006.

YEKBAŞ Hakan, HÜDÂYÎ-İ KADÎM, Mustafa”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=145>,
12.02.2016.

YEKBAŞ Hakan, HÜDÂYÎ-İ KADÎM, Mustafa”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=145>,
12.02.2016.

YILDIZ Ayşe, "HÂŞİMÎ, Bakkalzâde Seyyid Mehmet Çelebi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5079>,
12.02.2016.

YILMAZ Ozan, “*Metin Te'sisinde Şiir Mecmûalarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmut Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmûa ve Muhtevası*”, *Dîvân Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 1, s. 255-280, İstanbul, 2008.

YILMAZ Kadri Hüsnü, “HEVÂYÎ, Mustafa Hevâyî Efendi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3535>,
12.02.2016.

YILMAZ Kadri Hüsnü, BAKKALZÂDE, Bakkalzâde Bostan Hilmi Efendi”,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3536>,
12.02.2016.

YILMAZ Kadri Hüsnü, “VÂLİHÎ, Kurdzâde Şeyh Vâlihî Efendi”,
http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1722,
12.02.2016.

ZAVOTÇU Gencay, FAZLÎ’,
http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=958,
12.02.2016.

Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, *http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/*

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Songül Özel
Uyruğu : T.C
Doğum Tarihi ve Yeri : 25.02.1974, Sivas
e-posta: : songul-ozel@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	1997
Lisans	Anadolu Üniversitesi	2015
Yüksek Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	...

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2006-...	Zara Anadolu Lisesi	Türk Dili ve Edb. Öğr.
2003-2006	Zara İmam-Hatip Lisesi	Türk Dili ve Edb. Öğr.
1998-2003	Zara Çok Programlı Lise	Türk Dili ve Edb. Öğr.

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı	KPDS ( )	ÜDS ( )	TOEFL ( )	EILTS ( )
-------------------	----------	---------	-----------	-----------